

RACISME I JOVENTUT A CATALUNYA

**Una anàlisi qualitativa
des de la perspectiva interseccional**

Marc Borràs i Batalla (coordinador)

**Generalitat
de Catalunya**

JOVE

RACISME I JOVENTUT A CATALUNYA

**Una anàlisi qualitativa
des de la perspectiva interseccional**

RACISME I JOVENTUT A CATALUNYA

Una anàlisi qualitativa des de la perspectiva interseccional

Marc Borràs i Batalla (coordinador)
Loubna Attalauziti
Fatiha el Mouali
Jorge González
Manuel Garcia

Generalitat de Catalunya

Barcelona, març de 2026

Aquesta publicació es pot consultar a https://dretssocials.gencat.cat/ca/ambits_tematicos/joventut/observatori_catala_de_la_joventut/

© Generalitat de Catalunya
Departament de Drets Socials i Inclusió
Direcció General de Joventut

Avis legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Volem agrair el testimoni, l'anàlisi i el coneixement aportats per Guadalupe Begazo, Kenza Benzidan, Malcolm McCarthy, Melanie Méndez, Úrsula Ruiz, Marta Vallverdú i les 53 persones joves que han participat en aquest estudi.

1a edició: març de 2026

Disseny: Àrea d'innovació i programes estratègics. Unitat d'autoedició i disseny. Direcció General de Joventut

Maquetació: Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions (EADOP)

DOI: 10.57645/10.8080.12.5

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	7
INTRODUCCIÓ	9
Objectius de l'estudi	9
Estructura de l'estudi	10
Consideracions ètiques de l'estudi	11
1. MARC TEÒRIC	14
1.1. Introducció al marc teòric	14
1.2. Conceptualització del racisme	15
1.3. La interseccionalitat com a lent analítica fonamental	20
1.4. Intersecció de raça i joventut a Catalunya	30
1.5. Impactes del racisme i processos de subjectivació de la joventut	34
1.6. Agència i resistències de la joventut racialitzada no-blanca	38
2. DISSENY METODOLÒGIC	43
2.1. Orientació metodològica general de l'estudi	43
2.2. Consideracions sobre la categorització etnoracial i l'autodefinició en la recerca sobre racisme i joventut	45
2.3. Tècniques de recollida de la informació	46
2.4. Característiques sociodemogràfiques de les persones participants	50
3. MANIFESTACIÓ DEL RACISME EN ÀMBITS CLAU	53
3.1. Introducció	53
3.2. Racisme en l'àmbit educatiu	53
3.3. Racisme en l'àmbit laboral	65
3.4. El racisme en l'àmbit sanitari	74
3.5. Racisme en l'habitatge	82
3.6. Racisme en l'oci i l'espai públic	89
3.7. Racisme per part dels cossos i les forces de seguretat	97
3.8. Altres esferes d'impacte	106
3.9. Conclusions del capítol	113

4. IMPACTES TRANSVERSALS, RESPOSTES INSTITUCIONALS I ESTRATÈGIES JUVENILS DAVANT EL RACISME A CATALUNYA	115
4.1. Introducció	115
4.2. L'impacte emocional i psicològic transversal del racisme quotidià	116
4.3. Respostes institucionals percebudes: entre la inacció i la insuficiència transversal	122
4.4. Estratègies juvenils d'afrontament, resistència i supervivència davant un racisme omnipresent	127
4.5. Conclusions del capítol	132
5. IDENTITAT, SOCIALITZACIÓ I CIUTADANIA SOTA EL RACISME SISTÈMIC	134
5.1. Introducció	134
5.2. Complexitats de l'autoidentificació etnoracial	135
5.3. Processos de socialització en un entorn racialment estructurat	137
5.4. Fronteres de la ciutadania	141
5.5. La centralitat de la interseccionalitat en les experiències de racisme de la joventut catalana	143
5.6. Construcció d'imaginari, (in)visibilització i lluita estratègica pels referents	168
5.7. Coneixement situat, agència epistèmica i reflexivitat	171
5.8. Conclusions del capítol	173
6. CONCLUSIONS	175
6.1. La dominància del racisme estructural i els seus impactes múltiples	175
6.2. Respostes i resistències juvenils	176
6.3. Implicacions i recomanacions	178
6.4. Reflexions finals	179
BIBLIOGRAFIA	181
ANNEXOS	191
Annex 1. Característiques sociodemogràfiques de les persones participants	191
Annex 2. Guió de les entrevistes a les persones joves racialitzades no-blancs	197

PRESENTACIÓ

Parlar de racisme a Catalunya genera incomoditat, ja que posa en dubte la imatge d'una societat justa i igualitària que ens agradaria projectar. Aquesta incomoditat s'amplifica si, a més, pensem en el racisme no només com un prejudici o actitud individual d'algunes persones, sinó com un sistema arrelat en les estructures socials que provoca que no es tracti a tothom per igual.

Malauradament, com s'exposa en aquest estudi, aquesta realitat desigual encara la pateix una part substancial de la joventut catalana, que viu discriminacions i desigualtats causades pel racisme.

L'estudi que us presentem neix de la voluntat de mostrar en profunditat aquestes discriminacions i situacions de desigualtat que viuen les persones joves racialitzades per tal que en prenguem consciència i puguem construir unes polítiques públiques més justes i transformadores. A més a més, omple un buit en els estudis sobre joventut a Catalunya: proporciona un monogràfic sobre com les desigualtats, les discriminacions i les violències causades pel racisme afecten les persones joves migrades i racialitzades i com aquestes les afronten.

És important centrar-se a analitzar el racisme en la joventut perquè és en aquesta etapa vital quan es produeixen algunes transicions clau a la vida adulta i quan es consoliden processos d'identificació, de socialització i de pertinença ciutadana que poden reproduir i agreujar les desigualtats i la segregació social.

La recerca en què es basa aquesta publicació ha adoptat una aproximació qualitativa que ha permès explorar experiències i situacions a partir de la mirada juvenil. S'ha fet així per superar la visió adultocèntrica i per aconseguir una comprensió profunda, vivencial, del fenomen. S'ha escoltat persones joves racialitzades de tot el territori, tenint en compte la seva diversitat interna i la interseccionalitat amb altres desigualtats, especialment amb perspectiva de gènere. També s'ha contrastat aquesta mirada amb persones expertes. El resultat és clar: el racisme existeix, fa mal i limita el futur de moltes persones joves a Catalunya.

Escoltar la seva vivència ens permet veure també quines són les respostes, els mecanismes i les estratègies amb els quals la joventut racialitzada afronta i denuncia el racisme. Així, la recerca mostra les persones joves no tan sols com a víctimes passives d'aquestes situacions discriminatòries, sinó com a subjectes amb agència, és a dir, amb poder individual i col·lectiu per modelar la seva vida malgrat les estructures que poden limitar-la. En

aquest sentit, la recerca també mostra resistència, creativitat, comunitat i voluntat transformadora per part de les persones joves racialitzades.

Acceptar que el racisme existeix a Catalunya i comprendre com es produeix i es manifesta ens interpel·la per revisar lleis, institucions, polítiques, protocols, discursos i pràctiques. Esperem que aquest estudi aportï coneixement i reconeixement del problema del racisme, i que ens impulsi a comprometre'ns a actuar perquè no continuï condicionant la vida de milers de joves al nostre país.

CLARA QUIRANTE SORIANO

Directora general de Joventut

INTRODUCCIÓ

L'estudi que es presenta té com a objectiu aprofundir en les experiències de racisme que afronta la joventut a Catalunya des d'una metodologia qualitativa i una perspectiva interseccional i de gènere. La recerca és un encàrrec de l'Agència Catalana de la Joventut amb la voluntat de complementar les diverses publicacions de l'Observatori Català de la Joventut introduint el racisme com a element central en l'anàlisi de les desigualtats estructurals que afecten la joventut catalana. L'encàrrec s'ha fet en col·laboració amb l'Oficina d'Igualtat de Tracte i No-discriminació del Departament d'Igualtat i Feminisme.

Els resultats de l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2022 evidencien que factors com el gènere, l'origen i la classe social condicionen de manera significativa les oportunitats vitals del jovent, especialment en àmbits clau com l'accés a l'habitatge, l'educació i el mercat laboral. Paral·lelament, el racisme emergeix com un element estructural que limita l'èxit educatiu i condiona les trajectòries laborals i vitals d'aquesta població. Malgrat aquesta evidència, abordar el racisme en profunditat requereix complementar les dades quantitatives i explorar les vivències personals, les percepcions i les estratègies amb què la joventut racialitzada no-blanca fa front a aquestes situacions.

Aquest estudi sorgeix, per tant, de la necessitat d'omplir aquest buit analític, oferint una comprensió més completa de com les dinàmiques de discriminació racial afecten la vida de les persones joves pertanyents a grups etnoracials no hegemònics i posant en relleu les narratives que sovint queden invisibilitzades per les estadístiques tradicionals. En aquest sentit, s'adopta la racialització —el procés sociocultural mitjançant el qual s'assignen significats a trets fenotípics per crear i reproduir jerarquies— com a factor determinant per entendre les desigualtats, que es complementa amb altres variables tradicionalment utilitzades, com la nacionalitat i el lloc de naixement.

A més, l'estudi incorpora la perspectiva interseccional i de gènere com a eina d'anàlisi per captar la complexitat de les experiències juvenils. Aquesta aproximació permet no només analitzar les desigualtats entrellaçades, sinó també avançar cap a la visibilització i la lluita contra les discriminacions.

Objectius de l'estudi

Aquesta recerca té com a objectiu principal generar coneixement sobre com el racisme i la migració afecten les vides de les persones joves i posa èmfasi en les desigualtats interseccionals. Es vol explorar com les experiències de discriminació varien segons la raci-

alització de les persones i com aquestes s'entrecreuen amb altres eixos de desigualtat com el gènere, l'origen, la classe social, l'orientació sexual, la religió o la capacitat.

Dins d'aquesta perspectiva, l'estudi busca:

- Identificar els factors que contribueixen a la reproducció del racisme contra les persones joves racialitzades no-blanques i aprofundir-hi.
- Analitzar com es materialitzen les discriminacions en espais concrets (educació, treball, habitatge, espai públic, oci i relació amb cossos policials) i explorar-ne d'altres que puguin ser menys evidents.
- Conèixer els agents discriminadors i el paper que tenen a l'hora de perpetuar el racisme.
- Comprendre les respostes i les estratègies del jovent subaltern per criteris racials per afrontar i denunciar el racisme.
- Aprofundir en com es manifesten les discriminacions racistes específiques per al jovent de grups etnoracials no hegemònics, incloent-hi la sospita, la desvaloració o la sobre-burocratització.
- Analitzar la intersecció de les desigualtats per edat (joventut) i racialització, amb l'objectiu de fer visible com aquests eixos es combinen per limitar les oportunitats de la joventut racialitzada no-blanca.

Amb aquesta estructura, es vol contribuir a una millor comprensió de les experiències del racisme en el context juvenil, així com oferir eines per visibilitzar i combatre aquestes discriminacions.

En tot moment, l'estudi sorgeix des de la convicció que la joventut, molt especialment la racialitzada no-blanca, no és un subjecte passiu davant el racisme a què s'enfronta, sinó que compartim la idea d'autonomia, capacitat d'agència i empoderament d'aquest jovent. És per això que l'estudi vol conèixer quines són les respostes, els mecanismes i les estratègies amb què les persones joves que experimenten el racisme l'afronten.

Finalment, l'estudi vol contribuir a generar propostes transformadores que contribueixin a reduir el racisme i la discriminació en la nostra societat, especialment en relació amb la joventut catalana.

L'estudi ha comptat amb la participació de joves d'entre 16 i 31 anys i ha tingut en compte la diversitat de la mostra per raó de gènere, origen, classe social, orientació sexual i nivell d'estudis, per tal de capturar la interseccionalitat de les experiències de racisme.

Estructura de l'estudi

Aquest estudi s'articula a partir d'un recorregut analític que s'inicia amb l'establiment del marc conceptual i teòric de referència, i que culmina en una anàlisi en profunditat de les

experiències juvenils de racisme, així com de les seves implicacions estructurals, institucionals i subjectives.

El recorregut comença amb el marc teòric (capítol 1), en què el racisme és conceptualitzat com una estructura sistèmica de poder arrelada en les dinàmiques històriques i institucionals, més enllà de les expressions individuals o interpersonals. També s'hi explora la construcció social de la raça i es presenta la interseccionalitat com una eina analítica indispensable per entendre la complexitat de les experiències viscudes pels i per les joves racialitzats.

A continuació, l'estudi desenvolupa el disseny metodològic (capítol 2) emprat per dur a terme la recerca. S'hi justifica l'elecció de metodologies qualitatives i enfocaments participatius, que permeten recollir de manera matisada les veus i les vivències dels i de les protagonistes. També s'hi expliquen les tècniques de recollida d'informació i el procediment seguit per a l'anàlisi de les dades.

Els resultats empírics es despleguen en els capítols 3, 4 i 5. En primer lloc, es presenten les manifestacions del racisme en àmbits clau de la vida quotidiana, com el sistema educatiu, l'accés al treball i a l'habitatge, el sistema de salut, l'espai públic i les relacions amb les forces de seguretat. A través de les narratives juvenils recollides, s'evidencia la persistència de dinàmiques discriminatòries i d'exclusió.

Seguidament, s'aborda una anàlisi transversal dels impactes que aquestes vivències tenen en la salut emocional i psicològica de la joventut alteritzada per processos de racialització, així com en la seva percepció de les respostes institucionals. En aquest apartat també es posen en relleu les estratègies d'afrontament, resistència i ressignificació que aquest jovent desplega per fer front al racisme.

El treball també s'endinsa en les dimensions subjectives i col·lectives de l'afectació del racisme i analitza com incideix en la construcció de la identitat, els processos de socialització i les formes d'exercici —o negació— de la ciutadania. Aquest capítol pretén mostrar com el racisme condiciona profundament la manera com la joventut racialitzada no-blanca s'ubica en la societat.

Finalment, l'estudi es tanca amb un capítol de conclusions, on es recullen les principals troballes, se'n discuteixen les implicacions teòriques i pràctiques, i es plantegen reflexions que poden orientar tant futures recerques com polítiques públiques compromeses amb l'equitat i la justícia racial.

Consideracions ètiques de l'estudi

L'ètica en la investigació científica és d'una importància cabdal, especialment quan es tracta en recerques que aborden discriminacions i vulneracions de drets d'un col·lectiu com el de les persones joves racialitzades no-blanques. Atès que per assolir els objectius de la investigació cal la recollida d'informació personal de col·lectius vulnerabilitzats, la

investigació protegeix els drets de les persones participants seguint els estàndards científics al respecte (Wiles, 2012).

L'estudi ha tingut un especial capteniment que les persones participants fossin tractades amb respecte i dignitat, assegurant que la investigació no els hagi ocasionat cap dany moral, físic o psicològic. La recerca ha tingut una especial cura a no perpetuar ni fomentar discriminacions de cap mena i a tractar totes les persones amb equitat i sensibilitat a les seves necessitats i situacions individuals, fent el necessari perquè la recerca aportí un valor positiu a la societat i a la comprensió del tema tractat.

Les persones participants han estat plenament informades dels objectius de la investigació, de com s'han recopilat i s'ha utilitzat les seves dades, i per la seva participació han hagut de donar el consentiment de manera voluntària i sense cap mena de coerció. De la mateixa manera, s'ha protegit la confidencialitat i l'anonimat de les persones participants i es garanteix que les dades es mantinguin segures i que no puguin ser identificades individualment, i s'ha estat transparent en la descripció dels mètodes utilitzats, els objectius de la investigació i les fonts de finançament.

Aquest estudi ha preservat l'anonimat de les persones participants mitjançant la codificació de la informació al llarg del projecte i substituint els noms i altres dades identificatives. De la mateixa manera, s'ha garantit la confidencialitat de les dades recollides amb la utilització d'aquestes amb finalitats exclusivament vinculades a aquesta investigació i amb l'accés permanent de les persones participants a les seves dades, amb la possibilitat de retirar-se de la investigació en qualsevol moment. Finalment, la publicació i la difusió dels resultats han estat duts a terme de manera rigorosa, sense exagerar ni manipular els resultats buscant aconseguir més impacte.

El compromís amb aquestes consideracions ètiques vol garantir la fiabilitat i el rigor de la investigació i protegir els drets i la dignitat de totes les persones participants, amb especial atenció a aquelles en situació d'exclusió social.

Consideracions ètiques sobre l'equip investigador

Com hem dit més amunt, aquesta recerca pressuposa la capacitat d'agència de la joventut catalana racialitzada no-blanca, partint del supòsit ètic que reconeix la seva autonomia i poder d'actuació davant el racisme. L'estudi busca entendre les respostes, els mecanismes i les estratègies utilitzades pel jovent que s'enfronta al racisme. Per aconseguir aquest objectiu, l'equip investigador ha estat format per persones racialitzades i investigadors i investigadores joves, amb l'objectiu de proporcionar perspectives plurals i enriquidores durant totes les fases d'elaboració de l'estudi.

La participació activa de persones racialitzades com a membres actius en l'equip investigador ha possibilitat una visió més àmplia i completa sobre com el jovent català alteritzat per processos de racialització fa front al racisme. Aquest enfocament promou una comprensió més profunda del tema estudiat i pot ajudar a identificar estratègies efectives per

combatre el fenomen també des de les polítiques públiques o des dels diversos àmbits. De la mateixa manera, la participació activa d'investigadors i investigadores joves racialitzats no-blancs ha contribuït a augmentar la validesa externa de l'estudi i a reduir els prejudicis i els estereotips derivats de pràctiques etnocèntriques.

Com ens ensenyen les primeres feministes interseccionals, la consciència feminista negra neix de l'experiència viscuda, i és des de la mateixa realitat que les dones racialitzades poden interpretar millor aquesta experiència, ja que és una font fonamental de coneixement. La comprensió d'aquesta realitat implica entendre com la matriu d'opressió, que inclou el racisme, l'heterosexualitat, el colonialisme i el classisme, afecta les seves vides a través de les seves manifestacions estructurals, ideològiques i interpersonals. No es tracta només de categoritzar les dones com a negres, joves, pobres i dones, sinó de comprendre per què es troben en aquestes condicions. Aquest enfocament no considera que només aquelles persones que han patit les opressions tinguin la capacitat d'entendre-les, però sí que reconeix un privilegi epistèmic important, és a dir, una perspectiva privilegiada per a la producció del coneixement. Això implica passar de ser objectes d'anàlisi a ser subjectes del coneixement (Curiel, 2014).

1. MARC TEÒRIC

1.1. Introducció al marc teòric

El racisme és un fenomen sistèmic i estructural que impacta de manera específica i diferenciada en el jovent segons la seva racialització i afecta les seves condicions materials, oportunitats d'accés a recursos, béns i drets, així com el seu benestar emocional, social i cultural. Les vivències de racisme, com es documenta en aquest estudi, sovint desencadenen emocions com la ràbia, la impotència, la tristesa i la pèrdua d'autoestima, així com afectacions a la salut mental, incloent-hi depressió, ansietat i, en alguns casos, trauma. A més, el racisme repercuteix en les relacions socials, contribueix a l'exclusió social i dificulta la construcció de vincles i xarxes de suport, alhora que desestabilitza el sentiment de pertinença i l'afirmació d'una identitat cultural pròpia.

1.1.1. Justificació i objectius del marc teòric

En aquest context, el present marc teòric té com a objectiu principal contextualitzar el fenomen del racisme que experimenta el jovent no-blanc a Catalunya. Es busca establir una base conceptual sòlida per analitzar les manifestacions del racisme, els seus impactes transversals, les respostes institucionals percebudes i les estratègies de resistència i suport que el jovent desenvolupa davant aquesta opressió. Aquesta aproximació pretén anar més enllà de les descripcions superficials per desmuntar els imaginaris hegemònics que despolititzen o simplifiquen el racisme, i el planteja com un sistema complex que afecta de manera diferencial els individus segons la seva posició social i els eixos d'opressió que els travessen.

1.1.2. Principals eixos analítics de l'estudi

Per abordar aquesta complexitat, l'estudi s'articula al voltant de dos eixos analítics principals, que informen aquest marc teòric i l'anàlisi subsegüent dels resultats:

Primer, la concepció del racisme com una estructura sistèmica de poder que transcendeix els prejudicis individuals per impregnar les institucions socials, polítiques, econòmiques

ques i culturals. Aquest enfocament permet analitzar com el racisme opera de manera institucional i estructural i genera desigualtats persistents.

Segon, la perspectiva interseccional com a eina analítica fonamental. Aquesta aproximació, d'arrel feminista, permet visibilitzar com el racisme s'entrellaça ineludiblement amb altres eixos de desigualtat com el gènere, l'origen ètnic o nacional, el fenotip, la classe social, la religió, l'estatus administratiu, l'edat (joventut), l'orientació sexual o la neurodivergència, i genera experiències úniques i complexes d'opressió i privilegi. Aquest enfocament no només busca visibilitzar les múltiples formes de discriminació que afronta el jovent racialitzat no-blanc, sinó també entendre les formes com aquest jovent articula estratègies per resistir, construir identitats i afirmar la seva agència en condicions sovint adverses.

Aquests dos eixos guiaran la presentació dels conceptes teòrics necessaris per a una interpretació profunda i matisada de les vivències de la joventut alteritzada per processos de racialització a Catalunya.

1.2. Conceptualització del racisme

1.2.1. El racisme com a sistema institucional, estructural i històric

El racisme transcendeix els prejudicis, els estereotips i les discriminacions racials individuals per establir-se com una estructura sistèmica i històrica de poder que articula les institucions socials, polítiques, econòmiques i culturals. Aquesta estructura es basa en la dominació i la inferiorització de grups etnoracials. En aquest marc, s'entén que no hi ha cap política racialment neutra: tota mesura o bé contribueix a fomentar l'equitat entre grups racials o, al contrari, perpetua discriminacions i eixampla les desigualtats existents (Kendi, 2019). Per aquest motiu, aquest estudi desplaça el focus de les pràctiques individuals cap a l'anàlisi del sistema de desigualtats integrat en les institucions socials, polítiques i econòmiques, ja que és aquest el que fomenta i perpetua el tracte desigual dels grups etnoracials.

El silenci sobre el racisme en la nostra societat pretesament postracial afavoreix la naturalització del racisme aversiu i subtil, fet que sovint situa la percepció del racisme com un fenomen purament individual. Per això mateix, aquest estudi considera imprescindible analitzar el racisme des d'una perspectiva estructural, entenent-lo com un fenomen sistèmic que transcendeix els actes individuals.

Diferenciació entre racisme interpersonal, institucional i estructural

Tot i que el racisme individual —actituds, creences i comportaments racistes per part d'individus— i el racisme social —normes, valors i pràctiques culturals que perpetuen la desigualtat racial— són els més identificables, no es poden analitzar de manera aïllada, sinó de manera sistèmica i interconnectada. La convivència d'aquestes formes

de racisme és una interacció complexa que es fa evident en diversos àmbits. El racisme estructural, per la seva banda, fa evident com les institucions i les estructures socials estan impregnades de dinàmiques racistes que privilegien unes persones —les racialitzades en la blanquitud— i en desfavoreixen d'altres —les persones racialitzades no-blancs—,¹ i afecten tots els àmbits de la vida. En aquest sentit, les polítiques institucionals contribueixen activament a la reproducció d'aquestes desigualtats, especialment en àmbits com l'educació, en què es reforcen mecanismes de selecció i exclusió que perpetuen l'avantatge de determinats grups per sobre d'altres (Gillborn, 2005). Al mateix temps, les experiències i les narratives de les persones racialitzades revelen com aquest sistema manté falses nocions de meritocràcia i igualtat d'oportunitats i amaga les barres estructurals existents (Solórzano i Yosso, 2002).

A diferència del racisme individual, sovint més explícit i fàcil de reconèixer, el racisme estructural opera de manera més subtil i normalitzada en el funcionament de les institucions. Aquesta naturalesa difusa en dificulta no només la identificació, sinó també la visibilització i la confrontació en l'àmbit polític i institucional. Això posa de manifest que el racisme opera com un sistema generalitzat i persistent en el temps, més enllà d'actituds personals, amb impactes profunds i amplis en la societat.

Implicacions de la perspectiva sistèmica per a l'anàlisi de les experiències juvenils

Adoptar una perspectiva sistèmica implica entendre que les experiències de racisme viscudes pel jovent no són incidents aïllats ni merament el fruit d'actituds individuals malintencionades. Al contrari, són manifestacions d'una estructura de poder profundament arrelada que opera a través de múltiples nivells i en diversos àmbits de la vida quotidiana, des de l'escola i el lloc de treball fins a les interaccions amb l'Administració o l'espai públic. Aquesta comprensió permet identificar patrons de discriminació, analitzar les barreres estructurals que limiten les oportunitats de la joventut racialitzada no-blanca i entendre millor la persistència de les desigualtats malgrat els discursos formals d'igualtat. Així mateix, una perspectiva sistèmica és necessària per al disseny d'intervencions i polítiques que abordin les causes profundes del racisme i no només els seus símptomes superficials.

1.2.2. La construcció social de la raça

Raça, racisme i racialització

Els conceptes de *raça*, *racisme* i *racialització* són centrals per visibilitzar els mecanismes de discriminació i desigualtat. Això no obstant, la comprensió crítica d'aquests conceptes és sovint poc acurada i s'empren de manera imprecisa. La confusió sorgeix perquè

¹ És fonamental entendre que el procés de racialització afecta tots els individus i grups socials. En aquest sentit, la *blanquitud* no és una absència de raça, sinó una posició racial específica que, en societats estructurades pel racisme sistèmic, opera com a norma invisible i atorga privilegis no guanyats. Quan en aquest estudi es parla de *jovent racialitzat* com a subjecte que pateix racisme, es fa referència al jovent racialitzat com a no-blanc, alteritzat o subalternitzat dins d'aquesta estructura de poder.

aquests conceptes estan interconnectats, però no són sinònims. Mentre que la racialització és un procés, el racisme un sistema de dominació, i la raça, una creació resultant de les interaccions socials, les institucions, els sistemes de creences i les pràctiques culturals d'una societat.

La noció de *raça* s'entén aquí com una construcció social i política que classifica els éssers humans en categories basades en diferències biològiques percebudes, com el color de la pell, els trets facials o els cabells. Aquest sistema de classificació ha estat utilitzat per facilitar la identificació, la diferenciació i la jerarquització de les persones de manera sistemàtica. Històricament, la raça s'ha emprat com una eina per exercir control i dominació política i justificar jerarquies socials i desigualtats (Fanon, [1961] 1999).

Encara que sovint es negui la importància de la raça,² avui dia roman com un instrument cultural i polític en l'organització i la distribució del poder i dels recursos en la societat. Cal destacar que la raça no pot ser definida com una identitat única i homogènia; és un concepte multidimensional que integra elements com la identitat etnoracial, l'autoclassificació, la raça percebuda, la raça reflectida, el fenotip i l'ascendència racial (Roth, 2016).

El *racisme*, per la seva banda, s'entén com la discriminació, l'opressió o el prejudici envers un grup de persones sobre la base de la seva raça o origen ètnic. És un sistema de poder que estructura relacions socials, econòmiques i polítiques amb l'objectiu d'excloure un grup o mantenir-lo en una posició de subordinació. Aquesta crítica a la comprensió tradicional del racisme com a prejudici posa l'accent en la necessitat d'analitzar-lo com a part d'un sistema més ampli de supremacia blanca que, com veurem més endavant, interseca amb el capitalisme i el patriarcat.

Finalment, la racialització es pot entendre com el procés sociocultural mitjançant el qual s'assignen categories etnoracials a persones o grups en funció de trets percebuts o de distincions culturals, reals o atribuïdes. D'aquesta manera es jerarquitzen i es classifiquen les persones i es transformen diferències en desigualtats. Per tant, cal entendre la racialització des d'una perspectiva crítica: la racialització no tracta només d'identificar diferències, sinó de crear estructures de dominació o inferiorització basades en aquestes diferències percebudes. Funciona mitjançant l'associació de certes característiques, comportaments o condicions socials —com la pobresa, la delinqüència o determinats oficis o rols socials— a un grup racial determinat. Aquest procés genera categories d'identitat grupal que, un cop institucionalitzades, es vinculen amb desigualtats estructurals en eixos com la raça, el gènere o la classe (Bonilla-Silva, 1999). Dins d'aquest marc, la blanquitud emergeix com la racialització dominant associada al «privilegi blanc» i a processos de normalització en relació amb altres formes de racialització (Allen, 2012; Lentin, 2020).

² La *raça* és un concepte que històricament s'ha utilitzat per classificar els éssers humans en grups basant-se en característiques físiques o socials compartides. S'erigeix en una construcció social sense fonament biològic: la genètica moderna ha demostrat que les diferències entre poblacions humanes són mínimes i no justifiquen classificacions racials (Lewontin *et al.*, 1984). De fet, l'evolució humana s'ha donat a través d'una constant hibridació entre poblacions de llinatges diversos, fet que ha enriquit la nostra diversitat genètica i fenotípica (Ackermann *et al.*, 2016). Consegüentment, el concepte de *raça* s'ha rebutjat com a explicació vàlida per a les desigualtats socials, atesa la seva base ideològica i el seu ús discriminatori (Yudell *et al.*, 2016). Tot i això, la classificació de les persones en grups basats en el seu aspecte físic continua operant.

La teoria de la formació racial

La teoria de la formació racial (Omi i Winant, [1986] 2014) ofereix un marc adequat per entendre com la raça funciona com un eix organitzador de la societat moderna. Aquesta teoria rebutja qualsevol concepció essencialista de la raça —és a dir, que la defineixi en termes biològics o naturals— i la planteja com una construcció social i política, determinada per dinàmiques històriques i per relacions de poder. Així, la raça no és un atribut fix o inherent de les persones, sinó un conjunt de significats socials que s'atribueixen als individus i als col·lectius en funció del context. Aquest enfocament permet entendre com la raça és un instrument que articula jerarquies, l'accés a drets i exclusions.

Des d'aquesta perspectiva, la formació racial és el procés mitjançant el qual es creen, es transformen i s'institucionalitzen les categories racials, en un camp de lluita constant entre forces que reproduïxen l'ordre racial dominant i moviments que el contesten. Omi i Winant descriuen la raça com un camp de conflicte, descentrat i inestable, que s'articula tant en l'àmbit micro —identitat, relacions quotidianes, vivències individuals— com en l'àmbit macro —estructures institucionals, polítiques públiques, mitjans de comunicació. Aquesta dualitat permet analitzar tant les experiències personals de racisme com les formes estructurals i normalitzades de discriminació que operen dins del sistema.

Aplicada al context català i espanyol, aquesta teoria permet analitzar com s'han construït històricament les categories racials —incloent-hi la posició de grups com el poble gitano, o les persones immigrades i les seves descendències—, com aquestes categories són contestades i negociades pel jovent minoritzat racialment, i com l'Estat i altres institucions tenen un paper clau en la definició i la implementació de polítiques que tenen impactes racials. Alhora, ajuda a entendre com els joves desenvolupen formes d'agència col·lectiva i estratègies de resistència davant els marcs de racialització que els afecten: des de la denúncia pública i la producció cultural fins a l'organització política i la creació d'espais propis. La formació racial, en tant que procés en disputa, esdevé així una eina analítica per captar tant els mecanismes de dominació racial com les possibilitats de transformació i reconfiguració d'identitats i horitzons col·lectius.

La dimensió històrica del racisme

La comprensió del racisme contemporani exigeix una anàlisi de la seva dimensió històrica. Tot i que la ciència moderna ha refutat l'existència de diferències biològiques significatives entre grups humans i considera incorrecte aplicar el concepte de *raça* a l'espècie humana, aquest concepte ha estat històricament instrumentalitzat per justificar la discriminació i l'explotació.

A partir del segle XVI, amb l'expansió colonial, la ciència es va veure fortament influïda per nocions preexistents de raça i llaços sanguinis, que van ser integrades en classificacions racials i teories que legitimaven la jerarquia i la dominació blanca (Müller-Wille, 2014; Schnapper, 2001). Figures com Linné i Gobineau van establir la base del pensament racial associant característiques biològiques a trets individuals i nacionals, i fomentant doc-

trines com l'eugenèsia i el darwinisme social, impulsades per acadèmics com Galton i Spencer. Aquests conceptes van ser utilitzats com a eines de control colonial i imperia-
lista, amb conseqüències devastadores durant el segle xx, com la segregació, el genocidi i altres pràctiques racistes (Walton i Caliendo, 2010).

El colonialisme no només va imposar el control territorial i econòmic, sinó que va establir jerarquies ontològiques que reïficaven els pobles indígenes americans i africans i altres col·lectius colonitzats, negant-los la plena humanitat i reduint-los a simples objectes de domini, explotació i extermini (Maldonado-Torres, 2007). Aquest procés de deshumanització es va reforçar amb la interiorització del racisme, mitjançant el qual les persones colonitzades van arribar a adoptar, per pressió psicològica i cultural, les narratives opressores dels colonitzadors. Aquesta imposició cultural va generar alienació i un sentiment fracturat del jo, ja que les persones colonitzades es van veure obligades a ajustar-se a les normes culturals blanques (Fanon, [1952] 2009).

El llegat colonial continua viu mitjançant la *colonialitat*,³ que no només estructura les relacions de poder, sinó que també condiona la manera d'entendre l'existència i el coneixement. En l'actualitat, es manifesta en formes contemporànies de racisme estructural, discriminació i exclusió social, que impacten de manera profunda en la vida quotidiana, la salut física i mental, i la percepció de si mateixes de les persones racialitzades no-blanques. Malgrat tot, les resistències colonials no només desafien el racisme sistèmic, sinó que també representen una crida a l'acció per recuperar la subjectivitat, subvertir les estructures opressores i impulsar una transformació sociopolítica.

Després de la Segona Guerra Mundial, el descrèdit del racisme científic, afavorit pels avenços en genètica i biologia, va consolidar la idea que les divisions racials són construccions socials i culturals (Lévi-Strauss, [1952] 1993). Això va comportar un desplaçament del focus d'anàlisi del prejudici individual (Adorno *et al.*, [1950] 2019; Allport, [1954] 1979) cap a una comprensió més social i col·lectiva (Blumer, 1958). En aquest context, el terme *raça* fou progressivament substituït pel de *ètnia*, associat a factors culturals i històrics. L'herència colonial, intrínsecament lligada al desenvolupament del sistema capitalista global, continua informant les dinàmiques de racialització actuals, en què la *raça* persisteix com una construcció social amb profundes implicacions materials i estructurals (Grosfoguel, 2018; Hall, 1980).

En el context europeu, el paradigma universalista republicà ha adoptat una lectura instrumental de l'antiessencialisme —la idea que identitats com la *raça* no tenen una essència fixa ni biològica, sinó que són construccions socials i culturals— per defensar l'eliminació de qualsevol referència a la *raça* en l'àmbit públic, jurídic i estadístic. Segons aquesta

3 La colonialitat és un sistema de dominació que continua estructurant les relacions globals i locals, i perpetua desigualtats basades en el racisme, el sexe, l'origen ètnic i altres formes d'exclusió. Aquest concepte va més enllà de la simple colonització física i inclou dimensions com la colonialitat del poder, del saber i de l'ésser. La colonialitat del poder fa referència a les estructures polítiques i econòmiques que mantenen la dominació dels països centrals sobre els perifèrics, fins i tot després de la independència formal. La colonialitat del saber implica la imposició del coneixement occidental com a dominant, mentre que els coneixements locals queden marginats o ignorats. Finalment, la colonialitat de l'ésser descriu l'impacte en la identitat i la condició humana dels pobles colonitzats, que els desconnecta de la seva autonomia i cultura i els considera com a subhumans. Aquests efectes han estat analitzats per pensadors com Walter Dignolo i Nelson Maldonado-Torres.

perspectiva, deixar de parlar de raça seria el camí per eliminar el racisme, ja que es considera que el problema rau en la classificació mateixa i no en les estructures socials que generen desigualtats.

Aquesta visió ha permès als estats europeus presentar-se com a antiracistes, mentre sostenen una perspectiva eurocèntrica i jeràrquica que exclou aquelles persones que, per la seva identitat o herència cultural, són considerades alienes a la cultura dominant (Hall, 2021; Lentin, 2008). Aquest esborrament de la raça s'emmarca en la *ignorància blanca* (Mills, 2007), un fenomen que minimitza la consciència de les desigualtats racials i perpetua la percepció d'innocència associada a la blanquitud (Wekker, 2016). Lluny de ser una negligència accidental, aquestes narratives actuen com una estratègia deliberada per mantenir l'estatu quo racial, evitar l'adopció de polítiques específiques contra el racisme i dificultar la garantia de la igualtat real (Geddes, 2004; Sullivan i Tuana, 2007).

Tot i els esforços per desvincular la raça del discurs polític i relegar el racisme al passat colonial, el fenotip continua sent un marcador d'inclusió social. Les persones racialitzades no-blancs són discriminades de manera estructural, sovint associades a pors culturals i percepcions d'amenaça a la identitat europea, amb especial intensitat les persones musulmanes (European Union Agency for Fundamental Rights, 2018; Goldberg, 2006).

L'adaptació del racisme als nous paradigmes ha propiciat l'aparició de nous marcs teòrics per analitzar el racisme contemporani. Conceptes com *neoracisme* (Balibar *et al.*, 2011) i *fonamentalisme cultural* (Stolcke, 2000) desplacen l'eix de la biologia a la cultura i legitimen jerarquies basades en suposades incompatibilitats culturals. Altres conceptualitzacions, tals com *racisme simbòlic* (Kinder i Sears, 1981), *racisme modern* (McConahay, 1986) o *racisme daltònic* (Bonilla-Silva, 2018), han analitzat un racisme estructural més subtil, que apel·la a valors com l'individualisme i l'ètica del treball per justificar les desigualtats. Aquestes formes de «racisme aversiu», sovint invisibles o inconscients, sustentades per persones que es declaren obertament en contra del racisme tradicional, perpetuen les desigualtats racials a través de pràctiques normalitzades en àmbits com l'habitatge, l'educació o l'ocupació, mentre es desvia l'atenció cap a incidents explícits i excepcionals (Dovidio i Gaertner, 2000; Essed, 1991).

1.3. La interseccionalitat com a lent analítica fonamental

Tal com s'ha avançat, el segon eix analític que vertebrava aquest estudi és la perspectiva interseccional. Aquesta aproximació no només permet visibilitzar les múltiples formes de discriminació que afronta el jovent racialitzat no-blanc, sinó també entendre les formes com aquest jovent articula estratègies per resistir, construir identitats i afirmar la seva agència.

1.3.1. Orígens i principis clau de la interseccionalitat

El concepte *interseccionalitat* va ser introduït a finals dels anys vuitanta per Kimberlé Crenshaw (1989, 1991) per descriure les interconnexions entre raça i gènere en l'experi-

ència de les dones negres als Estats Units. La seva proposta va sorgir en constatar que ni els estudis de gènere —sovint centrats en l'experiència de les dones blanques—, ni els de raça —sovint centrats en l'experiència dels homes negres—, podien explicar adequadament les formes específiques d'opressió que patien les dones negres. Crenshaw va argumentar que la seva experiència no era la simple suma de sexisme més racisme, sinó una intersecció específica que generava discriminacions i violències particulars. Va evidenciar que les polítiques d'identitat sovint privilegiaven experiències dominants dins dels grups i exclouen les diferències internes, i va demostrar com les estratègies antiracistes i feministes basades en experiències més hegemòniques no eren suficients per abordar els obstacles particulars de les dones negres.

Tot i que Crenshaw va encunyar el terme, les idees sobre opressions múltiples i simultànies ja havien estat denunciades per dones afroamericanes i d'altres orígens ètnics i racials des de dècades anteriors (Truth *et al.*, 2012), les quals s'adonaven que es trobaven en una situació de triple opressió: de gènere, de raça i de classe. Aquest fet les posava en una posició subsidiària davant el racisme existent dins dels moviments feministes liderats per dones blanques, el sexisme dels moviments pels drets humans liderats per homes negres, i el sexisme i el racisme dels moviments obrers liderats per homes blancs. Aquestes dones sovint eren instades a no reclamar els seus drets com a dones per no «perjudicar» altres dones o a no qüestionar els homes de les seves comunitats per no reforçar estereotips racistes; en conseqüència, se silenciaven les seves veus.

El concepte *interseccionalitat* s'ha expandit posteriorment per analitzar les interconnexions entre diverses estructures de poder i eixos de desigualtat, com el gènere, la raça, la classe social, la sexualitat, l'edat, la discapacitat, l'estatus administratiu, la religió o l'origen ètnic o nacional. Teòriques com Patricia Hill (Collins, 1990) van desenvolupar aquest marc proposant la *matriu de dominació* per explicar com aquests sistemes d'opressió s'entrellacen i es reforcen mútuament per crear experiències úniques d'opressió i privilegi. Collins destaca que les categories d'opressió no operen de manera aïllada, sinó que configuren conjuntament la posició social dels individus i els grups.

Un principi clau de la interseccionalitat és que els eixos de desigualtat no són simplement additius, sinó que es constitueixen mútuament —són *mutually constitutive*—, és a dir, la raça es viu a través del gènere, el gènere a través de la classe, etc., creen experiències qualitativament diferents. Així, la interseccionalitat ofereix una mirada crítica i transformadora que transcendeix les perspectives homogènies o unidimensionals, i permet analitzar les diferents formes d'opressió i resistència com a fenòmens dinàmics i interconnectats.

En aquesta línia, les aportacions d'Avtar Brah són significatives per entendre les complexes relacions de dominació en les societats contemporànies, particularment la intersecció entre etnicitat,⁴ gènere i poder. Com assenyala Brah, «las etnicidades siempre están generizadas tanto en términos de cómo se construye la diferencia sexual como en términos de cómo se viven» (Brah, 2011, p. 207). És a dir, les identitats ètniques no

4 L'etnicitat es refereix a una agrupació d'individus que comparteixen característiques pròpies, com la llengua, la consciència ètnica i les diferències religioses, culturals, polítiques i socioeconòmiques, així com les contingències històriques. L'etnicitat és una noció diferent de les de *minoria* i *regió ètnica*.

es poden entendre de manera aïllada, sinó que sempre estan travessades per altres eixos de diferenciació social. Un aspecte particularment rellevant de la seva anàlisi és la comprensió que aquestes dinàmiques «inscriuen i són inscrites per relacions de classe i altres modalitats de diferenciació». Això implica que totes les persones viuen el gènere, la classe i la sexualitat a través de la raça —i a l'inrevés—, encara que la racialització de la blanquitud sovint passi desapercebuda per la seva condició dominant, un fet que revela com els privilegis sovint es tornen invisibles precisament per la seva posició hegemònica. Brah emfatitza que això s'aplica tant a les etnicitats dominants com a les dominades, la qual cosa porta a una conclusió fonamental: és essencial reconèixer com les dones de diferents etnicitats són posicionades dins i a través d'aquestes relacions de poder, tant en les interaccions entre elles com amb els homes d'aquests grups. Aquesta perspectiva és necessària per desenvolupar una anàlisi interseccional que no reproduïxi exclusions i desigualtats estructurals.

La complexitat d'aquesta anàlisi rau en la necessitat de distingir entre diferents conceptes de *diferència*: com a procés de reconeixement d'especificitats culturals, com a resposta a l'opressió i com a mecanisme mateix de dominació. Aquesta distinció és crucial per entendre com les diverses formes d'opressió i privilegi s'entrellacen i es reforcen mútuament per crear un sistema complex de relacions de poder que cal analitzar i qüestionar, en tot moment.

És important constatar que la comprensió de la mútua constitució dels eixos d'opressió no implica, però, que aquests tinguin un mateix pes o visibilitat en totes les situacions. Diverses autores que treballen des de la perspectiva interseccional han assenyalat que, si bé ontològicament no es poden jerarquitzar les opressions, en determinats contextos socials o anàlisis concretes certs eixos o posicions poden destacar més que altres. Com argumenta Leslie McCall (2005), la complexitat de la interseccionalitat requereix diferents enfocaments analítics —en la seva proposta d'aproximacions: anticatègòrica, intracatègòrica i intercatègòrica—, reconeixent que, tot i ser construccions socials, l'ús de les categories és necessari en certs contextos per entendre com es manifesten les desigualtats i quins eixos cobren més protagonisme.

En aquesta línia, tot i que Patricia Hill Collins (1990) emfatitza que les experiències d'opressió es configuren en la intersecció de múltiples eixos, també reconeix que en certs contextos un eix pot ser més determinant que un altre. Des de la sociologia i les geografies feministes (Valentine, 2007; Yuval-Davis, 2010) s'ha argumentat que la interseccionalitat obliga a considerar com certs eixos poden ser més visibles o rellevants en determinats espais o situacions. Aquest pensament és del tot coherent amb la recent defensa d'una «interseccionalitat orientada al context» (McKinzie i Richards, 2019), en què s'advoca perquè l'anàlisi sigui sensible a quins eixos d'opressió són més significatius en cada situació social concreta.

Consegüentment, la perspectiva interseccional que adopta aquest estudi reconeix que: a) no hi ha una primàcia ontològica fixa d'un eix d'opressió sobre un altre; però, b) en contextos específics, certs eixos poden destacar més i ser més determinants per entendre les dinàmiques de poder i desigualtat que afecten el jovent subaltern per cri-

teris racials, i c) l'anàlisi interseccional implica, doncs, un exercici dinàmic i contextualitzat que identifica quins eixos són centrals en cada cas i com s'entrellacen, evitant reduccionismes però sense perdre de vista la rellevància concreta de certs eixos en situacions particulars.

1.3.2. La interseccionalitat de la raça, la joventut i el sistema sexe-gènere

L'anàlisi de les experiències de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya (capítols 3, 4 i 5) evidencia que el racisme mai no es viu de manera aïllada, sinó que està profundament travessat per la intersecció de múltiples eixos de desigualtat i poder. Aquesta secció explorarà algunes de les interseccions més significatives que emergeixen de l'estudi, particularment aquelles que involucren l'edat o joventut i el sistema sexe-gènere,⁵ així com altres eixos rellevants.

La construcció social de la joventut racialitzada: adultisme, criminalització i resistències

L'experiència de ser jove es transforma i esdevé particularment complexa quan s'entrecreu amb la racialització. La *joventut*, lluny de ser una categoria biològica immutable amb significats universals, és una construcció social i culturalment contingent (Lesko i Talburt, 2012). Aquesta construcció —sostinguda per discursos i pràctiques institucionals— defineix no només les expectatives sobre el comportament juvenil, sinó també els drets, les responsabilitats i el grau d'agència que s'atorga a les persones joves.

Sovint, aquesta construcció naturalitza una concepció hegemònica de la joventut fonamentada en paràmetres occidentals, blancs i de classe mitjana. En l'àmbit educatiu, això es tradueix en la noció d'un «alumne tipus» (Rist, 1970), un perfil sociocultural normatiu del qual qualsevol desviació tendeix a generar etiquetatges negatius. Aquesta lògica sustenta intervencions institucionals que s'articulen des d'un «marc deficitari» (Baldrige, 2019), el qual concep el jovent racialitzat com a problemàtic o insuficient, i tendeix a problematitzar i patologitzar les seves trajectòries. Els processos d'etiquetatge i la interiorització de perspectives deficitàries (Bereiter i Engelmann, 1969) projecten sobre l'alumnat marcadors deficitaris que se superposen, vinculats a l'origen, la classe social o la conducta (Tarabini, 2017). Aquesta codificació condiciona sovint l'atribució de la condició d'educació especial (Paniagua, 2017) i exposa aquest jovent a una confrontació constant amb models normatius que invisibilitzen o deslegitimen les seves experiències situades.

5 El sistema sexe-gènere és una estructura social que organitza la vida humana en funció del sexe biològic i el gènere. Aquest sistema se sosté sobre la idea que hi ha una correspondència entre les característiques corporals amb què neixen les persones i les expectatives sobre com han de comportar-se, sentir i pensar, etc. Mentre que el sexe fa referència a les característiques biològiques, com els òrgans sexuals i els cromosomes que determinen el sexe d'una persona en néixer, el gènere és una construcció social que assigna rols, conductes i expectatives diferents als homes i les dones basant-se en el sexe biològic. El gènere és una categoria analítica que descriu com les societats adjudiquen diferents capacitats, habilitats i obligacions als individus segons el seu sexe. El sistema sexe-gènere és sovint binari, és a dir, divideix les persones en homes i dones, amb els corresponents rols de gènere masculí i femení. Aquest sistema pot generar desigualtats i invisibilitza les identitats no-binàries, les expressions de gènere diverses i les orientacions sexuals no heteronormatives.

En aquest context, l'adultisme —entès com el sistema de biaixos, discriminacions i poder que les persones adultes exerceixen sobre infants i joves, sovint inferioritzant la seva perspectiva i agència (Bell, 1995)— opera de manera general vinculant la condició de joventut a la immaduresa. No obstant això, la racialització introdueix una paradoxa: mentre que s'atribueix immaduresa a la joventut en general, la joventut racialitzada no-blanca sovint experimenta processos d'adultificació prematura i és percebuda com a més gran, menys innocent i més responsable de les seves accions que els seus iguals blancs (Epstein *et al.*, 2017; Morris, 2016). Aquesta adultificació nega la protecció associada a la joventut, sense que això impliqui necessàriament un reconeixement ple de la seva agència adulta, que es manté sovint sota una vigilància específica.

La intersecció entre raça i joventut també és central en els processos de criminalització preventiva. La figura del «jove immigrant violent» (Fassin, 2010, 2012) il·lustra com el racisme opera projectant sobre certs cossos juvenils —especialment homes joves racialitzats no-blancs— la idea que la violència o la perillositat són inherents a la seva identitat ètnica o cultural. Aquesta estigmatització, que sovint s'encreua amb el sistema sexe-gènere perquè alimenta imaginaris de masculinitats perilloses i descontrolades, té conseqüències directes en la vigilància i el control policial, així com en les interaccions quotidianes en l'espai públic. D'aquesta manera, les estructures del racisme, l'adultisme i el sistema sexe-gènere s'entrellacen per justificar polítiques de seguretat i discursos públics que deshumanitzen i marginen el jovent d'origen migrat o percebut com a tal, i perpetuen dinàmiques d'exclusió.

La dinàmica de criminalització preventiva s'insereix dins de sistemes més amplis de control social i racial, conceptualitzats —principalment al context nord-americà— per diversos autors com Victor M. Rios, Loïc Wacquant i Michelle Alexander. Rios (2020) proposa el concepte de *youth control complex* per descriure la forma en què múltiples institucions —escoles, policia, serveis socials i mitjans de comunicació— cooperen per aplicar una vigilància constant i sancions anticipades al jovent subaltern per criteris racials, tractant-lo com a delinqüent potencial des d'edats primerenques i abocant-lo cap a l'anomenat *pipeline escola-presó*. En una línia complementària, Wacquant (2009) formula la idea de *continuum carcerari* per denunciar la interconnexió estructural entre espais urbans marginalitzats i el sistema penal, que actua com una eina de gestió punitiva de la pobresa racialitzada i consolida una forma de control social permanent sobre aquestes poblacions. Finalment, Alexander (2010) conceptualitza la *subcasta racial* per argumentar que el sistema de criminalització massiva és una nova forma de segregació racial, en què persones afroamericanes i d'altres minories queden atrapades en una condició de marginació legal i social que recorda els sistemes de castes. Tot i les especificitats del context nord-americà, aquests marcs ajuden a reflexionar sobre dinàmiques de criminalització i control social que poden tenir paral·lelismes o adaptacions en el context europeu i català.

Aquestes dinàmiques de construcció social deficitària, adultificació i criminalització tenen, com s'explorà més endavant amb més detall, profunds impactes en la salut física i mental i en la construcció de la subjectivitat de la joventut racialitzada no-blanca. Així mateix, i malgrat aquestes estructures opressives, és fonamental reconèixer que aquest

jovent no és un actor merament passiu, sinó que desplega una notable capacitat d'agència i múltiples formes de resistència.

La intersecció raça - sistema sexe-gènere: control corporal, estereotips sexualitzats, islamofòbia de gènere i femonacionalisme

Les construccions racialitzades de la joventut no operen des del no-res, sinó que s'articulen imbricadament amb el sistema sexe-gènere per donar lloc a estereotips sexualitzats i de gènere amb clares arrels colonials i patriarcals. Tota intersecció sempre és política i aquesta ha estat especialment instrumentalitzada en el marc de discursos nacionalistes per definir qui pertany i qui no a la nació. El gènere —juntament amb altres eixos com la raça, la sexualitat i la religió— actua com un marcador fonamental en la definició de les identitats nacionals (Thomson, 2020). En el context europeu, la politització de les qüestions relatives al sistema sexe-gènere s'ha convertit, de fet, en un mecanisme clau en les polítiques migratòries (Fassin, 2010). La defensa de la igualtat de gènere o la laïcitat —sovint entesa com un «secularisme sexual» (Fassin, 2012)— s'instrumentalitza per justificar el racisme i la islamofòbia, sota l'aparença de protegir valors occidentals o nacionals percebuts com a amenaçats.

Per analitzar aquestes dinàmiques, s'han desenvolupat diversos conceptes. El *femonacionalisme* (Farris, 2017) descriu l'aliança estratègica entre certs sectors feministes, nacionalistes i neoliberals per promoure polítiques antiimmigració i antimusulmanes sota el pretext de defensar els drets de les dones i instrumentalitzar així els arguments feministes a fi de justificar l'exclusió de grups racialitzats no-blancs. En una línia similar, el *homonacionalisme*, terme desenvolupat per Jasbir Puar una dècada abans (2007), explica com els drets LGBTIQ+ s'han integrat en agendes nacionalistes —particularment en el context de la «guerra contra el terror»— per crear una imatge de la nació com a tolerant i moderna, mentre es marginalitzen i racialitzen grups alteritzats, especialment la població musulmana. Aquestes dinàmiques es complementen amb el desplegament d'agendes marcades pel *nacionalisme sexual* (Mepschen *et al.*, 2010), en què les llibertats sexuals i la igualtat de gènere esdevenen marcadors d'identitat nacional de caràcter progressista i, alhora, són utilitzades per a l'exclusió de poblacions percebudes com a culturalment retrògrades. De fet, com ha assenyalat repetidament la teoria feminista, històricament el nacionalisme ha operat sovint com un terreny predominantment masculí en què les demandes feministes han estat sistemàticament postergades (McClintock, 1993; Yuval-Davis, 2019) o instrumentalitzades, un patró que es rearticula en aquestes noves formes de nacionalisme exclouent.

Les estratègies de racialització a través del gènere i la sexualitat coincideixen amb la coneguda crítica de Gayatri Spivak sobre la capacitat d'agència de la subalternitat —«white men are saving brown women from brown men» (Spivak, [1988] 2023). Els discursos femonacionalistes i homonacionalistes reprenen la representació tradicional de les dones racialitzades no-blancs —especialment les musulmanes—, ampliada, més recentment, a les persones LGBTIQ+ d'aquests mateixos grups, com a víctimes passives que necessiten ser alliberades de la seva pròpia cultura per agents externs blancs i

occidentals, per perpetuar esquemes colonials de dominació i negar l'agència d'aquests col·lectius.

Profundament arrelat en aquestes dinàmiques aflora la idea de *homonormativitat* (Duggan, 2002), la qual ofereix una crítica fonamental a la conformitat neoliberal dins del moviment LGBTIQ+. Duggan argumenta que s'ha desenvolupat una cultura despolititzada i consumista que s'alinea amb normes heteronormatives i burgeses, excloent-ne les veus més vulnerables del col·lectiu. Aquesta perspectiva crítica revela com els drets sexuals, quan s'integren en estructures neoliberals, poden acabar perpetuant les mateixes jerarquies socials i polítiques racistes que suposadament combaten.

Aquestes dinàmiques globals de racialització del sistema sexe-gènere tenen un impacte directe i diferencial en les experiències de la joventut racialitzada no-blanca. Els seus cossos i sexualitats esdevenen territoris de control i significació. Per comprendre la profunditat d'aquests mecanismes, cal introduir el concepte de *imatges de control* —*controlling images* (Collins, 1990)—, les quals, lluny de ser simples estereotips, esdevenen construccions simbòliques que funcionen com a poderoses eines de dominació i control social, dissenyades històricament per justificar l'opressió de les dones negres —i, per extensió, d'altres dones racialitzades no-blanques— en societats estructurades pel racisme i el sexisme.

Les imatges de control operen restringint l'autonomia i promovent l'objectificació, i tenen la funció de fer que el racisme, el sexisme i altres formes d'opressió com la pobresa semblin naturals, normals i inevitables. Collins n'identifica diverses, que han estat especialment influents en la construcció de la feminitat negra. Entre aquestes, destaca la *mammy*, la figura de la serventa domèstica fidel, dessexualitzada i submissa, que legitima la subordinació laboral de les dones negres. La *matriarca* és representada com una mare excessivament autoritària, sovint culpabilitzada de la desestructuració familiar i dels problemes socials dins la comunitat afroamericana. La *welfare mother* —mare pobra dependent de l'Estat— funciona com a imatge simbòlica per controlar la fertilitat de les dones racialitzades i justificar polítiques públiques punitives. La *jezabel*, una figura hipersexualitzada i promíscua, ha servit històricament per justificar l'explotació sexual i la violència. Finalment, la *black lady*, una imatge contemporània de la dona negra professional i amb èxit, és sovint retratada com a freda, excessivament autosuficient o amenaçadora, que manté la seva marginalització simbòlica malgrat l'aparent reconeixement social.

Aquestes imatges de control, i altres d'equivalents que es poden identificar per a diferents grups de dones racialitzades no-blanques, tenen conseqüències materials i simbòliques profundes. S'insereixen en polítiques i pràctiques institucionals, dificulten la mobilitat social i perpetuen desigualtats estructurals. Estudis sobre adolescents negres als Estats Units, per exemple, evidencien com aquestes joves experimenten microagressions racials i de gènere que les devaluen i les objectiven (Gadson i Lewis, 2022). En aquest sentit, s'identifica la projecció d'imatges de control específiques en aquesta etapa vital, com l'expectativa de la «noia negra enfadada» (*the angry Black girl*), la «noia negra del gueto» (*the ghetto Black girl*) o la «jezabel», que implica hipersexualització. Les imatges de control operen conjuntament amb la sobredisciplina que pateixen aquestes joves en

entorns escolars, que limita la seva expressió i agència i impacta significativament en el seu benestar emocional i psicològic.

En una línia complementària, Yasmin Jiwani (2006), en el seu treball sobre els discursos de negació, analitza com els mitjans de comunicació i altres institucions sovint invisibilitzen o distorsionen les experiències de violència racialitzada i sexista de les dones immigrades i joves racialitzades, que contribueixen a la perpetuació d'una narrativa paternalista que nega la seva agència i complexitat.

Per als homes joves racialitzats no-blancs, com s'ha discutit al punt anterior en relació amb la seva criminalització, la intersecció amb el gènere sovint es tradueix en la projecció d'una masculinitat perillosa i hipersexualitzada, que també funciona com una poderosa imatge de control. Per tant, el sistema sexe-gènere, en intersecció amb la raça i la joventut, configura marcs d'opressió particulars que condicionen profundament les vides d'aquestes persones joves.

Altres eixos interrelacionats: classe social, estatus administratiu, origen ètnic-nacional, religió i neurodivergència

Més enllà de les complexes interaccions entre raça, joventut i sistema sexe-gènere, l'experiència del racisme per part de la joventut no-blanca es veu condicionada —i sovint intensificada— per altres eixos estructurals de desigualtat que, repetim, no actuen de manera independent, sinó que són mútuament constitutius i configuren vulnerabilitats i formes de discriminació específiques.

La classe social emergeix com un factor determinant que interseca profundament amb la raça i amb el gènere i configura el que històricament s'ha anomenat la *triple opressió* per part del socialisme nord-americà (Combahee River Collective, 1977; Davis, 2011; Lynn, 2014). Com s'ha apuntat en la discussió sobre les arrels històriques del racisme i la seva connexió amb el capitalisme, la racialització sovint comporta una posició de desavantatge socioeconòmic estructural.

En aquest sentit, Bell Hooks va introduir l'expressió *patriarcat capitalista supremacista blanc imperialista* (*imperialist white supremacist capitalist patriarchy*) com una eina conceptual que no prioritza un sistema de dominació per sobre d'un altre, sinó que destaca la interconnexió dels sistemes entrellaçats que mantenen i reforcen les cultures de dominació (Hooks, [1984] 2013, p. 4). D'aquesta manera, els diferents sistemes treballen junts per mantenir l'estatu quo, i comprendre'ls requereix un enfocament holístic que consideri les seves interconnexions en lloc d'aïllar-los com a temes separats.

La posició de classe de la joventut subalterna per criteris racials, sovint heretada i agreujada per la discriminació racial en el mercat laboral i educatiu, la situa en una vulnerabilitat més gran. Aquesta vulnerabilitat socioeconòmica, al seu torn, pot ser utilitzada per justificar més vigilància i control sobre aquest jovent, especialment en espais públics o en institucions com l'escola. Com ja s'ha vist en la discussió sobre la criminalització de

la joventut racialitzada, la percepció de la pobresa o la pertinença a barris marginalitzats —sovint estratificats ètnicament— pot activar mecanismes de control social i punició que reforcen l'exclusió i limiten les oportunitats vitals, per la qual cosa es crea un cercle viciós en què la classe i la raça es reforcen mútuament en la producció de desigualtat. Aquesta dinàmica es veu encara més complicada per l'estatus administratiu, que afegeix una altra capa de vulnerabilitat i control.

L'estatus administratiu —la condició de nacional, de ciutadà o ciutadana comunitària, de resident amb permís temporal, de sol·licitant d'asil, o de persona en situació administrativa irregular— és un eix d'intersecció de primer ordre, especialment en contextos migratoris. La legislació sobre estrangeria i els procediments burocràtics associats operen com a mecanismes de racisme institucional que creen categories de ciutadania desigual i *fronteres internes* (Balibar, 2002). La manca d'un estatus administratiu regular o la seva precarietat no només limita l'accés formal a drets fonamentals, sinó que també incrementa exponencialment la vulnerabilitat a l'explotació i la discriminació racial, i en silenci sovint les denúncies. Aquesta dinàmica condueix a una ciutadania estratificada (Morris, 2003), en què l'accés real als drets i la qualitat de la participació social estan fortament condicionats per l'estatus migratori i situen el jovent d'origen migrat o percebut com a tal amb estatus precaris en una posició de vulnerabilitat.

L'origen ètnic-nacional específic i el fenotip associat, tot i estar intrínsecament lligats al concepte de *raça*, també generen gradacions i formes específiques i situades de racialització. La racialització no opera de manera homogènia: determinats grups poden ser objecte d'estereotips més intensos o de formes de discriminació particulars en funció de contextos geopolítics o imaginaris socials específics (per exemple, islamofòbia, antigitanisme). A més, dins els mateixos grups racialitzats o entre ells, hi pot operar el colorisme, és a dir, una jerarquització basada en la tonalitat de la pell que produeix privilegis o desavantatges relatius segons uns criteris estètics associats a la proximitat amb la blanquitud (Hunter, 2013). Aquestes dinàmiques interactuen amb altres eixos d'estratificació, com el gènere o la classe, i generen experiències diverses i desiguals dins del camp racialitzat.

Pel que fa a la religió, la islamofòbia destaca com una forma específica de racisme que interseca amb la raça i el gènere, la qual afecta particularment les noies. Aquest fenomen, ja abordat en la seva dimensió de gènere, contribueix de manera general a la seva exclusió i a la restricció de la seva llibertat religiosa i sentiment de pertinença en diversos espais socials.

Finalment, la neurodivergència o les diverses capacitats emergeixen com un eix la intersecció del qual amb la raça i la joventut pot portar a experiències particulars de discriminació o manca de suport adequat. Les interpretacions del comportament o les necessitats de suport de la joventut racialitzada no-blanca amb neurodivergència poden estar tenyides de biaixos racials o culturalistes per les institucions (educatives, sanitàries), les quals porten a diagnòstics erronis, a intervencions inadequades o a una patologització que no considera les barreres estructurals o l'impacte del racisme (Annamma, 2016; El Mouali Samadi, 2021).

En definitiva, aquests eixos no només s'afegeixen al racisme, sinó que hi interactuen per crear capes complexes d'opressió. Una anàlisi veritablement interseccional ha de ser capaç de reconèixer i analitzar aquestes múltiples dinàmiques per entendre l'heterogeneïtat de les experiències de la joventut alteritzada per processos de racialització.

1.3.3. Potencialitats i límits: implicacions metodològiques i crítica a la despolitització del concepte

L'adopció d'una perspectiva interseccional no és només una elecció teòrica, sinó que comporta implicacions metodològiques significatives que guien el disseny i l'execució d'aquest estudi. En primer lloc, i de manera fonamental, reconèixer la interseccionalitat de les opressions justifica i exigeix posar al centre les veus i les experiències viscudes de la joventut no-blanca. Aquestes narratives no són considerades meres il·lustracions o anècdotes, sinó fonts primàries de coneixement, expertesa i anàlisi sobre les pròpies vides i sobre les dinàmiques d'opressió que les configuren (Collins, 1990, sobre la importància del coneixement basat en l'experiència). Aquest estudi, per tant, s'esforça per crear espais on aquestes veus puguin ser articulades i escoltades en la seva complexitat.

En segon lloc, una metodologia interseccional implica anar més enllà de l'anàlisi d'eixos de desigualtat aïllats (per exemple, analitzar el racisme per una banda i el sexisme per l'altra). Exigeix explorar com aquests diferents eixos s'articulen, es reforcen mútuament i es coconstitueixen en les experiències concretes i en les narratives juvenils. Això implica una anàlisi qualitativa atenta als matisos, a les contradiccions, a les tensions i a les formes particulars que adopta l'opressió en cada intersecció específica. Metodològicament, això es tradueix en la necessitat d'analitzar no només *què* es diu, sinó *com* es construeixen els significats en la intersecció de múltiples posicions socials (McCall, 2005, sobre la complexitat de les categories).

Paral·lelament a les seves potencialitats, la popularització del concepte *interseccional* ha comportat certs perills i crítiques que aquest estudi pretén evitar. Un aspecte fonamental és el risc de despolitització del concepte, especialment el desplaçament del marcador racial en algunes aplicacions, particularment en contextos europeus en què el racisme sovint queda invisibilitzat (Bilge, 2013). Malgrat que el racisme i l'experiència de les dones negres van ser centrals en les formulacions originals de la interseccionalitat, s'ha observat una tendència a ometre'l o diluir-lo per reduir la interseccionalitat a una simple enumeració d'eixos de desigualtat sense analitzar ni qüestionar els sistemes estructurals de poder —com la supremacia blanca— que els produeixen.

La instrumentalització o la banalització de la interseccionalitat pot portar a una anàlisi que, lluny de desafiar les estructures de poder, acaba per reforçar-les per tal com desvia l'atenció de les dinàmiques racials específiques (Carastathis, 2016). Aquesta despolitització, sovint combinada amb la ideologia del racisme daltònic o postracial predominant en moltes societats occidentals, contribueix a minimitzar la importància de l'opressió racial i a diluir el potencial transformador i radical inherent a la perspectiva interseccional original.

1.4. Intersecció de raça i joventut a Catalunya

El racisme a Catalunya es configura com una estructura sistèmica i històrica que articula les institucions socials, polítiques, econòmiques i culturals mitjançant la subordinació de grups etnoracials inferioritzats. Malgrat el discurs d'una societat postracial, les construccions racials continuen condicionant la pertinença social i nacional percebuda, així com l'exercici efectiu dels drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals. La persistència d'unes polítiques públiques daltòniques que ignoren els efectes històrics del colonialisme contribueix a la pervivència d'aquestes desigualtats estructurals.

Aquestes discriminacions es manifesten en diversos àmbits de la societat. En l'àmbit laboral, les experiències de la joventut d'origen migrat o percebut com a tal a Catalunya s'entén, en gran mesura, a partir de les trajectòries laborals i vitals dels seus progenitors, marcats per un «model migratori de l'Europa meridional» (King, 2000a) caracteritzat per la inserció de la població migrant en sectors de baixa qualificació i en segments de l'economia informal, sovint en condicions de precarietat i vulnerabilitat (Jimeno i Moreno, 2007). Malgrat l'esperança d'una millora progressiva de les trajectòries socials, la persistència de «peatges ètnics» (Bernardi *et al.*, 2011) evidencia que la racialització actua com a barrera estructural per impedir la convergència de condicions laborals entre migrants i població nativa. Aquesta segmentació per origen (Cachón, 2003) es reflecteix en la sobrerrepresentació de col·lectius africans i marroquins en ocupacions de més precarietat (Gastón-Guiu *et al.*, 2021; Pumares *et al.*, 2006), amb alts nivells d'atur, temporalitat i escassa estabilitat laboral.

A Catalunya, aquesta dinàmica es tradueix en una elevada incidència de la pobresa infantil: un 35% dels infants viuen en situació de pobresa (Enquesta de condicions de vida, 2024), amb un clar biaix associat a l'origen i la racialització. Aquest percentatge situa Catalunya entre les regions amb uns índexs més elevats de pobresa infantil de la Unió Europea. Aquesta realitat està estretament vinculada a la insuficient inversió i a la limitada efectivitat de les polítiques públiques, malgrat l'aprovació d'estratègies específiques per combatre-la. Les conseqüències de la pobresa infantil són múltiples i profundes, afecten el rendiment acadèmic, la salut física i mental, i alimenten la reproducció de la pobresa d'una generació a l'altra.

Malgrat els discursos institucionals que proclamen la inclusió i la igualtat d'oportunitats, el sistema educatiu català continua generant trajectòries i resultats clarament desiguals. Aquestes disparitats estan condicionades per l'origen nacional i la classe social de l'alumnat, que es manifesten en un fracàs escolar marcadament racialitzat (Bayona *et al.*, 2020; Bayona i Domingo i Valls, 2018).

Diversos estudis han documentat la influència de la classe social (Bernardi i Cebolla, 2014) i de condicions familiars com l'accés a recursos educatius i el capital cultural, factors que són sovint menys efectius en el cas de famílies migrades (Fernández-Mellizo i Martínez-García, 2017).

De la mateixa manera, s'ha relacionat l'impacte de pràctiques de segregació i concentració d'alumnat d'origen immigrat (Garrido i Cebolla, 2010; Murillo i Martínez-Garrido, 2018) amb l'increment del fracàs escolar.

Ara bé, si bé la igualtat educativa exigeix una aproximació a les desigualtats estructurals més àmplies (Anyon, 1997; Lynch i Baker, 2005), aquestes disparitats no poden ser atribuïdes únicament a factors externs al centre educatiu i a les cultures escolars (Berliner, 2013). Anàlisis comparatives (Bonal *et al.*, 2015) han posat de manifest que les polítiques i les pràctiques escolars internes sovint tenen un pes més determinant que la composició social de l'alumnat (Escuredo, 2012).

En l'àmbit de la salut, el racisme i la xenofòbia constitueixen una barrera significativa que es manifesta tant en les estructures institucionals com en els imaginaris políticossocials. La població racialitzada no-blanca és sovint representada com a «vector de malalties», un estereotip estigmatitzador que es va intensificar durant la pandèmia de la COVID-19 (Perna i Moreno, 2021).

Tot i la manca d'estudis específics centrats en la racialització dins del sistema sanitari, diverses recerques han evidenciat un ús inferior dels serveis de salut per part de la població immigrada en comparació amb la població autòctona amb el mateix nivell socioeconòmic (Dalmau-Bueno *et al.*, 2021). Aquest diferencial no pot atribuir-se únicament a factors individuals, sinó que respon a barreres estructurals d'accés, com ara dificultats idiomàtiques, desconeixement dels drets sanitaris i diferències culturals en la percepció de la salut i el tracte rebut (Iliescu-Gheorghiu, 2020; Velasco *et al.*, 2016).

En el context del mercat de l'habitatge, una àmplia i consolidada línia de recerca documenta les barreres sistemàtiques que dificulten l'accés a l'habitatge de les persones immigrants i racialitzades no-blancs, incloent-hi específicament la població gitana. Aquests grups es veuen afectats per pràctiques discriminatòries que es manifesten tant en l'àmbit de l'accés als contractes d'arrendament com en les condicions de les propietats ofertes, així com en l'actitud i els prejudicis de molts agents immobiliaris i propietaris (Borràs-Batalla i Macías-Aranda, 2023; Fitó, 2021; Fitó *et al.*, 2020; Gallardo Rodríguez, 2018; García i Buch, 2020; SOS Racismo, 2015).

Les pràctiques policials discriminatòries a l'espai públic, com les identificacions per perfil racial, les vexacions i altres formes de tracte degradant, han estat objecte de denúncia continuada per part d'entitats com SOS Racisme (2019) i Irídia (Irídia, 2022, 2023, 2024). Aquestes organitzacions han documentat la recurrència d'actuacions desproporcionades que s'exerceixen de manera selectiva sobre determinats col·lectius, especialment jove racialitzat no-blanc, en espais públics com ara transports, parcs o zones comercials. Aquesta realitat es veu corroborada pels informes de l'Observatori de les Discriminacions a Barcelona, que identifica el racisme com la principal causa de discriminació a la ciutat (Ajuntament de Barcelona, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023). Aquestes formes de control social selectiu no només vulnereu drets fonamentals, sinó que contribueixen a reforçar l'estigmatització i l'exclusió, amb un impacte particularment significatiu en el

jovent d'origen migrat o percebut com a tal, sovint exposat de manera desproporcionada a aquestes dinàmiques.

1.4.1. Les afectacions al jovent racialitzat no-blanc a Catalunya

L'Enquesta a la joventut de Catalunya és una estadística oficial elaborada per la Generalitat de Catalunya, amb periodicitat quinquennal, destinada a analitzar la situació i les necessitats de la població jove d'entre 15 i 34 anys que resideix a Catalunya. Aquesta enquesta és impulsada per l'Observatori Català de la Joventut i es duu a terme amb la col·laboració de diverses universitats catalanes.

A partir de les dades de la darrera mostra, del 2022 (Verd *et al.*, 2023), s'observa que les condicions socials, econòmiques i de salut afecten especialment els joves amb trajectòries migratòries, especialment els procedents de famílies amb baixos nivells educatius i laborals. Un dels col·lectius més vulnerables el formen els joves nascuts fora de l'Estat espanyol, provinents de contextos socials modestos i que van arribar a Catalunya principalment durant la dècada del 2000. Aquest grup presenta una elevada taxa de precarietat: el 42% es troba en risc de pobresa, gairebé el doble que la mitjana juvenil, i molts depenen del suport econòmic familiar o d'amistats per cobrir necessitats bàsiques. La dificultat per estalviar i afrontar despeses imprevistes reflecteix la seva situació d'instabilitat econòmica.

Les condicions laborals d'aquests joves es caracteritzen per contractes temporals, salaris baixos i una baixa qualificació educativa, factors que en dificulten l'emancipació. Malgrat residir majoritàriament en zones urbanes com Barcelona, la seva inserció laboral es veu limitada per la manca d'oportunitats i recursos per accedir a una millor qualitat de vida. Aquestes dificultats s'agregen per la desconexió amb la societat d'acollida, fet que pot generar aïllament social i dificultar-ne la integració plena.

Dins d'aquest grup, les dones joves immigrants afronten una doble vulnerabilitat: social i econòmica. Moltes d'elles són mares joves, amb una mitjana d'edat de 23 anys, i han d'assumir una càrrega addicional que condiciona les seves possibilitats laborals i educatives. Aquesta situació, combinada amb la manca de xarxes de suport, incrementa el risc d'exclusió social. Les dades també mostren una marcada desigualtat educativa. Només el 25,3% dels joves nascuts fora de l'Estat continuen amb els estudis postobligatoris, en comparació amb el 47,2% dels nascuts a Catalunya. Aquesta bretxa es deu, en part, a les dificultats econòmiques i a la necessitat d'incorporar-se al mercat laboral de manera prematura. Les dones, però, presenten taxes de continuïtat educativa més altes que els homes, amb un 39,5% que aconsegueix estudis superiors davant del 34,1% d'ells.

Pel que fa a la classe social, la majoria dels joves immigrants es troben en posicions laborals de baixa qualificació i amb menys opcions de mobilitat social. Un 56,4% pertany a la classe treballadora, amb menys probabilitats d'accedir a estudis superiors i millorar la seva situació socioeconòmica. L'impacte de la migració també és visible en les trajectòries laborals. Els joves d'origen immigrant presenten una taxa d'abandonament escolar més alta i una sobrerrepresentació en feines precàries. A més, un 27,2% es con-

sidera sobrequalificat per a la feina que fa, i gairebé la meitat manifesta insatisfacció amb les condicions laborals. Aquesta precarietat s'accentua entre les dones, que assumeixen majoritàriament les tasques de cura i tenen una taxa d'atur més elevada que els homes.

L'Enquesta a la joventut de Catalunya del 2022 revela les dificultats creixents que afronten les persones joves, especialment les provinents de famílies immigrades o racialitzades, per accedir i mantenir un habitatge digne. Aquest grup experimenta una vulnerabilitat econòmica més gran, amb més probabilitat de viure en llars amb ingressos baixos i condicions d'habitatge precàries. El 37,1% dels joves en risc de pobresa viuen en habitatges amb deficiències, en contrast amb el 27,2% dels joves no en risc. A més, més del 40% dels joves amb baixos ingressos tenen dificultats per afrontar els costos de l'habitatge.

Les desigualtats econòmiques són més evidents entre els joves emancipats, amb un 46,5% que destina més del 30% dels seus ingressos al lloguer, un percentatge que és encara més elevat entre aquells amb progenitors immigrants. Les dones joves s'emancipen abans que els homes, però ho fan en condicions més precàries. Això es reflecteix en la diferència d'ingressos, ja que només un 35% de les dones emancipades es troben en el quartil més alt d'ingressos, en comparació amb un 50,4% dels homes. Aquesta desigualtat es veu també en les formes de convivència, amb més dones joves que viuen amb parella i fills en comparació amb els homes.

La migració també influeix en les possibilitats d'emancipació, amb les dones joves immigrants enfrontant-se a obstacles addicionals, com la precarietat laboral i la discriminació sistèmica, que agreugen les dificultats per accedir a habitatges de qualitat. Els joves d'origen estranger mostren patrons diferenciats d'emancipació, amb els que han immigrat per compte propi emancipant-se abans que els fills d'immigrants, que solen quedar-se més temps en el nucli familiar.

L'enquesta també destaca diferències en les pràctiques d'oci juvenil, amb una bretxa d'accés entre els joves nascuts a l'estranger i els nascuts a Catalunya. Un 16% dels joves immigrants tenen el Carnet Jove, comparat amb el 40% dels autòctons. Les dones joves participen menys en activitats d'oci que els homes, una bretxa que es veu influenciada per les responsabilitats laborals i familiars, així com per la precarietat econòmica. Aquestes diferències es reflecteixen en el tipus d'activitats en què participen, amb els homes tendint cap a l'oci més lúdic i les dones més implicades en espais de suport comunitari.

Les desigualtats socioeconòmiques també impacten en la salut física i mental dels joves. Un 14,5% perceben la seva salut com a regular o dolenta, una xifra que augmenta entre els nascuts fora de l'Estat. El benestar mental és especialment baix entre les dones joves, amb un 38,7% que reporten nivells baixos de salut mental. La situació econòmica, les responsabilitats de cura i la manca d'oci social influeixen negativament en la salut emocional, amb els joves que no practiquen activitats socials setmanals presentant un benestar mental més baix.

L'enquesta també evidencia una desvinculació política notable entre els joves racialitzats i immigrants. Un 25% manifesta un interès nul per la política, especialment entre els nas-

cuts fora de l'Estat i els de classe treballadora. Tot i així, els joves nascuts a l'estranger valoren més positivament el funcionament de la democràcia. Aquesta desvinculació política es veu accentuada en les dones, especialment aquelles amb fills, per les seves responsabilitats laborals i familiars. La manca de recursos i la percepció d'exclusió de la política *mainstream* en limiten la participació activa, especialment entre els joves immigrants i de classe treballadora.

Finalment, les diferències en la pertinença identitària es fan evidents. Els joves autòctons tendeixen a identificar-se amb Catalunya o Espanya, mentre que els joves immigrants desenvolupen vincles amb les identitats nacionals o religioses associades als seus orígens familiars. Aquestes dinàmiques es tradueixen en la creació de nous grups socials postmigratoris, que ofereixen espais alternatius de participació i acció col·lectiva.

Aquest panorama clarament marcat per desigualtats estructurals interpel·la la capacitat real del marc normatiu i de les polítiques públiques existents per garantir la igualtat de tracte i la no-discriminació. Tot i l'existència de legislació, òrgans i plans d'acció tant a escala europea com estatal i catalana, les dificultats persistents en l'accés efectiu als drets apunten una doble problemàtica: d'una banda, la possible insuficiència dels marcs legals; de l'altra, les deficiències en la seva aplicació i seguiment. Aquesta tensió entre el reconeixement formal dels drets i la seva implementació material i quotidiana constitueix un dels eixos centrals que vertebraran l'anàlisi de les experiències juvenils que es presentarà en els capítols següents.

1.5. Impactes del racisme i processos de subjectivació de la joventut

L'exposició al racisme sistèmic durant la joventut —una etapa vital de formació de la identitat i de la comprensió del món— impacta greument en el benestar i en els processos de subjectivació de les persones joves racialitzades no-blanques. Aquest apartat explorarà alguns dels impactes més significatius, començant per la dimensió emocional i psicològica.

1.5.1. Impacte emocional i psicològic: estrès, trauma racial i salut mental

Les manifestacions quotidianes i estructurals del racisme generen un complex entramat d'impactes emocionals i psicològics en el jovent racialitzat no-blanc que configura un desgast acumulatiu que pot afectar l'autoestima i la salut mental. La literatura especialitzada ha conceptualitzat aquests impactes a través de diversos marcs. El concepte de *racisme quotidià* (Essed, 1991) descriu com les expressions i les pràctiques racistes que ocorren en la vida diària —en situacions aparentment ordinàries i repetitives— reflecteixen i mantenen un sistema de dominació. Aquestes experiències, per la seva naturalesa acumulativa, contribueixen a un efecte persistent i desgastador en els individus.

Aquesta exposició continuada al racisme genera el que es coneix com a *estrès racial* (Clark *et al.*, 1999; Harrell, 2000), una forma específica d'estrès psicològic i fisiològic que sorgeix de les trobades amb el racisme i la discriminació. L'estrès racial pot manifes-

tar-se a través de respostes emocionals —com ràbia, ansietat, tristesa—, cognitives —com pensaments intrusius o rumiament— i conductuals, i pot tenir conseqüències greus per a la salut física i mental a llarg termini. Una de les respostes associades a aquest estat d'estrès és la hipervigilància, un estat d'alerta i tensió elevat i sostingut davant la possibilitat d'experimentar noves agressions o microagressions racistes. Tot i que pot sorgir com un mecanisme de protecció, la hipervigilància implica un cost emocional i cognitiu significatiu.

En casos d'exposició a formes més intenses, directes o persistents de racisme, es pot parlar de *trauma racial*. Robert T. Carter (2007), juntament amb altres autors com Lillian Comas-Díaz (Comas-Díaz *et al.*, 2019), ha desenvolupat el concepte de *lesió per estrès traumàtic basat en la raça* (*race-based traumatic stress injury*, RBTS). Aquest marc reconeix que les trobades amb el racisme poden ser experiències traumàtiques que generen símptomes similars als del trastorn per estrès posttraumàtic (TEPT), com ara reexperimentació de l'esdeveniment, evitació d'estímul associats, alteracions negatives en cognicions i estat d'ànim, i hiperactivació.

Aquests marcs teòrics sobre l'estrès i el trauma basats en la raça permeten entendre els impactes psicosocials del racisme en dimensions profundes de la subjectivitat. S'ha explorat com l'exposició al racisme afecta la conformació de la identitat racial, l'autoestima, la percepció general del món i les relacions interpersonals (Bryant-Davis, 2005; Helms, 1990). És important destacar que aquests efectes no es limiten exclusivament a les experiències directes de discriminació, ja que el racisme vicari —l'impacte emocional d'observar el racisme patit per altres persones properes o del mateix grup— o el racisme transmès intergeneracionalment també poden constituir fonts significatives de trauma i malestar psicològic.

La interiorització de la mirada racialitzadora i del menyspreu, analitzada per Frantz Fanon ([1952] 2009), pot generar una ferida estructural en la identitat i afectar la subjectivitat i l'autopercepció. A més, la manca de reconeixement de les experiències del racisme quotidià com a formes de violència, sovint agreujada per la manca de recursos de salut mental culturalment competents i accessibles, dificulta els processos de sanació i reparació i perpetua el malestar.

1.5.2. Construcció identitària

El racisme sistèmic intervé de manera decisiva en els complexos processos de construcció identitària durant la joventut, una etapa vital d'exploració i afirmació del jo. Per al jovent raciat no-blanc aquesta tasca es veu profundament condicionada per l'experiència de ser posicionat i llegit a través de categories racials en una societat que sovint les jerarquitzava i les carrega de significats negatius. Aquest context genera una diversitat de formes d'autoidentificació etnoracial i reflecteix la complexitat inherent a aquests processos.

Una característica central de la construcció identitària és la freqüent emergència d'identitats híbrides. Aquestes sorgeixen del fet que la joventut transita per múltiples marcs de

referència (culturals, nacionals, familiars, racials). La teoria postcolonial ha ofert conceptes per entendre aquesta realitat, com el *tercer espai* (Bhabha, 2004). Aquest no és una simple síntesi o barreja de cultures preexistents, sinó un espai liminar, productiu i inherentment ambivalent, on noves formes d'identitat i significat emergeixen de la negociació i la traducció cultural. De manera similar, Gloria Anzaldúa ([1987] 2012), amb el seu concepte de *habitar la frontera*, descriu l'experiència de viure en els marges de diferents cultures, llengües i identitats, un espai de tensió i contradicció, però també de creativitat i consciència crítica —la *consciència mestissa*. Aquestes identitats híbrides, lluny de ser una «crisi identitària», representen sovint formes de resistència activa a les classificacions rígides i excloents.

No obstant això, la negociació identitària per part de la joventut no-blanca està habitualment marcada per una profunda tensió i fricció, derivada directament de l'experiència del racisme. El qüestionament constant de la seva pertinença per part de la societat dominant —la interpel·lació sobre l'origen «real», la sorpresa davant la competència lingüística o la invalidació de l'autoidentificació nacional— genera un sentiment de no encaixar plenament enlloc. Aquesta vivència coincideix, com veurem més endavant, amb la noció de *dobla consciència* de W. E. B. Du Bois ([1903] 2022).

Un dels impactes més dolorosos del racisme sistèmic en la construcció identitària és la fractura del sentiment de pertinença. Aquest concepte transcendeix la simple adscripció a un grup ètnic o cultural per referir-se a la sensació de ser un membre ple, valorat i reconegut de la societat en general. La *política de la pertinença* (*politics of belonging*) analitzada per Nira Yuval-Davis (2006, 2010) examina com es construeixen, es negocien i es contesten els límits de qui és considerat part legítima del *nosaltres* nacional o comunitari. Aquests processos de delimitació sovint es basen en criteris racialitzats, de gènere, de classe o religiosos per crear jerarquies de pertinença. Per al jovent de grups etnoracials no hegemònics, el racisme opera constantment per socavar aquest sentiment i genera experiències d'alteritat que poden portar a un profund malestar i desconnexió.

Finalment, la manca de referents positius i la lluita per la representació en l'esfera cultural i mediàtica són aspectes que també condicionen la construcció identitària de la joventut racialitzada no-blanca. La invisibilització sistemàtica o la representació estereotipada en els productes culturals limita la possibilitat que aquest jovent trobi miralls on reflectir-se de manera complexa, diversa i afirmativa.

Per entendre com la cultura dominant sovint perpetua el racisme, és útil el concepte de *mirada blanca* (*white gaze* [Hooks, 1992]). Aquest terme es refereix a la manera com l'experiència i la representació de les persones racialitzades no-blancues són observades, definides i jutjades des de la perspectiva dominant blanca. La mirada blanca és un mecanisme de poder que posiciona la blanquitud com a norma invisible i universal, mentre que les persones racialitzades no-blancues són projectades com l'*altre*, subjecte a vigilància, control i estereotips. En l'estudi de la població afroamericana, Hooks assenyalava que aquesta dinàmica té arrels històriques profundes, com l'esclavitud, en què es negava a les persones negres el dret a mirar i a definir-se lliurement. En resposta a aquesta opressió visual i simbòlica, Hooks proposa la *mirada opositora* (*oppositional gaze*) com un acte de resistència política i cultural, especialment per part de les dones

negres. Aquesta mirada crítica i conscient permet qüestionar i desafiar les representacions imposades i afirmar la pròpia subjectivitat i el dret a l'autorepresentació.

Complementàriament, la teoria dels règims de representació (Hall *et al.*, 2024) explica com es construeixen i circulen els significats en la cultura a través de sistemes simbòlics i pràctiques discursives. Segons Hall, la representació no és un simple reflex de la realitat, sinó un procés actiu de producció de significat, socialment construït a través del llenguatge i altres sistemes de signes. Els règims de representació són, doncs, conjunts de regles, codis i pràctiques culturals que organitzen i regulen quins significats són possibles, acceptables o dominants en un moment donat, i com es representen les identitats i les relacions de poder. Hall distingeix principalment entre teories reflexives, intencionals i constructivistes de la representació, afavorint aquesta darrera. Des d'una perspectiva constructivista, els significats s'elaboren *en i a través* del llenguatge i estan subjectes a lluites de poder. Per tant, els règims de representació no són mai neutrals, sinó que estan intrínsecament lligats a la política cultural i poden reforçar estereotips, exclusions o hegemonies.

La manca de referents positius i la persistència de representacions estereotipades en la cultura dominant, analitzades a través de la mirada blanca i els règims de representació, tenen un impacte directe en l'autoestima i en la percepció de les pròpies possibilitats futures per al jovent minoritzat racialment. Per això, la recerca activa de referents alternatius i la creació de narratives i representacions pròpies esdevenen actes d'agència i resistència cultural fonamentals per a la construcció d'identitats empoderades i per a la transformació dels imaginaris socials.

1.5.3. Experiències de ciutadania

Un dels impactes consegüents del racisme sistèmic en la vida de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya és l'afectació de la seva experiència de ciutadania. Més enllà de la possessió formal d'una nacionalitat o d'un estatus legal de residència, el racisme crea una bretxa profunda entre els drets nominalment i la capacitat real d'exercir-los plenament i de sentir-se membre de ple dret de la societat.

La sociologia clàssica ja va establir la distinció fonamental entre la ciutadania formal — entesa com l'estatus legal que confereix un conjunt de drets civils, polítics i socials — i la ciutadania substantiva —és a dir, la capacitat efectiva i l'experiència viscuda de participació i gaudi d'aquests drets en igualtat de condicions (Marshall i Bottomore, 2023). Per al jovent d'origen migrat o percebut com a tal, tot i posseir sovint la ciutadania formal espanyola o drets de residència, l'experiència quotidiana de discriminació, biaix i exclusió en múltiples àmbits (educació, feina, habitatge, interaccions amb institucions, espai públic) impedeix sistemàticament l'assoliment d'una ciutadania substantiva. El racisme estructural opera limitant l'accés efectiu als drets i, alhora, soscavant el fonament mateix del sentiment de pertinença i reconeixement que implica una ciutadania plena.

Les societats contemporànies generen mecanismes subtils però persistents d'exclusió interna que afecten especialment les persones racialitzades, fins i tot quan tenen la ciu-

tadania reconeguda legalment. Per al jovent minoritzat racialment, aquest fenomen es manifesta en formes quotidianes de qüestionament, control i deslegitimació: mirades de sospita, comentaris racistes, perfilació policial, barreres administratives o dubtes reiterats sobre la seva identitat nacional o pertinença cultural. Aquestes experiències no són aïllades, sinó que responen a dispositius socials que operen com a «fronteres internes» —límits simbòlics que separen qui és considerat plenament membre de la comunitat i qui és percebut com a «estranger interior», malgrat el seu estatus formal. Aquestes fronteres invisibles (Balibar, 2002), estructuren relacions de poder i identitat que generen una ciutadania condicional i reforcen l'exclusió estructural de la joventut racialitzada no-blanca.

La persistència d'una lògica de nacionalisme ètnic implícit, en què l'equació entre identitat nacional (catalana o espanyola) i racialització blanca continua operant com a criteri tàcit d'inclusió o exclusió, és un dels motors de les fronteres internes. Aquest fenomen es veu reforçat pel nacionalisme metodològic (Wimmer i Glick Schiller, 2002), la tendència a naturalitzar la nació com a marc homogeni d'anàlisi i pertinença que invisibilitza les trajectòries i els vincles de les persones racialitzades no-blanques. Com a resultat, la condició de ciutadania plena esdevé selectiva i jeràrquica: s'exclou no només l'estranger en termes juridicoadministratius, sinó també tot aquell individu que, malgrat tenir la nacionalitat, no respon als codis racials, culturals o lingüístics percebuts com a propis de la majoria.

De resultes d'això, l'experiència d'una ciutadania de segona o incompleta té conseqüències directes en la participació social i política de la joventut de grups etnoracials no hegemònics, així com en la seva capacitat de reivindicar drets i de sentir-se segur i valorat en la societat on viu. Les dificultats per exercir plenament els drets, la por a represàlies o l'obligació reiterada de justificar la pròpia presència i pertinença són manifestacions d'aquesta ciutadania erosionada pel racisme sistèmic.

1.6. Agència i resistències de la joventut racialitzada no-blanca

El jovent racialitzat no-blanc, lluny de quedar relegat a una posició de mera passivitat o victimització, aconsegueix desplegar un ampli repertori d'estratègies per afrontar, resistir i reconfigurar les condicions hostils que imposa el racisme sistèmic. El jovent participant en l'estudi mostra una agència significativa —entesa com la capacitat d'actuar intencionadament, prendre decisions i incidir en el propi entorn— que es manifesta en les seves pràctiques quotidianes. Això no obstant, la capacitat d'agència no és homogènia, sinó que es modula segons una complexa intersecció de factors individuals, socials i contextuals que configuren els marges i les possibilitats de resposta davant les violències estructurals.

1.6.1. Estratègies d'afrontament individuals i col·lectives

Davant les múltiples manifestacions del racisme, el jovent no-blanc desenvolupa una varietat d'estratègies d'afrontament (*coping strategies*), definides com els esforços cognitius i conductuals per gestionar demandes externes o internes que són percebudes com a

excessives o que desborden els recursos de l'individu (Lazarus i Folkman, 1987). En el context específic del racisme, les estratègies de *racial coping* poden incloure respostes orientades a resoldre el problema, a regular les emocions o a buscar suport social (Harrell, 2000).

Algunes d'aquestes respostes poden ser més interioritzadores o estar més orientades a l'autoprotecció immediata. Per exemple, davant microagressions o en situacions en què la confrontació directa es percep com a particularment arriscada o fútil, el silenci, l'evitació de certs espais o interaccions, o l'adopció d'una adaptació performativa poden emergir com a tàctiques pragmàtiques. L'adaptació performativa pot implicar un «camuflatge» identitari o un càlcul estratègic sobre com presentar-se davant els altres, i s'alinea amb teories més àmplies sobre la gestió de la impressió en la vida quotidiana (Goffman, 1959). En contextos de racialització, aquestes formes de gestió busquen minimitzar el risc de discriminació, tot i que sovint comporten un alt cost emocional (Puwar, 2004). En aquest cas, el silenci, lluny de ser interpretat homogèniament com una resposta passiva, pot arribar a resultar una forma d'afrontament actiu davant la ineficàcia percebuda de la queixa.

Paral·lelament a les formes d'afrontament encobertes, el jovent minoritzat racialment també desplega estratègies de resistència quotidiana actives, com l'ús de l'humor, la ironia o la confrontació verbal directa per desafiar situacions de racisme. Aquestes pràctiques, aparentment menors però carregades de significat, s'inscriuen en el que James C. Scott (1985) va anomenar *armes dels febles* o *arts de la resistència*: accions subtils, contextuais i quotidianes mitjançant les quals els grups subalterns qüestionen, negocien i minen les relacions de poder. En la mateixa línia, Víctor M. Rios (2011, 2020) mostra com els joves racialitzats als Estats Units, especialment afroamericans i llatins, fan ús d'estratègies com l'humor, el desafiament verbal i formes creatives d'intel·ligència situacional —el que ell anomena *game*— per afirmar la seva agència, preservar la dignitat i resistir activament a les estructures que els criminalitzen.

La denúncia formal davant les institucions emergeix com una altra estratègia, tot i que sol ser menys freqüent i està profundament marcada per la *desconfiança institucional acumulada* (Feagin, 2013). Aquest concepte es refereix a la desconfiança que sorgeix de la repetició d'experiències prèvies de respostes institucionals negligents, inadequades o fins i tot punitives, la qual cosa condiciona significativament la decisió de recórrer a vies formals.

Més enllà de les respostes individuals, l'agència de la joventut racialitzada no-blanca es manifesta de manera potent en estratègies col·lectives d'empoderament i resistència. Aquestes inclouen la reivindicació activa de drets, la participació en moviments socials antiracistes, grups d'afinitat o col·lectius juvenils, i l'organització comunitària. Aquestes pràctiques connecten amb una llarga tradició de lluita contra el racisme i per l'autodeterminació, en què, com van assenyalar Carmichael i Hamilton (1968) en el context del Black Power, la solidaritat comunitària, la construcció d'un poder polític propi i la cerca d'autonomia econòmica i cultural són considerades estratègies essencials per al desmantellament de les estructures opressores.

1.6.2. Creació d'espais propis: contrapúblics subalterns i xarxes de suport

Davant d'un entorn social i institucional que sovint es percep com a hostil, excloent o invalidant, una estratègia recurrent emprada pel jovent no-blanc és la creació i el manteniment d'espais propis i la mobilització de xarxes de suport. Aquests espais, siguin físics o virtuals, formals o informals, esdevenen llocs centrals per a la validació de les experiències, el refugi emocional, l'intercanvi d'estratègies d'afrontament i la construcció d'identitats individuals i col·lectives afirmatives.

Les xarxes de suport primàries, com la família i les amistats íntimes, emergeixen sovint com la primera i més immediata font de consol i orientació. Això no obstant, la seva capacitat de resposta pot estar limitada per la pròpia experiència o pels recursos disponibles. Per això, les xarxes comunitàries més àmplies, basades en l'origen ètnic-nacional compartit, l'experiència migratòria, la identitat racialitzada o altres afinitats, adquireixen una importància cabdal. Aquestes xarxes poden proporcionar un sentit de pertinença que la societat dominant sovint nega, i ofereixen espais on les normes culturals pròpies són enteses i valorades i on les experiències de racisme poden ser compartides i compreses sense necessitat d'explicacions extenses o la por de ser qüestionat o minimitzat.

Aquests espais d'afinitat i suport mutu poden ser analitzats a través del concepte de *contrapúblics subalterns* (Fraser, 1990), en què els grups sistemàticament exclosos o marginats de l'esfera pública dominant —com les dones, les persones racialitzades no-blanques o altres minories— generen arenes discursives paral·leles des de les quals poden inventar i difondre contradiscursos que reformulen les seves identitats, interessos i necessitats. En aquests espais, s'articulen formes pròpies de comunicació i s'elabora un vocabulari compartit que reflecteix experiències sovint silenciades en el discurs hegemònic. A més, els contrapúblics serveixen per construir solidaritat, reforçar identitats col·lectives basades en la resistència i assajar estratègies que permetin intervenir en l'esfera pública dominant i disputar-ne les narratives i jerarquies establertes.

Per al jovent de grups etnoracials no hegemònics, aquests contrapúblics —que poden prendre la forma de grups d'afinitat, associacions culturals o juvenils, espais en línia, col·lectius artístics o activistes— esdevenen refugis fonamentals i motors d'empoderament. Ofereixen un lloc on la seva identitat racialitzada no és una font d'estigma, sinó de connexió i força.

Això no obstant, la creació d'aquests espais, tot i ser necessària i protectora, no està exempta de tensions. Si les barreres externes imposades pel racisme sistèmic no es desafien simultàniament, hi ha el risc que aquests espais derivin en una certa autolimitació o en una forma de segregació autoimposada com a mecanisme de defensa. A més, com s'ha discutit en relació amb la interseccionalitat, aquests espais interns no són necessàriament homogenis i també poden reproduir dinàmiques de poder i exclusió basades en altres eixos com el gènere, la classe, l'orientació sexual o l'origen específic.

En oposició al *marc deficitari* que sovint apliquen les institucions en el seu treball amb el jovent, la creació d'aquests espais propis s'emmarca en una lògica de *reclamació comu-*

nitària (Baldridge, 2019). Aquesta perspectiva reconeix i valida les fortaleeses, els coneixements i les formes de resiliència inherents al jovent de grups etnoracials no hegemònics i les seves comunitats, i fomenta la seva agència i la seva capacitat de generar solucions i espais de benestar des de la base. La valoració i el suport a aquests espais autoorganitzats esdevé, per tant, una estratègia clau per a les polítiques que busquin un veritable empoderament juvenil.

1.6.3. L'agència epistèmica

L'agència de la joventut alteritzada per processos de racialització no es limita a les estratègies d'afrontament o a la creació d'espais de suport, sinó que s'estén a la capacitat de produir coneixement, interpretar la pròpia realitat i desafiar les narratives dominants. L'agència epistèmica és de gran preponderància atès que el racisme opera no només a través de la discriminació material, sinó també mitjançant la imposició de marcs de significat que inferioritzen, silencien o distorsionen les experiències dels grups minoritzats.

L'experiència de viure simultàniament dins i fora de la cultura dominant —de ser vist i de veure's a si mateix a través d'una lent sovint hostil— pot atorgar al jovent racialitzat no-blanc una perspectiva única i crítica sobre la societat. Aquesta vivència d'habitar un món dual, que combina el reconeixement de l'alteritat imposada i el desig d'autodefinició, va ser conceptualitzada per W. E. B. Du Bois ([1903] 2022) en la *doble consciència* (*double consciousness*), una condició que descriu la sensació de mirar-se a un mateix a través dels ulls d'una societat blanca dominant. Aquesta mirada aliena fragmenta la identitat i genera una tensió entre el que s'és i el que la societat espera o imposa ser. Aquest conflicte intern no és merament passiu: Du Bois hi veu també una possibilitat d'emancipació a través del desenvolupament del que ell anomena una *segona visió* (*second-sight*), és a dir, la capacitat de percebre i analitzar críticament tant la pròpia experiència com les estructures que la produeixen i l'oprimeixen. Així, la *consciència escindida* (*split consciousness*) implica no només veure's a través de l'altre dominant, sinó també interioritzar críticament aquesta mirada per obrir la porta a una forma de lucidesa epistèmica.

Aquesta idea ha estat recuperada i ampliada per Stuart Hall (Hall *et al.*, 2024), qui, des dels estudis culturals i la teoria postcolonial, analitza el subjecte racialitzat com a «escindit» (*split subject*), produït per discursos contradictoris i interpel·lat per múltiples identitats que mai no s'articulen de manera plena ni estable. Hall sosté que el subjecte postcolonial és estructuralment incomplet i no està fixat identitàriament, però que aquesta fragmentació, en contínua (re)construcció, esdevé també font de resistència, en tant que permet una consciència reflexiva sobre els mecanismes de poder i representació.

Des d'aquesta tradició crítica, Patricia Hill Collins (1990) aporta una perspectiva interseccional que combina raça, gènere i classe per ampliar la noció de *doble consciència* amb els conceptes de *consciència escindida* (*split consciousness*) i *forastera interna* (*outsider within*). El primer destaca com la divisió interna és resultat directe de sistemes d'opressió múltiples i entrelaçats. El segon descriu la posició específica de les dones negres —i, per extensió, d'altres grups marginats—, que, tot i formar part d'institucions dominades per

grups privilegiats, com, per exemple, l'acadèmia o el món laboral, en romanen excloses simbòlicament i socialment. Aquesta posició liminar permet desenvolupar una mirada crítica i una comprensió particularment aguda de les estructures de poder i de les narratives hegemòniques, sovint invisibles per a aquells que estan plenament integrats en el sistema.

Tant la doble consciència de Du Bois com la posició de forastera interna de Collins il·lustren com l'experiència de la marginalització pot ser la base d'un coneixement situat profundament valuós (Haraway, 1988; Harding, 1991). El jovent minoritzat racialment, des d'aquesta posició perifèrica però reflexiva, desenvolupa sovint una agència epistèmica capaç de qüestionar les veritats dominants. Aquesta capacitat d'anàlisi crítica esdevé especialment rellevant en el context de la reivindicació del pensament fronterer i la colonialitat del saber (Mignolo, 2012; Quijano, 2000; Santos, 2016) que històricament ha subordinat i invisibilitzat les formes de coneixement no occidentals.

En aquest marc, la producció de coneixement basada en les pròpies experiències de la joventut d'origen migrat o percebut com a tal pot ser entesa com un acte de descolonització epistèmica: una manera de reconfigurar els termes del saber, de desafiar l'universalisme eurocèntric i de posar en valor epistemologies arrelades en la vida quotidiana, la memòria col·lectiva i la resistència.

Aquest estudi parteix d'un marc teòric que combina quatre eixos fonamentals: una concepció del racisme com a sistema estructural, l'ús de la interseccionalitat com a lent analític, l'atenció als efectes del racisme en la subjectivitat juvenil i, finalment, el reconeixement de l'agència i les formes de resistència que desplega el jovent racialitzat no-blanc. Aquest conjunt d'eines conceptuals no només guia l'anàlisi de les experiències recollides, sinó que permet situar-les com a expressió de processos socials més amplis. Així, les narratives juvenils no s'entenen com relats anecdòtics o personals desconectats, sinó com a indicadors vius d'estructures de poder, dinàmiques d'opressió i formes de subjectivació en disputa.

2. DISSENY METODOLÒGIC

2.1. Orientació metodològica general de l'estudi

Aquest estudi sobre racisme i joventut des d'una perspectiva interseccional adopta una orientació metodològica basada en la complementarietat de la metodologia comunicativa i la recerca-acció participativa (PAR, per la sigla en anglès). Ambdues comparteixen un enfocament col·laboratiu i democràtic per promoure la participació activa dels subjectes de recerca a fi de fomentar la transformació social i la justícia. La seva combinació permet un aprofundiment més integral en la realitat estudiada i garanteix tant la construcció dialògica del coneixement com la implementació d'accions concretes per al canvi. Així mateix, la complementarietat d'aquestes metodologies permet superar algunes de les seves respectives limitacions: mentre que la metodologia comunicativa pot quedar massa limitada a l'anàlisi discursiva sense traduir-se en canvis tangibles, la PAR pot enfocar-se en excés en l'acció sense aprofundir prou en els processos de significació i debat reflexiu. La combinació de totes dues facilita una aproximació equilibrada entre diàleg i acció transformadora. Malgrat el seu potencial transformador, les dues metodologies s'enfronten a reptes com ara abordar dilemes ètics i garantir la participació no tokenística⁶ (Johnson *et al.*, 2021; Lenette, 2022).

La metodologia comunicativa es fonamenta en la teoria de la racionalitat comunicativa, que redefineix la racionalitat com un procés social i comunicatiu, en comptes de centrar-se en la racionalitat individual (Habermas i Jiménez, 2001). Des d'aquest principi, la metodologia comunicativa posa èmfasi en la interacció i el diàleg entre investigadors i participants, assumint que totes les persones tenen la capacitat i el dret d'expressar les seves experiències i opinions, i que la creació de coneixement es construeix mitjançant el diàleg igualitari i la intersubjectivitat. Així, la metodologia comunicativa no només descriu la realitat social, sinó que també contribueix a transformar-la promovent impactes socials,

⁶ El tokenisme és una pràctica social que consisteix en la incorporació simbòlica de membres de grups minoritzats en espais de poder, sense atorgar-los capacitat real de decisió. Es manifesta en àmbits com les organitzacions, els mitjans de comunicació i les institucions, on es col·loquen persones de minories en posicions de baix perfil o amb funcions representatives, sense intenció de modificar les dinàmiques de desigualtat.

polítics i científics (Flecha, 2015). La seva aplicació en aquest estudi permet recollir la veu dels participants en condicions d'igualtat, dignificant les seves experiències i fomentant la seva implicació activa en la recerca (García-Carrión *et al.*, 2020; Gómez *et al.*, 2011; Redondo-Sama *et al.*, 2020).

D'altra banda, la recerca-acció participativa (PAR) s'inscriu en una perspectiva transformadora que cerca implicar els participants en el procés de recerca. En el present estudi, s'adopten elements centrals de l'enfocament de la PAR, però és important matisar-ne l'abast. S'ha promogut la PAR en la seva dimensió de coinvestigació en l'anàlisi de les dades i en la proposta de solucions, implicant els joves en la interpretació de les seves pròpies realitats i en la generació de recomanacions. No obstant això, el disseny inicial de la recerca, incloent-hi la definició dels seus objectius principals, va ser definit prèviament per l'equip investigador en el marc de l'encàrrec institucional. Per tant, si bé l'estudi democratitza el procés i busca incidir directament en la realitat, no compleix amb el principi més estricte de la PAR, pel qual els subjectes investigats participen des de la concepció mateixa del projecte. Aquesta limitació, habitual en recerques amb marcs institucionals definits, s'ha intentat compensar promovent al màxim la participació en la fase d'anàlisi i empoderament, per facilitar així la implementació de solucions concretes (Jacobs, 2018; Stern, 2019).

Malgrat compartir moltes característiques, les dues metodologies presenten també algunes diferències. Mentre que la metodologia comunicativa se centra en el diàleg i la comunicació com a mitjans per a la transformació social, la PAR se centra més en l'acció i el cicle iteratiu de planificació, implementació i avaluació per aconseguir canvis socials. Respecte als seus objectius, la metodologia comunicativa crítica cerca construir coneixement i generar transformacions a través del consens i l'argumentació racional, mentre que la PAR considera l'acció directa i la participació activa dels implicats la manera transformadora de resoldre problemes concrets.

En aquest estudi, la combinació d'ambdues metodologies permet una anàlisi aprofundida de les experiències de desigualtat social mitjançant eines visuals participatives com els *relief maps*, que s'engloba en la metodologia PAR. Aquesta combinació metodològica assegura que el procés de recerca no només es basi en la interpretació dels investigadors, sinó que integri activament les perspectives i el coneixement dels participants, promovent alhora una transformació social efectiva. L'aplicació conjunta de la metodologia comunicativa i la recerca-acció participativa permet comprendre i abordar les desigualtats de manera més holística, dotant la recerca de més validesa i impacte en la realitat estudiada. Així mateix, aquesta combinació facilita un equilibri entre la reflexió crítica i l'acció social, i evita els riscos de caure en una anàlisi merament teòrica o en accions sense fonament analític profund.

2.2. Consideracions sobre la categorització etnoracial i l'autodefinició en la recerca sobre racisme i joventut

L'estudi del racisme es troba amb dificultats importants quan s'intenta categoritzar la diversitat etnoracial⁷ de les persones, especialment a través d'unes categories que sovint són fixes i homogènies. Sovint, s'utilitzen criteris objectius com l'origen geogràfic o l'ascendència per establir categories que són útils per a la recollida de dades i la implementació de polítiques públiques. Aquest enfocament, tot i que pragmàtic, té limitacions profundes. Aquestes categories tendeixen a reïficar conceptes com la raça o l'ètnia, és a dir, converteixen constructes abstractes en entitats concretes i immutables. La reïficació implica assumir que les races o ètnies són grups socials preexistents, monolítics i ben delimitats, ignorant els processos dinàmics a través dels quals les identitats es construeixen, es negocien i es transformen al llarg del temps i en diferents contextos (Brubaker, 2006). Aquesta perspectiva limita la comprensió de les realitats socials i impedeix captar les experiències complexes de les persones racialitzades.

Les categories fixes i estandarditzades no aconsegueixen captar la dinàmica fluida i subjectiva de les identitats etnoracials, que estan influïdes per experiències personals, contextos socials i construccions culturals. Així, es produeix una divergència significativa entre la categorització externa i la manera com les persones viuen i entenen la seva pròpia identitat. Els criteris objectius, com el color de pell, el país d'origen o l'ascendència, són eines habituals per classificar les persones en estudis sociodemogràfics i en polítiques públiques. Aquests sistemes de classificació són útils per identificar diferències entre grups i planificar intervencions en àmbits com la salut, l'educació o el mercat laboral (Van Andel, 2024). Tanmateix, aquestes categories tendeixen a simplificar en excés les experiències diverses i complexes de les persones i les redueixen a etiquetes que sovint no reflecteixen la realitat. Això pot causar errors de mesura, invisibilitzar necessitats i dificultar la creació de polítiques realment inclusives (Garbarski *et al.*, 2024).

En contraposició a les categories objectives, la identitat etnoracial és subjectiva, fluida i sovint canviant. Les persones configuren la seva identitat en funció de factors personals, socials i culturals, incloent-hi les experiències de racialització, els vincles familiars i les interaccions amb el context local (Deaux, 2018; Jenkins, 1994). Per als fills de famílies migrants, per exemple, aquesta identitat pot ser especialment complexa, ja que han de transitar per múltiples referents culturals i socials. Això comporta que el conjunt d'identificacions estigui fortament influït per les empremtes que la migració deixa en la dinàmica familiar, especialment en les relacions que s'estableixen entre els seus membres segons uns factors com el gènere, la generació, el lloc de naixement o les diferents edats, entre altres elements (Borrego, 2009). Aquesta construcció social de la identitat posa de manifest la necessitat d'entendre-la no com una realitat fixa, sinó com un procés dinàmic i situacional.

7 El terme *etnoracial* es refereix a la intersecció entre les categories ètniques i racials en l'anàlisi de les identitats i les relacions socials. Aquest concepte es fa servir per descriure com les experiències i les formes d'opressió o discriminació no només es poden comprendre a partir de la raça o l'ètnia de manera aïllada, sinó que estan profundament entrelligades. Aquest enfocament reconeix que les identitats ètniques i racials són dinàmiques i interdependents i sovint estan subjectes a processos de construcció social que configuren les desigualtats i les experiències de discriminació.

La divergència entre la categorització etnoracial i la identitat viscuda té implicacions importants tant per a la recerca com per a les polítiques públiques. Quan les persones no encaixen en les categories predefinides, poden experimentar un desajust que afecta la seva percepció de pertinença i la manera com són percebudes per la societat (DaCosta, 2020). Per abordar aquesta limitació, cal avançar cap a metodologies més inclusives que considerin tant les categories objectives com les formes d'autodefinició. Permetre que les persones expressin la seva identitat tal com la viuen pot millorar la precisió dels estudis i facilitar la creació de polítiques més alineades amb les seves necessitats. Així, es reconeixeria la complexitat de la identitat i es contribuiria a combatre el racisme des d'un enfocament més respectuós i transformador.

És per tot això que el present estudi té en compte les dues variables, és a dir, es convida els participants a reflexionar sobre el seu context familiar i sociodemogràfic, però també es facilita l'espai perquè puguin expressar la seva autopercepció identitària i el seu sentiment de pertinença.

2.3. Tècniques de recollida de la informació

La recollida d'informació per a aquesta investigació sobre racisme i joventut, abordada des d'un prisma interseccional, s'ha basat en un enfocament metodològic qualitatiu. Per tal d'assegurar la riquesa i la validesa de les troballes, s'ha optat per la triangulació de diferents tècniques. A més, la gestió i l'anàlisi del corpus de dades qualitatives generat s'han vist facilitades per l'ús del programari Atlas.ti. A continuació, es descriuen les tècniques utilitzades.

2.3.1. Revisió de la literatura i anàlisi documental

La revisió de la literatura ha estat un procés fonamental per contextualitzar el racisme estructural i les seves conseqüències en el jovent racialitzat no-blanc i per aprofundir en la seva comprensió. L'anàlisi s'ha basat en una selecció sistemàtica d'estudis científics, informes institucionals i treballs d'organitzacions especialitzades en drets humans i anti-racisme, amb l'objectiu de comprendre com el racisme afecta les condicions materials, les oportunitats i el benestar emocional i social d'aquest col·lectiu.

S'han consultat principalment fonts acadèmiques indexades en bases de dades com Scopus, Web of Science, Google Scholar i Dialnet, així com informes d'institucions de referència com la European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) i l'Agència Catalana de la Joventut. També s'han incorporat contribucions d'organitzacions de defensa de drets humans i antiracistes, com SOS Racisme i Irídia, que permeten contrastar el discurs institucional amb les perspectives dels col·lectius que viuen i denuncien el racisme en primera persona.

L'objectiu d'aquesta revisió ha estat doble. D'una banda, comprendre les manifestacions del racisme en diferents àmbits (educació, sanitat, mercat laboral, espai públic, sistema judicial, etc.) i els seus efectes específics en el jovent racialitzat no-blanc, incloent-hi les conseqüències psicosocials i emocionals. De l'altra, identificar els marcs teòrics i metodològics rellevants per a l'anàlisi del fenomen, posant èmfasi en enfocaments intersec-

cionals i descoloniales que permetin visibilitzar les estructures de poder que sostenen la desigualtat racial.

Des d'una perspectiva interseccional (Crenshaw, 1989), s'ha analitzat com diferents eixos d'opressió (raça, classe, gènere, edat, origen migratori, etc.) interactuen per configurar experiències desiguals de discriminació, fet que es vincula directament amb la vivència del racisme com un fenomen sistèmic i no només individual. En aquest sentit, la revisió també s'ha basat en el concepte de *matriu de dominació* (Collins, 1990), que evidencia com les relacions de poder no operen de manera aïllada, sinó que es reproduïxen a través de múltiples estructures socials interconnectades. Aquest enfocament permet entendre que el racisme no és únicament una qüestió d'actituds individuals, sinó un sistema sostingut per institucions, ideologies i pràctiques quotidianes que perpetuen la desigualtat racial.

D'aquesta manera, la revisió posa de manifest que les barreres institucionals i els mecanismes d'exclusió social tenen un impacte directe en la construcció de la identitat i en la salut mental de la joventut alteritzada per processos de racialització, i desencadenen sentiments de ràbia, impotència, tristesa i aïllament social. Així mateix, s'ha prestat especial atenció a l'estudi dels espais de resistència i suport comunitari, com els moviments juvenils i col·lectius antiracistes, que es configuren com a espais de denúncia, reparació i reafirmació identitària.

2.3.2. Treball de camp

Aquest estudi s'ha desenvolupat mitjançant un mètode d'investigació qualitativa implementant tècniques de recollida de la informació qualitatives, principalment, entrevistes semiestructurades en profunditat i grups de discussió.

Entrevistes semiestructurades

L'estudi ha comptat amb un total de 36 entrevistes semiestructurades en profunditat a persones racialitzades no-blancs, tant a jovent (30) com a experts en la matèria (6). Aquestes darreres es detallen a continuació en l'apartat específic sobre entrevistes a actors clau. Les entrevistes han volgut mostrar com el racisme és sistèmic i articula el conjunt de les institucions socials, polítiques, econòmiques i culturals del nostre país. Consegüentment, les entrevistes al jovent han abordat les principals barreres i discriminacions racials a què s'enfronten els joves participants pel que fa a les seves condicions sociodemogràfiques, l'educació, la salut, el treball, l'habitatge, l'espai públic i els espais d'oci, la participació social i la relació amb les forces i els cossos de seguretat, tant privats com de l'Estat. Alhora, s'han abordat estratègies implementades pel jovent participant i les seves recomanacions per superar aquestes barreres. Es pot consultar el guió de les entrevistes a l'annex 2 d'aquest informe.

Les entrevistes semiestructurades són una eina essencial en la investigació qualitativa i de mètodes mixtos, especialment per a l'estudi del racisme i altres fenòmens socials complexos. La seva combinació de preguntes estructurades i exploració lliure permet

captar dades detallades i contextualment riques (Gast, 2022) per afavorir el descobriment de nous temes i narratives alternatives (Boşnak, 2022; McIntosh i Morse, 2015).

Aquest mètode millora la qualitat de la recerca per tal com facilita l'anàlisi de pensaments i experiències profundes dels participants, incloent-hi aspectes sovint ocults de la vida social (Blackford, 2022; Jones *et al.*, 2023). No obstant això, la seva eficàcia depèn de l'habilitat de l'investigador en el disseny de la guia d'entrevistes i la conducció de la conversa (Eizadirad, 2019; Eppich *et al.*, 2019).

A més, cal tenir en compte els possibles biaixos derivats de la posició i la reflexivitat de l'investigador, fet que subratlla la importància de seguir un codi ètic per protegir la dignitat i els drets dels participants (Belina, 2023; Osborne i Grant-Smith, 2021). Així, els investigadors han d'actuar amb responsabilitat per minimitzar riscos i maximitzar els beneficis de la recerca.

Grups de discussió

En una fase subseqüent a les entrevistes, s'han organitzat cinc grups de discussió amb joves racialitzats no-blancs en què la perspectiva interseccional ha estat especialment considerada. D'igual manera que amb les entrevistes, els grups de discussió han abordat el racisme que pateix el jovent de grups etnoracials no hegemònics, però aquest cop d'una manera més situada en les geografies habituals de les seves experiències.

A fi de crear un espai de seguretat per a l'anàlisi, s'ha optat per fer servir la tècnica a partir de grups prèviament formats de joves que ja són companys o que comparteixen llaços d'amistat. Aquesta decisió es pren amb la intenció de fomentar un entorn de seguretat, confiança i comoditat, en què els participants se sentin més lliures per expressar les seves experiències personals i emocions sense por de judici o represàlies. Construir un ambient segur és essencial per obtenir dades sinceres i profundes sobre les experiències de racisme i altres formes de discriminació que es puguin manifestar en la seva vida quotidiana.

Els grups de discussió són una eina valuosa en la recerca qualitativa sobre racisme i joventut amb perspectiva interseccional, atès que faciliten discussions en profunditat sobre temes sensibles i permeten comprendre dinàmiques complexes, especialment quan es treballa amb grups ja consolidats (Wood, 2019).

Addicionalment, els grups de discussió permeten als investigadors considerar les identitats participants com a multidimensionals i interconnectades, i incorporar una lent interseccional per analitzar l'impacte dels sistemes entrellaçats d'opressió (Joshevska, 2023). En abordar contextos socials i dinàmiques de poder, es garanteix que les veus no es perdin pel malestar dels participants, amb la qual cosa es millora la qualitat de la investigació (Gundumogula, 2020).

A més, l'ús de grups de discussió complementa altres mètodes de recollida de dades i proporciona informació rica i diversa en un període relativament curt de temps, cosa que els fa especialment valuosos per explorar temes matisats com el racisme i la joventut des d'una perspectiva interseccional (Roes *et al.*, 2022).

En el cas de l'estudi que ens ocupa, s'ha escollit implementar grups de discussió utilitzant l'eina dels *relief maps*⁸ (Rodó-de-Zárate, 2014) per sistematitzar les experiències de desigualtats socials amb una perspectiva interseccional. Els individus troben limitacions en l'ús i l'accés als espais de la ciutat a causa del seu gènere, raça, classe social, edat o orientació sexual, entre altres factors. Estudiar aquestes experiències desiguals ajuda a identificar grups socials vulnerabilitzats i espais percebuts com a segurs o amenaçadors per diferents persones. Atès que les estructures socials condicionen l'experiència quotidiana de l'espai urbà per a diferents grups socials, considerem necessari aprofundir en la vivència del racisme situadament. A més, l'ús de mètodes visuals participatius com el mapatge manual pot oferir noves idees sobre l'impacte de la intersecció de les desigualtats per abordar la rendició de comptes i construir espais més segurs.

Mitjançant la representació dels *relleus* de confort i incomoditat, l'eina proporciona informació detallada sobre les emocions i les causes d'aquestes experiències situades geogràficament. Els participants puntuaran com de còmodes se senten segons les categories socials amb què s'identifiquen en les principals ubicacions de la seva vida quotidiana. Aquestes geografies del desconfort revelen línies d'iniquitat i destaquen formes de discriminació sovint negligides en la vida urbana, i poden contribuir a sensibilitzar sobre l'heterogeneïtat de la vivència dels espais de manera interseccional.

Entrevistes a actors clau

En el treball de camp, s'han fet trenta entrevistes i cinc grups de discussió amb jovent racialitzat no-blanc. A més, s'han dut a terme sis entrevistes a actors clau (*stakeholders*) per aprofundir en diverses dimensions del racisme i les seves implicacions.

En aquestes entrevistes, s'ha comptat amb persones expertes en àmbits específics. En l'àmbit del racisme institucional i el paper de les organitzacions antiracistes, s'ha entrevistat Úrsula Ruiz, referent de la línia de polítiques migratòries i fronteres d'Irídia. Igualment, Marta Vallverdú, advocada del Servei d'Atenció i Denúncia davant de Situacions de Violència Institucional (SAIDAVI) d'Irídia, ha aportat una visió sobre el racisme en l'espai públic i en l'àmbit dels cossos de seguretat, tant públics com privats.

Pel que fa a la relació entre salut mental i racisme, hi han participat Kenza Benzidan i Melanie Méndez. Kenza Benzidan, formadora i terapeuta Gestalt, treballa des de l'antiracisme, els feminismes i la interseccionalitat combinant la formació, l'escriptura i l'acompanyament terapèutic per qüestionar estructures d'opressió i promoure transformacions socials. Per la seva banda, Melanie Méndez treballa a la Fundació Tot Raval donant suport als projectes Rava[L]inks i a l'Equip Raval amb el Jovent Migrat no Acompanyat. També és responsable de Referents Comunitàries de Salut a la Taula de Salut Mental del Raval, i el seu testimoni ha permès reflexionar sobre la participació de la joventut de grups etnoracials no hegemònics i les problemàtiques específiques del jovent migrat no acompanyat.

8 Els *relief maps* són una eina metodològica desenvolupada per la investigadora Maria Rodó de Zárate per analitzar les interseccions entre desigualtats socials i experiències espacials. Combina dimensions com el gènere, la classe, la racialització, l'edat o la discapacitat amb la percepció de seguretat, comoditat o poder en espais concrets. Aquesta eina permet visibilitzar com les relacions de poder es materialitzen en l'espai quotidià i facilita una anàlisi interseccional i situada de les injustícies espacials.

En l'àmbit de l'autoorganització i l'ajuda mútua antiracista, s'ha entrevistat Guadalupe Begazo, membre de la xarxa jurídica antiracista i del taller d'intervencions crítiques trans-feministes antiracistes combatives (t.i.c.t.a.c.), per aportar una visió crítica de l'activisme antiracista.

Finalment, per aprofundir en la relació entre racisme, edat i el sistema sexe-gènere, s'ha entrevistat Malcolm McCarthy, actor i creador de l'obra *Black Man Solo*, que aborda els conceptes de masculinitat i cos negre.

2.4. Característiques sociodemogràfiques de les persones participants

En l'estudi hi ha participat un grup divers de persones per tal de copsar la complexitat del racisme des d'una perspectiva interseccional. Es van fer entrevistes en profunditat i grups de discussió amb un total de 53 persones joves racialitzades no-blanques, amb edats compreses principalment entre els 16 i els 31 anys, que reflecteixen diferents etapes de la joventut. A més, es van entrevistar 6 actors clau (*stakeholders*) amb experiència rellevant en àmbits com l'activisme antiracista, les polítiques migratòries, la salut mental comunitària o el sistema de justícia, cinc dels quals també eren persones racialitzades.

La selecció de participants va buscar garantir una representació àmplia pel que fa a eixos clau d'interseccionalitat. Es va procurar una diversitat d'origens geogràfics i culturals amb presència significativa de joves d'origen marroquí, llatinoamericà, subsaharià, asiàtic i gitano, nivells educatius des d'estudis primaris fins a doctorats, situacions laborals i llocs de residència (principalment al Barcelonès i al Vallès, però també en altres comarques). Es va decidir estratègicament incloure una majoria de dones joves per explorar amb més profunditat les experiències específiques de gènere en relació amb el racisme. També es va tenir en compte la diversitat en l'orientació sexual. L'equip investigador, majoritàriament format per persones racialitzades, va facilitar el reclutament a través de col·lectius juvenils, entitats, universitats i xarxes pròpies.

Per a una descripció detallada de les característiques sociodemogràfiques completes de la mostra participant, consulteu l'annex 1.

2.4.1. Procediment d'anàlisi de dades

L'anàlisi de les dades qualitatives recollides (transcripcions d'entrevistes i grups de discussió, notes de camp) s'ha dut a terme seguint un enfocament d'anàlisi temàtica que combina elements inductius (emergents de les dades) i deductius (guiats pel marc teòric i les preguntes de recerca), amb l'objectiu d'identificar patrons, temes i significats rellevants en relació amb les experiències de racisme i les seves interseccions viscudes pel jove. El procés d'anàlisi s'ha vist facilitat pel programari d'anàlisi qualitativa Atlas.ti (versió 24.1.1), que s'ha utilitzat per a l'organització sistemàtica de les dades, la codificació i l'exploració de relacions entre conceptes.

El procés analític ha constatat de diverses fases:

1. Familiarització: lectura i relectura atentes de les transcripcions completes i les notes de camp per obtenir una comprensió profunda i holística del material per identificar idees inicials i patrons potencials.
2. Codificació inicial: desenvolupament d'un sistema de codis inicial, combinant codis deductius (derivats dels objectius de l'estudi, el marc interseccional i la literatura sobre racisme) i codis inductius (que emergeixen directament de les narratives dels participants). S'han identificat segments de text rellevants, als quals s'han assignat etiquetes (codis) que en capturaven el significat essencial. Es va prestar especial atenció a com els participants articulaven les seves experiències i es van utilitzar tant codis descriptius (què es diu) com interpretatius (què significa). Per assegurar la consistència en l'aplicació dels codis, es van organitzar sessions regulars de discussió dins l'equip investigador per consensuar definicions i resoldre ambigüitats, per promoure així la fiabilitat de la codificació.
3. Desenvolupament de temes: agrupació dels codis inicials en categories conceptuais més àmplies (temes potencials). Mitjançant un procés iteratiu de comparació i agrupació conceptual, es van identificar temes recurrents, centrals i rellevants per respondre a les preguntes de recerca. Es van buscar activament connexions, relacions i jerarquies entre diferents codis i categories basant-se en la recurrència, la rellevància i la capacitat explicativa.
4. Revisió i refinament: revisió crítica dels temes identificats en relació tant amb les dades originals (per assegurar que els temes representen fidelment el corpus de dades) com amb el marc teòric general de l'estudi. Es van refinar les definicions dels temes per assegurar-ne la coherència interna i la distinció mútua.
5. Interpretació i redacció: en l'etapa final, es van elaborar narratives explicatives per cada tema, anant més enllà de la simple descripció per oferir una anàlisi profundament interpretativa. Aquest procés va implicar connectar les troballes específiques amb la literatura existent sobre racisme, joventut i interseccionalitat, així com amb els objectius generals de l'estudi. Per garantir el rigor i la transparència d'aquesta fase, es va dur a terme un procés continu de reflexió i discussió interna, documentant per escrit les decisions interpretatives i les possibles influències derivades de la posicionalitat de l'equip investigador. Es va mantenir, així, un esforç conscient per equilibrar l'empatia sorgida de l'experiència compartida amb la necessària distància analítica.

Operacionalització de la perspectiva interseccional en l'anàlisi

L'aplicació de la perspectiva interseccional ha estat transversal durant tot el procés d'anàlisi. Això s'ha concretat en la codificació, l'anàlisi i l'articulació de les dades.

1. La creació i l'aplicació de codis específics per als diferents eixos de desigualtat rellevants identificats (raça, origen familiar, identitat etnoracial, lloc de naixement, situació administrativa, gènere, edat, nivell d'estudis finalitzats, si està estudiant en l'actualitat,

situació laboral actual, orientació sexual, etc.), que permeten rastrejar la seva presència i articulació en les narratives.

2. L'anàlisi sistemàtica de com aquests eixos interactuaven en les experiències narrades, mitjançant la identificació de patrons específics en la confluència de múltiples categories (per exemple, examinant les experiències particulars de dones joves musulmanes en l'àmbit laboral). L'ús del programari d'anàlisi qualitativa de dades (CAQDAS) va facilitar la cerca de relacions encreuades entre codis, cosa que permet explorar com les diferents categories de desigualtat apareixien juntes en els discursos dels participants i superar, així, una mera anàlisi additiva.
3. La comparació i el contrast de les experiències, les perspectives i els discursos entre diferents subgrups definits per interseccions particulars. Per exemple, es van poder contrastar les narratives de diferents segments del jovent masculí participant, i es va observar com el nivell de politització o de reflexió crítica explícita sobre les estructures d'opressió sistèmica semblava correlacionar-se amb diferents articulacions discursives respecte a altres eixos de desigualtat, com l'orientació sexual. L'anàlisi comparativa va permetre identificar patrons en què certes expressions o actituds heteronormatives emergien amb més freqüència en discursos de joves menys connectats amb espais de militància antiracista o feminista, en contrast amb altres grups. Aquesta aproximació va permetre identificar no només especificitats i patrons comuns, sinó també tensions internes, contradiccions o discursos divergents dins del col·lectiu estudiat, que busquen activament visibilitzar com les múltiples estructures de poder (incloent-hi les normes de gènere i l'heteronormativitat interioritzada) configuren de manera complexa i simultània les vivències, els posicionaments i les expressions de la joventut.

Aquest procediment detallat ha permès abordar la complexitat de les dades qualitatives de manera sistemàtica, rigorosa i sensible a la riquesa de detalls, les contradiccions i les particularitats de les experiències interseccionals del racisme.

3. MANIFESTACIÓ DEL RACISME EN ÀMBITS CLAU

3.1. Introducció

El present capítol s'endinsa en les experiències viscudes de racisme narrades pel jovent racialitzat no-blanc que ha participat en aquest estudi. L'objectiu és anar més enllà de les dades quantitatives o les descripcions generals per comprendre, des de les seves pròpies veus i perspectives, com el racisme opera, es manifesta i impacta en la seva quotidianitat.

Les narratives recollides revelen com el racisme estructural impregna àmbits fonamentals: educació, treball, habitatge, sanitat, espai públic, oci i relacions amb les forces de seguretat. L'anàlisi incorpora la perspectiva interseccional, reconeixent que l'experiència del racisme està modulada per múltiples eixos de desigualtat com el gènere, la classe social, l'origen, el fenotip o la religió.

A través de l'anàlisi temàtica i les citacions directes dels participants, el capítol ofereix una comprensió matisada de les dinàmiques racistes, les respostes institucionals, les estratègies d'afrontament i l'impacte emocional. Es pretén donar centralitat a les veus de la joventut racialitzada com a font de coneixement crucial per entendre el racisme estructural en la societat catalana actual.

3.2. Racisme en l'àmbit educatiu

L'àmbit educatiu emergeix en les narratives de les persones participants com l'espai primordial on el racisme es manifesta de manera especialment prevalent, amb un impacte formatiu profund. Aquesta centralitat no només respon a la prolongada trajectòria d'escolarització de les persones entrevistades dins del sistema educatiu català, sinó també al reconeixement de la institució educativa com un agent crucial de socialització i un mecanisme determinant en la (des)igualació d'oportunitats vitals.

El centre educatiu, per tant, es configura com un espai fonamental on la joventut racialitzada no-blanca experimenta racisme de manera primerenca i persistent. Una proporció

molt significativa dels participants relata haver viscut situacions de discriminació racial durant la seva escolarització, la qual cosa suggereix que aquestes institucions, concebudes idealment com a generadores d'igualtat, sovint actuen com a espais de reproducció de les jerarquies i les exclusions racials inherents a l'estructura social. En paraules de la Jaye, «els nens racialitzats no tenim cap credibilitat quan expliquem situacions de racisme a l'escola. Això crea un espai de violència cap a nosaltres que perpetua aquesta realitat i ens fa créixer pensant que és normal. Des de petits ens fan saber que som ciutadans o col·lectius de segona, i tant els docents com l'alumnat ens ho fan veure. Comentaris com “Tu no ets d'aquí, tu no hauries d'haver nascut aquí” són constants. A més, poc es parla de la violència exercida per alguns docents, i encara menys del *bullying* racista, que sovint ve tant dels companys com de figures d'autoritat».

3.2.1. Microagressions,⁹ biaixos implícits i sentiment de diferència

Les manifestacions més quotidianes i, sovint, més insidioses de racisme en l'entorn escolar reportades pel jovent participant són les microagressions i els biaixos implícits. Aquestes experiències, tot i no constituir necessàriament actes d'hostilitat oberta, operen de manera constant, subtil i acumulativa i generen un sentiment persistent de diferència, d'escrutini i de no pertinença plena.

Una forma recurrent d'aquest biaix és l'excepcionalització de l'èxit acadèmic. La Mireia An Xiao, jove adoptada d'origen xinès, descriu aquesta vivència: «Era bona en el català [...], però se'm veia com un cas especial. Si una persona blanca era bona en el català, ningú hi pensava gaire, però amb mi semblava que se li donava més importància, com si m'hagués costat més aconseguir-ho, quan no era així.» Aquest tractament, lluny de ser un elogi neutre, situa l'estudiant racialitzada fora de la normalitat esperada i reforça subtilment estereotips sobre el rendiment acadèmic associat a l'origen racial.

Aquesta dinàmica és, de fet, complementària a la sospita generalitzada que sovint recau sobre l'èxit acadèmic de l'alumnat racialitzat, una forma de biaix que serà explorada en la secció sobre racisme institucional i docent. Ambdues manifestacions —l'excepcionalització de l'èxit i la sospita davant d'aquest èxit— arrenquen d'una mateixa premissa implícita: la no normalització de la competència o l'excel·lència acadèmica en aquests col·lectius, als quals s'exigeix constantment una validació addicional de les seves capacitats.

Les experiències relacionades amb el qüestionament de la competència lingüística s'inscriuen en la mateixa lògica de sospita i diferenciació racialitzada. La Lei Lei recorda una situació particularment il·lustrativa: «Tuve una profesora que al principio del curso explicaba las cosas y el segundo día de clase me preguntó: “¿Sabes español?” Así de

9 El concepte de *microagressions* —desenvolupat inicialment per Chester Pierce a la dècada dels anys setanta del segle xx i ampliat posteriorment (Sue *et al.*, 2007)— designa formes subtils i sovint involuntàries de menyspreu racial que es produeixen en interaccions quotidianes. Aquestes poden ser verbals, no verbals o ambientals, i es classifiquen habitualment en microassalts (actes explícits i intencionats), microinsults (comentaris que desmereixen identitats culturals o racials) i microinvalidacions (negació de l'experiència de discriminació). Les microagressions generen un impacte acumulatiu profund en la salut mental de les persones racialitzades i són una expressió quotidiana del racisme estructural i simbòlic que contribueix a la seva reproducció social. Per tant, el prefix del concepte no indica cap valoració sobre la seva importàcia, sinó que indica que són agressions individuals, sovint en situacions privades o quotidianes.

la nada. Y me quedé como... ¡Pero si ya has dado una clase antes conmigo y hemos hablado! Y no entendí por qué me lo preguntó. Y lo peor es que había compañeras de clase que no entendían el español, pero solo me lo preguntó a mí.» Aquesta pregunta, aparentment innocent però dirigida selectivament i sense justificació prèvia, revela una assumptió subjacent basada en l'aparença o l'origen percebut de l'estudiant, i pressuposa un possible dèficit lingüístic. En aquest sentit, la Marwa explica que «yo he nacido aquí, pero por mi color de piel muchas veces la gente lo duda. Por ejemplo, cuando llegué a este instituto, la directora se sorprendió porque hablaba catalán. Me quedé descolocada. Le dije: “¿Por qué no podría hablar catalán? Claro que puedo hablar catalán. Igual que tú, ¿no?, que también puedes hablar catalán... Cualquier persona puede hablar catalán.”»

Aquesta tendència a pressuposar l'estrangeria o el desconeixement de les llengües o els codis culturals locals es manifesta també en les eleccions lingüístiques dels interlocutors. En Joan, nascut a Catalunya, assenyala com una experiència habitual que se li adreixin inicialment en castellà: «Sempre ho fan a primera instància en castellà pensant que tu no saps parlar català.» Aquesta pràctica, de nou, parteix d'una classificació que associa determinats fenotips amb el desconeixement de la llengua pròpia del territori, ignorant la realitat d'una societat diversa en què la identitat racial o l'origen familiar no determinen necessàriament la competència lingüística.

Tot i que cada una d'aquestes situacions pot semblar menor si es considera de manera aïllada, el seu caràcter repetitiu i constant les converteix en una font significativa de malestar. El constant qüestionament i excepcionalització, com assenyala Kenza Benzidan, experta en trauma i interseccionalitat, pot generar una hipervigilància constant en el jovent minoritzat racialment, una necessitat de demostrar contínuament la seva vàlua o competència més enllà del que s'exigiria a l'alumnat no racialitzat. Aquesta «gota que mai no deixa de caure», en paraules de Guadalupe Begazo, activista antiracista, contribueix a un desgast emocional i psicològic persistent.

3.2.2. Exclusió social i assetjament racial entre iguals

Els testimonis de la joventut participant posen de manifest manifestacions directes i sovint molt dures de racisme per part dels seus propis companys i companyes. Aquestes experiències van des de l'exclusió social sistemàtica fins a l'assetjament racial explícit (*bullying*), i deixen ferides emocionals profundes i condicionen la vivència de l'espai escolar com un lloc de socialització segura.

L'exclusió social es materialitza en formes diverses d'aïllament deliberat. La Mireia An Xiao va viure aquesta exclusió de manera crua durant l'esclat de la pandèmia de la COVID-19, quan la seva identitat asiàtica es va convertir en motiu de rebuig: «Quan la pandèmia va arribar, vaig notar que la gent ja no s'asseia al meu costat al bus. Jo era una nena de catorze anys i no havia anat a la Xina ni res semblant, però hi havia molt pànic.» La Pei Lei també descriu l'experiència de l'exclusió en arribar a un nou centre a l'educació secundària obligatòria (ESO): «Al principio sí que notaba mucho racismo, porque me excluían.»

Aquesta exclusió no sempre és individual, sinó que pot respondre a dinàmiques grupals de segregació ètnica forçada pels mateixos iguals. La Khadija il·lustra com operava aquesta separació en el seu entorn: «Si había bengalís, pakis e indios, pues todos tenían que ir en un mismo grupo. Y no se podían mezclar con los filipinos o españoles. [...] Los compañeros de clase forzaban esta situación.» Aquestes pràctiques creen barreres invisibles dins l'aula i el pati, fragmenten la convivència i reforcen estereotips grupals.

Freqüentment, aquestes dinàmiques d'exclusió s'acompanyen d'assetjament racial explícit o bé hi deriven. Els participants reporten una àmplia gamma d'agressions verbals, que inclouen insults directes basats en l'origen, l'ètnia o la religió. La Karima recorda un incident particularment dolorós: «Recordo un company aixecar-se i, dirigint-se a mi, dir "putos moros". Li vaig dir que no entenia el seu comentari. Això em va afectar molt. Me'n recordo que vaig sortir plorant de classe.» Altres insults com *negre de merda* o comentaris islamòfobs també són profusament esmentats. La Maria descriu aquest tipus d'assetjament com una realitat constant i diària durant la seva etapa escolar: «*Bullying* por parte de compañeros de clase, en primaria, en secundaria; comentarios varios, diarios, constantes.»

Les motivacions d'aquest assetjament entre iguals no són arbitràries: sovint responen a codis culturals i senyals visibles d'alteritat. L'experiència de la Salma n'és un exemple eloqüent: «El racismo está muy arraigado en la sociedad. Por ejemplo, cuando era pequeña, los niños jugaban conmigo con normalidad; pero, en cuanto vieron que mi madre llevaba el pañuelo, dejaron de hablarme y empezaron a tratarme mal.» Aquest testimoni revela la importància de la identitat religiosa visible —com el vel islàmic— com a desencadenant d'exclusió, que afegeix una dimensió específica al racisme viscut per infants i adolescents racialitzats.

Les pràctiques culturals quotidianes també poden esdevenir motiu de burla i marginació. L'Amna recorda com, ja des de petita, va ser testimoni de discriminació entre iguals pel menjar que portava a l'escola: «Em cridava l'atenció com els esmorzars típics d'aquí eren molt diferents dels d'altres països asiàtics [...], però el que realment em va impactar era veure com alguns companys patien *bullying* pel menjar que portaven.» Aquestes situacions, aparentment trivials, són un reflex més de com la diferència cultural pot ser convertida en objecte d'estigmatització des d'edats molt primerenques.

En alguns casos, aquesta violència verbal escala cap a formes d'agressió física o dany material. La Mireia An Xiao va patir una humiliació directa quan, en una classe de plàstica, uns companys la van dibuixar «literalment com un virus de la COVID». La Salma descriu experiències d'assetjament continuat que incloïen danys a les seves pertinències i agressions físiques: «Incluso cogían mis estuches y yo, cuando llegaba por la mañana, los encontraba en la basura. Muchos días. [...] Incluso una chica un día me pegó una hostia.» La Bibi també relata agressions físiques i la destrucció del seu material d'estudi: «Mis compañeros rompían mi material de estudio y me pegaban demasiado. Tenía siempre marcas en el cuerpo.» Aquestes experiències no només generen por i malestar immediats, sinó que poden tenir efectes duradors en l'autoestima, la confiança en els altres i la percepció de seguretat en l'entorn escolar.

3.2.3. Racisme institucional i docent

Més enllà de les interaccions entre iguals, un aspecte particularment preocupant que emergeix amb força de les narratives dels joves és la percepció de racisme exercit o tolerat pel professorat i altres figures d'autoritat dins l'àmbit escolar, així com aquell que s'atribueix a les estructures i les pràctiques institucionals mateixes. Aquestes experiències tenen un pes específic, ja que provenen d'actors que exerceixen poder i responsabilitat sobre el benestar i el futur acadèmic de l'alumnat, i soscaven la confiança en el rol protector i equitatiu que s'espera del sistema educatiu.

Una de les formes més habituals de racisme institucional identificada és l'orientació acadèmica segregadora, una pràctica que pot tenir conseqüències determinants en les trajectòries vitals. Tant la Dariana com l'Aurora relaten com, en finalitzar l'ESO, figures tutores les van pressionar o dirigir directament cap a itineraris formatius considerats de menys prestigi social i acadèmic —cicles formatius o programes de formació inicial (PFI)—, sense tenir prou en compte el seu potencial, els seus interessos o les seves aspiracions, i basant-se en perfils estereotipats associats a l'alumnat migrant o gitano.

La Dariana explica la disjuntiva: «Quan arribes a quart d'ESO, t'orienten cap als cicles formatius. En el meu cas va ser així. [...] Va ser una situació complicada per a mi. [...] Jo tenia el pensament d'intentar fer batxillerat perquè jo sabia el que volia aconseguir i, si no, el camí seria més llarg [...]». L'Aurora descriu l'actitud explícita de la seva tutora: «Ella [la tutora] deia que no havia d'obtenir l'ESO, que el meu perfil era de PFI [...]; totes les gitanes havien d'anar a un PFI perquè no era un perfil de tindre l'ESO.»

Aquesta canalització diferencial, més enllà de possibles justificacions pedagògiques individuals, és percebuda per les joves com una forma de racisme estructural que limita les seves oportunitats i que els genera una profunda desmotivació, com expressa la Dariana: «Però per a una persona que acaba d'arribar aquest tipus d'orientació, si tu ja tens una desmotivació, és encara una desmotivació més. Perquè veus que hi ha encara més obstacles. Cada vegada hi ha més pedres en el camí i això desanima bastant.»

Els testimonis apunten l'existència de biaixos en l'avaluació i en el tracte per part d'alguns docents. La Jama relata una situació que percep com una clara discriminació en la qualificació d'un treball: «Érem dues persones negres i una persona blanca i totes vam fer el mateix treball, saps? Doncs a la persona blanca li va posar un notable i a mi i a una altra companya, que també era negra, ens van suspendre.» Aquesta mateixa participant afegeix que el mateix professor va proferir comentaris denigrants basats en el seu origen: «Ens va dir [...] que Espanya ens comprava el pa i que ens donaven menjar. Que nosaltres no teníem res. Que tot el que teníem ho teníem gràcies a Espanya.»

La Salma també té el record d'un professor que, segons la seva percepció, «li abaixava les notes» sense justificació acadèmica aparent. Aquestes situacions generen una sensació d'injustícia i arbitrarietat, en què el rendiment sembla quedar supeditat a prejudicis racials.

L'experiència de l'Aaliya, d'origen familiar marroquí, complementa aquests exemples: «A l'ESO, una professora que es deia Inés va arribar a escorcollar-me per veure si tenia xulettes, perquè veia que treia bones notes en els seus exàmens. Jo no entenia el perquè d'aquell xou quan, en una classe davant de trenta alumnes, se t'acosta i comença a mirar-te si dus res a les botes. Jo li vaig dir: "Inés, si no vols que faci l'examen escrit, el puc fer oral, perquè no canvia res." Hi havia com *piques* entre nosaltres, i em va acabar dient: "Ves-te'n a viure a França, que la riquesa del Hassan II està a França. Hauries d'anar allà per aprofitar-la."» Aquest cas mostra la sospita que pot generar l'èxit acadèmic quan no s'espera d'una persona racialitzada no-blanca, sospita que Kenza Benzidan identifica com una de les manifestacions del trauma racial i que despulla l'estudiant de la seva agència i subjectivitat, i la redueix a un estereotip que necessita ser constantment vigilat o «desemascarat».

Aquests biaixos es manifesten també en pràctiques de perfilació, estereotipació i segregació dins de l'aula o el centre. En Mustapha descriu com, en arribar a batxillerat, una professora va distribuir els alumnes de manera que «casualment tots els magrebins estaven a l'última fila i tots agrupats», una organització espacial que ell i els seus companys van percebre com a sospitosa i possiblement motivada per estereotips ètnics. El cas d'en Mustapha posa de manifest com el professorat també pot reproduir dinàmiques de segregació racial dins l'aula assignant l'alumnat d'origen magrebí als últims llocs de manera sistemàtica, per reforçar així l'alteritat i la marginalització dins l'espai educatiu. Aquesta forma de perfilació espacial s'emmarca en un patró més ampli, en el qual, com ja il·lustrava la Khadija, fins i tot les relacions entre iguals poden estructurar-se segons jerarquies ètniques naturalitzades. Ambdós casos evidencien com l'escola pot esdevenir un espai de reproducció de fronteres simbòliques, on la racialització estructura les relacions socials tant verticalment com horitzontalment.

També hi ha experiències d'alterització institucional subtil però profunda. La Mireia An Xiao, adoptada, relata una situació durant una exposició sobre genètica: «Jo vaig posar un interrogant a la diapositiva [sobre els meus orígens biològics]. La professora em va dir que si no ho volia fer li ho hauria d'haver dit, però jo li vaig respondre: "No és que no vulgui, és que no puc. No tothom té accés a aquesta informació."» Aquest cas exemplifica una manca de sensibilitat institucional, basada en la suposició d'un referent normatiu hegemònic de trajectòria familiar, que exclou realitats diverses com l'adopció transnacional. Tot i no estar fonamentada exclusivament en criteris fenotípics, aquesta forma d'alterització s'inscriu dins les mateixes dinàmiques d'exclusió que afecten altres subjectes racialitzats i generen vulnerabilitats específiques.

Aquestes pràctiques no són merament decisions individuals errònies, sinó que poden interpretar-se com a manifestacions de racisme institucionalitzat dins del sistema educatiu, en què els estereotips racials influeixen en la presa de decisions que tenen conseqüències determinants. La discrecionalitat exercida pel personal docent i orientador, característica de la burocràcia a nivell de carrer —*street-level bureaucracy* (Lipsky, 1980)—, pot esdevenir un vehicle per a la reproducció de desigualtats quan aquesta discrecionalitat opera a través de biaixos racialitzats, sovint implícits.

Alguns relats exposen formes més explícites i greus de racisme i abusos per part del professorat. La Jama relata: «Jo vaig viure una situació de discriminació quan anava a quart de l'ESO per part d'un professor, pel fet de ser una persona de color negre i portar hijab. Un dia em va dir que em tragués "la caputxa". A partir d'aquí em va començar a agafar mania. El segon trimestre em va suspendre perquè li donava la gana i el tercer també. L'últim dia de la seva classe em va fer fora de classe per una baralla que vaig tenir amb uns companys. Ens va fer fora a tots, però a mi em va dir que me n'anés de classe i del país.»

Per la seva part, la Jaye recorda una situació de racisme i violència institucional des de molt petita: «Vaig ser conscient que era negra a l'escola amb quatre anys. Jo era una persona molt nerviosa, i em van diagnosticar TDAH amb quatre anys. Ara penso que no es pot fer un diagnòstic així només perquè un nen sigui mogut, però em van medicalitzar molt. A més, els companys em feien *bullying* per racisme, i alguns docents fins i tot em van pegar. Tenia una professora que m'obligava a prendre les pastilles. També hi havia un grup de companys que feien burles amb el meu nom o em deien "salvatge" o "toro". Recordo que un dia una professora em va donar un cop de peu davant de la classe per ridiculitzar-me. Sempre m'estava humiliant perquè no podia estar asseguda durant sis hores seguides. Aquell cop de peu no l'he oblidat mai.»

Aquestes formes més explícites i greus de racisme i abusos per part del professorat transcendeixen els biaixos subtils per configurar-se com a flagrants abusos de poder. La relació inherentment asimètrica entre docent i alumne es veu profundament distorsionada i exacerbada quan el racisme entra en joc i converteix l'autoritat pedagògica en un instrument d'opressió. Aquestes experiències no només soscaven la confiança en el rol protector del sistema educatiu, sinó que constitueixen violacions directes de la dignitat i els drets de l'alumnat.

3.2.4. Resposta institucional percebuda

Davant les diverses formes de racisme descrites, la percepció d'una resposta inadequada i insuficient per part de les institucions educatives i del seu personal genera una profunda frustració al jovent entrevistat. Lluny de trobar en l'escola un espai de protecció i reparació, molts participants relaten experiències en què la seva denúncia o el seu malestar no van rebre l'atenció o la intervenció degudes, cosa que va contribuir a la perpetuació de les dinàmiques discriminatòries i a la generació d'un sentiment de desamparament.

El patró més denunciat és la inacció o la minimització dels fets per part del professorat o l'equip directiu. Enfront de situacions d'assetjament o exclusió entre iguals, o fins i tot davant d'actituds racistes provinents d'altres docents, la resposta percebuda és sovint mirar cap a un altre costat. La Lei Lei recorda com, tot i que els professors de vegades presenciaven les burles o els comentaris, deien que «tampoco decían nada». Aquesta passivitat és interpretada per alguns joves com una manca de voluntat o capacitat institucional per abordar el problema, com reflecteix la Jama: «Tots els professors de l'escola ho sabien, però ens deien que no hi podien fer res.» L'Amna assenyala directament aquesta omisió de responsabilitat: «Els professors, que tenen la responsabilitat d'intervenir-hi, eren els que ignoraven

aquestes situacions.» Aquesta inacció no només invalida l'experiència de la víctima, sinó que pot enviar un missatge implícit de tolerància cap a les conductes racistes, i això contribueix a la percepció d'una impunitat estructural per als agressors i soscava la legitimitat de la institució escolar com a espai segur i promotor d'equitat.

Quan sí que s'activa alguna mena d'intervenció, aquesta és freqüentment descrita com a superficial, puntual i mancada de conseqüències significatives o d'un seguiment efectiu. La Pei Lei, per exemple, menciona intents de mediació per part dels professors que, en la seva experiència, «no funcionaba del todo». La Nya relata un cas similar en què, després d'una reunió amb l'alumne que la insultava pel seu color de pell, la situació només va millorar parcialment: «La professora va fer una reunió i aquell noi va parar una mica. Ell seguia, però els comentaris que feia no eren tan extrems com abans.»

Aquestes intervencions, que poden respondre a un protocol, però no van acompanyades d'un treball més profund sobre les causes del racisme o de mesures reparadores clares, són percebudes com a insuficients i poc transformadores. En alguns casos, aquestes respostes poden ser interpretades com merament simbòliques, orientades més a la gestió de la imatge institucional que a una veritable reparació o canvi estructural, la qual cosa pot, paradoxalment, aprofundir la desconfiança de la joventut afectada. La manca de respostes contundents i sostingudes davant el racisme, especialment quan prové de figures d'autoritat com en el cas de la Jama, contribueix a una sensació d'impunitat i reforça la vulnerabilitat dels estudiants afectats.

Aquesta percepció generalitzada d'ineficàcia institucional té com a conseqüència directa un profund sentiment de manca de suport i protecció per part dels joves. La Jaye ho expressa de manera contundent: «Durant molt temps vaig sentir-me completament desprotegida.» Aquesta sensació de solitud i desemparament davant situacions d'injustícia i agressió dins d'un entorn que hauria de ser segur és una constant en moltes de les narratives analitzades.

Fins i tot en aquells casos en què la persona afectada aconsegueix un cert reconeixement institucional del greuge —com una disculpa formal o l'admissió explícita d'haver patit una situació de racisme, com veurem més endavant en el cas de la Salma—, la resposta és sovint percebuda com a superficial, mecànica i desvinculada de qualsevol voluntat real de canvi. Aquesta percepció posa de manifest els límits de les respostes institucionals, que, malgrat adoptar formes aparentment reparadores, poden resultar simbòlicament buides i mancades de conseqüències estructurals. Lluny de reparar el mal causat, aquest tipus de reaccions poden reforçar la desconfiança cap al sistema i afegixen una capa de complexitat a la percepció generalitzada d'inacció o d'indiferència institucional davant les expressions de racisme.

3.2.5. Manca d'eines i referents

La sensació de desemparament i vulnerabilitat descrita per molts joves davant les experiències de racisme a l'escola es veu agreujada, segons les seves pròpies narratives, per

una manca significativa d'eines personals i de referents adults que els guïïn i els donin suport en la identificació i l'afrontament d'aquestes situacions. Aquesta manca d'eines personals i de referents adults és particularment crítica durant la infància i l'adolescència primerenca, etapes clau en la formació de la identitat i la comprensió del món social, i deixa el jovent alteritzat per processos de racialització en una posició de considerable desprotecció.

Una de les limitacions fonamentals rau en la dificultat per conceptualitzar i anomenar el racisme com a tal. La Kumba reflexiona sobre aquesta limitació inherent a l'edat: «En aquella edat no tens prou eines per fer front a aquestes situacions.» Aquesta absència no es refereix només a estratègies concretes de resposta, sinó també a la capacitat de conceptualitzar i anomenar el que estava passant. La Lei Lei, per exemple, explica com inicialment no identificava les seves experiències com a racisme, sinó que les relacionava amb el concepte més genèric de *bullying*, que era el que se'ls explicava a l'escola: «No sabía nada de racismo, lo relacionaba con el *bullying* porque esto nos lo explicaban mucho.» Aquesta dificultat per anomenar el racisme com a tal és un obstacle fonamental per poder reconèixer-lo, validar la pròpia experiència i buscar respostes adequades.

La manca d'eines personals es combina sovint amb una absència percebuda de referents adults —tant dins com fora de l'àmbit escolar— que parlin obertament sobre el racisme, que validin les seves experiències o que els proporcionin estratègies per afrontar-lo. Guadalupe Begazo emfatitza la importància dels referents, especialment durant la joventut, en la construcció de l'autoestima i la identitat. La seva absència, o la presència només de referents que reforcen estereotips negatius, pot tenir un impacte profund en com els joves racialitzats es perceben a si mateixos i les seves possibilitats. L'Aaliya lamenta aquesta carència retrospectivament: «En aquella època no teníem referents que ens parlessin del racisme, de tot el que es parla ara mateix, i conscienciar-nos.» L'absència d'un discurs explícit sobre el racisme en el seu entorn més proper (familiar, escolar, social) dificulta que els joves puguin interpretar les seves vivències a través d'aquesta clau analítica i, en conseqüència, els deixa més aïllats i confusos davant la discriminació.

Finalment, aquesta vulnerabilitat es pot veure agreujada per la falta d'un aparell discursiu i analític per part de les pròpies famílies per poder actuar de manera més efectiva. L'Aurora apunta aquesta dimensió en relació amb l'orientació acadèmica segregadora que va patir: «Jo crec que en aquell moment tampoc teníem la consciència, sobretot ma mare, que té ara [de la necessitat] de reivindicació i de fer justícia de tots aquests actes. Si m'agafés ara amb la meua filla, ho faria públic. No tenia eines suficients. En el cas de ma mare, que era la gran, no tenia prou eines ni coneixia persones o entitats que sap que la podien ajudar.»

Aquesta observació subratlla com la manca de capital social i de coneixement dels recursos existents per part de les famílies, especialment aquelles d'origen migrant o pertanyents a minories ètniques, pot limitar la seva capacitat de defensar els drets dels seus fills en l'àmbit educatiu. Una realitat que Melanie Méndez observa en el seu treball amb joves migrants i les seves famílies al Raval, on les barreres administratives i la manca d'informació accessible dificulten el trànsit pel sistema.

En conjunt, la manca d'eines conceptuals i estratègiques per part dels joves, sumada a l'absència de referents i de suport explícit per part dels adults i les institucions, contribueix a una vivència del racisme escolar marcada per la solitud, la confusió i la dificultat per articular una resposta efectiva, ja sigui individualment o col·lectiva.

3.2.6. Interseccionalitat en l'àmbit educatiu

Les narratives dels participants posen clarament de manifest que les experiències de racisme en l'àmbit educatiu no es viuen de manera uniforme, sinó que estan profundament marcades per la intersecció de la racialització amb altres eixos de desigualtat. La posició que ocupa cada jove en la complexa trama de relacions de poder basades en el gènere, l'origen ètnic-nacional, la classe social, el fenotip, la religió, la situació administrativa, la capacitat o l'orientació sexual modula significativament la forma, la intensitat i les conseqüències del racisme que experimenta a l'escola.

La intersecció entre raça i gènere és particularment evident. Les noies racialitzades participants relaten com les seves experiències de racisme s'entrecreuen amb expectatives i biaixos de gènere específics. Aquestes expectatives sovint reflecteixen estereotips arrelats sobre els rols assignats a les dones dins de determinats grups ètnics o culturals. Per exemple, així com s'ha vist en el cas de l'orientació acadèmica segregadora patida per l'Aurora, hi ha subjacent l'estereotip que les noies gitanes tenen com a destí principal abandonar els estudis per casar-se i formar una família, el qual limita les seves aspiracions educatives i professionals des de la institució escolar mateixa. De manera similar, a la Salma una professora li va qüestionar explícitament les seves aspiracions acadèmiques i professionals per reduir el seu futur a rols tradicionals de cura en vincular la seva identitat amb «casarte y cambiar pañales» i menystenir la seva voluntat de ser professora o cursar estudis superiors dient-li: «No sueñes con hacer un doctorado y ser no sé qué.» Aquestes expectatives diferencials limiten les oportunitats percebudes per les noies i operen com una forma de control social basada en la intersecció de la seva identitat racialitzada i el seu gènere.

A aquesta complexa dinàmica raça-gènere s'hi suma sovint la dimensió de la religió, particularment l'islam visible a través del hijab, que emergeix com un eix central de discriminació. El vel actua com un marcador visible d'identitat que pot activar prejudicis islamòfobs, sovint carregats de biaixos sexistes. La Jama i la Salma indiquen que el fet de portar hijab va ser un motiu explícit de rebuig o tracte diferencial per part de professors i companys. La Salma, fins i tot, va ser pressionada per una tutora per canviar d'institut a causa del vel: «Otra profesora, que era mi tutora, me decía que no tienes que vestirse así, que si te quieres vestir así vete a otro instituto.»

Aquests casos il·lustren com la islamofòbia s'articula com una forma específica de racisme en l'àmbit escolar, que afecta de manera desproporcionada les noies i s'entrellaça amb discursos femonacionalistes sobre laïcitat, gènere i integració cultural que instrumentalitzen els drets de les dones per justificar pràctiques excloents. Això es relaciona amb la crítica de Spivak sobre com l'home blanc (en aquest cas, la dona blanca) salva la dona racialitzada de l'home racialitzat, en tot cas, desposseint-la de la seva pròpia agència.

L'origen ètnic-nacional específic, per si mateix, també activa estereotips concrets que condicionen el tracte rebut. En Karima rep insults per ser percebut com a «moro». La Khadija és agrupada forçosament amb altres joves d'origen sud-asiàtic pels seus companys. Aquests exemples mostren com la racialització opera a través de categories ètniques concretes carregades de prejudicis socials.

El fenotip i l'aspecte físic, com el color de pell, són assenyalats com a marcadors visuals immediats que desencadenen el tracte diferencial. A en Joan, pel seu fenotip, se li presuposa el desconeixement del català. La Nya rep comentaris ofensius pel seu color de pell. L'aparença física es converteix així en un significat clau a través del qual opera la racialització en les interaccions quotidianes.

La capacitat o la neurodiversitat emergeixen com un altre eix rellevant. L'experiència de la Jaye, a qui es va diagnosticar un trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat (TDAH) i que va ser medicalitzada de manera que ella percep com a excessiva i vinculada a la seva identitat racialitzada («nena negra moguda»), suggereix com les interpretacions de la conducta poden estar tenyides de biaixos racials que interactuen amb les percepcions sobre la neurodivergència, cosa que porta a intervencions potencialment inadequades o estigmatitzadores. El dubte sobre la medicalització que expressa la Jaye podria interpretar-se, seguint la reflexió de Kenza Benzidan sobre el cos negre com a inherentment sospitós o problemàtic, com una forma de control en què la conducta que s'aparta de la norma en un cos racialitzat es patologitza més ràpidament.

El moment d'arribada i la competència lingüística percebuda també actuen com a factors de vulnerabilitat. El jove d'origen migrat o percebut com a tal, sovint vist com a menys competent en les llengües vehiculars, pot ser objecte de més burles, menyspreu o biaixos (Lei Lei, Dariana, Amna). La història familiar, com en el cas de l'adopció de la Mireia An Xiao, pot generar situacions específiques en què la manca de sensibilitat institucional o els prejudicis sobre les famílies no biològiques interactuen amb la racialització per crear formes úniques d'alterització.

Finalment, com assenyalava en Varun, «el racismo está muy atravesado por el tema de clase». La classe social actua com un factor estructural que s'entrellaça amb el racisme i modula l'accés als recursos, les expectatives educatives i la capacitat de resposta de les famílies davant la discriminació. Aquesta intersecció es fa especialment visible en experiències com la seva, marcades per desigualtats evidents: «Al crecer rodeado de personas hindis con recursos económicos y, al mismo tiempo, vivir en un barrio humilde como el Poble-sec, veía estas dinámicas de clase y diferencias muy claramente. Y, casualmente, los que nos quedábamos en el colegio mientras los demás iban de colonias siempre éramos los racializados de la clase.» Aquest record de l'escolarització d'en Varun il·lustra com les condicions materials de vida reforcen i fan més tangibles les fronteres racials, i mostra que el racisme escolar no pot entendre's plenament sense considerar les lògiques de classe que l'amplifiquen.

Aquesta complexa interrelació de factors evidencia la necessitat d'adoptar una perspectiva interseccional per comprendre adequadament el racisme en l'àmbit educatiu. No

es tracta només de la raça com a categoria aïllada, sinó de com aquesta s'articula amb altres eixos de poder i desigualtat per produir experiències diverses i específiques de discriminació i privilegi dins de les institucions escolars. Cada eix pot exacerbar l'impacte dels altres i crear càrregues acumulatives per al jovent racialitzat no-blanc.

3.2.7. Reaccions i estratègies d'afrontament davant el racisme escolar

Davant la diversitat d'experiències de racisme viscudes en l'àmbit escolar, les reaccions i les estratègies d'afrontament desenvolupades pel jovent participant són igualment variades i sovint mostren una evolució significativa al llarg del temps, marcada per l'edat, l'acumulació d'experiències, la presa de consciència i la disponibilitat percebuda de suport.

En les etapes inicials, particularment durant l'educació primària i els primers anys de la secundària, predominen les respostes caracteritzades pel silenci, la ignorància o l'ocultació de les situacions patides. La Lei Lei recorda: «En primaria me quedaba callada.» I la Pei Lei hi coincideix: «Yo me quedaba callada. Al principio no le dije nada.» Aquest silenci pot estar motivat per la por a les represàlies, la vergonya, la manca de confiança en el suport que es pugui rebre dels adults o, simplement, per la manca d'eines per entendre i articular el que està passant, com s'ha discutit anteriorment. En casos extrems d'assetjament, alguns joves arriben a desenvolupar mecanismes de negació o fins i tot d'invenció per intentar aturar l'agressió, com la Salma, que explica que «me tuve que inventar que era adoptada [...]; me inventé un cuento para que parara eso.» Aquesta estratègia, tot i que desesperada, il·lustra la profunda vulnerabilitat i la necessitat de trobar una sortida davant un assetjament que no cessa. Com hem vist, la manca inicial de consciència sobre la naturalesa racista de les experiències també influeix en les primeres reaccions. Si l'únic marc interpretatiu disponible és el de l'assetjament general, les especificitats del racisme queden diluïdes i la resposta es pot limitar a les estratègies genèriques suggerides per a aquests casos.

Tanmateix, amb el pas del temps, l'acumulació d'experiències i més maduresa, moltes de les persones entrevistades afirmen haver desenvolupat estratègies de confrontació directa. Aquesta confrontació pot ser verbal, responent directament als agressors o posant límits clars. La Lei Lei indica aquesta evolució: «En secundaria les dije algunas cosas porque ya era injusto.» La Pei Lei també assenyala un canvi d'actitud: «Al final eres tú misma la que pones los límites. [...] si te decían algo, pues sí que podías contestarles.» Altres participants com la Dariana o la Nya també reporten haver fet front a situacions o comentaris racistes. Aquesta capacitat de resposta, però, no sempre és fàcil ni està exempta de riscos. En alguns contextos, com el narrat per en Miguel (en el grup de discussió del barri de la Mina), la confrontació pot sorgir fins i tot entre iguals davant comentaris percebuts com a racistes («Eso no hace gracia»), cosa que evidencia formes d'intervenció horitzontal que matisen la idea que el suport és inexistent o només vertical. Aquest «desvelar», com ho anomena Guadalupe Begazo, el fet de recordar i reinterpretar experiències passades en vista d'una nova consciència sobre el racisme, és un procés dolorós però fonamental per a la sanació i l'empoderament.

La cerca de suport és una altra estratègia emprada, tot i que amb limitacions importants. Els joves tendeixen a recórrer principalment a l'entorn familiar (pares, mares, germans o germanes) per explicar les situacions i buscar consol o consell, com van fer la Karima, l'Aurora o la Salma. No obstant això, és significatiu que rarament es recorri al personal escolar (professors, tutors, psicòlegs) per buscar aquest suport. Aquesta reticència es pot explicar per la manca de confiança generada per les respostes institucionals percebudes com a inadequades o per la por a no ser creguts o a empitjorar la situació. La Salma, per exemple, després de denunciar un professor per biaix avaluat amb l'ajuda del seu germà, va obtenir una disculpa forçada («Me pidieron perdón y el otro me puso mi nota, la que me merecía»), però la percepció és que «ese perdón no es de corazón, sino que es para que a ellos no les pase nada.»

Finalment, un element crucial en l'evolució de les respostes és la presa de consciència. Molts joves expliquen com la comprensió de les seves experiències com a manifestacions de racisme no va ser immediata, sinó fruit d'un procés posterior de reflexió, d'adquisició de més informació o de contacte amb altres persones racialitzades que havien viscut situacions similars. La Kumba ho descriu així: «També hi ha situacions que, en el moment de viure-les, potser no identificava com a racistes, però amb el temps i després de reflexionar he entès que ho eren.»

L'Aaliya connecta aquesta presa de consciència amb la sortida de l'adolescència i l'accés a nous marcs interpretatius: «Quan ets petita tu no saps realment que això és racisme. Tu dius: “Bé, em té mania.” Però quan creixes ho veus des d'una altra perspectiva... És quan ja hem superat l'adolescència que comences a informar-te per tu mateixa i a obrir els ulls i dius: “Mare meva, per què no vaig cridar i lluitar per la meva dignitat?”»

La Liliana també refereix un procés similar de relectura del passat a través de l'aprenentatge sobre el racisme: «De esto me he dado cuenta de mayor, no en el momento en que lo viví. [...] Te vas dando cuenta de que al final, si bien yo no he sufrido discriminación como tal, si ahora me pusiera a hacer un análisis de toda mi vida, seguramente hubiese visto microracismos [...]» Aquesta consciència retrospectiva, tot i que pot generar dolor o frustració per no haver respost abans, és un pas fonamental per a l'empoderament i la cerca de respostes més transformadores.

En conjunt, la manca d'eines conceptuals i estratègiques inicials, sumada a l'absència de referents i de suport explícit, contribueix a una vivència del racisme escolar marcada inicialment per la solitud i la confusió. No obstant això, l'evolució cap a la confrontació, la cerca selectiva de suport i, sobretot, la presa de consciència indiquen un procés actiu d'agència i resistència per part de la joventut de grups etnoracials no hegemònics, malgrat les dificultats per articular una resposta efectiva i transformadora tant individual com col·lectiva.

3.3. Racisme en l'àmbit laboral

L'esfera laboral emergeix com un altre espai fonamental on les dinàmiques racistes es reproduïen. Tot i que una part considerable dels entrevistats té una experiència laboral

encara limitada, els seus testimonis, ja siguin de manera directa o per referències de l'entorn familiar, dibuixen un panorama en què el racisme opera tant en les barreres d'accés a l'ocupació com en les interaccions quotidianes dins dels entorns laborals.

3.3.1. Barreres en l'accés a l'ocupació

Una de les formes més reiterades i frustrants de racisme laboral que relaten les persones participants és la percepció de barreres d'accés a l'ocupació per la racialització. La Kumba ho sintetitza d'aquesta manera: «Sembla que, d'entrada, tens més barreres per poder entrar en el mercat laboral.» Aquestes barreres inicials, que condicionen l'entrada al món del treball i les oportunitats futures, es materialitzen de diverses maneres segons els relats.

Una de les pràctiques més sospitades és el fet de descartar currículums basant-se en el nom, el cognom, l'origen ètnic inferit o, fins i tot, la fotografia. L'Aurora explica la seva dificultat inicial: «Els primers currículums que em vaig fer no m'agafaven a treballar enlloc per la meua foto.» De manera similar, altres participants expressen la convicció que les seves candidatures són rebutjades abans d'una avaluació real de competències pel seu nom o origen. La Manal ho descriu així: «És que directament, a vegades, sense veure't, en veure el teu nom, el teu nom, que és una mica diferent pels cognoms, i ja descarten el teu currículum.» En Joan reforça aquesta idea: «No és el mateix que una persona es digui Mohamed [...]. Aquí sí que pot haver-hi un problema.» Aquest filtratge previ genera una sensació d'impotència.

En altres casos, l'accés es veu subjecte a un condicionament relacionat amb l'assimilació cultural o l'ocultació de marcadors identitaris. L'Aaliya relata una exigència directa: «M'oferien treball, però amb la condició de treure'm el vel.» La Nya comparteix com l'entorn li recomanava ocultar la seva identitat: «A l'hora de buscar una feina, molta gent m'ha recomanat que al meu currículum no hi posi la meua foto amb el hijab perquè tindrà moltes menys possibilitats que m'agafin.» Aquesta pressió per «camuflar» o adaptar la identitat, com reflexiona Kenza Benzidan, és una estratègia de supervivència imposada en entorns percebuts com a hostils, on la identitat racialitzada és vista com un dèficit o una barrera.

Fins i tot quan s'aconsegueix l'accés, alguns participants sospiten que la seva contractació respon a pràctiques de tokenisme, és a dir, a una selecció conscient d'una persona racialitzada, no tant per les seves qualificacions, sinó per aparentar diversitat dins de l'organització i instrumentalitzar-ne la presència. La Mireia An Xiao expressa aquesta ambivalència entre tokenisme i racisme: «Sovint noto que em seleccionen per ser racialitzada o que em descarten per ser-ho.» Aquesta percepció, com assenyala Guadalupe Begazo, pot ser una estratègia horitzontal per part de les empreses per aparentar diversitat sense abordar les estructures de poder subjacents, un *seal of approval* que valida la institució sense un canvi real.

Aquesta barrera inicial, ja sigui explícita o implícita, no només dificulta l'entrada al mercat laboral, sinó que, com apunta la Kumba, «també condiciona les oportunitats laborals futures i crea una desigualtat que pot ser difícil de superar», i estableix des de l'inici

un desavantatge estructural per al jovent alteritzat per processos de racialització. Per a certs perfils migrants, com joves extutelats, les barreres són encara més grans, com destaca Melanie Méndez, ja que a la discriminació racial s'hi suma la manca de xarxes de suport, prejudicis específics sobre el seu passat tutelat i dificultats administratives afegides per accedir a feines qualificades.

3.3.2. Microagressions i biaixos en l'entorn laboral

Un cop superades les barreres d'accés, l'experiència laboral de la joventut racialitzada no-blanca sovint continua estant marcada per formes més subtils, però persistents i desgastadores, de racisme. Es tracta de microagressions, biaixos implícits i comentaris que, tot i no constituir necessàriament una discriminació oberta o explícita, generen un ambient de treball hostil, incòmode o invalidant, i reforcen constantment la percepció de ser diferent o de no pertànyer plenament a l'equip o a l'organització.

Un dels patrons més freqüents és el qüestionament implícit o explícit de la competència professional o de la idoneïtat per ocupar determinats rols. La Kumba descriu aquesta experiència com una sensació de sorpresa o incredulitat per part dels altres en diversos entorns laborals: «Noto que em miren d'una manera diferent, com si no s'ho esperessin o els sorprengués.» Aquesta sorpresa davant la competència d'una persona racialitzada en un lloc qualificat genera, com explica Kenza Benzidan, una «hipervigilància» constant, la necessitat de demostrar el doble per ser reconegut: «Només pel fet de dir que treballo allà, ja noto que em miren d'una manera diferent.» Aquestes reaccions, basades en estereotips que associen la racialització amb menys competència o menys nivell educatiu, obliguen els joves a un esforç constant per demostrar la seva vàlua.

La llengua, i particularment el català, emergeix com un focus recurrent de microagressions i biaixos. La Fouzia, que treballa en atenció al públic, percep la sorpresa dels interlocutors quan la coneixen en persona: «Es queden mirant, pensant que soc una persona que parla bé el català i que porta un mocador», un comentari que revela la doble sorpresa per la competència lingüística i la presència del hijab. La Liliana, tot i haver-se educat a Catalunya i tenir un alt nivell de català, relata com, pel seu nom o aparença llatinoamericana, li pregunten constantment «que si sabes catalán», un qüestionament que percep que no es faria a una persona amb un nom o aparença normatius. Més enllà de la sorpresa o el qüestionament, alguns participants experimenten una hipervigilància i una correcció lingüística. La Dariana explica com les seves companyes es fixaven excessivament en la seva manera de parlar català: «Sí que es fixaven molt en la pronunciació o el vocabulari que emprava en català. [...] Em corregien, em feien comentaris [...]». La Cecília relata una manca d'empatia similar i, davant la seva dificultat per entendre el català, li repeten les frases amb insistència en la mateixa llengua: «Cuando me hablaban en catalán y yo no les entendía, les decía que si me podían repetir, si me volvería a repetir en catalán». Aquest escrutini i manca d'adaptació comunicativa generen inseguretat i malestar.

Els comentaris i les «bromes» de caràcter racista per part de companys o superiors són una altra forma habitual de microagressió. En Mustapha relata un comentari aparentment

contradictori d'un company: «L'altre dia estava parlant amb el company i em deia: "Jo soc racista, però tu em caus molt bé"», una frase que revela la persistència del prejudici tot i l'acceptació individual. La María, per la seva banda, denuncia la presència constant de comentaris basats en prejudicis. Aquests comentaris, sovint minimitzats com a simples bromes o malentesos per qui els emet, creen un ambient de treball incòmode i poden ser profundament ofensius per a qui els rep.

En altres ocasions, el tracte no és de qüestionament explícit, sinó d'exotització o desdeny. En Varun ho descriu com les dues cares d'una mateixa moneda: «Bueno, lo que me encuentro principalmente es exotización. O exotización o desdén.» L'exotització redueix la persona a un estereotip exòtic o cultural, mentre que el desdeny implica un tracte distant, fred o menyspreador. Ambdues formes neguen la individualitat i la professionalitat del subjecte racialitzat.

Aquest conjunt de microagressions i biaixos, tot i la seva aparent subtileza, té un efecte acumulatiu significatiu. Generen un desgast emocional constant, minen l'autoestima i la confiança, i dificulten la creació de relacions laborals positives i un sentiment de pertinença a l'organització. Com assenyala la María, aquesta dinàmica pot portar a una autoexigència més gran per part de les persones racialitzades per intentar compensar aquests biaixos: «Como persona racializada, ya no solo es la presión, la misma autoexigencia, que me pongo a mí misma, la presión de tener un nivel de excelencia superior [...], porque eso nos exige mucho más que a las personas blancas.» Autoexigència que Kenza Benzidan també analitza com un possible mecanisme de defensa, una manera d'intentar controlar un entorn percebut com a hostil mitjançant un esforç desmesurat.

3.3.3. Discriminació oberta i tracte desigual

Les narratives dels joves racialitzats també revelen experiències de discriminació oberta i tracte desigual manifest en l'entorn laboral. Aquestes situacions van des de l'aplicació de diferents estàndards d'exigència i sanció, passant per un tracte vexatori o hostil per part de superiors o companys, fins a l'assignació injusta de tasques i, en casos extrems, insults racistes directes o agressions físiques.

Una forma de tracte desigual subtil però significativa és la percepció que s'apliquen diferents estàndards d'exigència i avaluació a les persones racialitzades en comparació amb les seves companyes blanques. La María descriu aquesta sensació d'estar sotmesa a un escrutini més gran i a sancions més greus: «Los diferentes estándares que hay entre una persona blanca y una persona racializada [...]; yo recibiría el doble o el triple de bronca [...] que otra persona blanca.» Aquesta doble vara de mesurar, real o percebuda, genera una pressió addicional i un sentiment d'injustícia.

En altres casos, el tracte desigual es manifesta de manera més directa a través de comportaments vexatoris o hostils per part de superiors o, menys freqüentment, de companys. La Karima, una noia *hijabi* que treballa en un hospital, relata una experiència particularment agressiva durant unes pràctiques, quan una coordinadora li va cridar davant

d'altres persones utilitzant termes ofensius i menyspreadors: «Va arribar una de les coordinadores i es va posar a cridar: "Com és que aquesta noia va així? Això és antigènic." Menyspreant-me.»

L'Aurora descriu un assetjament continuat per part de la seva cap, que no només controlava la seva aparença de manera obsessiva, sinó que també li mostrava una hostilitat directa: «La jefa [...] estava súper a sobre de mi [...], em demanava fins i tot que em rentés la cara perquè portava, segons deia, els ulls massa pintats [...]. Jo he hagut d'anar al lavabo a rentar-me la cara i quedar-me sense maquillatge.» Aquesta pressió sobre l'estètica, percebuda per l'Aurora com a racista «perquè hi havia moltes noies que anaven pintades i més que jo, perquè jo no pintava gaire», constitueix una forma d'assetjament que busca imposar normes hegemòniques i controlar la presència de la treballadora.

L'assignació de tasques injustes o degradants és una altra forma de discriminació reportada. La Salma explica com, en una feina anterior, se la relegava a tasques de menys qualificació, acompanyant-ho de comentaris humiliants: «Como tú eres un cero a la izquierda que no sirve para nada, ponte a doblar ropa.» La Khadija, durant la seva experiència com a auxiliar administrativa en una organització del tercer sector, percebia que li assignaven tasques que no corresponien al seu lloc o que eren rebutjades per altres: «Me daban papeleo que no hace nadie [...], pero me lo daban a mí.» Aquesta relegació a tasques menys qualificades o més ingrates pot ser una forma subtil de limitar el desenvolupament professional i reforçar jerarquies dins de l'equip.

Tots aquests casos d'assetjament per part de superiors poden ser emmarcats, des de la perspectiva legal d'Irídia —representada per Marta Vallverdú—, com formes de violència institucional, en què l'abús de poder es produeix dins d'una estructura jeràrquica laboral, agreujat per la dimensió racial.

Finalment, en els casos més extrems, els joves relaten haver patit insults racistes directes o fins i tot agressions físiques en el lloc de treball. En Mamadou va rebre un comentari explícitament racista del seu cap: «Ahí, en Senegal, están todos quemados, ¿no?» En Joan descriu una situació que va escalar fins a la violència física per part del seu responsable directe, després d'un intercanvi en què aquest va proferir insults racistes: «Em va dir que era un puto negre de merda [...]. Vaig patir una agressió física per part del meu responsable. Em va empènyer i vaig caure a terra.» Aquestes formes de violència explícita, tot i ser menys freqüents en els relats recollits que les microagressions, representen la manifestació més greu del racisme en l'àmbit laboral i tenen conseqüències greus per a les víctimes.

Aquestes experiències de discriminació oberta i tracte desigual evidencien que el racisme en el món laboral no es limita a biaixos subtils, sinó que pot adoptar formes explícites d'hostilitat, abús de poder i violència, amb un impacte directe en la salut mental, la seguretat i la trajectòria professional de la joventut minoritzada racialment. L'agressió patida per en Joan exemplifica la màxima gravetat de la discriminació laboral i subratlla, com denuncien Irídia i altres entitats de protecció dels drets humans, la necessitat d'articular vies de denúncia efectives i mecanismes de protecció per a les víctimes.

3.3.4. Agents perpetradors en l'àmbit laboral

Les experiències de racisme descrites en l'entorn laboral no provenen d'una única font, sinó que, segons les narratives dels participants, involucren diferents actors dins i fora de l'organització, cadascun amb diferents graus de poder i influència.

Una font freqüent de microagressions, comentaris, bromes i, en ocasions, tracte desigual o ridiculització són els companys i les companyes de feina. La Maria, la Dariana, la Salma, en Mustapha o la Bibi mencionen explícitament interaccions negatives amb els seus iguals a la feina. Aquestes situacions, tot i no provenir necessàriament de posicions jeràrquicament superiors, contribueixen a crear un ambient laboral hostil o incòmode i poden tenir un impacte significatiu en el benestar quotidià.

No obstant això, un nombre considerable de testimonis assenyalen directament els superiors, els responsables o la direcció com a perpetradors clau de formes més greus de discriminació. Aquests actors tenen un paper crucial, ja que exerceixen poder formal dins de l'organització. Són assenyalats com a responsables de decisions discriminatòries en l'accés a l'ocupació, d'avaluacions esbiaixades, de tracte vexatori o hostil i, fins i tot, d'agressions verbals o físiques, com en els casos relatats per en Mamadou, en Joan, l'Aurora, la Karima o l'Aaliya (en relació amb l'exigència sobre el vel per accedir a la feina). Les accions o omissions d'aquests agents tenen un pes particularment important en la configuració de la cultura organitzacional i en la percepció de justícia o injustícia per part dels treballadors.

Finalment, en feines que impliquen atenció directa al públic, els clients, els usuaris o el públic en general també són identificats com a font de comentaris racistes o actituds discriminatòries. La Karima expressa la seva por inicial a rebre comentaris racistes per part dels pacients; en Miguel relata comentaris de clients en la floristeria familiar; l'Aaliya esmenta comentaris i aïllament per part d'usuaris quan treballava de cara al públic; i la Fouzia descriu la sorpresa inicial que percep en alguns usuaris quan la veuen. Aquestes interaccions amb actors externs a l'organització afegeixen una capa addicional de complexitat i exposició al racisme per als treballadors racialitzats en determinats sectors.

La identificació d'aquests diversos agents perpetradors (companys, superiors i clients o usuaris) subratlla que el racisme laboral és un fenomen relacional complex que opera a diferents nivells dins i al voltant de l'organització.

3.3.5. Dimensions institucionals i sistèmiques del racisme laboral

Les dimensions institucionals descrites pel jovent participant cap a dimensions més estructurals i sistèmiques sustenten i reproduïxen el racisme en l'àmbit laboral. Aquestes dimensions van des dels biaixos implícits en els processos de selecció fins a la cultura organitzacional, passant per l'impacte de la precarietat laboral i la dificultat de la denúncia.

Un element estructural clau és la percepció de l'existència de biaixos en els processos de selecció i promoció. Com s'ha vist anteriorment, la sospita de descartar currículums pel nom o l'origen (Aurora, Nya, Manal, Joan), o la dificultat per progressar un cop dins de l'organització (Kumba, Manal) suggereixen l'operació de prejudicis implícits o explícits que van més enllà de les decisions individuals i que poden estar arrelats en les pràctiques de contractació i promoció de les empreses o institucions. Aquests biaixos contribueixen a la segregació horitzontal i vertical del mercat laboral per motius racials.

La cultura organitzacional de molts entorns laborals també és assenyalada com un factor rellevant. En Joan descriu la seva experiència: «L'única persona racialitzada o migrada a tota l'empresa [...] soc jo», en una empresa d'unes cinquanta persones. Aquesta manca de diversitat pot crear entorns on els comentaris o les actituds racistes es normalitzen més fàcilment, o on no existeixen mecanismes clars o efectius per abordar la discriminació. La manca de representació en posicions de responsabilitat també pot reforçar la sensació d'aïllament i dificultar la promoció.

La precarietat laboral i la por a les represàlies emergeixen com a factors sistèmics que condicionen fortament les respostes de la joventut d'origen migrat o percebut com a tal davant el racisme. Molts participants, especialment aquells en feines temporals, poc qualificades, expressen una gran reticència a denunciar o afrontar situacions de discriminació per por de perdre la feina. L'Aurora ho verbalitza clarament: «Sempre per la por. La por de perdre la feina.» La Salma afegeix: «Lo he dejado estar por miedo a perder el trabajo.» Aquesta vulnerabilitat laboral silencia moltes experiències i perpetua la impunitat dels agressors, i això converteix la precarietat en un mecanisme que reforça la discriminació racial. La por a denunciar a causa de la precarietat laboral s'agreuja, com assenyala Marta Vallverdú (Irdia), pels obstacles legals i pràctics per provar la discriminació i la manca de mecanismes de protecció efectius contra represàlies. Així, la precarietat esdevé un mecanisme que no només explota econòmicament, sinó que reforça la impunitat davant la discriminació racial.

Finalment, s'identifica la càrrega de la pedagogia com una dimensió sistèmica que recau sobre les persones treballadores racialitzades no-blanques. És l'esgotament derivat de la necessitat constant d'haver d'explicar, justificar o educar els companys o superiors blancs sobre el racisme, les seves manifestacions i el seu impacte. La Maria ho descriu com una tasca esgotadora: «No saco a menudo estos temas porque no quiero hacer mucha pedagogía, sinceramente, porque es muy desgastante.» En Varun també s'hi refereix irònicament com «esa cosa típica que decimos siempre de la pedagogía gratis». Aquesta responsabilitat constant d'haver d'educar els altres sobre racisme és una forma de treball emocional no remunerat, un concepte desenvolupat en estudis feministes i crítics que, com recorda Guadalupe Begazo, recau desproporcionadament sobre les persones racialitzades i afegeix una càrrega addicional a les seves tasques laborals.

Aquestes dimensions (biaixos en selecció, cultura organitzacional poc diversa, precarietat i por, i càrrega pedagògica) mostren com el racisme laboral no és només un problema d'actituds individuals, sinó que està imbricat en les estructures, les normes i les pràcti-

ques dels entorns laborals i requereix intervencions que vagin més enllà de la sensibilització individual.

3.3.6. Interseccionalitat en l'àmbit laboral

La intersecció entre raça i gènere és particularment rellevant en l'àmbit laboral. Les dones racialitzades no-blanques sovint han de fer front a formes específiques de discriminació. L'exigència d'ocultar el hijab per accedir a una feina, com va experimentar l'Aaliya («M'oferien treball, però amb la condició de treure'm el vel»), o la pressió subtil percebuda per la Nya perquè no inclogui la seva foto amb hijab en el currículum, són exemples clars de com el racisme s'articula amb biaixos de gènere i religiosos. A més, en sectors percebuts com a predominantment masculins, les dones racialitzades poden afrontar una doble barrera, com suggereix la Pei Lei: «En mi caso es más sobre el género. Porque estoy en un sector más masculino.»

La religió, especialment l'islam visible a través del hijab, apareix com un factor que condiciona fortament l'experiència laboral. Més enllà de les barreres d'accés (Aaliya), pot generar hostilitat o un tracte diferencial dins del lloc de treball, com suggereix l'experiència de la Salma, qui percep que el tracte vexatori rebut per part d'una companya estava lligat a la seva identitat religiosa: «Yo en este caso creo que por mi religión [...]. Porque había otras compañeras que entraron conmigo, que no llevaban el velo, ni eran musulmanas, eran españolas, ateas, y les contaban las cosas y no les hablaban de esta manera, ni les trataba así.»

L'origen nacional o ètnic específic també activa estereotips concrets que influeixen en el tracte rebut, tant per part de l'equip com de la clientela o el públic. En Miguel relata com els comentaris despectius sobre persones gitanes eren habituals per part de la clientela en el negoci familiar. La Liliana percep que la seva identitat llatinoamericana activa la microagressió de qüestionar la seva competència en català. Aquests exemples mostren com la racialització opera a través de categories ètniques i nacionals carregades de prejudicis.

L'aparença física o el fenotip actuen com a marcadors visuals immediats que poden desencadenar escrutini i judicis. L'Aurora descriu com la seva cap la sotmetia a un control constant sobre el seu maquillatge i pentinat i li exigia adaptar-se a una norma estètica determinada. La Kumba percep la sorpresa en la mirada dels altres per la seva simple presència en determinats espais professionals.

Finalment, la classe social també interactua amb la racialització en l'àmbit laboral. En entorns de treball precaris, la Karessa observa una certa solidaritat basada en una experiència compartida d'opressió entre persones racialitzades i persones blanques de classe treballadora. No obstant això, en altres contextos, la classe social pot afegir una capa més de complexitat a la discriminació, com suggereix la reflexió de la Siham sobre el tracte que reben els nois tutelats en el centre on ella treballa, on la seva condició d'infectats racialitzats s'uneix a la vulnerabilitat de la seva posició socioeconòmica: «Sé que el

racisme està present en el treball, per part d'educadors, de professors, cap als infants, la majoria dels quals del nord d'Àfrica i l'Àfrica subsahariana.»

D'aquesta manera s'evidencia que les experiències laborals de la joventut racialitzada no-blanca són heterogènies i estan modelades per la posició que ocupen en la cruïlla de múltiples sistemes de poder i desigualtat, i requereixen un abordatge que tingui en compte aquesta complexitat.

3.3.7. Reaccions i estratègies d'afrontament davant el racisme laboral

Les respostes i les estratègies d'afrontament desenvolupades pel jovent participant estan sovint condicionades per la naturalesa de la discriminació patida, la posició ocupada dins de l'organització, el grau de precarietat laboral i la percepció de risc o suport.

Una de les reaccions més comunes, especialment davant les microagressions o en situacions de gran vulnerabilitat laboral, és el silenci, ignorar la situació o evitar la confrontació. Aquesta estratègia pot estar motivada per la por a perdre la feina, a empitjorar la situació o a patir represàlies, tal com expressen diversos testimonis. En Mamadou, davant un comentari racista del seu cap, opta per callar: «Le miré y quería insultarle y responderle mal, pero me callé porque no quería irme a la calle.» L'Aurora i la Salma també expliciten la por a perdre la feina com el principal motiu per no denunciar o afrontar l'assetjament patit per part de les seves caps. La Salma ho diu clarament: «Lo he dejado estar por miedo a perder el trabajo.» Aquest silenci forçat per la precarietat és un mecanisme que perpetua la impunitat. Això no obstant, el silenci davant el racisme laboral pot ser interpretat no només com a por, sinó també, seguint la perspectiva de Kenza Benzidan, com un «ajust creatiu» o un mecanisme de defensa après davant la ineficàcia percebuda de la queixa o el risc de represàlies en contextos de vulnerabilitat.

En altres circumstàncies, però, les persones entrevistades sí que opten per la confrontació informal o la reivindicació dels seus drets davant companys o caps. Aquesta resposta, però, té resultats variables i no sempre és efectiva. La Dariana o la Bibi mencionen haver intentat respondre a comentaris o actituds inadequades, però sovint sense conseqüències clares o positives. La Bibi, per exemple, reivindicava els seus drets laborals (com la paga de Nadal) davant el seu cap, però les seves companyes la instaven a callar i, finalment, «nunca conseguí nada».

Una altra estratègia és el que podríem anomenar *càlcul estratègic*. Consisteix a avaluar conscientment si val la pena o no invertir energia a abordar una situació racista específica, depenent del context, de la gravetat percebuda, de l'energia personal disponible en aquell moment i de les possibles conseqüències. En Varun descriu aquesta deliberació davant la «pedagogia gratis», que hem vist més amunt: «Dependiendo de cuánta energía quiere invertir en esa persona en ese momento, cuánta energía tenga yo, lo explico o no.» La Mireia An Xiao també reflexiona sobre aquesta tensió entre denunciar el tokenisme o acceptar la feina per les oportunitats que pot obrir.

La denúncia formal és una opció molt minoritària en l'àmbit laboral, segons els relats. Quan es produeix, sol ser en casos de discriminació molt greu, com insults racistes explícits o agressions físiques. En Joan és l'únic participant que descriu un procés de denúncia formal complet, que inclou la via penal, civil, administrativa, arran d'una agressió física i insults racistes per part del seu responsable. Ell mateix, però, subratlla la dificultat d'aquest procés i la raó per la qual és poc freqüent: «El problema és que les persones racialitzades o les persones migrades en aquests casos mai denuncien. Mai denuncien per represàlies laborals. [...] les persones que no tenen papers no poden tenir aquestes eines per poder denunciar ni res.» Afegeix que ell mateix ha patit represàlies laborals per denunciar. La Karima també va presentar un escrit a la universitat arran d'un incident durant les pràctiques. La manca de confiança en l'efectivitat de la denúncia i el risc de represàlies són factors dissuasius clau, com apunten en Miguel i la Manal. En aquest sentit, la perspectiva d'en Miguel sobre com les dinàmiques del negoci familiar poden limitar les estratègies de confrontació directa amb clients racistes afegeix una capa de complexitat i mostra com els vincles familiars i la dependència econòmica poden condicionar les respostes individuals al racisme.

Finalment, és important assenyalar l'impacte emocional que aquestes experiències generen. Més enllà de les estratègies visibles, les vivències de racisme laboral produeixen sentiments intensos i sovint duradors de ràbia, frustració, tristesa, inseguretat i un profund desgast psicològic, com expressen la Maria, la Dariana o la Karima. Aquest cost emocional és una conseqüència directa i significativa de la discriminació patida en un àmbit tan central per a la vida adulta com és el treball.

3.4. El racisme en l'àmbit sanitari

L'àmbit de la salut presenta un quadre particularment complex pel que fa a les experiències de racisme reportades pel jovent participant. A diferència d'altres esferes com l'educació o l'habitatge, en què la discriminació directa és relatada de manera més generalitzada, en el context sanitari emergeix un patró més matisat. D'una banda, una proporció notable de participants manifesta explícitament no haver patit personalment racisme en les seves interaccions amb el sistema de salut (Pei Lei, Dariana, Jama, Mustapha, Khalid, Cecília, Manal, Amna, Siham). Alguns ho atribueixen a la sort, a la baixa freqüència d'ús dels serveis (Maria: «Tengo mucha suerte en que no voy mucho al CAP ni tengo que hacer muchas sesiones médicas») o a una percepció generalment positiva del tracte rebut (Mamadou: «En el ámbito de la salud no; de hecho, cuando voy al hospital, me tratan bien»).

Això no obstant, l'absència de percepció directa de racisme no implica necessàriament la inexistència de biaixos subtils o formes de racisme institucionalitzat dins del sistema sanitari. Com suggereix la reflexió de Kenza Benzidan sobre la interiorització del trauma o la dificultat per identificar microagressions en el moment en què ocorren, algunes experiències de tracte diferencial poden no ser immediatament codificades com a racistes per la persona que les pateix, especialment en un context en el qual es prioritza la urgència mèdica o es parteix d'una confiança inicial en el professional sanitari. Altres testimonis,

de fet, sí que revelen experiències negatives pròpies, sovint caracteritzades per formes més subtils de biaix, microagressions o negligència.

En aquest sentit, emergeix amb força un patró significatiu: el racisme experimentat de manera vicària, és a dir, observat o patit per familiars —especialment les mares o altres persones amb més barreres lingüístiques o culturals— quan són acompanyats per les persones entrevistades a visitar-se o a fer tràmits sanitaris. Aquesta secció explorarà aquestes diverses facetes del racisme percebut en l'àmbit de la salut.

3.4.1. Microagressions i biaixos lingüístics

Quan el racisme es manifesta en les interaccions sanitàries directes cap al jovent subaltern per criteris racials, sovint adopta formes subtils relacionades amb biaixos lingüístics, culturals o basats en l'aparença. Una microagressió comuna és la presumpció lingüística basada en l'aparença. La Mireia An Xiao relata: «Sovint em parlen en castellà encara que sàpiguen parlar català, simplement per la meua aparença.» Aquesta pràctica, tot i no ser exclusiva de l'àmbit sanitari, genera incomoditat i reforça la sensació de ser percebut com a estranger.

Un altre patró descrit és el tracte paternalista o infantilitzador, en què el personal sanitari s'adreça als pacients racialitzats amb un to condescendent, com si no tinguessin plena capacitat de comprensió o agència. L'Aaliya va viure aquesta situació amb una llevadora: «Ella em parlava infantilitzant-me, amb paternalisme.» Per contrarestar-ho, va sentir la necessitat d'«emprar tecnicismes per fer-li saber que no era tan ximpleta com ella es pensava que era».

Aquesta necessitat de l'Aaliya d'emprar tecnicismes per ser presa seriosament connecta amb l'anàlisi de Kenza Benzidan sobre com el racisme sovint despulla la persona racialitzada de la seva agència i subjectivitat i la redueix a un estereotip —en aquest cas, potser d'ignorància o menys capacitat de comprensió— que necessita ser «guiat» o «salvat» per la figura d'autoritat, en aquest cas, el personal sanitari.

La barrera lingüística pot ser gestionada de manera inadequada i generar frustració. La Karima descriu que, quan acompanya la seva mare, percep un to impacient o despectiu per part del personal quan la seva mare té dificultats per comprendre les indicacions mèdiques: «Quan notes aquell to de “no li cridis perquè no està sorda”, és a dir, li ho pot explicar sense cridar, he hagut de saltar i dir-li: “Escolta, li ho pots explicar d'una altra manera?”»

L'experiència de la Karima il·lustra el rol de defensor i mediador lingüístic i cultural que sovint adopta el jovent racialitzat no-blanc. Aquest rol, tot i ser una mostra de suport familiar, implica, des de la perspectiva del treball de cures o emocional, una càrrega addicional significativa per al jove, que ha de sobreposar-se a les complexitats del sistema sanitari i als possibles biaixos dels professionals mentre gestiona la preocupació per la salut del seu familiar.

Cal apuntar també que aquestes microagressions, tot i ser sovint subtils, poden minar la confiança en el personal sanitari i afectar negativament l'experiència de l'atenció rebuda.

3.4.2. Estereotips, prejudicis i tracte diferencial

Més enllà de les microagressions lingüístiques o de tracte, algunes narratives apunten l'aplicació d'estereotips ètnics, culturals o religiosos per part del personal sanitari, els quals poden influir en el diagnòstic, el tractament o la qualitat general de l'atenció i generar un tracte diferencial percebut com a discriminatori.

Un exemple clar és l'aplicació d'estereotips ètnics o culturals en la salut reproductiva. L'Aurora relata una experiència particularment negativa durant el seu embaràs, en què la llevadora va aplicar un estereotip sobre les dones gitanes per qüestionar la seva decisió: «Perquè deia que les gitanes es queden embarassades obligades, i casades forçades. “Segur que tu vols tenir aquest embaràs? Ets molt jove, no et veig preparada.”» Aquesta generalització, basada en un prejudici sobre un col·lectiu, no només és ofensiva, sinó que ignora la situació i la voluntat individual de la pacient, i fins i tot pot interpretar-se com una pressió inadequada: «Un poco forzando también a si quería abortar.»

De manera similar, la religió o la vestimenta associada, com el hijab, poden activar prejudicis i generar un tracte diferencial basat en la desconfiança o el menyspreu. La Salma percep que, per raó de dur el mocador, sovint se la tracta com si fos ignorant o incapac: «Cuando te ven con velo, te tratan como una tonta, como que no sabes nada [...]. Analfabeta.» Aquesta percepció, basada en l'estereotip que associa el hijab amb la submissió o la manca d'educació, genera una barrera en la comunicació i en la relació facultatiu-pacient. En última instància, l'estereotip reflecteix una jerarquització del saber basada en marcadors identitaris. Certs cossos o identitats, com la dona amb hijab, són percebuts *a priori* com a menys capaços o menys coneixedors, als quals es nega l'autoritat epistèmica sobre el seu propi cos i experiència.

Aquests estereotips poden portar a una atenció deficient o a la minimització dels símptomes del pacient. La Salma descriu una llarga lluita per obtenir un diagnòstic i un tractament per a un problema menstrual greu, durant la qual percebia que no se la prenia seriosament: «Les decía que tengo este problema [...]. Muy fuerte. Y no me hacían caso. Iba a urgencias, no me hacían caso, no me hacían caso. [...] Creo que pensaban que esta niña es tonta, que estás diciendo esto.» Aquesta minimització dels símptomes, que ella relaciona amb el fet de portar vel, va tenir conseqüències negatives per a la seva salut: «Me estaba quedando anémica perdida.» I és un punt crític amb conseqüències potencialment greus per a la salut. Aquesta situació podria emmarcar-se dins de l'anàlisi dels biaixos implícits en la medicina, segons el qual determinats grups —tant si són persones no-blancs com dones en general— reben menys atenció al dolor o els seus símptomes són menys valorats. Aquest biaix pot portar a retards diagnòstics i a tractaments inadequats i constituir una forma de negligència sistèmica.

El tracte diferencial també ha estat vinculat a retards injustificats o a una atenció apresada i poc atenta. La Fouzia relata una experiència en la qual va haver d'esperar excessivament per ser atesa tot i no haver-hi altres pacients i, quan finalment la van cridar, va percebre un tracte precipitat i desinteressat per part del metge: «Vaig estar allà esperant més de dues hores. [...] em va començar a parlar com "corre, què necessites?, què vols?, que tinc feina.»» La Khadija, quan ha acompanyat els seus pares a la consulta, també ha percebut aquesta tendència a fer-los esperar més del normal: «Nos hacen esperar mucho tiempo en la sala de espera, y es como que se nos hace esperar más de lo normal, solo por nuestra piel o nuestro origen.» Aquests retards i la manca d'atenció adequada són entesos com una forma de menyspreu vinculada al seu origen o aparença.

Aquestes experiències suggereixen que els estereotips i els prejudicis racials, ètnics o religiosos poden tenir un impacte tangible en la qualitat de l'atenció sanitària rebuda per la joventut racialitzada no-blanca i les seves famílies, que abasta des d'un tracte menys respectuós fins a potencials negligències amb conseqüències per a la salut. En un sistema amb recursos limitats, la manera com s'assigna el temps i l'atenció del personal sanitari pot estar influenciada per biaixos implícits que tenen com a resultat una distribució desigual de la cura que perjudica determinats grups de pacients.

3.4.3. Discriminació vicària

Un tret recurrent en els relats vinculats a l'àmbit sanitari és l'experiència del racisme viscut de manera indirecta. Diverses persones participants relaten que, si bé elles mateixes no sempre han estat objecte de discriminació explícita, sí que han presenciat situacions de maltractament o actituds despectives cap als seus familiars, especialment mares o persones de generacions més grans, en contextos com ara consultes mèdiques o gestions administratives relacionades amb la salut. Aquestes situacions no només generen indignació, sinó que sovint activen processos d'intervenció o defensa per part d'aquest jovent, que esdevé mediador davant la desigualtat percebuda.

Les experiències de discriminació vicària no només generen indignació en el jovent de comunitats racialitzades, sinó que sovint el posicionen en un rol de mediador cultural i lingüístic forçat. Han de sobreposar-se als biaixos del sistema mentre donen suport als seus familiars, una situació que, com s'ha comentat anteriorment, implica una càrrega addicional significativa. Aquesta dinàmica és especialment perversa quan el sistema sanitari, en lloc de facilitar la comunicació i la cura, genera barreres que han de ser superades per la intervenció dels familiars més joves o amb més domini de la llengua i els codis culturals hegemònics.

L'experiència vicària sembla estar fortament lligada a la percepció que determinats factors fan que els seus familiars siguin més vulnerables a patir discriminació. Com hem avançat, la barrera lingüística és un dels factors més assenyalats. Quan els familiars no dominen fluidament el català o el castellà, són percebuts com a objectiu més fàcil per a tractes impacients, condescendents o, directament, despectius. La Karima, com ja s'ha vist, ha d'intervenir quan percep que el personal sanitari no s'esforça prou per comu-

nicar-se amb la seva mare o li falta al respecte per les seves dificultats amb l'idioma. La Salma també relaciona la manca de domini lingüístic amb la vulnerabilitat: «Siempre van contra la persona que es, digamos, de alguna manera débil, ¿no? Que no se puede defender porque desconoce la lengua o le cuesta hablarla.»

Els marcadors visibles d'identitat, com portar el hijab o vestir de manera tradicional, també són identificats com a elements que poden activar prejudicis i un tracte diferencial cap als familiars. La Salma i la Khadija, que han relatat les seves pròpies experiències negatives vinculades al vel o a l'origen, també són testimonis de com aquests factors afecten les seves mares en les interaccions sanitàries. La Khadija descriu com, en acompanyar la seva mare (amb vel o roba tradicional), perceben una actitud de rebuig o distanciament per part del personal o altres usuaris: «Ya se tiran para atrás.» L'Amira també refereix que la seva mare rep un tracte diferencial per la seva vestimenta i per la classe social percebuda.

L'edat sembla ser un altre factor rellevant en aquestes experiències vicàries. Les persones grans, especialment si es combinen amb les barreres lingüístiques esmentades, són percebudes com a més susceptibles de rebre un tracte paternalista o ser ignorades, especialment si són dones (Karima).

Aquesta situació sovint col·loca el jovent participant en un rol actiu de defensa i mediació per als seus familiars. Davant la percepció d'un tracte injust o inadequat, molts senten la necessitat d'intervenir-hi, corregir el personal sanitari, exigir un tracte respectuós o actuar com a traductors i mediadors culturals. Aquest rol, tot i ser una mostra de suport familiar, comporta una càrrega addicional per al jovent de grups etnoracials no hegemònics i evidencia les mancances del sistema per garantir una atenció culturalment competent i respectuosa per a tothom. En Miguel també explica com el seu pare i el seu oncle han hagut de presentar reclamacions formals per defensar els drets de familiars en l'àmbit sanitari davant actituds que cataloga d'antigitanisme.

L'experiència del racisme vicari és significativa per diverses raons. D'una banda, mostra que el racisme en l'àmbit sanitari existeix i afecta les famílies racialitzades no-blanques, fins i tot quan el jovent no el pateix directament. D'una altra, genera frustració, ràbia i preocupació en aquest jovent, que veu com els seus éssers estimats són maltractats o no reben l'atenció adequada. Finalment, pot contribuir a una desconfiança generalitzada cap al sistema sanitari per part de tota la unitat familiar, amb possibles conseqüències negatives per a la salut a llarg termini si aquesta desconfiança porta a evitar o retardar la cerca d'atenció mèdica.

3.4.4. Qüestionaments sistèmics i protocols

En l'estudi han emergit qüestionaments profunds sobre aspectes sistèmics del funcionament del sistema de salut i l'aplicació de certs protocols, la qual cosa suggereix una manca de perspectiva antiracista o de sensibilitat cultural que pot generar formes de violència institucional o discriminació.

La Jaye ofereix una crítica detallada i contundent en aquest sentit i argumenta que «el sistema sanitari no preveu l'atenció a les necessitats de les persones racialitzades, especialment quan aquestes necessitats deriven de tractes racistes». Considera que el sistema està preparat per atendre les persones blanques, però no per afrontar els traumes específics causats pel racisme, i lamenta la manca d'una «conversa seriosa sobre el racisme en l'àmbit sanitari». L'aportació de la Jaye és fonamental, ja que transcendeix l'anècdota personal per oferir una anàlisi crítica des d'una perspectiva antiracista explícita. La seva crítica no es limita a qüestionar actes individuals de discriminació, sinó que interpel·la la neutralitat mateixa del sistema sanitari i la seva capacitat estructural per atendre adequadament les necessitats derivades del trauma racial i les especificitats de les persones racialitzades.

Un exemple concret que utilitza per il·lustrar aquesta manca de perspectiva és l'aplicació del protocol de prevenció de la mutilació genital femenina. Tot i reconèixer la importància de protegir els drets de la infància, qüestiona la manera com s'aplica aquest protocol a nenes de famílies migrants (particularment d'origen senegalès i gambià) i ho percep com un mecanisme de control racialitzat que pot generar situacions de vulnerabilitat i abús de poder. Descriu com, sota aquest pretext, s'exigeix a nenes petites que es despullin davant de professionals —molts d'ells homes— sense la presència dels seus pares, una pràctica que considera impensable en nenes blanques: «Això no passa amb persones blanques. I tot això passa sota el pretext de la protecció dels drets de la infància, però vulnerant els drets de les nenes racialitzades.» Critica la manca de discussió sobre el control que el sistema educatiu i sanitari exerceixen sobre els cossos de les nenes racialitzades. Considera que aquests protocols, tot i la seva intenció protectora, no es preparen igual per a tothom i poden convertir-se en una forma de violència institucional si no s'apliquen amb sensibilitat cultural i perspectiva antiracista.

La Jaye estén aquesta crítica a la concepció mateixa del sistema i argumenta que no són entitats abstractes, sinó que estan formats «per persones amb prejudicis que es reflecteixen en les normatives, els protocols i les maneres de fer». Afirmar que aquestes institucions estan «regentades per persones que han estat socialitzades en un context de racisme» i que, sense una reflexió oberta i honesta sobre aquest fet, és impossible avançar cap a un canvi real.

Aquesta reflexió connecta amb les teories crítiques sobre la governamentalitat biopolítica (Foucault, 2009), ampliades posteriorment per autors com Achille Mbembe (2003), que han analitzat com els poders públics regulen la vida i la mort mitjançant el control dels cossos i la seva classificació social. En aquest marc, el que sovint es presenta com una mesura de protecció o cura pot operar, en realitat, com una forma de vigilància i disciplina sobre els cossos racialitzats, particularment els femenins, i reforçar jerarquies socials i polítiques. Des d'una perspectiva de drets humans i justícia social, l'aplicació insensible o indiscriminada de protocols institucionals —per més benintencionats que siguin— pot vulnerar drets fonamentals, generar desconfiança i constituir una forma de violència institucional, especialment quan no es té en compte la sensibilitat cultural, el consentiment informat i els riscos de (re)traumatització. Tal com adverteixen també autores com Nira Yuval-Davis (2006), la falta de reconeixement de les interseccions entre gènere, raça i

classe en les pràctiques institucionals pot amplificar la vulnerabilitat de determinats col·lectius en nom de la protecció.

3.4.5. Interseccionalitat en l'àmbit sanitari

L'anàlisi de les narratives sobre les experiències en l'àmbit sanitari revela que el risc de patir racisme o tracte inadequat sembla concentrar-se en persones percebudes com a més vulnerables o que presenten una combinació de factors que activen els prejudicis del personal sanitari o d'altres usuaris.

La barrera lingüística emergeix com un dels principals factors que incrementen la vulnerabilitat. Les persones —sovint les mares o les persones grans— que no dominen fluidament les llengües vehiculars són percebudes com a objectiu més fàcil per a tractes impacients, condescendents o negligents, com han destacat la Karima i la Salma. La dificultat per comunicar símptomes o entendre explicacions pot ser interpretada erròniament com a manca de capacitat o ignorància, i activar prejudicis.

Els marcadors visibles d'identitat, com portar el hijab o vestir de manera tradicional, també actuen com a activadors de prejudicis i tracte diferencial. Com han relatat la Salma o la Khadija, aquests marcadors poden generar desconfiança, menyspreu o assumpcions negatives sobre la persona, i afectar la qualitat de l'atenció rebuda. L'aspecte físic general i el color de pell són determinants en aquesta percepció inicial.

L'edat i el gènere interactuen de manera complexa. Com s'ha vist, les dones grans amb barreres lingüístiques són percebudes com a particularment vulnerables. Alhora, les dones joves poden ser objecte d'infantilització (Aaliya) o de biaixos específics en l'àmbit de la salut sexual i reproductiva, com l'aplicació d'estereotips culturals (Aurora) o la manca de sensibilitat en l'aplicació de certs protocols (Jaye).

La pertinença a grups ètnics específics estigmatitzats també pot incrementar la vulnerabilitat. L'Aurora percep que els estereotips sobre la comunitat gitana van influir en el tracte rebut durant el seu embaràs. En Miguel també apunta un tracte diferencial general cap a les famílies gitanes a l'hospital.

L'enfocament interseccional posa en relleu la necessitat d'una atenció sanitària que no només sigui tècnicament competent, sinó també culturalment sensible i conscient dels biaixos implícits i les desigualtats estructurals. L'acumulació de diversos factors de vulnerabilitat no només incrementa el risc, sinó que sovint el transforma qualitativament i produeix formes específiques i més greus de discriminació o negligència. Tal com s'ha assenyalat des de l'origen de la teoria interseccional (Collins, 1990; Crenshaw, 1991), aquesta no opera de manera merament additiva —com si les opressions es poguessin sumar mecànicament—, sinó que genera experiències que emergeixen precisament de la interacció entre múltiples eixos de desigualtat i que no es poden entendre des de cada eix per separat.

3.4.6. Reaccions i estratègies d'afrontament davant el racisme sanitari

Les respostes de la joventut no-blanca i les seves famílies davant el racisme sanitari estan sovint marcades per la relació de poder inherent a la interacció metge-pacient, la dependència del sistema per a la cura de la salut, i la dificultat percebuda per provar la discriminació o per obtenir una reparació efectiva.

La reacció més comuna davant les experiències personals de microagressions o tracte percebut com a inadequat sembla ser no denunciar. La Fouzia no va denunciar el metge que la va tractar de manera apressada. L'Aurora, malgrat la gravetat de l'experiència amb la llevadora durant l'embaràs, tampoc no va formalitzar cap denúncia: «Mal. Pero no denunciamos.» La Khadija, reflexionant sobre per què les famílies no es queixen davant retards injustificats o un tracte inadequat, apunta la por a les conseqüències negatives: «Porque sentimos que, si nos quejamos, a lo mejor nos llegan a tratar peor la próxima vez.» La Salma tampoc no va denunciar la minimització inicial dels seus símptomes, tot i les conseqüències negatives per a la seva salut.

Aquesta reticència a denunciar les pròpies experiències negatives, fins i tot quan són greus, pot connectar-se amb la percepció generalitzada d'impunitat i la manca de mecanismes efectius de rendició de comptes dins el sistema sanitari. Aquesta dinàmica és recurrent també en altres àmbits, com l'educatiu o el policial, en què la dificultat de provar els fets i la por a represàlies desincentiven la denúncia formal.

En contrast amb la reticència a denunciar les experiències pròpies, la tendència a intervenir activament en defensa dels familiars emergeix com la principal forma d'agència activa reportada en aquest àmbit. Aquest jovent assumeix un rol protector que, si bé és necessari, els carrega amb responsabilitats que no els correspondrien si el sistema fos equitatiu i sensible a la diversitat.

En alguns casos, són els familiars adults, com el pare i l'oncle d'en Miguel, els qui prenen la iniciativa de presentar queixes informals o reclamacions davant el personal administratiu o mèdic quan perceben un tracte inadequat cap a ells mateixos o altres membres de la família. En Miguel indica que el seu pare i el seu oncle «muchas veces sí [que han explicat la situació]. Si alguna vez se ha sentido mal o algo, lo ha hecho saber o ha puesto una carta de reclamación.» Aquesta via, tot i ser informal, pot tenir un cert efecte en situacions concretes. La Salma també esmenta que la seva mare sí que ha presentat reclamacions per problemes amb l'atenció rebuda i que n'ha obtingut disculpes o rectificacions puntuals: «Sí que hemos hecho muchas reclamaciones. Y después nos piden disculpas, nos arreglan las cosas, nos llaman [...]. Como perdón y ya está.» Tot i així, percep que aquestes solucions són sovint superficials i no eviten la repetició dels problemes («Perdón, pero muchas veces se repite»).

Finalment, l'estratègia de l'Aaliya d'utilitzar el coneixement o el llenguatge tècnic per contrarestar la infantilització o el tracte condescendent és una forma subtil però significativa d'empoderament individual. En aquests casos, el capital cultural i professional s'utilitza

com un recurs per sobreposar-se a una interacció de poder asimètrica i intentar equilibrar-la, desafiant els estereotips sobre la seva suposada manca de comprensió.

En conjunt, les reaccions davant el racisme sanitari reflecteixen una tensió entre la dificultat de la denúncia individual i la necessitat d'intervenir-hi per protegir els familiars més vulnerables, cosa que evidencia la importància de les xarxes de suport familiar i la necessitat de mecanismes de reclamació més accessibles, efectius i que generin confiança en tots els usuaris del sistema.

3.5. Racisme en l'habitatge

L'accés i la permanència en un habitatge digne emergeixen en les narratives de la joventut participant com un dels àmbits més crítics i en què el racisme es manifesta de manera més greu, directa i estructural. Tot i que no tot el jovent participant ha hagut de buscar habitatge de manera independent, són plenament conscients de les dificultats a través de les experiències viscudes per familiars o amistsats o pel coneixement general de la problemàtica. Ho resumeix la Karessa, que encara viu amb els seus pares: «Soy muy consciente de lo que pasa, y de que tengo el privilegio de no haberme encontrado con alguien que me diga a la cara que no hay disponibilidad.»

3.5.1. Discriminació en l'accés al lloguer

La forma de racisme més consistentment reportada en l'àmbit de l'habitatge és la discriminació directa en l'intent d'accedir a un pis de lloguer. Les narratives dibuixen un panorama en què l'origen ètnic-racial i els marcadors associats (nom, cognom, aparença física) operen com a factors determinants, i sovint excloents, per part de propietaris i, especialment, d'agències immobiliàries que actuen com a intermediàries. Aquesta discriminació es materialitza principalment a través de pràctiques de filtratge i rebuig basades en prejudicis racials.

Aquest filtratge opera tant a distància com en el contacte directe. Diversos participants relaten com el seu nom o cognom, o el fet de no ser percebuts com a autòctons, semblen ser suficients per descartar la seva sol·licitud abans de qualsevol interacció significativa. La Karima explica: «Quan dones el teu nom, sempre és un "ja et direm alguna cosa". I et truquen i et diuen que ja està llogat.» L'Aaliya confirma aquesta percepció: «Quan dones el teu nom i el teu cognom, directament et descarten.»

De manera similar, quan el contacte inicial és telefònic i positiu, la trobada presencial pot canviar radicalment la situació si l'aparença física de la persona sol·licitant activa els prejudicis de l'agent immobiliari o del propietari. En Mamadou ho descriu així: «Llamas por teléfono, parece que todo va a ir bien; pero, cuando te ven, la realidad es otra, ya que al ver a una persona negra le niegan el derecho y la rechazan.» La Jaye corrobora aquesta experiència: «Quan ens veuen en persona, de sobte el pis ja estava llogat.» El nom, el cognom o el fenotip es converteixen així en marcadors que activen un filtre racial, sovint justificant el rebuig amb excuses poc creïbles com ara que el pis ja no està disponible.

El filtratge i el rebuig en l'accés a l'habitatge, sovint justificats amb excuses poc creïbles, posen de manifest la dificultat legal específica de provar aquest tipus de discriminació en l'accés, un punt que Marta Vallverdú (Iridia), en un sentit genèric, subratlla com un dels principals obstacles per a la rendició de comptes. La naturalesa sovint informal i ràpida de les interaccions en el mercat de lloguer fa que aquestes pràctiques discriminatòries quedin impunes més enllà de la frustració i el perjudici material causat a la persona rebutjada.

Les pràctiques de racisme immobiliari se sustenten en estereotips negatius explícits o implícits associats a determinats grups racialitzats. En Mamadou menciona la creença subjacent que «las personas negras somos sucias, malas, entre otras cosas.» La Khadija relata com algunes agències justifiquen obertament el rebuig a persones d'origen bengalí amb arguments directament racistes sobre la seva suposada manca d'higiene o la possibilitat que malmetin l'immoble: «Muchas agencias dicen que “vosotros no podéis porque sois bengalís, sois sucios, y no quiero que me destrocéis el piso.”»

Aquests estereotips, com els que denuncia la Khadija, operen com a racionalitzacions per a la discriminació i revelen la persistència de prejudicis profundament arrelats. Aquests arguments racistes explícits connecten amb teories sobre la construcció de l'alteritat i els processos de deshumanització que són necessaris per justificar l'exclusió i el tracte desigual, i presenten el grup racialitzat com una amenaça per a la propietat o la convivència.

Finalment, més enllà dels rebutjos individuals, se suggereix l'existència d'una preferència implícita o explícita generalitzada en el mercat per part de propietaris i agències immobiliàries cap a llogaters percebuts com a autòctons o blancs, en detriment de les persones racialitzades, independentment de la seva solvència econòmica o altres factors objectius. En Joan descriu el paper de les agències com a filtre actiu al servei dels propietaris: «Els propietaris els donen a les agències perquè puguin filtrar.»

La percepció d'en Joan sobre el paper de les agències com a filtre actiu al servei dels propietaris no assenyalava només pràctiques individuals de propietaris racistes, sinó un mercat de lloguer estructuralment discriminatori. Les agències immobiliàries, en aquest context, actuen com a *gatekeepers* que implementen (conscientment o inconscientment) pràctiques discriminatòries que reflecteixen un racisme institucionalitzat en el sector, en què la rendibilitat o la comoditat percebuda es prioritzen per sobre del dret a la igualtat d'accés.

3.5.2. Conflictes veïnals de base racista

Les dificultats relacionades amb el racisme en l'àmbit de l'habitatge no sempre acaben un cop s'aconsegueix accedir a un pis. Diversos participants relaten haver viscut o presenciat conflictes amb el veïnat motivats per prejudicis racistes, que van des de microagressions i formes de vigilància constant fins a l'hostilitat oberta, l'assetjament i, en casos extrems, danys a la propietat o amenaces. Aquestes situacions generen un ambient de convivència tens i insegur i afecten el benestar i la sensació de pertinença a la pròpia llar.

Una forma subtil però persistent de racisme veïnal són les microagressions i la vigilància. Això pot incloure comentaris despectius sobre la llengua, la cultura o l'estil de vida de les

famílies racialitzades, com els que recorda la Dariana per part d'una veïna que qüestionava el seu ús del castellà: «Quan ens sentia parlar [en castellà] entre nosaltres, ens feia comentaris de l'estil que no podia entendre que les persones que portaven tants anys vivint aquí no aprenguessin català i no s'integressin amb la llengua.» També s'hi inclouen actituds de sospita o desconfiança en els espais comuns de l'edifici.

En Miguel descriu aquesta sensació de ser observat amb recel al pàrquing comunitari: «Se te quedan mirando como diciendo: “¿Qué haces tú aquí dentro, en el *parking*?”» En Vicente relata gestos similars de desconfiança per part de veïns a l'ascensor: «Se esconden la cartera o la sujetan rápido o te miran de una manera un poco despectiva.»

Aquestes mirades, comentaris i gestos de desconfiança (Dariana, Miguel, Vicente) poden contextualitzar-se com a formes de control social informal i marcatge territorial. La presència de la família racialitzada en l'espai comunitari és constantment qüestionada o vigilada, cosa que genera un ambient d'hostilitat subtil que mina la sensació de pertinença i seguretat a la pròpia llar.

En altres casos, la tensió escala cap a formes més directes d'hostilitat i assetjament. La Salma descriu una situació d'assetjament continuat per part d'uns veïns que incloïa insults, sorolls intencionats, danys a la propietat i, finalment, una agressió física greu: «Nos ponían pipí del perro en la ropa [...], nos ponían basura en la puerta [...], nos cortaba la antena [...], nos hacían ruido [...]; incluso el hombre pegó a mi madre con una piedra en la cabeza y lo denunciemos, y por ese motivo los echaron.» La Jaye també relata una experiència d'amenaques directes per part d'una veïna que intentava fer-los fora de casa: «Una veïna, que era molt racista [...], pujava a casa nostra i ens amenaçava, [...] ens va denunciar per intentar fer-nos fora de casa.»

Les experiències de conflicte veïnal no només afecten la qualitat de vida i el benestar emocional de les famílies racialitzades, sinó que també poden tenir conseqüències greus, com la pèrdua de l'habitatge o la necessitat de suport legal, com il·lustra el cas de la Jaye, que va haver de recórrer a un advocat per defensar-se de l'intent de desnonament injustificat per part del propietari, pressionat pel veïnat racista. Aquests conflictes mostren com el racisme opera també a una escala microlocal, en les relacions quotidianes de proximitat, i com els prejudicis individuals poden tenir un impacte material directe en la seguretat residencial.

3.5.3. Racisme institucional i administratiu en l'habitatge

Més enllà de les pràctiques discriminatòries de propietaris, agències o veïns, les narratives de la joventut minoritzada racialment també apunten certes dimensions institucionals i administratives que contribueixen a les dificultats residencials o que no ofereixen respostes efectives davant el racisme en aquest àmbit. Aquestes dimensions inclouen des d'experiències negatives en tràmits administratius relacionats amb l'habitatge fins a la percepció d'ineficàcia dels mecanismes de denúncia o mediació existents.

Alguns participants reporten experiències negatives amb personal administratiu durant gestions relacionades amb l'habitatge, com l'empadronament o la sol·licitud de documentació, en les quals perceben un tracte discriminatori. En Khalid esmenta haver sentit relats discriminatoris: «A casa he sentit moltes vegades la meva mare i el meu pare queixar-se. Sempre que havien de fer algun empadronament, o el que fos de papers, es trobaven alguna persona de recepció que era racista o els deien: “Vuelve otro día” o “Creo que esto está mal”, i en realitat no estava malament.» Tot i que aquests relats són menys freqüents que els referents a la discriminació que hi ha en el mercat privat, aquestes interaccions negatives amb l'Administració poden afegir obstacles burocràtics i generar desconfiança cap a les institucions, com veurem més endavant.

Un aspecte institucionalment rellevant és la manca percebuda de resposta efectiva a les queixes o denúncies per discriminació o assetjament racista en l'habitatge. En Mustapha, reflexionant sobre per què no es denuncien més les situacions de racisme en general, apunta una possible minimització per part de les instàncies pertinents. Aquesta percepció que les reclamacions no reben l'atenció deguda pot desincentivar la denúncia formal.

Fins i tot quan s'activen mecanismes de mediació, en les experiències recollides, se'n qüestiona l'eficàcia. La Jaye descriu una experiència particularment frustrant amb un servei de mediació comunitària arran d'un conflicte veïnal: «En aquella reunió, un dels veïns ens va insultar dient: “Sois unos salvajes.” I la mediatadora no va fer res per aturar-ho. La meva germana es va indignar i va dir que això era inadmissible. Era absurd: estàvem allà per mediar i la mediatadora no feia la seva feina, mentre nosaltres patíem agressions verbals.» Aquesta vivència posa de manifest com els serveis pensats per resoldre conflictes poden fracassar si no incorporen una perspectiva antiracista o si els professionals no intervenen activament davant manifestacions explícites de racisme.

La crítica de la Jaye a la ineficàcia del servei de mediació comunitària és significativa. Aquesta vivència posa de manifest la necessitat, sovint expressada per organitzacions com Irídia o SOS Racisme, que els serveis de mediació i resolució de conflictes disposin d'una perspectiva antiracista explícita i d'eines per intervenir eficaçment davant manifestacions clares de racisme. Una gestió de conflictes merament «neutra» pot acabar per invisibilitzar o fins i tot legitimar la discriminació patida per la part més vulnerable.

3.5.4. Dimensions estructurals i sistèmiques del racisme residencial

Les narratives de la joventut participant confirmen l'existència de dimensions estructurals i sistèmiques profundament arrelades que sustenten i perpetuen el racisme residencial.

El primer element estructural és l'existència d'un mercat de lloguer privat altament discriminatori. La Karessa ho assenyala com un «drama» actual, i la percepció d'una discriminació generalitzada i normalitzada és compartida per molts participants. La Karessa, en Joan i l'Amna, entre d'altres, parlen d'un mercat en què l'origen racial opera com un factor decisiu, sovint per sobre de la solvència econòmica o altres criteris objectius. En Joan arriba a quantificar la desigualtat d'oportunitats de manera crua: «Si tu ets d'un altre

país, d'una altra part del món, tindrà un 20% de possibilitats de llogar aquest pis. Una persona [que sembli] d'aquí, autòctona, en tindrà un 80%.» Aquesta realitat configura un mercat segmentat racialment, en el qual l'accés a l'habitatge de lloguer adequat o digne està sistemàticament restringit per a determinats grups.

Aquesta discriminació en el mercat es basa i, alhora, reforça l'estigmatització de grups racialitzats específics. Les narratives evidencien la persistència de prejudicis fortament arrelats contra col·lectius com les persones negres (Mamadou), magrebines (Fouzia, Aaliya), gitanes o sud-asiàtiques (Khadija). Aquests prejudicis, sovint basats en estereotips sobre brutícia, poc respecte cap a la propietat, soroll, manca de fiabilitat en el pagament o tendència a l'ocupació, funcionen com a justificació per a la discriminació i dificulten enormement l'accés d'aquests grups a l'habitatge, tal com relaten explícitament en Mamadou i la Khadija. Aquest estigma no és només individual, sinó socialment compartit i reproduït.

Un altre factor sistèmic rellevant és la ineficàcia percebuda dels mecanismes de denúncia i protecció contra la discriminació residencial. Com s'ha vist, la gran dificultat per provar la discriminació —especialment en la fase d'accés, en què les excuses són fàcils—, la por a represàlies —com ser inclòs en llistes negres informals—, el cansament emocional derivat de la lluita constant i la percepció que la denúncia no servirà de res (Mustapha, Joan) fan que la majoria dels casos no es denunciïn. L'Aaliya expressa el seu penediment per no haver denunciat una situació flagrant, i en Joan conclou que la no-denúncia és la norma («És una realitat que les persones com jo hem normalitzat»). Aquesta manca de rendició de comptes efectiva perpetua la impunitat dels agents discriminatoris i consolida les pràctiques racistes en el mercat.

Finalment, cal assenyalar el paper de les xarxes informals i comunitàries com a mecanisme alternatiu —i sovint únic— d'accés a l'habitatge per a molts col·lectius racialitzats. Davant les barreres del mercat formal, recórrer a contactes dins la pròpia comunitat, a amistats o a familiars esdevé una estratègia fonamental. L'Aaliya explica com van aconseguir els seus dos últims habitatges gràcies a contactes personals. L'Amna descriu una dinàmica similar: «Jo conec molta gent que aconsegueix un habitatge pels contactes que té d'altra gent que també és gent racialitzada [...]; si no, no hi ha manera de trobar pis.» Si bé aquestes xarxes ofereixen una solució pragmàtica, la seva existència i necessitat evidencien precisament el fracàs del mercat formal i de les polítiques públiques per garantir un accés equitatiu a l'habitatge per a tota la població, independentment del seu origen racial.

Aquestes dimensions estructurals (un mercat discriminatori, l'estigma social, la ineficàcia de la denúncia i la dependència de xarxes informals) configuren un escenari en què el racisme residencial opera de manera sistèmica, i això afecta profundament les oportunitats vitals i el benestar de la joventut racialitzada no-blanca i les seves famílies.

3.5.5. Interseccionalitat en l'àmbit de l'habitatge

El nom, l'origen nacional o l'ètnia percebuda són, com s'ha vist, factors primordials que activen la discriminació, especialment en la fase de cerca d'habitatge (Karima, Aaliya,

Fouzia, Amna, Khadija). I determinen sovint si una sol·licitud és considerada o directament descartada.

El fenotip i el color de pell actuen com un segon filtre crucial, especialment en les interaccions presencials. El testimoni de la Bibi és particularment il·lustratiu de com el color de pell pot generar experiències de racisme diferencials fins i tot dins d'un mateix grup nacional. Ella compara la seva família, també d'origen bengalí però amb un to de pell més clar, amb una altra família veïna del mateix origen però amb un to de pell més fosc: «No he vivido esa situación, pero sí que conocí a una familia también de Bangladés que vive con nosotros, en nuestro mismo piso, que ha sufrido bastante. Porque son más morenos y los vecinos los miraban mal por su color de piel. Sin embargo, a mi familia no nos miraban mal porque somos de piel blanca.» Aquesta observació subratlla la importància del colorisme, és a dir, la discriminació basada en la tonalitat de la pell, com un mecanisme que opera *dins* dels mateixos grups racialitzats i crea jerarquies internes basades en la proximitat a la blancor fenotípica, cosa que demostra la complexitat de les dinàmiques racials més enllà d'una simple dicotomia blanc/no-blanc.

La classe social interactua de manera complexa amb la raça. Tot i que en Joan remarca que el racisme pot operar independentment dels ingressos («Fins i tot pots presentar unes nòmines molt altes i uns ingressos bastant alts, que et diran que no»), els estereotips sobre la manca de recursos o la destructivitat sovint s'associen a grups racialitzats específics, com apunten l'Amira o la Khadija. La interacció de la classe social amb la raça, com assenyalava la Karessa, agreuja la vulnerabilitat en el mercat de lloguer. La precarietat econòmica, sovint estructuralment vinculada a la posició racialitzada en el mercat laboral, limita les opcions i la capacitat de negociació, i fa que el jove d'origen migrat o percebut com a tal sigui percebut com un llogater particularment «arriscat».

L'edat també pot ser un factor rellevant. Com indica la Karessa, ser jove ja suposa un desavantatge en el mercat de lloguer per la percepció de menys solvència o responsabilitat. Quan la racialització se superposa a altres formes d'exclusió, es genera una doble dificultat que limita encara més l'accés de la joventut de grups etnoracials no hegemònics a l'habitatge.

Les pràctiques culturals visibles, com la manera de vestir, també poden influir en la percepció i el tracte rebut per part del veïnat. La Bibi, en la seva comparació entre la seva família i l'altra família bengalí, no només assenyalava el color de pell, sinó també la vestimenta: «Los vecinos los miraban mal porque esta familia viste de forma más tradicional que nosotros [...]. A mi familia los vecinos sí que nos hablan, pero a esta familia de Bangladés no les dicen nada.» Això suggereix que l'adopció de vestimenta percebuda com a tradicional pot activar prejudicis i generar més distanciament o hostilitat per part del veïnat, fins i tot en comparació amb altres persones del mateix origen que vesteixen de manera més occidentalitzada.

Finalment, la llengua pot ser un factor de conflicte en la convivència veïnal, com s'ha vist més amunt amb l'experiència de la Dariana amb una veïna que els recriminava l'ús del castellà.

A manera de tancament d'aquest punt, l'anàlisi interseccional revela que la discriminació residencial no és un fenomen unidimensional. Factors com el nom, l'origen, el color de pell, la classe social, l'edat o les pràctiques culturals s'entrellacen per crear experiències de racisme complexes i sovint més greus per a aquelles persones que acumulen múltiples factors de discriminació.

3.5.6. Reaccions i estratègies d'afrontament davant el racisme en l'habitatge

Davant la gravetat i la persistència de la discriminació racial en l'àmbit de l'habitatge, el jovent no-blanc i les seves famílies desenvolupen diverses estratègies d'afrontament, sovint marcades per la necessitat d'aconseguir o mantenir un lloc on viure i per la manca percebuda d'alternatives efectives a través dels canals formals.

Una estratègia conscient i pragmàtica per superar el filtre inicial de les agències immobiliàries o els propietaris és l'ús d'intermediaris blancs. La Karessa descriu explícitament aquesta tàctica com una possibilitat real per a ella en el futur: «Tendríamos la suerte de que se presenta la persona blanca, y luego yo entro por la puerta de atrás, como una estrategia.» En Joan relata com, en la seva pròpia experiència de cerca de pis amb la seva parella (blanca i catalana), van adoptar aquesta estratègia: «Sí que és veritat que el primer pas per poder llogar un pis, l'havia de fer ella. I després, quan fèiem la primera entrevista, hi anava ella i després jo.»

L'estratègia d'utilitzar intermediaris blancs (Karessa, Joan) per superar el filtre racial inicial no és només una tàctica pragmàtica; evidència i alhora reforça la naturalesa estructural de la discriminació. Implica el reconeixement tàcit que la «blanquitud» funciona com un capital social o un passaport necessari per accedir a un dret fonamental, una situació profundament problemàtica.

Davant la dificultat constant, la frustració i el cansament són reaccions emocionals freqüents. La Manal, immersa en el procés de cerca de pis, expressa aquest esgotament: «A vegades et canses, sincerament [...]; és frustrant.» Aquest sentiment d'impotència és profusament compartit i es relaciona amb les negatives reiterades i la percepció d'un sistema injust.

Malgrat la frustració, molts mostren persistència i resiliència i continuen la cerca d'habitatge adequat i digne durant llargs períodes malgrat els obstacles. L'Aaliya descriu un procés de cerca que va durar cinc anys («Cinc anys vam estar buscant»), una mostra de la tenacitat necessària per superar les barreres existents. La tenacitat de l'Aaliya mostra de resiliència individual, però també evidència l'enorme desgast emocional i temporal que implica sobreposar-se a un sistema estructuralment discriminatori.

La denúncia formal per discriminació en l'accés a l'habitatge és, com s'ha mencionat, una reacció excepcional. Les raons són diverses: la gran dificultat per provar la discriminació (Aaliya, Manal), la por a represàlies (com ser marcat negativament en el sector), el cansament emocional (Khalid) i la percepció generalitzada que la denúncia no servirà de

res o que els processos són massa complexos (Mustapha, Joan). En Joan ho resumeix així: «Si haguéssim de fer una denúncia per cada vegada que patim racisme, els jutjats n'estarien plens.» La no-denúncia es converteix, doncs, en la norma, i aquest fet perpetua la impunitat. Només en casos d'assetjament veïnal greu, com el patit per la Salma amb agressions físiques, la denúncia sembla una via més factible i amb possibilitat de resultat (expulsió dels veïns agressors).

Davant les barreres del mercat formal i la ineficàcia percebuda de la denúncia, el refugi en xarxes comunitàries i informals esdevé una estratègia fonamental. Buscar i oferir habitatge dins de xarxes de confiança basades en l'origen o en relacions personals properes és sovint l'única via per accedir a un pis, com expliquen l'Amna i l'Aaliya.

En alguns casos, s'observa una confrontació directa limitada amb propietaris o veïns que mostren actituds racistes, com en el cas de la Fouzia, que va afrontar el propietari que inicialment no volia renovar-li el contracte per ser marroquina («Li vaig deixar les coses clares. Que el que ell feia no es fa»), o en Miguel, que intenta respondre als comentaris despectius d'una veïna al pàrquing. Aquestes confrontacions, però, són puntuals i no sempre possibles o efectives.

Finalment, una reacció preocupant és la normalització de la discriminació com una part inevitable del procés de cerca o de convivència. Aquesta normalització, tot i ser un mecanisme de supervivència davant una realitat hostil, comporta el risc d'interioritzar la desigualtat i de renunciar a la reivindicació dels propis drets.

En conjunt, les estratègies d'afrontament reflecteixen un escenari en què el jovent subaltern per criteris racials ha de desplegar una gran quantitat de recursos personals, emocionals i socials per sobreposar-se a un mercat d'habitatge estructuralment discriminatori, sovint recurrent a vies informals o estratègies indirectes davant la manca de protecció efectiva dels canals formals.

3.6. Racisme en l'oci i l'espai públic

Més enllà dels àmbits institucionals, el racisme en els espais quotidians d'interacció social es presenta de manera més difusa i a través de múltiples actors, la qual cosa genera una sensació constant d'inseguretat i hipervigilància.

3.6.1. Microagressions, vigilància i biaixos implícits en l'espai quotidià

Una de les formes més comunes de racisme reportat és la sensació de ser objecte de mirades i escrutini per part d'altres persones pel simple fet d'ocupar un espai. L'Aaliya ho descriu com estar «al punt de mira» en llocs com una biblioteca o durant la festa major: «Et miren. “Què hi fa aquesta, aquí?” No cal que parlin perquè els seus ulls ho diuen tot.» La Fouzia també refereix «les mirades a les botigues. Sempre aquella mirada de dalt a baix».

La Bibi i la Khadija descriuen una sensació recurrent de ser observades amb desconfiança al metro. Una experiència similar emergeix en el grup de discussió de Navas, en el qual diversos joves d'origen peruà relaten sentir-se constantment vigilats i jutjats en espais públics. Aquestes vivències posen de manifest la transversalitat de les microagressions, que travessen diferents orígens ètnics i produeixen una incomoditat sostinguda, així com la sensació de no pertànyer o d'ocupar un lloc inadequat en l'espai social.

Les presumpcions basades en l'aparença o l'origen, especialment les lingüístiques, també són freqüents. L'Aaliya relata l'experiència de ser atesa en castellà per defecte en botigues o farmàcies, tot i parlar català: «Quan vas a una botiga, a la farmàcia... La persona que està atenent ho està fent en català i, quan és el teu torn i també li parles en català, a tu et respon en castellà.» En Varun assenyala l'esforç constant per no ser percebut com «un guiri o un expat» i demostrar que és una persona local i integrada.

Aquestes presumpcions lingüístiques —com la necessitat constant de demostrar la pròpia pertinença local (com explica en Varun) o la negació implícita de la competència lingüística real (com denuncia l'Aaliya)— posen en relleu el paper de la llengua com a marcador identitari fonamental en l'espai públic. El simple fet de no ajustar-se a la norma lingüística dominant pot activar automàticament l'atribució d'estrangeria, situar la persona fora del marc de la «catalanitat» legítima i reforçar dinàmiques d'exclusió quotidiana.

El comportament d'allunyar-se en espais concorreguts, especialment en el transport públic, és una altra microagressió reportada. La Lei Lei recorda una experiència concreta: «Recuerdo una vez que me senté en un sitio y una señora se fue.» La Pei Lei menciona que uns coneguts seus van viure com la gent s'apartava d'ells durant la pandèmia. L'Aaliya, la Bibi i la Khadija també descriuen com la gent evita seure al seu costat al tren o al metro. La Fouzia afegeix el gest de subjectar fort la bossa quan la veuen amb el mocador: «I quan em veuen amb el mocador, agafen les seves bosses amb una força... “Ai, a veure si em ve a robar. Ai, les meves coses...”»

Aquestes microagressions quotidianes, tot i que individuals, configuren col·lectivament un ambient en el qual la joventut racialitzada no-blanca se sent constantment observada, qüestionada i potencialment rebutjada, i això afecta la seva sensació de seguretat i llibertat en els espais compartits.

3.6.2. Exclusió explícita en espais d'oci i serveis

Una de les formes més clares d'exclusió en espais públics és la negació d'accés a espais d'oci nocturn, com discoteques o bars. En Joan descriu aquesta experiència com una pràctica habitual a Barcelona, especialment per a grups d'homes joves racialitzats: «Això és una cosa que passa des de tota la vida aquí, a Barcelona. Per exemple, vas allà, amb un *dress code* correcte i et diuen que no, que és una festa privada i que no pots accedir-hi. [...] a la zona alta és totalment impossible poder accedir a una discoteca si vas amb una colla d'amics de cinc homes. Et tiren cap endarrere pel simple fet que ets una persona racialitzada o migrada.» Aquesta exclusió, sovint justificada amb el dret

d'admissió o l'excusa de ser una «festa privada», opera com una barrera racialitzada que limita greument l'accés de la joventut minoritzada racialment a espais de socialització i lleure. En Joan afegeix que, per superar aquesta barrera, una estratègia comuna era anar acompanyat de parelles autòctones: «Una de les coses que fèiem era anar amb parelles, parelles autòctones, catalanes, per poder accedir, perquè quan vas amb una parella, sí que ja fan una miqueta els ulls grossos.»

L'exclusió de locals d'oci nocturn, com descriu en Joan, és un exemple paradigmàtic de discriminació racial. Sovint, el dret d'admissió esdevé una coartada per aplicar criteris racialitzats de selecció, una pràctica denunciada per entitats com SOS Racisme per la seva arbitrarietat i opacitat. Davant d'això, estratègies com anar acompanyat de «parelles autòctones» no només revelen la naturalesa excloent d'aquests espais, sinó que exemplifiquen la necessitat de mobilitzar el que s'ha anomenat *capital blanc* (Lipsitz, 2006) —és a dir, aquells atributs, relacions o codis associats a la blanquitud normativa que funcionen com a passaport social. Aquesta dinàmica posa de manifest que l'accés a determinats espais no només depèn de l'individu, sinó de fins a quin punt pot incorporar formes legítimes de pertinença racial o estar-hi associat.

L'exclusió també es pot produir en equipaments públics o privats d'ús diürn. L'Aurora relata una experiència en què li van negar l'entrada a una piscina pública d'un municipi diferent del seu, tot i saber que altres persones no residents hi accedien: «Cuando nos vieron a nosotras, yo creo que era la más racializada, pero bueno... Preguntamos para entrar y nos dijo que solo podía pasar gente del municipio. [...] Entonces nos echaron. No pudimos entrar directamente.» Tot i que la raó explícita no va ser la raça, la percepció de l'Aurora és que la seva identitat racialitzada va ser el factor determinant («Sabíamos que era por eso perfectamente»). De manera similar, la Nya descriu l'exclusió patida en un equip de voleibol, en el qual ella i la seva amiga, ambdues negres, van ser rebutjades pel grup de jugadores blanques: «Ningú volia ajuntar-se amb nosaltres i no enteníem per què fins que un dia, a la porta del vestuari, vam sentir com les altres noies deien: "Qui voldria ajuntar-se amb aquestes negres?", i tot de comentaris així. A nosaltres això ens va molestar molt. Com que vam veure que no encaixàvem amb el grup, ens vam desapuntar.» Aquest relat evidencia una forma directa de rebuig i hostilitat basada explícitament en la raça, que va portar a l'autoexclusió com a única resposta possible davant un ambient insostenible.

Finalment, l'exclusió pot manifestar-se en un tracte discriminatori en serveis comercials. La Khadija descriu una situació viscuda en una cafeteria on, tot i arribar abans que altres clients, la van servir l'última, percebent que era a causa de la seva aparença: «Solo por verme la cara, y es como que me dejan la última.» La Salma també relata experiències de tracte descortès per part de dependents en botigues, que contrasta amb el tracte rebut per altres clients: «Él antes se reía, él antes se ha reído con otra clienta. Y cuando llegas tú te trata supermal. Rápido, venga, ¿sabes? ¡Pírate!» Aquestes pràctiques, tot i ser menys formals que la negació d'accés, constitueixen formes d'exclusió que deterioren l'experiència de consum i generen malestar.

El tracte discriminatori en serveis, com el fet de ser servida l'última (Khadija) o el tracte descortès (Salma), pot emmarcar-se en una forma de denegació de servei subtil o de

tracte de segona categoria basat en prejudicis racials, que atempta contra la dignitat del consumidor i el seu dret a un tracte igualitari. Totes aquestes experiències d'exclusió explícita, ja sigui en l'oci nocturn, equipaments o serveis, reforcen la sensació de no ser benvingut o de tenir drets limitats en funció de la pròpia identitat racialitzada, cosa que restringeix la participació plena en la vida social i de lleure.

3.6.3. Assetjament verbal i comentaris racistes

Complementàriament a les microagressions i l'exclusió, la joventut racialitzada no-blanca també reporta haver estat objecte d'assetjament verbal directe i comentaris explícitament racistes en espais públics i d'oci. Aquestes agressions verbals, que sovint provenen de desconeguts, acostumen a ser percebuts com a molt violents, fet que genera sensació d'indefensió.

Es relaten nombrosos casos d'insults directes basats en l'origen ètnic o racial percebut. La Maria recorda com, ja de petita, caminant pel carrer amb la seva mare, els cridaven «chinita» o «ni hao», insults que l'han afectat «toda mi vida». La Jama descriu una situació similar en què, després que la seva mare trepitgés accidentalment un noi, aquest va reaccionar de manera desproporcionada i «va marxar dient comentaris racistes». L'Aaliya també menciona haver sentit sovint comentaris com «puta mora» o «vete a tu país» al transport públic, tot i estar assegurada tranquil·lament. La Salma descriu un incident greu al tren, on una dona li va etzibar insults com «¡vete a hacer eso en tu país, mora de mierda!». Aquests insults, recurrents en els relats de les persones entrevistades, constitueixen una agressió directa a la dignitat de la persona i poden tenir efectes psicològics duradors i contribuir a un estat d'hiperalerta en l'espai públic.

Més enllà dels insults, també es reporten comentaris no sol·licitats i molestos sobre l'aparença, la vestimenta o les pràctiques culturals, sovint carregats de prejudicis. La Karima i la Salma descriuen els comentaris rebuts al gimnàs per portar el vel, que van des de preguntes aparentment curioses fins a afirmacions ofensives. La Karima va haver de suportar com una dona de la neteja li deia: «¿Qué se cree, esta? Esto es superguarro, esto es antihigiénico. ¿Qué es lo que esconde esta señora?», mentre que la Salma rebia comentaris com «¿Por qué vas con velo? Que hace calor, que te vas a asfixiar»... Siempre esos comentarios de “siempre con el velo”, como si les molestara», o intents paternalistes de convèncer-la que se'l tragués: «Quítatelo; mira, estás más guapa sin velo.» Aquests comentaris, tot i que no sempre tenen la forma d'un insult directe, constitueixen una intromissió no desitjada i una crítica a la identitat i les eleccions personals basada en prejudicis racistes i islamòfobs. La Salma resumeix el seu malestar amb un eloqüent «qué pesados».

La Jaye també relata comentaris rebuts durant la seva pràctica esportiva (bàsquet) per part del públic, com «està salvatge» o «és molt bruta jugant», que interpreten la seva manera de jugar a través d'estereotips racials sobre l'agressivitat. Fins i tot al parc recorda comentaris racistes d'un veí cap a ella i la seva germana petita, quan encara eren nenes («És clar, sou joves i ja esteu follant tant»), o cap a altres dones marroquines.

Aquestes formes d'assetjament verbal i comentaris racistes, especialment quan es produeixen en espais públics i provenen d'estranyers, generen una sensació d'inseguretat i vulnerabilitat, i contribueixen a crear un ambient social hostil per al jovent subaltern per criteris racials. La resposta davant d'aquestes agressions és complexa, sovint marcada per la por o la sensació d'impotència, com expressa la Maria: «En la calle, por ejemplo, muchas veces contestar es peligroso, y me da miedo [...]; yo me siento muchas veces sin herramientas, sin estrategias, sin saber qué hacer, la verdad, para contestar.»

3.6.4. Perfilació racial i sospita en espais públics i comercials

Una experiència complementària a les microagressions, l'exclusió i l'assetjament verbal que freqüentment emergeix en els relats de les persones joves entrevistades és la sensació de ser objecte de perfilació racial i de sospita per part de forces de seguretat (públiques o privades) o, fins i tot, d'altres ciutadans. Aquesta experiència es basa en l'associació estereotipada de determinats perfils racials amb la delinqüència o el comportament sospitosos.

La vigilància específica en comerços per part del personal de seguretat o dels mateixos dependents és una de les manifestacions més comunes d'aquesta sospita. Diversos participants descriuen sentir-se seguits o observats de manera insistent mentre compren. La Salma relata una experiència concreta: «A mí me ha pasado una vez que yo estaba en la tienda y hay una chica todo el rato detrás mío que no te puedes ni probar la chaqueta. [...] la tienda es gigante y ella solo me estaba vigilando a mí.» L'Aurora descriu una situació similar viscuda a Primark, on la van aturar i li van escorcollar la bossa a la sortida, tot i haver vist sortir una altra persona (no gitana) sense ser controlada després d'haver fet «coses estranyes». En Miguel també percep aquesta vigilància diferencial en botigues i supermercats: «Siempre tienes al segurata detrás.»

Aquesta experiència àmpliament compartida d'hipervigilància en comerços és una manifestació clara del concepte de criminalització preventiva. Certs cossos, pel seu fenotip o origen racial percebut, són considerats *a priori* com a sospitosos pel simple fet d'existir i moure's en un espai de consum, independentment del seu comportament real.

En altres casos, la sospita es tradueix en interpellacions directes per part de forces de seguretat en l'espai públic, basades aparentment en el perfil racial. En Mustapha explica com, estant al carrer, ell i un amic van ser abordats per la policia arran d'un incident en un centre cívic proper i van ser acusats per la recepcionista basant-se només en el seu aspecte: «Deia que dos nois, d'aquest perfil, i ens va veure al voltant i ens va acusar que érem naltros [...]; potser sí que eren dues persones magrebines i, per això, les han confós amb naltros, o potser no, potser ha dit que eren dos joves i ens ha vist a naltros i ha dit, mira, aquestes tenen pintes...» Aquesta experiència il·lustra com els estereotips racials poden portar a identificacions errònies i acusacions infundades per part de la ciutadania, que després són traslladades a l'actuació policial. La Jaye, entre altres participants, també relata experiències de perfilació racial per part de la policia al carrer i de ser tractada com a sospitosa sense motiu aparent, fet denunciat abastament per SOS Racisme

amb la campanya «Pareu de parar-me» i l'edició d'una guia sobre com fer front a les identifications policials per perfil ètnic i denunciar-les.

Aquesta percepció constant de ser sospitós pel simple fet de la pròpia aparença o origen racial té un impacte significatiu. Genera una sensació d'inseguretat, obliga a una constant autovigilància i pot portar a desenvolupar estratègies performatives per intentar contrarestar la sospita, com descriu en Varun: l'esforç per «hacer ver al entorno que no soy una amenaza» o per «demostrar que soy una persona local, integrada, trabajadora, etc.». Aquest «sobresfuerzo de causar buena impresión» és un exemple de les estratègies performatives que les persones racialitzades sovint han de desplegar. Com reflexiona Malcom McCarthy, aquesta és una càrrega constant que recau sobre els cossos racialitzats per intentar contrarestar els estereotips negatius projectats sobre ells, un treball emocional i identitari esgotador.

3.6.5. Interseccionalitat en l'oci i l'espai públic

El gènere té un paper central i configura experiències diferenciades en l'oci i l'espai públic. Els homes joves racialitzats, especialment aquells percebuts com a negres, magrebins o llatins, reporten de manera més accentuada l'exclusió en locals d'oci nocturn (Joan) i la percepció constant de ser vistos com una amenaça potencial en l'espai públic. En Varun descriu explícitament aquesta dinàmica i les estratègies performatives que adopta per contrarestar-la, sobretot en presència de dones: «Mi forma de estar en la calle, en espacios públicos, en el metro, tiene que ver con... Bueno, según cómo vista ese día, pienso: uy, que no me vayan a mirar mal. Y con ello vuelvo a estos comportamientos de hacer ver al entorno que no soy una amenaza. Esto nos pasa sobre todo a muchos maricas, que tenemos que hacer muy explícito a una mujer de nuestro lado que no se sienta amenazada, adoptando algún comportamiento afeminado para transmitirle: ey, espacio seguro, ¿sabes?»

Aquesta necessitat d'interpretar una no-amenaça, especialment per part d'homes joves racialitzats en presència de dones o en espais públics, coincideix profundament amb l'anàlisi de Malcom McCarthy sobre la construcció històrica del cos negre masculí com a inherentment perillós o hipersexualitzat. McCarthy assenyala com aquesta percepció, arrelada en imaginaris colonials i perpetuada per estereotips culturals, obliga els homes negres a una constant gestió de la seva presentació corporal i conductual per intentar desactivar la por o la sospita que projecten sobre ells. L'esforç d'en Varun per adoptar «algun comportament efeminat» o per fer «molt explícit a una dona del nostre costat que no se senti amenazada» és una il·lustració directa d'aquesta càrrega performativa que descriu McCarthy, en què el cos racialitzat ha de treballar activament per desmentir l'estereotip d'amenaça que se li imposa.

En aquest sentit, en Joan assenyala que l'impacte del racisme que pateix és «molt més agreujat» i «molt més fort en un mascle», en comparació amb una dona racialitzada, tot i que reconeix que la seva percepció pot estar influïda per la seva pròpia experiència com a home. Els espais d'oci i públics esdevenen escenaris on les dinàmiques de poder racial

i de gènere s'activen de manera particularment intensa. La manera com es percep i es tracta un home jove racialitzat, especialment si és negre o percebut com a tal, està sovint mediatitzada per allò que Malcom McCarthy identifica com l'herència de la hipersexualització o animalització del cos negre. Aquesta mirada pot oscil·lar entre l'exotització (com es veu en altres àmbits) i la percepció d'amenaça inherent, i ambdues neguen la subjectivitat i la complexitat de l'individu. Així, la simple presència d'un home jove racialitzat en un local d'oci nocturn (Joan) o la seva manera de moure's per l'espai públic poden ser interpretades a través d'aquests filtres i generar exclusió o una constant sensació de ser jutjat o vigilat.

Les dones racialitzades, per la seva banda, tot i poder patir també exclusió o sospita, reporten amb més freqüència comentaris no sol·licitats sobre la seva aparença o vestimenta (especialment el hijab) i assetjament verbal (Karima, Salma, Fouzia, Aaliya), així com microagressions en botigues o serveis. La Jaye relata, a més, com en el seu cas es barrejava el racisme amb l'homofòbia pel fet de rebre comentaris per no ajustar-se a les expectatives de gènere heteronormatives en el context esportiu.

L'aparença física, el fenotip i la vestimenta són marcadors visuals clau que activen prejudicis. El color de pell és identificat per en Vicente com el factor principal: «Te diría que principalmente por el color de piel.» Portar el hijab és assenyalat per la Salma, la Karima o la Fouzia com un element que desencadena mirades, comentaris o un tracte diferencial. La vestimenta percebuda com a tradicional també pot generar rebuig o distanciament, com indicava la Bibi.

L'origen nacional o ètnic específic també modula l'experiència. Els estereotips associats al fet de ser magrebina (Karima, Jama, Salma), xinesa (Mireia An Xiao, María), gitano (Aurora, Miguel), llatinoamericana (Liliana) o subsahariana influeixen en el tipus de comentaris o tracte rebut. En Joan suggereix que la intensitat del racisme pot variar significativament segons el grup: «No és el mateix una persona musulmana amb hijab que una llatinoamericana. [...] Els argentins aquí [...] no pateixen el mateix racisme que pateixen les persones musulmanes. No pateixen el mateix racisme que les persones africanes. No pateixen el mateix racisme que les persones xineses.»

La classe social percebuda també hi interactua. En Vicente sent que se li atribueix una manca d'educació (confontent-ho amb classe social) pel seu color de pell: «Se piensan que por no ser de clase alta no tienes educación, no sabes comportarte, vas a robar... O sea, confunden la falta de educación con el nivel de clase social al que perteneces.» D'altra banda, l'aparença de ser un *expat* occidental (associat a una classe social més alta) és quelcom que, tot i que els podria afavorir, en Varun o la Mireia An Xiao intenten activament evitar per ser reconeguts com a locals.

L'edat també interactua de manera complexa amb la racialització en l'espai públic i d'oci. Ser jove, especialment si s'és home i es va en grup, pot ser un factor que incrementi la probabilitat de ser exclòs de locals d'oci nocturn, com assenyalava en Joan, possiblement a causa d'estereotips que associen jovent d'origen migrat o percebut com a tal amb una potencial conflictivitat o menys poder adquisitiu. Alhora, la joventut pot comportar més

vulnerabilitat percebuda o real davant certes agressions, com l'assetjament verbal al carrer (Mireia An Xiao) o una manca inicial d'eines o confiança per respondre-hi (María).

En sentit contrari, la joventut pot ser utilitzada com a argument per intentar desactivar una situació de rebuig, com fa la Lei Lei en interpel·lar una senyora al transport dient: «Señora, soy una niña y soy del barrio.» D'altra banda, l'experiència de les persones racialitzades de més edat, com les mares dels participants, sovint es caracteritza per ser objecte de tracte condescendent, impacient o menyspreador, especialment si s'hi afegeixen barreres lingüístiques (Karima, Salma). Per tant, l'edat no és un factor neutre, sinó que el seu impacte interseccional depèn del context específic i de com es combina amb altres marcadors identitaris com la raça, el gènere o la classe social percebuda, i això influeix en les expectatives i el tractament rebut.

Aquests fets posen de manifest que el racisme en l'espai públic i d'oci no és una experiència homogènia, sinó que es configura en la cruïlla complexa de múltiples factors que determinen qui és percebut com a fora de lloc, sospitós, amenaçador o, simplement, diferent en cada context. És la confluència d'aquests marcadors (aparença, vestimenta, origen, classe percebuda, edat) el que determina la percepció i el tracte rebut. No és un sol factor aïllat, sinó la seva combinació la que pot fer que certs perfils (per exemple, un home jove percebut com a magrebí o negre amb una estètica associada a classes populars) acumulin un risc més gran de patir formes més intenses o freqüents de discriminació i vigilància en aquests espais.

3.6.6. Reaccions i estratègies d'afrontament davant el racisme en l'oci i l'espai públic

Davant la diversitat de manifestacions de racisme viscudes en l'espai públic i els entorns d'oci —des de mirades incòmodes fins a insults directes o exclusions—, les reaccions i les estratègies d'afrontament de la joventut participant són heterogènies. Aquestes respostes estan sovint condicionades per la naturalesa de l'agressió, el context específic, l'estat emocional del moment, la percepció de seguretat i les experiències prèvies.

Una reacció freqüent, especialment davant microagressions o comentaris verbals percebuts com a no perillosos físicament, és el silenci, la ignorància o l'evitació. La María descriu aquesta estratègia davant l'assetjament verbal al carrer: «Evitar muchas veces [...]; yo me siento muchas veces sin herramientas, sin estrategias, sin saber qué hacer, la verdad, para contestar. Muchas veces lo más inteligente es no hacer nada.» Aquesta opció, tot i que pot generar frustració per no haver-hi respost, s'entén com una forma d'autoprotecció davant situacions potencialment perilloses o davant la sensació que la confrontació no servirà de res.

Tanmateix, en altres ocasions, sí que es produeix una confrontació verbal directa. La Lei Lei, tot i ser una nena, va interpel·lar la senyora que es va apartar d'ella al transport públic. La Karima, davant els insults rebuts al gimnàs per part d'una treballadora de la neteja, tot i que inicialment va callar, posteriorment va decidir actuar presentant una reclamació formal. La Salma també descriu haver-se enfrontat verbalment a la dona que la va insultar

greument al tren. Aquestes confrontacions, però, no sempre són fàcils ni estan exemptes de risc, i requereixen una certa determinació i confiança.

La denúncia formal davant instàncies oficials és, com en altres àmbits, una reacció molt minoritària. Només la Karima (reclamació al gimnàs) i la Salma (denúncia a la policia per l'incident al tren) reporten haver formalitzat la queixa. Les raons per a la manca de denúncia són diverses: la dificultat de provar els fets —especialment microagressions o comentaris verbals sense testimonis—, la percepció que no servirà de res (Nya: «Crec que si denuncio no arribarà a res, la veritat»; Aurora: «Era difícil de justificar. Porque tampoco nos dijeron: “Pues no entráis por gitanos”»; Vicente: «Siendo sincero, al final se queda en nada. No te llaman, no llega el juicio y pasa desapercibido»), la manca d'informació sobre com procedir o el propi desgast emocional que comporta iniciar un procés formal.

Una estratègia alternativa a la denúncia formal que comença a explorar-se és la visibilització a través de les xarxes socials. En Vicente suggereix aquesta via com una forma potencialment més efectiva de generar consciència i pressió social: «Lo que sería bueno hacer y te daría un poco de resultado es grabar el momento en que pasa y publicarlo en diferentes redes sociales. Ahí te das cuenta de todas las personas a las que le pasa lo mismo porque comienzan a comentar, comparten el vídeo y se animan a subir también sus historias [...]; te das cuenta de la dimensión tan grande que todavía tiene el tema del racismo, a día de hoy.»

Finalment, és rellevant assenyalar les estratègies performatives que alguns joves desenvolupen per intentar sobreposar-se a aquests espais i minimitzar la probabilitat de ser objecte de racisme o sospita. Com ja s'ha esmentat, en Varun descriu l'esforç conscient per projectar una imatge de no-amenaça o d'integració local: «Vuelvo a estos comportamientos de hacer ver al entorno que no soy una amenaza. [...] Es como un esfuerzo constante por demostrar que soy una persona local, integrada, trabajadora, etc.» Reconeix que aquest «sobresfuerzo de causar buena impresión [...] hay momentos en que pesa», cosa que evidencia la càrrega mental i emocional que implica aquesta constant autovigilància i performance identitària.

En resum, les reaccions de la joventut no-blanca davant el racisme en l'espai públic i d'oci oscil·len entre el silenci protector, la confrontació puntual, la denúncia formal infreqüent i l'adopció d'estratègies performatives, la qual cosa reflecteix la complexitat de gestionar aquestes experiències en contextos sovint impredecibles i amb escàs suport institucional efectiu.

3.7. Racisme per part dels cossos i les forces de seguretat

Si bé l'anàlisi dels primers capítols de resultats s'han estructurat principalment a través dels diferents àmbits en què el jove no-blanc experimenta el racisme, s'ha considerat metodològicament pertinent dedicar una secció específica a les interaccions amb els cossos i les forces de seguretat, tant públics com privats. Aquesta decisió respon a diverses raons fonamentals.

En primer lloc, les narratives recollides en aquest estudi, així com nombrosos informes i estudis previs elaborats per organitzacions de drets humans i entitats socials com Irídia i SOS Racisme —que han documentat i denunciat sistemàticament aquestes pràctiques—, assenyalen que les interaccions amb aquests agents són una font particularment freqüent i significativa d'experiències de discriminació racial, especialment a través de pràctiques com la perfilació ètnica.

En segon lloc, la naturalesa d'aquests agents, que ostenten el monopoli de l'ús legítim de la força (en el cas dels cossos públics) o exerceixen funcions de control i vigilància delegades (en el cas de la seguretat privada), atorga a les seves actuacions un pes i unes conseqüències específiques que mereixen una anàlisi diferenciada. L'exercici d'aquest poder per part dels agents fa que les experiències de racisme policial o per part de la seguretat privada tinguin un impacte particularment fort en la percepció d'(in)justícia i (des)protecció per part de l'Estat o de les entitats en les quals delega aquestes funcions.

Finalment, tot i que aquestes interaccions tenen lloc majoritàriament en els àmbits de l'espai públic, l'oci o el comerç (ja analitzats parcialment en seccions anteriors), el rol particular d'aquests actors com a representants de l'autoritat o el control justifica agrupar les dinàmiques específiques que es generen en la seva relació amb el jovent minoritzat racialment i aprofundir-hi.

Així doncs, aquesta secció analitza les experiències narrades per les persones participants en les seves trobades amb personal policial i de seguretat privada, i explora les manifestacions de racisme percebudes, des de la perfilació i la sospita fins a formes més explícites de tracte diferencial o abús.

3.7.1. Perfilació racial i identificacions policials freqüents

Una de les experiències més consistentment reportades pel jovent d'origen migrat o percebut com a tal, especialment pels homes, és la de ser aturat i identificat per cossos policials de manera desproporcionada i sovint sense cap justificació clara o convincent, una pràctica coneguda com a *perfilació racial*. Els relats suggereixen que el fenotip, l'origen ètnic percebut o fins i tot la vestimenta són factors determinants per a aquestes parades.

En Mamadou descriu un control policial al metro en què només s'aturava «a personas latinas y negras». Quan va preguntar-ne el motiu, l'agent va al·legar ordres genèriques per interceptar armes o drogues, però la selecció del control era evident per al participant: «[...] en el metro [...], cuando me pararon, las personas blancas seguían caminando sin hacer nada y normalizándolo todo.» En Miguel relata una experiència similar que li va succeir mentre passejava pel barri amb el seu pare. Al costat de casa seva, van ser aturats i escorcollats per una patrulla de Mossos, sense motiu aparent: «Pues le dio por detenernos y pedirnos el DNI. Pero lo hacía de malas maneras, ¿sabes? Lo hacía gritando: “Oye, tú, ¡quédate quieto!” [...] Bajaron del coche y nos registraron. Y,

sin más, se fueron [...]. Estábamos por allí como muchas otras veces. Si somos de aquí del barrio, ¿dónde quieres que esté?» En Joan també descriu aquestes parades com una pràctica habitual i discriminatòria: «Respecte als cossos policials, sí que és veritat que, anant pel meu barri, m'han demanat la identificació i a una altra persona, no. Llavors et preguntes "per què a mi?"» La Jaye confirma patir perfilació racial «molt sovint». L'Amira també explica que la policia aturava el seu pare constantment quan era petita i li revisava el cotxe.

Les experiències dels participants (Mamadou, Miguel, Joan, Jaye, Amira) sobre parades desproporcionades i sense justificació clara convergeixen amb l'anàlisi experta d'Irídia, a través de la veu de Marta Vallverdú, que defineix la perfilació etniracial com una pràctica il·legal però estesa, que sovint s'empara en ordres genèriques o justificacions poc clares per part dels agents, però que en la pràctica es basa en el fenotip o l'origen ètnic percebut.

Fins i tot, quan la interacció inicial no és per sospita directa, la racialització pot influir en el tracte. En Mustapha descriu com, en un control de trànsit rutinari, el tracte del policia va canviar en identificar-los a ell i al seu company, ambdós d'origen magrebí: «Sortíem de la universitat amb un company. A la rotonda, just a la sortida del campus, hi havia un control de la Guàrdia Civil. Anava veient com tots els meus companys passaven sense problemes; però, quan va arribar el nostre torn, ens van fer aturar. El policia ens va dir que havíem d'aportar algun document que acredités qui érem. Vam ensenyar els carnets de la universitat per demostrar que sortíem d'estudiar. Quan els va veure, el policia es va quedar tot sorprès.» La sorpresa de l'agent revela un biaix implícit sobre qui s'espera trobar en un context universitari.

A la Mireia An Xiao, després d'una manifestació, va ser identificada per la policia. En veure el seu DNI, un agent li va etzibar: «Ay, pero aquí pone que eres china. ¿Nos entiendes?», un comentari que qüestiona la seva pertinença i la seva capacitat de comprensió basant-se en el seu origen.

Aquestes identifications freqüents i el tracte diferencial percebut durant aquestes identifications no són només una molèstia, sinó que generen sentiments d'injustícia, humiliació i estigmatització i contribueixen a una relació de desconfiança entre la joventut racialitzada no-blanca i els cossos policials. Com conclou en Joan: «A les persones com jo, les parades se'ns assenten molt malament.»

Totes aquestes vivències relatades pel jovent participant evidencien la normalització percebuda d'aquesta pràctica discriminatòria, fet que la converteix en una experiència quotidiana esperada i gairebé inevitable per a certs col·lectius, amb un profund impacte psicossocial. Aquestes identifications usals no són només una molèstia, sinó que, com ha documentat Marta Vallverdú (Irídia), l'assetjament policial constant genera estrès crònic, limita l'ús de l'espai públic i afecta negativament el benestar i la llibertat de moviment de la joventut racialitzada no-blanca, a més de generar sentiments d'injustícia, humiliació i estigmatització.

3.7.2. Hipervigilància i presumpció de criminalitat per la seguretat privada

La pràctica de la perfilació racial no és exclusiva dels cossos policials; es reproduïx, i fins i tot s'intensifica, en la interacció amb el personal de seguretat privada, per la qual cosa crea una experiència unificada de control i sospita que persegueix la joventut racialitzada no-blanca en el seu dia a dia, especialment en els espais de consum. La coordinació entre cossos en la difusió de certs imaginaris crea una experiència de vigilància contínua per al jovent racialitzat no-blanc que segueix una lògica progressiva, des de l'escrutini subtil fins a la confrontació oberta i l'acusació explícita.

En un primer nivell, la sensació de ser seguit o observat de manera insistent és una vivència comuna. Aquesta experiència àmpliament compartida d'hipervigilància en comerços és una manifestació clara del concepte de *criminalització preventiva*. Certs cossos, pel seu fenotip o origen racial percebut, són considerats *a priori* com a sospitosos pel simple fet de moure's en un espai de consum.

La Jama ho descriu com una pràctica habitual «per part dels cossos de seguretat de les tendes, que ens segueixen, perquè pensen que robarem». En Khalid («El de Prosecur va rondant per allí»), en Miguel («Siempre tienes al segurata detrás») o la Nya («Sempre em sento observada») comparteixen experiències similars en els supermercats dels seus barris. En l'àmbit del transport públic, la Nya també relata un tracte diferencial per part d'un vigilant de seguretat del tren: «Asseguda davant d'una persona blanca, el segurata m'ha demanat el tiquet només a mi. A l'altre, res.» I en Mamadou explica parades per perfilació racial al metro.

Aquesta vigilància té conseqüències materials directes, atès que interfereix i pot arribar a impedir l'acte mateix de consum. La Salma descriu la impossibilitat pràctica d'emprovar-se una peça de roba sota l'atenta mirada d'una dependenta que l'està vigilant exclusivament a ella. Aquest sentiment d'incomoditat arriba a ser tan insuportable que, com relata la Khadija, pot culminar en l'autoexclusió de l'espai comercial: «Nos sentimos tan incómodas que al final no acabamos comprando nada y salimos al minuto de entrar.» Així, la vigilància racialitzada no només genera malestar psíquic, sinó que opera com una barrera efectiva que nega als joves el seu dret a participar plenament com a consumidors.

En un segon nivell, el racisme exercit per la seguretat privada escala cap a la confrontació directa mitjançant escorcolls o acusacions. L'Aurora relata amb frustració com és parada sistemàticament a la sortida dels comerços i destaca un detall que revela la deshumanització del procés: la completa absència de reparació simbòlica un cop es demostra la seva innocència. «Quan em miren la compra i revisen el tiquet, no em demanen ni perdó. Em diuen que m'havien confós amb una altra persona i ja està.»

Finalment, en el seu nivell més extrem, aquesta presumpció de criminalitat culmina en una acusació formal i un abús de poder. El cas d'en Vicente és paradigmàtic: fruit d'una falsa acusació per part d'una dependenta, «varios miembros de seguridad me abordaron, me llevaron a una habitación pequeña, me cachearon y me preguntaron dónde estaba la chaqueta que supuestamente había robado [...] incluso sin ninguna evidencia, me

juzgaron y discriminaron únicamente por mi color de piel o mi apariencia.» En aquest cas, a més, la seguretat privada va arribar a contactar amb els Mossos d'Esquadra, la qual cosa va escalar la situació malgrat la total absència de proves. Aquests episodis il·lustren com la percepció racialitzada d'un individu és suficient per activar tota una maquinària de control que el desposseeix de la presumpció d'innocència.

En conjunt, aquestes pràctiques per part de la seguretat privada generen sentiments d'humiliació, inseguretat i una profunda desconfiança. La reacció més habitual davant la percepció d'impunitat d'aquests agents és la resignació, de vegades tenyida d'una amarga ironia, com expressa en Khalid davant la idea de denunciar: «Yo solo me río un poco y ya está. A marearlo [al guarda de seguretat].»

La resignació expressada per en Khalid reflecteix una percepció d'impunitat i una dificultat encara més gran de denunciar formalment aquestes pràctiques en comparació amb les actuacions de la policia pública. La manca de mecanismes clars de rendició de comptes per a la seguretat privada en aquests contextos agreuja la sensació de desempament.

3.7.3. Tracte diferencial i abús verbal per part de forces de seguretat

Les experiències negatives de les persones joves entrevistades amb les forces de seguretat públiques no es limiten a la perfilació, sinó que sovint inclouen episodis en què relaten un tracte explícitament diferencial, irrespectuós o, directament, verbalment abusiu. Aquestes interaccions són particularment significatives, ja que impliquen actors que representen l'autoritat de l'Estat i tenen el deure de garantir un tracte equitatiu i respectuós a tota la ciutadania.

Una de les formes de tracte diferencial percebut es manifesta en la qualitat de la comunicació i l'empatia mostrada pels agents, especialment en contextos administratius o davant barreres lingüístiques. En Mustapha observa una diferència significativa en el tracte rebut per part de la Policia Nacional o a les oficines d'estrangeria abans i després d'obtenir la nacionalitat espanyola. Descriu el tracte previ com a «molt inferior i molt brusc», i ho atribueix a una tendència de certs funcionaris a ser «poc empàtics» davant persones que «no parlen l'idioma o no entenen bé els funcionaris».

Les experiències d'en Mustapha (diferència de tracte abans i després d'obtenir la nacionalitat) o de la Mireia An Xiao (qüestionament de la seva comprensió per ser xinesa) suggereixen l'existència d'un possible biaix institucionalitzat dins de certes unitats policials o administratives, com les d'estrangeria. L'estatus legal o l'origen percebut condicionen directament la qualitat de l'atenció i el tracte rebut, cosa que genera una experiència de ciutadania de segona.

En altres situacions, el tracte diferencial es percep en l'ús d'un to o unes maneres considerades inadequades, autoritàries o humiliants durant les identificacions o els controls. En Miguel, per exemple, descriu com els agents que van aturar-lo amb el seu pare ho van

fer «de malas maneras» i «gritando: “Oye, tú, ¡quédate quieto!” [...] Bajaron del coche y nos registraron. Y, sin más, se fueron». Aquest tracte, percebut com a innecessàriament agressiu, estableix un marc d'interacció tens i hostil des del principi, independentment del motiu real de la parada.

En els casos més greus, aquest tracte diferencial escala fins a l'abús verbal explícit amb insults racistes. La Salma relata una experiència extremadament greu durant una intervenció policial, en què els agents els van proferir insults directament racistes: «[La policia nos dijo:] “Sois unos moros de mierda.” [...] “Venga, iros a la puta calle”, y así. Le dije que en otros países de Europa son más respetuosos, y me contestó: “Pues vete.”» Aquest tipus d'abús verbal constitueix una vulneració flagrant dels principis deontològics i legals que han de regir l'actuació policial i condiona qualsevol confiança en la institució. L'Amna també descriu una situació de conflicte en un parc on un policia va insultar el seu germà petit utilitzant un llenguatge discriminatori: «Els va començar a insultar. I el meu germà li va dir: “Jo tinc la nacionalitat, et creus que soc un *harraga*?”¹⁰ [...] Ell l'estava discriminant com si fos un *harraga*, dient-li: “Marxa al teu país.”»

Aquest diàleg il·lustra diverses capes de complexitat. D'una banda, mostra l'ús per part de l'agent d'un llenguatge discriminatori que associa directament el germà de l'Amna (presumiblement pel seu origen marroquí percebut) amb la immigració irregular i li nega la pertinença («Marxa al teu país»). De l'altra, la resposta del germà («Jo tinc la nacionalitat, et creus que soc un *harraga*?») és significativa: per defensar-se de l'atac racista, recorre al seu estatus legal (la nacionalitat) i, implícitament, es diferencia del col·lectiu estigmatitzat dels *harraga*. Aquesta resposta, tot i ser una estratègia de defensa en una situació d'abús, pot reflectir o ser interpretada com una interiorització de certes jerarquies per part de les mateixes persones migrades i racialitzades, basades en l'estatus legal o el temps d'arribada, en què tenir la nacionalitat confereix —o es percep que hauria de conferir— més protecció o legitimitat davant el tracte policial discriminatori. Aquesta situació reflecteix les fronteres internes teoritzades per Balibar (2002), en què la nacionalitat formal no garanteix la pertinença substantiva ni la protecció contra el racisme. S'activen jerarquies basades en l'origen percebut i l'estatus migratori (real o imputat), que fins i tot poden ser interioritzades i reproduïdes per les persones afectades mateixes com a estratègia de defensa.

Aquestes experiències de tracte diferencial i abús verbal, especialment quan provenen d'agents que representen l'autoritat pública, són particularment lesives. No només constitueixen actes discriminatoris en si mateixos, sinó que els sentiments d'humiliació erosionen profundament la confiança de la joventut discriminada en les institucions encarregades de garantir-ne la seguretat i els drets, cosa que genera sentiments d'injustícia, ràbia i alienació. La Salma, reflexionant sobre aquestes pràctiques, expressa dubtes sobre la capacitat d'alguns agents: «Yo creo que hay gente que no está capacitada para protegernos. O sea, hay personas que no saben que son funcionarios del Estado y lo que hacen es proteger a las personas.» Aquesta pèrdua de legitimitat és una conseqüència greu del racisme percebut en l'actuació policial.

10 Terme pejoratiu d'ús col·loquial, fortament estigmatitzador, emprat per referir-se de manera despectiva a persones d'origen marroquí. Sovint s'associa a imaginaris de migració irregular, criminalització i marginalitat, i constitueix una expressió de racisme lingüístic que contribueix a la deshumanització i l'exclusió social d'aquests col·lectius.

3.7.4. Dimensions institucionals i sistèmiques en les interaccions amb forces de seguretat

Les experiències individuals de perfilació, tracte diferencial o abús per part d'agents de seguretat, tot i ser viscudes i reportades personalment, són interpretades per molts dels joves participants no com a meres anècdotes o actes aïllats, sinó com a manifestacions de problemes més profunds, de caràcter institucional i sistèmic, dins dels mateixos cosos de seguretat i en la societat en general.

Una de les dimensions sistèmiques més clarament assenyalades és la normalització percebuda de la perfilació racial dins les pràctiques policials. La freqüència amb què es reporten les parades basades en l'aparença (Mamadou, Miguel, Joan, Jaye, Amira) i la justificació sovint vaga o rutinària oferta pels agents («Por protocolo, yo qué sé», com li van dir a en Miguel) suggereixen que aquesta pràctica, tot i ser discriminatòria, és percebuda com a mètode integrat de control policial. En Joan ho afirma de manera contundent: «Diuen que demanen la identificació a qualsevol de manera aleatòria, però és totalment mentida.» Aquesta percepció d'una pràctica sistemàtica i no aleatòria apunta un possible biaix institucionalitzat en els criteris d'identificació policial. En Mamadou, reflexionant sobre la seva experiència al metro, ho emmarca directament en un problema del sistema: «Uno no se puede responsabilizar porque el sistema es así y yo solo no puedo cambiarlo porque esto pasa generalmente y es muy complicado cambiarlo.»

Vinculat a això, emergeix una forta percepció de manca de rendició de comptes i d'impunitat davant les males pràctiques o els abusos. La dificultat per denunciar formalment, ja sigui per por, per manca d'informació, per desconfiança en el sistema o per la dificultat de provar els fets, és una constant. En Mamadou simplement va preguntar i se'n va anar. L'Aurora no va denunciar l'incident a la botiga. Com hem vist, en Khalid opta per la ironia («A marearlo»). Fins i tot quan s'intenta denunciar, com en el cas de l'Amna amb l'incident del seu germà, es troben amb la negació dels fets per part de l'agent implicat i la manca de suport clar per part dels seus superiors o companys: «Ell ho va negar tot quan volíem denunciar en contra d'ell [...]. Dels seus companys, només un va parlar en aquella conversa, va dir: "No, així no ha passat", per defensar el seu company, és clar.» En Vicente, després de l'incident al centre comercial, va preguntar sobre la reclamació i li van indicar que no existia per a aquests casos; els Mossos li van dir que podia posar una denúncia, però que probablement no arribaria a res «porque ellos estaban haciendo su trabajo». Aquesta percepció que els agents estan protegits per la institució i que les denúncies rarament prosperen desincentiva enormement la recerca de justícia formal i contribueix a la perpetuació de les pràctiques discriminatòries. La dificultat per denunciar (negació dels fets per part de l'agent, com en el cas de l'Amna; indicació que no servirà de res, com li diuen a en Vicente) es connecta directament amb la manca de mecanismes de control extern efectius i independents, una reivindicació clau d'Irídia, tal com exposa Marta Vallverdú, per garantir la fiscalització i combatre la impunitat policial.

Algunes narratives també apunten possibles biaixos institucionals arrelats que van més enllà de la perfilació en l'espai públic. En Mustapha percep un tracte sistemàticament diferenciat en les dependències policials encarregades de tràmits d'estrangeria, cosa que suggereix un biaix institucional vinculat a l'estatus administratiu dels usuaris.

Finalment, la suma d'aquestes experiències negatives i la percepció d'impunitat i biaixos sistèmics tenen com a conseqüència un deteriorament profund de la confiança entre la joventut racialitzada no-blanca en les institucions de seguretat. Com expressa la Salma, aquestes vivències porten a qüestionar la capacitació i la veritable funció protectora d'alguns agents, i això genera una sensació d'inseguretat paradoxal davant aquells que teòricament haurien de garantir-la. Aquesta fractura de la confiança i el minvament de la legitimitat de les institucions de seguretat són les conseqüències socials més rellevants del racisme percebut en l'actuació dels cossos de seguretat.

3.7.5. Interseccionalitat en les interaccions amb forces de seguretat

Com en altres ocasions, el gènere sembla modular l'experiència de manera significativa, especialment en relació amb la perfilació policial. Com ja s'ha apuntat, hi ha una percepció, verbalitzada per la María, que els homes joves racialitzats, particularment aquells percebuts com d'origen marroquí o llatinoamericà i els joves negres, són objecte més freqüent de parades policials i sospita en l'espai públic que les dones racialitzades no-blanques: «Como mujer, y como mujer asiática, no he tenido problemas con la policía, ni me paran por la calle ni nada por el estilo, no como pararían a un hombre negro o a un hombre de origen marroquí o tal.» Això no implica que les dones racialitzades no pateixin altres formes de racisme per part de la seguretat —com la hipervigilància en comerços que han relatat diverses participants—, però suggereix una diferència en el risc percebut de ser aturat per la policia en funció de la intersecció raça-gènere. La Jaye, a més, relata com la seva experiència de perfilació per part de la policia es barrejava també amb percepcions sobre el seu gènere o expressió de gènere no normativa.

L'origen ètnic-nacional i el fenotip associat són, possiblement, els factors més determinants en les pràctiques de perfilació i sospita. Ser percebut com a llatinoamericà o negre (Mamadou), marroquí (Amna, Salma), gitano (Miguel) o, simplement, no-blanc (Vicente) sembla activar els mecanismes de control i sospita tant de la policia com de la seguretat privada. En Joan subratlla la primacia del color de pell: «Sempre, sempre, sempre parlem de qüestions racials, sempre és pel color de pell de la persona. Això és primordial i això és el que realment existeix.»

L'estatus administratiu —real o pressuposat— és un altre factor clau. La tendència a demanar directament el número d'identitat d'estrangers (NIE) en lloc del document nacional d'identitat (DNI) (Joan) o el tracte diferencial percebut en tràmits d'estrangeria (Mustapha) indiquen com la condició de migrant o estranger interactua amb la racialització en les relacions amb l'autoritat. L'incident relatat per l'Amna, en què un agent policial discrimina el seu germà tractant-lo, segons aquest, com si fos un *harraga* i dient-li «marxa al teu país», il·lustra de manera contundent com l'origen percebut i la pressuposició d'estrangeria i irregularitat administrativa fonamenten l'abús verbal i la negació de pertinença, fins i tot quan la persona té la nacionalitat espanyola.

L'aparença general i la classe social percebuda també poden interactuar amb la racialització. La Dariana suggereix que el tipus de cotxe que condueix pot influir en si l'aturen

o no en un control, insinuant que una aparença associada a un estatus socioeconòmic més alt podria reduir la sospita —encara que, paradoxalment, també podria activar el prejudici que una persona racialitzada no-blanca difícilment pot accedir legítimament a certs nivells de benestar material.

De manera similar, en Vicente percep que la seva racialització es combina amb la presuposició de pertànyer a una classe social baixa, associant-la a una suposada «manca d'educació» o potencial delictiu: «Se piensan que por no ser de clase alta no tienes educación, no sabes comportarte, vas a robar... [...] confunden la falta de educación con el nivel de clase social al que perteneces.» L'Amira també creu que la classe social és un factor que influeix en el tracte rebut, juntament amb l'origen i l'aspecte físic.

L'edat, com s'ha vist, també és rellevant. Ser jove pot incrementar la probabilitat de ser aturat o percebut com a sospitós, especialment en combinació amb altres factors com el gènere masculí i la racialització.

Aquesta anàlisi interseccional evidencia que el risc de patir perfilació racial, tracte diferencial o abús per part de les forces de seguretat no és uniforme entre tot el jovent no-blanc, sinó que es concentra de manera desproporcionada en aquells individus que encarnen la intersecció de múltiples eixos de subalternitat percebuda: ser home, jove, negre o d'origen magrebí, amb una aparença associada a classes populars, etc.

3.7.6. Perspectives expertes sobre mesures institucionals i canvi estructural

Davant d'aquesta situació, en què les narratives juvenils assenyalen la persistència de la perfilació racial, la percepció d'impunitat i un profund deteriorament de la confiança envers les forces de seguretat, les organitzacions expertes en la defensa dels drets humans, com Irídia, apunten la necessitat de canvis institucionals i sistèmics profunds. La perspectiva aportada per Marta Vallverdú, advocada d'Irídia, subratlla que un dels principals obstacles per avançar és la manca de reconeixement institucional explícit del racisme per part d'alguns responsables polítics i comandaments policials, que sovint recorren a l'argument de les «pomes podrides» per evitar abordar la dimensió estructural del problema.

Des d'aquesta perspectiva experta, s'assenyala que, si bé mesures com la formació efectiva en drets humans i no-discriminació per als agents són necessàries —tot i reconèixer les seves limitacions si no van acompanyades de canvis estructurals—, i la implementació i l'ús correcte de formularis de parada poden aportar un mínim registre i transparència a les identifications, aquestes eines són insuficients per si soles.

La demanda fonamental, considerada indispensable per garantir una fiscalització real i la protecció dels drets, és l'establiment de mecanismes de control extern i rendició de comptes independents dels propis cossos policials. Es considera que els mecanismes interns actuals no garanteixen la imparcialitat ni l'eficàcia necessàries per investigar i sancionar adequadament les males pràctiques o els abusos de caràcter racista. Aquests mecanismes externs són vistos com a requisit per començar a trencar la percepció d'im-

punitat, restaurar la confiança ciutadana i abordar les causes estructurals del racisme percebut en l'actuació dels cossos de seguretat, tal com s'ha evidenciat en les experiències recollides en aquest estudi.

3.8. Altres esferes d'impacte

Les narratives de la joventut participant en aquest estudi revelen que el racisme no es limita als grans àmbits estructurals tradicionalment estudiats, sinó que impregna múltiples esferes de la vida quotidiana, algunes de les quals van emergir espontàniament durant les entrevistes. Aquestes altres esferes inclouen des del consum cultural i la representació mediàtica fins a les interaccions amb l'Administració pública, les relacions afectives, l'espai digital o les dinàmiques de convivència veïnal.

3.8.1. Invisibilització, estereotips i exotització en l'esfera cultural i mediàtica

L'àmbit de la cultura i la representació mediàtica emergeix en les narratives com un espai on la joventut racialitzada no-blanca experimenta formes subtils però persistents de racisme, principalment a través de la invisibilització, la reproducció d'estereotips i les dinàmiques d'exotització. La manca de referents positius, diversos i complexos amb els quals identificar-se en els productes culturals que consumeixen (cinema, televisió, literatura, etc.) genera una sensació de no pertinença a l'imaginari col·lectiu i reforça la percepció de la cultura hegemònica com a predominantment blanca.

La invisibilització és una queixa recurrent. La Mireia An Xiao reflexiona sobre la seva infància: «Tota la cultura que he consumit des de petita, tota és gent blanca i rossa. És que més enllà de Mulan...»¹¹ La manca de personatges racialitzats, especialment aquells que no responen a rols estereotipats o secundaris, fa que la seva presència sembli una excepció que requereix justificació. La Mireia An Xiao valora positivament l'exemple del Super3¹² precisament per la normalitat amb què s'hi integrava un personatge negre: «A mi el que em sembla superbé, per exemple, és el Super3, que tenien la Pati Pla,¹³ que és negra. Vull dir, en cap moment es va justificar per què era allà, saps? Simplement és una més de la família del Super3, saps? I en qualsevol altre lloc sento que, si no ets blanca, t'has de justificar de què fas allà, saps? Ja.»

11 Mulan és un personatge basat en la llegenda xinesa de Hua Mulan, una jove que es disfressa d'home per unir-se a l'exèrcit en lloc del seu pare, que és molt gran, per evitar que ell hagi d'anar a la guerra. Aquesta història s'inspira en un poema tradicional xinès anomenat *La balada de Fa Mu Lan*, que data del segle vi. Disney va popularitzar aquesta llegenda amb la pel·lícula d'animació *Mulan*, estrenada el 1998. Mulan destaca per ser la primera princesa Disney d'origen asiàtic i per trencar amb el model tradicional de les princeses anteriors, ja que la seva història no gira al voltant d'un romanç ni de la recerca d'un príncep, sinó de la seva valentia i heroisme. La versió en acció real (*live-action*) es va estrenar el 2020, amb Liu Yifei com a protagonista.

12 El Club Super3 és un univers infantil català creat a partir d'un programa de Televisió de Catalunya que es va estrenar l'11 de febrer de 1991. Està destinat a un públic infantil fins als 14 anys i combina sèries d'animació estrangeres i produccions pròpies. Té una iconografia, personatges i una banda sonora pròpia, i es caracteritza per la seva interactivitat amb el públic.

13 Pati Pla és un personatge del Club Super3 que representa la veïna «humana» de la família protagonista (personatges animats). És energètica, positiva, li agrada molt fer esport i menjar, i sovint ajuda en la gestió del club. És la neboda del Senyor Pla, propietari de la casa on viu la família del Super3, i apareix des de l'inici de la sèrie el 2006.

La Pei Lei expressa una frustració similar respecte de la representació de persones d'origen xinès: «En lo que consumo, en las series, en las películas... Nunca me siento representada. En las series que he visto... Nunca salían representaciones de personas chinas.» La manca de referents positius i diversos en els productes culturals, com denuncien la Mireia An Xiao i la Pei Lei, té un impacte directe en la construcció de l'autoestima i la identitat de la joventut racialitzada no-blanca. Com assenyala Guadalupe Begazo, des de la seva experiència com a migrant i activista, la presència de referents amb els quals identificar-se és crucial, especialment durant les etapes formatives, per validar la pròpia existència i projectar possibilitats futures. La invisibilització o la representació exclusivament estereotipada equival a una negació simbòlica.

Quan la representació existeix, sovint cau en estereotips simplistes o directament ofensius. La Pei Lei critica les representacions que recorren a la imitació burlesca de la parla per caracteritzar personatges xinesos: «Hay algunas series que quieren imitarnos en la manera como hablamos. Como lo de no saber pronunciar la letra *r* y todo eso.» En Mamadou també assenyala estereotips culturals sobre les persones negres, com la idea que «todos los negros saben bailar» o que la seva cultura es redueix a certs estils de música o menjar, ignorant la diversitat i la complexitat de les seves tradicions i costums. Aquests estereotips no només són inexactes, sinó que reforcen prejudicis socials i limiten la comprensió intercultural.

La reproducció d'estereotips, com la imitació burlesca de l'accent xinès (Pei Lei) o la reducció de la cultura negra a tòpics homogeneïtzadors (Mamadou), s'alinea amb l'anàlisi de Patricia Hill Collins (1990) sobre les *controlling images*. Aquestes representacions simplificades i sovint despectives no només distorsionen les identitats racialitzades, sinó que actuen com a dispositius de control simbòlic que sostenen relacions de poder. Lluny de ser representacions innocents, operen com mecanismes culturals que legitimen l'exclusió i limiten les possibilitats de reconeixement i comprensió intercultural.

Una altra dinàmica problemàtica en l'àmbit cultural, especialment per a aquells joves que són creadors o artistes, és l'exotització. En Varun, que es dedica a un àmbit artístic, descriu l'exotització com una de les reaccions principals que troba, juntament amb el desdeny: «Bueno, lo que me encuentro principalmente es exotización. O exotización o desdén.» Explica com, abans que la gent conegui la seva obra, el tracte pot estar marcat per aquesta exotització, sovint associada a una espiritualitat superficial o a tòpics sobre la seva cultura d'origen: «Como se exotiza mucho, se asocia mucho al tema más espiritual y demás. Y aquí es cuando me encuentro todo de *neohippies* que me vienen diciendo: “¡Oh, qué guay!”» Aquesta mirada exotitzant redueix l'artista i la seva obra a una simple curiositat exòtica, i li nega la complexitat, l'agència creativa i la possible universalitat. És una forma de racisme subtil que situa la persona racialitzada en un lloc «altres», interessant precisament per la seva diferència exòtica, però sense reconèixer-la plenament com a subjecte creador en igualtat de condicions. En Varun reflexiona sobre la possibilitat de transformar aquesta mirada de desdeny o exotisme en admiració a través de la seva pròpia expressió i actitud («Transformar ese despecho o desdén con el que te miran en admiración, por cómo te mueves, por los pendientes que llevas siendo un tío, ¿sabes?»), però reconeix l'esforç constant que implica aquesta lluita contra les percepcions estereotipades.

En conjunt, l'àmbit cultural i mediàtic es presenta com un espai on el jovent subaltern per criteris racials s'enfronta a la invisibilitat, a representacions estereotipades i a dinàmiques d'exotització que afecten la seva construcció identitària, el seu sentiment de pertinença i, en el cas dels creadors, el reconeixement de la seva tasca artística.

Connectat intrínsecament amb l'àmbit mediàtic i cultural, però amb dinàmiques pròpies, l'espai digital —particularment les xarxes socials— és identificat pel jovent participant com un lloc on el racisme es manifesta de manera freqüent i, sovint, explícita. Tot i que les entrevistes no aprofundeixen extensament en aquest àmbit, les mencions que fan suggereixen que és un espai rellevant d'exposició a discursos i actituds discriminatòries.

La Lei Lei afirma directament: «En las redes sociales sí veo cosas, porque se burlan y hacen comentarios racistas.» Aquesta percepció és compartida per la Liliàna, qui asse-nyala de manera concisa: «Hay mucho racismo en las redes sociales.» Aquestes afirmacions indiquen que les plataformes digitals són escenaris habituals on el jovent no-blanc es troba amb contingut ofensiu o directament agressions verbals de caràcter racista.

La naturalesa de l'espai digital pot facilitar aquestes manifestacions. La rapidesa en la difusió dels missatges, la possibilitat (real o percebuda) d'anonimat i la formació de cambres d'eco poden contribuir a la normalització i l'amplificació de discursos d'odi o comentaris racistes que, potser, no s'expressarien amb la mateixa virulència o freqüència en interaccions cara a cara.

L'Amna menciona un incident recent que va generar un fort debat a les xarxes socials arran de la victòria d'un equip de criquet amb jugadors de diversos orígens però de nacionalitat espanyola: «Al Twitter ho va petar, això, perquè van dir: “No hi ha ningú que sigui espanyol.” I després deien comentaris racistes forts. [...] va explotar tant perquè la gent que comentava a les xarxes pensava que ningú era prou espanyol.» Aquest exemple il·lustra com els mitjans i les xarxes socials poden esdevenir espais on es qüestiona la pertinença nacional basant-se en criteris racials o d'origen percebut.

Tot i que no s'han explorat les estratègies específiques d'afrontament en aquest àmbit, és plausible inferir que les reaccions poden anar des de la ignorància o el bloqueig dels usuaris ofensius fins a la confrontació directa, la denúncia a les plataformes (amb eficàcia variable) o la participació en espais digitals de suport i resistència antiracista. El que queda clar és que l'esfera digital no és un espai neutre, sinó un reflex i, alhora, un amplificador de les tensions i els prejudicis racials presents en la societat fora de línia.

3.8.2. Barreres i discriminació en l'Administració pública

Les interaccions amb les diverses instàncies de l'Administració pública, més enllà de les ja comentades específicament, emergeixen en les narratives de les persones joves participants en aquest estudi com un altre àmbit en què es poden experimentar formes de racisme, ja sigui a través de barreres burocràtiques i legals que generen una desigualtat estructural o mitjançant un tracte diferencial percebut per part del personal administratiu.

Un focus central de frustració i percepció d'injustícia són les dificultats burocràtiques i els requisits legals per a l'obtenció de la nacionalitat espanyola. La Kumba, tot i haver nascut i viscut sempre a Catalunya, descriu el llarg i complicat procés que va haver d'iniciar als 17 anys i mig i la càrrega addicional que hauria comportat si els seus pares no haguessin pogut completar els tràmits abans: «Probablement m'hauria tocat fer tota la paperassa jo mateixa, assumint tota la burocràcia de nacionalització.» Considera «injust que persones com els meus pares, que porten molts anys vivint aquí, amb fills nascuts aquí i que han construït la seva vida aquí, hagin de passar per aquestes traves burocràtiques per tenir els mateixos drets que altres persones que no passen per això». Aquesta situació, conclou, «et posa en desavantatge des del principi».

La Karessa aprofundeix en aquesta qüestió descrivint l'absurditat d'haver d'esperar a la majoria d'edat, la complexitat del procés (incloent-hi la necessitat del consentiment patern absent) i el cost econòmic («Me parece muy feo tener que pagar dinero») i legal (la necessitat de renunciar temporalment a la nacionalitat filipina) associat a l'obtenció de la doble nacionalitat. També recorda el debat sobre l'obligatorietat de pagar per exàmens per «demostrar l'espanyolitat» fins i tot per a persones escolaritzades a Espanya: «Lo vi como algo absurdo: si una persona blanca no tiene que hacer eso, ¿por qué se nos obliga a nosotros?» Aquestes barreres legals i burocràtiques, que afecten de manera desproporcionada les persones amb orígens migratoris i les seves famílies, són percebudes com una forma de discriminació institucional que crea ciutadans de diferents categories.

Les dificultats descrites per la Kumba i la Karessa per obtenir la nacionalitat espanyola són un exemple clar de racisme institucional. Com argumenta Ursula Ruiz (Irdia) des de la seva expertesa en polítiques migratòries, la llei d'estrangeria i els procediments administratius associats són sovint inherentment discriminatoris perquè creen categories de ciutadania desiguals i imposen càrregues desproporcionades a les persones migrants i racialitzades que afecten el seu accés a drets fonamentals.

Aquesta desigualtat en l'accés a drets té conseqüències materials directes. La Kumba subratlla com la manca de nacionalitat espanyola li hauria impedit accedir a la seva feina actual a la Generalitat, malgrat tenir la formació necessària: «Aquest àmbit [l'Administració pública] està completament tancat per a aquelles persones que no tenen la nacionalitat, independentment de la seva preparació o capacitats.» La Karessa assenyala la frustració de no tenir dret a vot a Espanya, tot i haver-hi crescut, treballat i pagat impostos durant anys: «Es frustrante pensar que he pagado mis impuestos durante los cinco años que llevo trabajando, y mi madre ha pagado impuestos durante veintiocho años en España, pero aun así no tenemos derecho a votar sobre temas que nos afectan directamente.» Aquests exemples mostren com l'estatus administratiu, sovint lligat a l'origen nacional i a processos burocràtics complexos, es tradueix en una exclusió efectiva de drets laborals i de participació política.

Més enllà de les normatives, també es percep un tracte diferencial per part del personal administratiu en les interaccions quotidianes. L'Aaliya, acompanyant el seu pare a fer tràmits presencialment, descriu una actitud de manca d'atenció o diligència que atribueix a

un possible biaix del funcionariat: «Hi havia una mena de silenci administratiu... Que per part d'aquesta persona [funcionària], per x raons, no feia bé la seva feina. Si és cara a cara, depenent de qui et toqui, no et donarà el seu 100% d'atenció.» En Varun, conscient del seu «privilegi» relatiu en aquestes interaccions pel seu domini de l'idioma o classe social percebuda, l'utilitza per qüestionar el tracte que reben altres persones: «Intento aprovechar ese privilegio para apuntar: "Ey, ¿y por qué a esta persona no le estás escuchando como a mí?"» La Siham menciona la microagressió recurrent de ser adreçada directament en castellà en diferents oficines administratives, donant per fet el seu desconeixement del català pel seu origen percebut. La Bibi també percep un biaix per part de les treballadores de serveis socials cap a les dones migrants de Bangladesh o el Pakistan, sospitant que se'ls dificulta l'accés a cites perquè es pressuposa que només busquen ajudes econòmiques: «Creo que les dicen eso porque piensan que todas vienen a por las pagas.»

El tracte diferencial percebut per part del personal administratiu (Aaliya, Varun, Siham, Bibi) reitera la importància del concepte de *burocràcia a nivell de carrer* (*street-level bureaucracy*). Els biaixos individuals dels funcionaris, ja siguin conscients o inconscients, poden traduir-se en un tracte menys diligent, més sospitós, o en l'aplicació selectiva de normes, cosa que genera obstacles addicionals i una sensació d'injustícia per als usuaris racialitzats. L'ús del privilegi percebut per part d'en Varun per intentar intercedir per altres és una estratègia individual davant un problema sistèmic.

3.8.3. Racisme en relacions interpersonals

L'impacte del racisme estructural transcendeix les esferes institucionals i públiques per penetrar profundament en els àmbits més íntims de la vida quotidiana, i afecta les relacions sexoafectives i les dinàmiques de convivència en l'entorn més proper (veïnat, relacions socials informals). Les narratives de les persones joves entrevistades, complementades per les reflexions de les persones expertes, il·lustren com els prejudicis i les estructures de poder racials modelen aquestes interaccions personals.

Dimensió sexoafectiva

En l'àmbit de les relacions afectives i sexuals, la joventut racialitzada no-blanca sovint experimenta una tensió constant entre dos pols problemàtics. Com assenyalava explícitament en Varun, hi ha una «dificultad de encontrar un punto intermedio entre la exotización y el desdén», una dinàmica que percep fins i tot dins del col·lectiu LGTBIQ+. Aquesta tensió dificulta l'establiment de relacions equitatives en què la persona sigui vista i valorada com un individu complex i no com una categoria racialitzada.

L'exotització i la hipersexualització són mecanismes recurrents, especialment dirigits cap a certs grups. Malcolm McCarthy analitza com el cos de l'home negre està històricament lligat a estereotips d'animalitat i potència sexual («membre més gros», «més animal, més fort»), una mirada arrelada en la colonització i reforçada per la pornografia. Aquesta pres-

sió, explica, pot portar a una profecia autocomplerta, en què els joves acaben actuant segons l'estereotip per obtenir un cert estatus o acceptació. Guadalupe Begazo corrobora aquesta tendència a la sexualització específica de certs grups esmentant l'estereotip associat a dones peruanes («pocahontas») o denunciant els casos recurrents cap a les dones amb orígens llatinoamericans, a qui, al carrer, se'ls pregunta «cuánto cobras», pel fet d'activar estereotips que vinculen el seu origen amb la prostitució. En sentit similar, la Karessa també reflecteix la preocupació per la seva germana petita, ja que considera que les dones asiàtiques són «una de las comunidades más fetichizadas». Melanie Méndez aporta testimonis de noies racialitzades que expliquen com, per a possibles parelles blanques, eren desitjables per a relacions esporàdiques («Porque me está sexualizando»), però no per a relacions «serias».

En canvi, l'expressió d'interès afectiu o sexual per part d'homes racialitzats sovint és ràpidament patologitzada o percebuda com una amenaça. Kenza Benzidan, a partir de la seva experiència com a terapeuta en presons, posa un exemple clar de com se'ls nega la dimensió sexoafectiva: la simple iniciativa d'un reclus racialitzat que proposi una cita a una treballadora pot ser fàcilment malinterpretada com a assetjament sexual. Aquest sentiment de sentir-se percebut com una amenaça és àmpliament compartit i es manifesta habitualment en espais públics tancats com el metro. En Víctor, per exemple, explica que sovint abaixa el cap al transport públic i evita mantenir la mirada quan creua la seva mirada amb la d'alguna noia. En Joan considera que se l'encasella com a «jove immigrant violent», amb les implicacions sexuals que comporta. Per la seva banda, en Varun ho raona d'aquesta manera: «Hay cosas muy implícitas que se suman a mi masculinidad. Por ejemplo, mi forma de estar en la calle, en espacios públicos, en el metro, tiene que ver con... Bueno, según cómo vista ese día, pienso: uy, que no me vayan a mirar mal. Y con ello vuelvo a estos comportamientos de hacer ver al entorno que no soy una amenaza. Esto nos pasa sobre todo a muchos maricas, que tenemos que hacer muy explícito a una mujer de nuestro lado que no se sienta amenazada, adoptando algún comportamiento afeminado para transmitirle: ey, espacio seguro, ¿sabes?»

Com a estratègia de protecció o refugi, algunes persones racialitzades opten per limitar les seves relacions sexoafectives a persones de la seva pròpia comunitat o altres grups racialitzats no-blancs. Guadalupe Begazo verbalitza aquesta preferència: «Sexoafectivamente, prefiero relacionarme con gente de Latinoamérica. Puede ser con gente de origen africano, tal vez, o asiático, porque compartimos estas vivencias. No tengo que explicar de dónde soy, no tengo que dar explicaciones de dónde vengo, ni decir por qué no trabajo limpiando... Por ahí me enamoro de alguien catalán de toda la vida, puede ser. Pero es muy cansino, yo ya lo he vivido: esa sexualización, el estereotipo asociado al ser peruana... Ya te tienen prejuzgada, incluso de forma inconsciente. A mí ni siquiera me tienen que hacer daño directamente, creo que es la sociedad la que los forma así. Como el personaje Machu Picchu¹⁴ de esa serie española... Ya vas siempre con esa bromita encima. Hablo desde mi experiencia, pero las experiencias de la gente negra o asiática son todavía peores. Por eso, en los últimos años, he decidido no tener relaciones sexu-

¹⁴ El personatge conegut amb el malnom de Machu Pichu apareix a la sèrie *Aída*. L'apel·latiu era emprat de manera despectiva per Mauricio Colmenero, un personatge d'ideologia feixista i racista, per referir-se a Oswaldo Wenceslao, un cambrer d'origen equatorià.

ales o afectivas con gente europea.» Aquesta autolimitació, tot i ser una estratègia de supervivència, evidencia les dificultats per establir connexions lliures de la càrrega racial.

Convivència quotidiana

Les interaccions socials del dia a dia, fora de l'àmbit estrictament institucional o afectiu, també estan plenes de manifestacions de racisme interpersonal.

Les microagressions són constants en la interacció quotidiana. Guadalupe Begazo menciona, per exemple, ser confosa habitualment amb altres nacionalitats llatinoamericanes («Ecuatoriana, boliviana, colombiana, ya eso no me afecta, es más o menos lo que noto»), una forma subtil de negar la seva identitat específica. Kenza Benzidan descriu la sensació constant d'hipervigilància derivada de l'expectativa que el racisme pot sorgir en qualsevol moment i lloc («No sabes por dónde te va a caer»).

Les dinàmiques de convivència veïnal, ja apuntades en la secció d'habitatge, també emergeixen com un focus de racisme interpersonal. L'Amira recorda conflictes constants amb una veïna durant la seva infància, fets que van requerir l'activació del servei de mediació. L'Aurora descriu com, en el seu propi negoci, alguns clients expressen reticències inicials a entrar-hi per la presència de persones gitanes: «Tarda mucho en venir y, cuando viene, te dice: "Es que no he venido antes porque sé que hay gitanos y me daba miedo el venir por si me haciais algo."» Aquesta por, basada en estereotips negatius, genera distància i desconfiança en les interaccions quotidianes. Fins i tot en contextos aparentment trivials com les festes d'aniversari infantils, l'Aurora recorda com l'exclusió viscuda des de la infància l'ha marcada tota la vida: «Yo con seis o siete años invité a un montón de niños a mi fiesta de cumpleaños y no vino nadie.»

L'assetjament policial quotidià, tot i ser una forma de violència institucional, té un impacte directe en la convivència i les relacions socials en l'espai públic. Marta Vallverdú ho il·lustra de manera molt gràfica quan descriu la realitat de certs joves racialitzats en determinats barris: «Com afecta el barri on vius [...], a la plaça on et vas a comprar les pipes cada dia, aquí saps que en algun moment del dia, cada dia, vindran els agents de policia i buscaran una excusa per multar-te, ja sigui perquè estàs assegut a sobre el banc i tens els peus posats a sobre, ja sigui perquè estàs tirant les pipes a terra [...], ja sigui perquè diuen que el patinet que portes és robat perquè tu no portes a sobre la factura [...]. Ara, si ets racialitzat, més val portar-la. O que et requisin el patinet sense deixar cap prova [...] i tu et quedes sense patinet i punt.» Aquest assetjament constant i arbitrari per part de les forces de seguretat no és només una qüestió legal o administrativa, es converteix en una forma de racisme generalitzat que condiciona profundament la seva presència i interacció en l'espai públic. Genera un estat d'estrès crònic, por i desesperança («Cada dia arriba un punt que llances la tovallola»), afecta les seves relacions amb l'entorn, amb els veïns (que poden ser testimonis o fins i tot instigadors), i limita la seva llibertat de moviment i de simplement estar en comunitat. El racisme institucional exercit per la policia es tradueix en formes concretes de violència i exclusió interpersonal en la vida quotidiana. Aquesta dinàmica és evidenciada per les aportacions de les persones participants en

un dels grups de discussió de l'estudi: joves d'origen peruà que, a causa de la pressió i l'assetjament policial, s'han vist progressivament desplaçats dels espais més centrals del barri de Navas (Barcelona) i actualment es reuneixen en un pati interior d'una illa de cases.

Aquestes experiències en les relacions interpersonals properes són particularment doloroses perquè afecten els vincles més íntims i la sensació de seguretat i acceptació en l'entorn més immediat. Mostren com els prejudicis racials no són només una qüestió abstracta o institucional, sinó que tenen un impacte directe en la qualitat de les relacions humanes i en la construcció de comunitat.

3.9. Conclusions del capítol

Aquest capítol s'ha endinsat en les múltiples formes en què el racisme sistèmic es manifesta en la vida quotidiana de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya. Les narratives recollides en els diferents àmbits clau revelen patrons transversals que no només documenten empíricament el fenomen, sinó que validen, enriqueixen i posen en diàleg el marc conceptual presentat prèviament.

En primer lloc, s'ha evidenciat la multiformitat del racisme, que opera en un continu que va des de l'aparentment subtil fins a l'obertament estructural. Les manifestacions més quotidianes, com la vigilància en botigues, els comentaris sobre la competència lingüística o la sorpresa davant l'èxit acadèmic, poden ser analitzades sota el concepte de *racisme quotidià* (Essed, 1991) o de *microagressions* (Sue et al., 2007). Aquestes pràctiques, lluny de ser inofensives, constitueixen, tal com teoritza Fanon ([1952] 2009), un degoteig constant que mina l'autoestima i interioritza la ferida colonial. Alhora, l'estudi revela manifestacions més explícites, com la segregació en l'accés a l'habitatge o els biaixos en l'orientació educativa, que s'alineen perfectament amb la concepció del racisme com un sistema de poder estructural i institucional (Gillborn, 2005; Kendi, 2019), que distribueix oportunitats de manera desigual.

En segon lloc, s'ha constatat el paper central de les institucions com a espais de reproducció del poder racial. La percepció dels joves sobre la inacció del professorat, els protocols sanitaris que no els reconeixen o les pràctiques policials basades en la sospita exemplifiquen el que Lipsky (1980) va conceptualitzar com a *burocràcia a nivell de carrer* (*street-level bureaucracy*): un espai on la discrecionalitat dels agents de primera línia esdevé una eina fonamental per a la reproducció de desigualtats estructurals. Les reticències de part d'aquest jovent a denunciar, basades en una desconfiança institucional acumulada (Feagin, 2013), no fa sinó confirmar aquesta percepció d'un sistema que els juga a la contra.

En tercer lloc, i de manera central, l'anàlisi empírica ha validat la interseccionalitat no com un concepte accessori, sinó com la clau de volta per a la comprensió de la vivència situada. Les experiències recollides demostren que el racisme mai no opera de manera aïllada. En aquest sentit, l'exigència a les joves musulmanes de treure's el vel per accedir

a una feina és un exemple paradigmàtic del que Farris (2017) anomena *femonacionalisme*. L'adultificació prematura que pateixen els joves negres o d'origen magribí davant la policia (Epstein *et al.*, 2017; Morris, 2016) il·lustra la intersecció de raça, edat i gènere. De la mateixa manera, les diferents formes d'hipersexualització que pateixen les dones joves segons el seu origen percebut connecten directament amb la teoria de les imatges de control (Collins, 1990). L'articulació explícita de la raça amb la classe, el gènere, la religió, l'estatus administratiu o el fenotip valida empíricament la matriu de dominació com l'eina teòrica indispensable per comprendre la complexitat de l'opressió.

Finalment, la vigilància permanent i la perfilació en l'espai públic reflecteixen l'existència de fronteres internes, que neguen una ciutadania substantiva malgrat la possessió de drets formals. Les estratègies de resistència, com la gestió performativa de la no-ame-naça, recorden la idea de la *dobla consciència* de Du Bois ([1903] 2022) i evidencien una agència que neix de la mateixa experiència de la subordinació.

En resum, les vivències de la joventut han demostrat ser el terreny on els conceptes teòrics es materialitzen. Aquesta anàlisi valida el racisme com un fenomen estructural, multiforme i profundament interseccional a Catalunya, i estableix la base per explorar, en els propers capítols, els seus impactes transversals i les complexes estratègies d'agència que aquests joves despleguen per sobreposar-s'hi i contestar-lo.

4. IMPACTES TRANSVERSALS, RESPOSTES INSTITUCIONALS I ESTRATÈGIES JUVENILS DAVANT EL RACISME A CATALUNYA

4.1. Introducció

El capítol precedent ha cartografiat de manera exhaustiva les diverses i difoses manifestacions del racisme sistèmic que la joventut racialitzada no-blanca experimenta en diversos àmbits clau de la seva vida quotidiana a Catalunya. Des de multiplicitats d'àmbits, les narratives recollides han posat de manifest com el racisme opera amb unes formes complexes, subtils i, en ocasions, brutalment explícites que configuren trajectòries vitals i limiten oportunitats.

Tanmateix, una comprensió profunda del fenomen requereix anar més enllà de la mera descripció d'aquestes manifestacions per endinsar-se en l'anàlisi transversal de les seves conseqüències, de les respostes institucionals que generen (o que s'ometen) i, de manera crucial, de les estratègies que el mateix jovent alteritzat per processos de racialització desplega per afrontar i resistir un context estructuralment hostil i sobreviure-hi.

Aquest capítol, per tant, té com a propòsit aprofundir en aquestes tres dimensions interrelacionades. En primer lloc, s'explorarà l'impacte emocional, psicològic i social que l'exposició reiterada i multiforme al racisme, tal com s'ha evidenciat en els àmbits analitzats prèviament, té sobre el benestar i la subjectivitat de la joventut alteritzada. Es tracta de comprendre com la discriminació, la microagressió quotidiana i l'exclusió sistemàtica no només generen ferides puntuals, sinó que poden acumular-se, configurar estats emocionals persistents i afectar l'autoestima, la salut mental i el sentiment de pertinença.

En segon lloc, s'examinarà la percepció que la joventut racialitzada no-blanca té de les respostes institucionals davant les situacions de racisme que experimenten. S'analitzarà si les institucions (educatives, policials, administratives, sanitàries, etc.) són percebudes com a espais de protecció i reparació, o si, per contra, predomina una sensació d'inacció, insuficiència, minimització o, fins i tot, de complicitat institucional amb les dinàmiques racistes. Aquesta és una anàlisi necessària per entendre quin grau de confiança (o des-

confiança) en les vies formals de denúncia i resolució de conflictes hi diposita el jovent de grups etnoracials no hegemònics.

Finalment, reconeixent l'agència de la joventut racialitzada no-blanca, s'abordarà la diversitat d'estratègies juvenils d'afrontament, resistència i supervivència davant el racisme. Lluny de ser subjectes passius de l'opressió, aquest jovent desenvolupa un ampli ventall de tàctiques per sobreposar-se a un entorn sovint hostil i contestar-lo. S'analitzaran aquestes estratègies, els factors que les modulen i els costos i els beneficis percebuts que comporten.

En definitiva, aquest capítol busca oferir una visió panoràmica i analítica de les repercussions del racisme en la vida de la joventut minoritzada racialment i de les respostes que aquest genera per establir un pont necessari cap a la discussió posterior sobre com aquestes dinàmiques configuren la identitat, la socialització i l'experiència de la ciutadania.

4.2. L'impacte emocional i psicològic transversal del racisme quotidià

L'exposició persistent al racisme estructural, en les seves múltiples expressions quotidianes, configura un entorn de vulnerabilitat psicosocial per al jovent racialitzat no-blanc. L'impacte no es limita a situacions aïllades, sinó que s'acumula a través de dinàmiques institucionals com el biaix escolar, la segregació residencial encoberta, la discriminació laboral o la perfilació policial. Aquestes formes de violència simbòlica i material operen com a mecanismes de deslegitimació i exclusió, amb efectes sostinguts sobre el benestar emocional, l'autoimatge i els processos d'identificació social dels joves afectats.

4.2.1. Un paisatge emocional marcat per la ràbia, la frustració i la tristesa

L'exposició persistent al racisme estructural configura una experiència quotidiana de vulnerabilitat psicosocial per al jovent racialitzat no-blanc, en què l'impacte no es limita a incidents aïllats, sinó que s'acumula i genera un profund desgast emocional. El racisme quotidià (Essed, 1991) opera mitjançant la repetició constant de «petites violències» — siguin microagressions, biaixos implícits o discriminacions obertes— que, com una gota persistent, erosionen progressivament l'autoconfiança i el benestar. Les narratives recollides en aquest estudi il·lustren amb claredat aquest desgast acumulatiu a través de diverses manifestacions emocionals.

En primer lloc, la ràbia i la frustració emergeixen de manera recurrent com a reaccions davant la discriminació percebuda i l'absència de resposta o reparació institucional. Aquesta transversalitat es constata en múltiples àmbits: a tall d'exemple, a l'escola, la Jama expressa ràbia davant el biaix en l'avaluació i l'«expulsió» simbòlica del país per part d'un professor; la Dariana experimenta frustració davant una orientació acadèmica amb clars trets segregadors. En l'àmbit laboral, la María, la Dariana i la Karima relaten sentiments similars davant la discriminació oberta i el tracte desigual, mentre que la Manal es mostra frustrada per les barreres en l'accés a l'ocupació i la Mireia An Xiao, davant la percepció

d'instrumentalització. Per la seva banda, en la cerca d'habitatge, en Joan i en Mamadou descriuen la frustració derivada de la perfilació racial a la qual es veuen sotmesos, i la Karima manifesta ràbia pel tracte despectiu rebut per la seva mare en l'àmbit sanitari.

En tots aquests casos, la ràbia emergeix com una resposta emocional gairebé inevitable davant la vulneració de la dignitat i la sensació d'indefensió. Aquesta arrela profundament en la percepció d'un tracte injust que nega el seu valor intrínsec com a persones. Des de la perspectiva de les teories del reconeixement (Fraser i Honneth, 2003), aquest sentiment pot entendre's com una manifestació davant la negació del respecte i l'estima social. Quan institucions o actors socials invaliden, menystenen o exclouen aquestes persones basant-se en la seva racialització, es produeix una forma de *menyspreu* —*Mißachtung*, en l'obra original, *disrespect* en la seva traducció a l'anglès (Honneth, 1996)— o de *manca de reconeixement* —*misrecognition* (Fraser, 2000)— percebuda com una injustícia fonamental.

La denegació de l'estatus de participant igualitari en la interacció social genera, per tant, respostes emocionals intenses com la ràbia, que, lluny de ser patològiques, són indicatives d'una resistència subjectiva davant la deshumanització i la negació de la seva plena condició de subjectes de drets i valor. Tot i que es tracta d'una emoció legítima, en contextos d'opressió, quan no troba canals d'expressió o de compensació, pot transformar-se en una càrrega emocionalment feixuga. La frustració sostinguda en el temps, fruit de veure's constantment qüestionat, limitat o exclòs, acaba generant un desgast profund en la vida quotidiana.

Paral·lelament, l'esforç sostingut per ser comprès i ocupar un espai digne en una societat que sovint els percep com a *altres* es tradueix amb freqüència en sentiments de tristesa i esgotament. Diverses participants, com la María i la Kumba, han expressat aquest cansament profund, inherent a la càrrega de socialitzar contínuament en entorns que les subalternen mitjançant la racialització. Aquest desgast emocional no prové només de discriminacions explícites, sinó també de la necessitat persistent de justificar-se, de mantenir-se en hipervigilància —un component central de l'estrès racial— davant possibles microagressions i de gestionar l'impacte de l'estigma latent, que connecta amb la interiorització de la mirada racialitzadora (Fanon, [1952] 2009). La tristesa, en aquest context, pot sorgir de la pèrdua d'oportunitats, de la dificultat per establir vincles de confiança o del dolor que genera la incomprensió i el rebuig social.

4.2.2. La càrrega de la pedagogia, la instrumentalització i el desgast de l'autoexplicació reiterada

Més enllà de les reaccions emocionals directes, una altra dimensió significativa del desgast que experimenta el jovent racialitzat no-blanc, especialment palpable en l'àmbit laboral, com descriuen la María i en Varun, és la denominada *càrrega de la pedagogia*. Aquesta es refereix a l'obligació reiterada i sovint no reconeguda d'explicar, contextualitzar o fins i tot denunciar el racisme davant d'interlocutors que, amb freqüència, el neguen, el minimitzen o demostren una manca de comprensió sobre les seves dinàmiques.

ques i impactes. La demanda reiterada d'autoexplicació i d'educació a l'altre contribueix de manera directa a un profund esgotament emocional. Guadalupe Begazo qualifica aquest procés d'«exhaustiu», perquè posa en relleu les intenses exigències emocionals i cognitives inherents a socialitzar en un context estructuralment jerarquitzat per criteris racials.

La perspectiva de Melanie Méndez, qui treballa directament amb joves de grups etnorracials no hegemònics al barri barceloní del Raval, il·lustra com aquesta càrrega no és un simple intercanvi d'informació, sinó que constitueix una forma específica de treball emocional que recau desproporcionadament sobre aquells individus que ja són objecte de la discriminació. Les joves amb qui interactua sovint expressen el seu malestar per sentir-se jutjades o instrumentalitzades, fins al punt de rebutjar la participació per no esdevenir «la mascotita de tal proyecto».

La percepció de ser utilitzades per legitimar iniciatives externes —«legitima nuestro proyecto, ¿no?»— no és anecdòtica. Les joves sovint detecten com la seva participació no respon a una voluntat real d'inclusió o de reconeixement, sinó a una funcionalització simbòlica del seu origen o identitat (tokenització). Aquesta sensació es fa especialment aguda quan la seva presència es visibilitza de manera destacada en materials de difusió —fotografies, cartells, xarxes socials—, sovint a partir d'elements que en fan ressaltar la diferència percebuda. En l'exemple que utilitza Méndez, el recurs sistemàtic d'incloure una noia amb hijab en les imatges, independentment del seu nivell d'implicació real en el projecte.

Aquest tipus de pràctiques acaben operant com una forma de reificació, que redueix els subjectes a signes visibles de la diversitat i els priva de veu pròpia. El resultat és una combinació de desconfiança, rebuig i distanciament, alimentada per la percepció que se les instrumentalitza més que no pas se les interpel·la com a agents actius. El procés de validació forçada, en què les seves veus són buscades però sovint sense una devolució clara del que s'ha explicat o sense un impacte tangible en les seves vides —«luego no tenemos ni ninguna devolución de lo que hemos hablado, ni sabemos qué se ha hecho con lo que nosotras hemos explicado»—, pot entendre's com una manifestació contemporània de la colonialitat del saber (Mignolo, 2012; Quijano, 2000). Les epistemologies i les vivències subalternes són sistemàticament qüestionades, desestimades i, en aquest cas, «exprimudes» per a finalitats externes. Com conclou Méndez, després d'anys d'aquests processos durant la seva infància i adolescència, moltes joves arriben a l'edat adulta «cansadas de participar» i «tan quemadas que ya nos dicen a todos que no, aunque sea remunerado».

4.2.3. La por i la inseguretat persistents com a experiència quotidiana

El racisme configura, de manera continuada, una experiència de por i inseguretat en la vida quotidiana de la joventut racialitzada no-blanca. Aquest sentiment no és homogeni, sinó que pren formes diverses segons l'espai i la situació. La María, per exemple, expressa por davant possibles agressions verbals o físiques en l'espai públic. L'Aurora i la Salma, en canvi, relaten la dificultat d'alçar la veu en contextos laborals per por de repre-

sàlies. En l'àmbit residencial, figures com la Salma i la Jaye expliquen com els conflictes veïnals poden derivar en amenaces o agressions físiques.

La violència, però, no es limita a contextos informals. El cas d'en Joan, agredit pel seu superior jeràrquic, revela com aquesta pot aparèixer també en entorns professionals que, en principi, haurien de garantir respecte i seguretat. Aquest fet exemplifica una fallida institucional greu: la incapacitat de protegir la dignitat i la integritat física de les persones racialitzades. És, també, una expressió directa de la negació de la ciutadania substantiva (Marshall i Bottomore, 2023), entesa com el dret efectiu a viure amb seguretat física i psicològica.

Els espais públics són, sovint, escenaris privilegiats d'aquesta inseguretat. En el cas de les dones joves, la por a l'assetjament sexual sovint s'entrellaça amb la por a la discriminació racial, i això genera una doble vulnerabilitat. L'exposició simultània a múltiples riscos, tal com descriu la matriu de dominació (Collins, 1990), en limita l'autonomia i la condició de ciutadania plena. Els homes joves, per la seva banda, conviuen amb el temor de la criminalització preventiva i de la violència policial, una sospita social que els situa en un estat constant d'alerta (Fassin, 2010; Rios, 2020).

Les pors relatades no són fruit d'episodis puntuals, sinó part d'un entramat estructural que marca el dia a dia. Els joves del grup de discussió de Navas, per exemple, expliquen com han deixat d'utilitzar l'espai públic per evitar l'assetjament policial i s'han replegat en un interior d'illa. Aquest gest, aparentment trivial, constitueix una forma d'autoprotecció davant una presumpció de culpabilitat permanent. Tal com analitza Ruth Wilson Gilmore (2007), aquest replegament és una expressió del control racialitzat de l'espai, que estableix qui pot ocupar-lo i amb quina legitimitat. És, també, una forma de confinament informal que revela les geografies del racisme i la despossecció.

Fins i tot en contextos com el sanitari, la por a ser maltractat o negligit genera una percepció d'inseguretat estructural, davant la qual la hipervigilància —component clau de l'estrès racial (Clark *et al.*, 1999; Harrell, 2000)— emergeix com una estratègia adaptativa. El fet d'haver d'estar en constant estat d'alerta exemplifica fins a quin punt el racisme condiona no només les interaccions quotidianes, sinó també la manera com es viu i s'habita l'espai institucional, la qual cosa genera un desgast emocional sostingut.

Tal com relaten Kenza Benzidan, Malcolm Mcarthy i en Varun, la necessitat de controlar el propi comportament, el llenguatge corporal i la manera de presentar-se per evitar ser llegits com una amenaça respon directament a un entorn percebut com a hostil. Aquesta gestió permanent de la pròpia imatge connecta amb les estratègies performatives (Goffman, 1959), mitjançant les quals els individus intenten influir en la percepció que els altres tenen d'ells per protegir-se del rebuig o del maltractament.

4.2.4. La humiliació, la menysvaloració i la ferida de la no pertinença

La humiliació i el sentiment de menysvaloració derivats de l'experiència del racisme constitueixen impactes emocionals que apareixen amb gran intensitat en les entrevistes fetes en aquest estudi. Les interaccions discriminatòries, transversals en múltiples contextos

institucionals, afecten directament la dignitat i l'autoconcepte dels joves racialitzats, una realitat que, tal com s'ha esmentat més amunt, s'alinea amb la interiorització de la mirada racialitzadora i la consegüent «ferida estructural» en la identitat.

Seleccionant alguns casos que hem vist en el capítol precedent, la Karima i la María relaten haver rebut insults directes per part de companys d'escola i docents, mentre que l'Aaliya i la Mireia An Xiao descriuen, respectivament, el malestar que els comporta la sospita constant que recau sobre les seves accions i l'excepcionalització del seu èxit acadèmic, com si fos incompatible amb la seva racialització. En l'àmbit policial, bona part de les persones joves participants explica com el tracte despectiu durant les identificacions per perfil racial reforça la sensació de ser percebut com a sospitós per defecte. En el context laboral, la Kumba denuncia el qüestionament reiterat de la seva professionalitat, i en Mamadou i en Joan relaten haver rebut insults directes en el marc de les seves feines, que van acabar amb agressió en el cas d'en Joan.

Aquest tipus de tractament, arrelat en la deshumanització o la negació de valor, transmet el missatge corrosiu que certes persones no mereixen respecte ni reconeixement simplement pel seu origen o aparença. Com hem vist reiteradament, la interiorització d'aquesta mirada pot erosionar profundament la subjectivitat. Complementàriament, més enllà del dany psíquic vist en la teoria del reconeixement, les aportacions de Nancy Fraser (2000) permeten entendre la manca de reconeixement (*misrecognition*) no només com a negació de l'estatus de subjecte, sinó com una forma de violència simbòlica i una injustícia estructural. Fraser conceptualitza aquesta manca de reconeixement com la subordinació d'estatus que resulta de patrons socials institucionalitzats que impedeixen la participació paritària dels subjectes en l'esfera pública i institucional. Ser tractat com a inferior, per tant, no només afecta l'autoestima, sinó que constitueix un mecanisme de desposseïció social que soscava les condicions de possibilitat per a una igualtat relacional efectiva.

Estretament vinculada a l'experiència de la humiliació i el menyspreu, emergeix amb força la vivència de no pertinença. Tal com es veurà en el capítol següent, en l'anàlisi de les fronteres de la ciutadania, la reiterada interpel·lació com a «diferent», «estranger» o «no d'aquí» —fins i tot en el cas de joves nascuts o socialitzats a Catalunya— erosiona profundament el sentiment de vincle amb la comunitat. L'exclusió simbòlica no respon únicament a percepcions individuals, sinó que reflecteix una estructura social que defineix qui pot ser considerat legítimament part del *nosaltres* nacional, reproduint el que Nira Yuval-Davis (2006) conceptualitza com a *pertinença reconeguda*: no n'hi ha prou de sentir-se part d'un col·lectiu, cal també que aquest sentiment sigui validat socialment.

Diversos testimonis recollits en aquesta recerca evidencien aquesta tensió. La Jaye expressa clarament aquesta sensació a través del concepte de *antipertinença* per descriure el malestar i la desconexió que genera ser contínuament percebut com a aliè. En Joan relata com un professor va posar en dubte la seva catalanitat, mentre que la Mireia An Xiao explica la sorpresa d'un agent policial davant el seu DNI, en què el seu nom d'origen xinès contrastava amb la nacionalitat espanyola. Aquestes escenes revelen la persistència d'una lògica de nacionalisme ètnic implícit, en què l'equació entre identitat nacional i racialització blanca continua operant com a criteri d'inclusió o exclusió.

Tal com hem vist anteriorment, aquestes formes de diferenciació es poden entendre com a fronteres internes que separen, dins del territori estatal, ciutadans amb drets formals però amb reconeixements desiguals. Així, la condició de ciutadania plena esdevé selectiva i jeràrquica, i el que s'exclou no és només l'«estranger», sinó també aquell que, malgrat tenir la nacionalitat, no respon als codis racials, culturals o lingüístics de la majoria (Balibar, 2002; Balibar i Wallerstein, 2011).

Aquestes formes d'invalidació també es manifesten en la vida quotidiana: en l'àmbit sanitari, la Mireia denuncia que sovint se li parla en castellà malgrat expressar-se en català, cosa que suggereix un supòsit de no pertinença cultural; en l'àmbit residencial, la Dariana ha de fer front a comentaris veïnals que qüestionen la seva legitimitat lingüística o territorial. En conjunt, aquestes experiències mostren com el nacionalisme metodològic (Wimmer i Glick Schiller, 2002) —la tendència a naturalitzar la nació com a marc d'anàlisi i pertinença— invisibilitza les trajectòries i els vincles de les persones racialitzades per contribuir a una ciutadania condicional.

La fractura en el sentiment de pertinença, per tant, no és només una vivència identitària individual, sinó una conseqüència emocional i política del racisme estructural. Activa sentiments d'exclusió, desconexió i dolor, alhora que limita les condicions de possibilitat per a una inclusió plena. Aquesta qüestió serà explorada amb més detall en el capítol següent, però és fonamental reconèixer-ne aquí la càrrega estructural i afectiva.

4.2.5. L'estrès racial crònic i el trauma acumulat

L'acumulació sostinguda d'impactes emocionals derivats del racisme acaba configurant dinàmiques estructurals que incideixen profundament en el benestar de la joventut racialitzada no-blanca. L'exposició continuada a microagressions, biaixos i discriminacions provoca un desgast emocional permanent que la literatura especialitzada conceptualitza com a *estrès racial crònic* (Clark *et al.*, 1999; Harrell, 2000). Aquest tipus d'estrès pot tenir efectes rellevants i persistents sobre la salut mental, l'autoestima i la percepció de seguretat personal.

Des d'aquesta perspectiva, les vivències reiterades de racisme no només generen malestar, sinó que poden configurar autèntiques fonts de trauma racial (Carter, 2007; Comas-Díaz *et al.*, 2019). Kenza Benzidan subratlla la necessitat d'entendre aquestes experiències des d'aquesta òptica, reconeixent que el seu abordatge no pot ser merament individual. Ans al contrari, el trauma racial requereix espais col·lectius de validació, reparació i empoderament, com els contrapúblics subalterns (Fraser, 1990), en què les narratives compartides i la construcció de significats col·lectius puguin facilitar processos de sanació.

En aquest sentit, el racisme no només fereix en el moment de la seva manifestació, sinó que deixa una empremta profunda que pot afectar de manera estructural la trajectòria vital i el desenvolupament integral dels joves que el pateixen.

La necessitat d'espais de validació i sanació, per abordar l'impacte del trauma racial, topa sovint amb una percepció de manca o inadequació dels recursos de salut mental disponibles per al jovent racialitzat no-blanc. Diversos participants en aquest estudi han manifestat la seva preocupació per aquesta situació. La Mireia An Xiao, per exemple, considera que mai no n'hi ha prou amb els recursos existents i critica que sovint estiguin massa centralitzats, deixant desatenses zones amb un racisme més visible i més precarietat. En la seva experiència, subratlla la importància d'un suport empàtic que vagi més enllà d'una intervenció genèrica: «A vegades, que vingui una persona blanca a parlar-me sobre el racisme no em diu gaire, saps?»

La reflexió de la Mireia An Xiao il·lustra la importància del coneixement situat i l'agència epistèmica en l'abordatge d'aquestes problemàtiques, i connecta amb la reflexió de la Jaye sobre la preferència per ser entrevistada per una persona racialitzada. De manera similar, la Karessa apunta la necessitat d'espais de reflexió més enllà de l'àmbit acadèmic, i la Kumba lamenta que els recursos sovint no estiguin ben plantejats o s'enfoquen des d'una «mirada que, de fet, acaba sent racista», cosa que evidencia la manca d'una perspectiva antiracista genuïna en moltes intervencions.

Aquest sentiment de carència de recursos específics i culturalment competents és compartit. La Maria, tot i la seva implicació en el moviment antiracista, admet el seu desco-neixement sobre molts dels recursos existents, i això suggereix que, si ella mateixa no els coneix, «alguna cosa està fallant» en la seva difusió i accessibilitat. La Lilliana coincideix que, tot i que pugui haver-hi recursos, «no se informa bien o no se utilizan nada bien», i aquest fet deixa la població afectada sense saber on acudir. La percepció generalitzada de desatenció, ja sigui per manca real de serveis, per la seva inadequació o per una comunicació deficient –una possible manifestació de racisme institucional per omissió–, agreuja l'impacte emocional del racisme.

La frustració de la Mireia An Xiao davant de processos burocràtics que no consideren la pluralitat identitària o la petició de «més recursos gratuïts de salut mental [...], no només espais puntuals per desfogar-se, sinó teràpia contínua», aquesta exigència, reflecteix la necessitat de superar enfocaments individualitzadors del trauma i reconèixer el racisme com un determinant social de la salut (mental), la qual cosa implica, com s'assenyala al marc teòric, la urgència de polítiques públiques que abordin les causes estructurals del racisme.

4.3. Respostes institucionals percebudes: entre la inacció i la insuficiència transversal

Davant dels efectes emocionals i psicològics del racisme, un element que emergeix de manera consistent en les narratives de les persones joves participants és la percepció d'una resposta inadequada i insuficient per part de les institucions que teòricament haurien de garantir-los els drets i protegir-los de la discriminació. Aquesta percepció es manifesta de manera transversal en els diferents àmbits d'actuació, cosa que afecta la relació de la joventut de grups etnoracials no hegemònics amb el sistema educatiu, les forces de seguretat, l'Administració pública i altres organismes. Lluny de trobar en aquestes

institucions un espai de protecció, justícia o reparació efectiva, molts participants relaten experiències en què les seves denúncies o el seu malestar no han rebut l'atenció o la intervenció degudes, i això contribueix a la perpetuació de les dinàmiques discriminatòries i genera un sentiment de desamparament i desconfiança.

4.3.1. La inacció i la minimització com a patró dominant

El patró de resposta institucional més consistentment denunciat pel jovent participant en aquest estudi és la inacció o la minimització dels fets discriminatoris per part del personal que representa les diverses institucions. La percepció d'abandonament és transversal: en l'àmbit educatiu, els relats de la Lei Lei («Los profesores a veces lo oían, pero tampoco decían nada») o la Jama («Tots els professors de l'escola ho sabien, però ens deien que no hi podien fer res») il·lustren com, davant situacions d'assetjament racial entre iguals o actituds racistes de docents, la resposta predominant és sovint mirar cap a un altre costat. L'Amna subratlla aquesta omisió de responsabilitat: «Els professors, que tenen la responsabilitat d'intervenir-hi, eren els que ignoraven aquestes situacions.»

Aquesta passivitat, interpretada com una manca de voluntat o capacitat institucional, pot entendre's com una manifestació de racisme institucional subtil o, com a mínim, una fallada de les institucions en l'aplicació de polítiques activament antiracistes, tal com planteja Ibram X. Kendi (2019) en diferenciar entre polítiques racistes i antiracistes. La minimització dels incidents pot, a més, reflectir una forma de *ignorància blanca* (Mills, 2007), una incapacitat o manca de voluntat de reconèixer i comprendre la gravetat i l'impacte del racisme.

La inacció percebuda no només invalida l'experiència de la víctima —una forma de negació del reconeixement que Fraser (2000) identifica com una injustícia—, sinó que, com argumenten els joves, pot enviar un missatge implícit de tolerància cap a les conductes racistes, la qual cosa contribueix a la percepció d'una impunitat estructural per als agressors, soscava la legitimitat de la institució com a espai segur i promotor d'equitat i reforça la idea que el racisme és un sistema de poder que, a la pràctica, protegeix certs actors o conductes.

En l'àmbit de l'habitatge, la ineficàcia percebuda de la mediació comunitària davant conflictes veïnals, com relata la Jaye, o la manca de resposta a queixes per discriminació, com suggereix en Mustapha, reforcen aquesta sensació d'inacció. En el context sanitari, la minimització dels símptomes de la Salma o els retards injustificats en l'atenció que van patir la Fouzia o la Khadija poden ser interpretats com a formes de negligència institucional que no prenen seriosament les necessitats de les pacients racialitzades.

4.3.2. Intervencions superficials i simbòliques

Quan, enfront d'una situació de racisme, les institucions sí que activen alguna mena d'intervenció, aquesta és freqüentment descrita pel jovent participant com a superficial,

puntual i mancada de conseqüències significatives o d'un seguiment efectiu. Segons la seva percepció, les respostes, tot i aparentar acció, sovint no aconsegueixen abordar les arrels del problema ni oferir una reparació satisfactòria.

La Pei Lei i la Nya, per exemple, van mencionar intents de mediació per part dels professors que, en la seva experiència, no van funcionar del tot o només van millorar parcialment la situació. Anteriorment ja s'ha comentat el cas de la Salma, que va denunciar un professor per biaix avaluatiu i va aconseguir que es modifiqués la seva nota i rebre una disculpa; tot i això, no va percebre cap voluntat real de canvi per part de l'agressor o la institució. «Me pidieron perdón y el otro me puso mi nota, la que me merecía [...]; ese perdón no es de corazón, sino que es para que a ellos no les pase nada.» Aquestes intervencions, que poden respondre a un protocol, però que no van acompanyades d'un treball més profund sobre les causes del racisme o de mesures reparadores clares, són percebudes com a insuficients i poc transformadores.

En alguns casos, les respostes poden ser interpretades com a merament simbòliques, orientades més a la gestió de la imatge institucional –evitar problemes, tancar un expedient– que a una veritable reparació del dany causat o a un canvi estructural profund. La manca de canvi estructural, malgrat l'acció formal, és una característica que pot associar-se al racisme daltònic o institucionalitzat (Bonilla-Silva, 2018), en què es reconeix formalment la igualtat, però s'ignoren o es minimitzen les dinàmiques racials que la soscaven. Aquesta pràctica connecta amb la crítica a les polítiques d'esborrament de la raça o a les presentacions antiracistes superficials que no qüestionen ni aborden les estructures de poder que perpetuen el racisme (Lentin, 2008; Sullivan i Tuana, 2007), deixen intactes les dinàmiques de fons i generen frustració i desconfiança en aquells que han patit la discriminació.

4.3.3. Manca de rendició de comptes i percepció d'impunitat en les forces de seguretat

En les interaccions de la joventut racialitzada no-blanca amb les forces de seguretat, la manca de rendició de comptes percebuda i la consegüent sensació d'impunitat són elements particularment aguts i recurrents. Les experiències de perfilació racial sense justificació aparent, com les narrades per en Mamadou, en Miguel, en Joan, la Jaye o l'Amira, o el tracte verbalment abusiu i els insults racistes per part d'agents, com en el cas de la Salma, rarament condueixen, segons la percepció dels joves, a conseqüències disciplinàries o legals per als agents implicats. Aquesta dinàmica il·lustra directament la problemàtica de la manca de rendició de comptes i la impunitat en contextos de potencial violència institucional. La pràctica de la perfilació racial, en si mateixa, és una manifestació clara del racisme institucional enquistat dins dels cossos de seguretat, en què la presa de decisions operatives es veu tenyida per biaixos racials.

La dificultat per denunciar formalment aquestes pràctiques és una constant en els relats. Aquesta reticència no sorgeix únicament de la por a possibles represàlies —un component de l'estrès racial que limita la capacitat d'exercir drets—, sinó també de la manca d'informació sobre els procediments, la dificultat intrínseca de provar aquest tipus d'abu-

sos —especialment si no hi ha testimonis o proves materials— i una profunda desconfiança en l'eficàcia del sistema per oferir una reparació justa. Aquesta actitud reflecteix la desconfiança institucional acumulada (Feagin, 2013), fruit d'experiències prèvies negatives o del coneixement compartit sobre la inoperància de les vies formals.

Aquestes reaccions, que van des de la interpel·lació mínima fins a l'evitació estratègica o l'ús de la ironia com en el cas d'en Khalid («A marearlo»), poden interpretar-se no només com a simples respostes individuals davant la impunitat percebuda, sinó també com a formes de resistència quotidiana o armes dels febles (Scott, 1985), tàctiques subtils emprades per subjectes en posicions de subalternitat per sobreposar-se a les relacions de poder opressives i contestar-les, encara que sigui de manera indirecta o simbòlica.

La percepció generalitzada que els agents estan protegits per la pròpia institució i que les denúncies rarament prosperen —com expressa en Vicente quan els Mossos li indiquen que una denúncia per un registre abusiu probablement no arribaria a res «porque ellos estaban haciendo su trabajo»— desincentiva enormement la recerca de justícia formal. Fins i tot quan s'intenta articular una denúncia, com en el cas de l'Amna arran d'un incident policial amb el seu germà, les víctimes sovint topen amb la negativa dels fets per part dels agents implicats i amb una clara manca d'interès o suport per part de les institucions. Aquesta situació és una evidència clara de com el racisme sistèmic opera per mantenir l'estatu quo i protegir les seves pròpies estructures i agents, fins i tot quan aquests vulneren drets fonamentals, fet que crea un cicle d'impunitat que reforça la desconfiança i el desemparament de les persones afectades.

4.3.4. El sentiment de desemparament i la normalització social de la inacció

Aquesta percepció generalitzada d'ineficàcia o indiferència institucional té com a conseqüència directa un profund sentiment de manca de suport i protecció per part dels joves, el qual erosiona la confiança en les institucions. La Jaye ho expressa de manera contundent: «Durant molt temps vaig sentir-me completament desprotegida.» Aquesta sensació de solitud i desemparament davant situacions d'injustícia i agressió, en entorns que haurien de ser segurs i protectors, és una constant en moltes de les narratives analitzades i constitueix un dels impactes més lesius del racisme institucionalitzat.

El sentiment de desemparament expressat en testimonis com els de la Jaye pot interpretar-se com una manifestació psicosocial de l'estrès racial i del potencial trauma racial, que erosiona la confiança en la capacitat —o la voluntat— de les institucions per garantir una ciutadania substantiva, en què els drets i la seguretat siguin efectivament accessibles per a tothom. El desemparament no es produeix únicament per l'acció o l'omissió de les institucions, sinó que es veu agreujat per la indiferència o la normalització d'aquestes pràctiques per part de la societat més àmplia.

El testimoni d'en Mamadou sobre la seva experiència de perfilació racial al metro és especialment eloqüent en aquest sentit: «[...] como me pasó a mí en el metro, que, cuando me pararon, las personas blancas seguían caminando sin hacer nada y norma-

lizándolo todo.» Aquesta normalització per part dels testimonis no directament afectats, la manca de qüestionament o d'intervenció ciutadana davant l'abús, contribueix a la percepció d'impunitat dels agressors i a la profunda solitud de les víctimes, un element que, com s'ha vist, agreuja el trauma racial en negar la validació social de la seva experiència. Aquesta dinàmica reforça la idea expressada pel mateix Mamadou: «Uno no se puede responsabilizar porque el sistema es así y yo solo no puedo cambiarlo porque esto pasa generalmente y es muy complicado cambiarlo.» En última instància, aquesta indiferència social legítima i perpetua el cicle d'inacció institucional i la vulnerabilitat de la joventut racialitzada no-blanca.

4.3.5. Veus i recomanacions juvenils i perspectives expertes

Atès el diagnòstic d'ineficàcia i desconexió institucional que s'ha evidenciat, el jovent participant en l'estudi articula un conjunt de recomanacions i propostes de canvi adreçades a les institucions i als decisors polítics. Les seves propostes reflecteixen una demanda de transformació estructural i pràctica. Una de les demandes més recurrents és la necessitat que els agents polítics i tècnics amb capacitat decisòria no només reflecteixin la diversitat demogràfica del país, sinó que, fonamentalment, disposin d'una comprensió sòlida i informada sobre les dinàmiques estructurals del racisme i les seves manifestacions en els diferents àmbits socials.

Com assenyala l'Aaliya, «primero de todo, que quienes vayan a implementar este tipo de políticas sean personas racializadas.» En una línia similar, la Marí i en Joan insisteixen en la importància de contractar persones racialitzades en llocs de poder dins les administracions per assegurar una representació real, una sensibilitat i un coneixement de la realitat i, al cap i a la fi, polítiques més efectives.

Aquesta demanda connecta directament amb la crítica a la manca de representativitat i la necessitat imperativa d'incorporar el coneixement situat (Haraway, 1988) i l'agència epistèmica (Collins, 1990) de les persones racialitzades no-blancues en la pròpia formulació de les polítiques que les afecten. És, en essència, una crida a la descolonització del saber i del poder dins de les estructures institucionals.

La Mireia An Xiao interpel·la directament les institucions a «escollar més la gent real, perquè la política actual només mira pels interessos d'uns pocs», i a fomentar una representació política que reflecteixi veritablement la diversitat social. La idea de «conèixer la ciutadania», com expressa la Karessa, implica que els decisors «bajen un poco ese nivel de poder que tienen y que se lo den a alguien que entienda». En relació amb això, la necessitat d'invertir en formació antiracista real i continuada dins les institucions és una altra recomanació clau, com destaca la Marí, qui emfatitza que no es tracta només de cursos puntuals, sinó d'un treball profund que porti a canvis de comportament i a una «visió més holística i global del que no va».

En l'àmbit educatiu, es proposa que les institucions parlin més del racisme des de l'escola (Pei Lei, Karima), que s'hi facin xerrades de conscienciació i s'hi portin refe-

rents (Aaliya, Mamadou), i que es formi el professorat per gestionar aquestes qüestions amb sensibilitat (Jaye). Per al món empresarial, la recomanació de la Fouzia és clara: «Prendre mesures quan es viuen situacions racistes, no obviar-les, i disculpar-se.» La Kumba afegeix la necessitat que les institucions no mantinguin polítiques que generen exclusió sota premisses falses. La importància de la sanció efectiva davant actes racistes és subratllada per en Mamadou, qui també suggereix augmentar la presència de referents racialitzats en cossos com la policia. Finalment, tant en Khalid com la Liliana insisteixen en la necessitat que les institucions obtinguin informació veraç i directa de les persones afectades pel racisme, en lloc de basar-se en percepcions superficials o el desconeixement. Les recomanacions de les persones joves participants en l'estudi convergeixen amb les anàlisis expertes que apunten la urgència d'abordar el racisme de manera estructural i sistèmica.

Des d'una perspectiva experta, organitzacions com Iridia, a través de les veus de Marta Vallverdú i Úrsula Ruiz, corroboren i aprofundeixen aquesta anàlisi. Subratllen la manca de reconeixement institucional explícit del caràcter sistèmic del racisme per part d'alguns responsables polítics i comandaments, que sovint recorren a l'argument de les «pomes podrides» per evitar abordar la dimensió estructural del problema. Aquesta negació o minimització dificulta l'adopció de mesures efectives. Vallverdú i Ruiz també assenyalen els obstacles legals i pràctics per a la denúncia i l'acreditació del racisme, i reafirmen la necessitat primordial de mecanismes de control extern independents i efectius per a les forces de seguretat. Aquesta és una demanda estructural crucial per abordar la manca de rendició de comptes i la impunitat percebuda i buscar una transformació real de les relacions de poder entre la ciutadania i les forces de seguretat. Així mateix, insisteixen en una formació antiracista profunda i transversal per a tot el personal de les administracions públiques com a pas indispensable per començar a trencar el cicle d'impunitat i de resposta institucional deficient.

4.4. Estratègies juvenils d'afrontament, resistència i supervivència davant un racisme omnipresent

Malgrat el context opressiu caracteritzat per manifestacions multiformes de racisme, l'impacte emocional i psicològic que aquest genera i la percepció generalitzada d'una resposta institucional inadequada, el jovent participant en aquest estudi no es configura com un subjecte passiu. Ben al contrari, les seves narratives revelen una notable agència i el desplegament d'una gran diversitat d'estratègies per sobreposar-se al racisme quotidià i estructural, resistir-lo, afrontar-lo i, en última instància, sobreviure-hi.

4.4.1. Interiorització, evitació i adaptacions performatives: la gestió del risc i el cost emocional

Les estratègies varien significativament en funció de múltiples factors —com l'edat, el context específic de la interacció racista, el gènere, la personalitat, els recursos emocionals i socials disponibles, les experiències prèvies i el nivell de consciència o politització—

i comporten diferents costos i beneficis percebuts. En aquest sentit, Guadalupe Begazo subratlla la idoneïtat de construir activament espais de resiliència i parla de la necessitat de crear, «por necesidad», un «refugio, un lugar de apoyo, un grupo...». Aquesta és una idea que coincideix clarament amb la teorització sobre la creació d'espais propis, contrapúblics subalterns i xarxes de suport (Baldridge, 2019; Fraser, 1990) com a formes d'agència col·lectiva.

Una primera estratègia es pot agrupar sota el paraigua de la interiorització, l'evitació o l'adaptació performativa. Davant situacions de racisme —especialment microagressions en espais públics o en contextos de precarietat laboral, en què la confrontació directa es percep com a arriscada—, el silenci autoprotector és una reacció sovint reportada pels participants. És el cas, per exemple, de la Lei Lei, la Pei Lei, l'Aaliya o la Cecília en l'àmbit escolar, i d'en Mamadou, l'Aurora o la Salma en l'àmbit laboral. El silenci, tot i generar sovint frustració interna, s'entén com una forma de gestió del risc.

Aquest tipus de resposta s'emmarca dins les estratègies d'afrontament (*coping strategies*) individuals (Harrell, 2000; Lazarus i Folkman, 1987), en les quals Kenza Benzidan interpreta aquest silenci com un possible «ajust creatiu»: un mecanisme de defensa après davant la ineficàcia percebuda de la queixa o el perill de represàlies. En alguns casos, com relaten en Joan o en Khalid en relació amb la perfilació policial o la vigilància en comerços, l'evitació pot derivar en una normalització o resignació davant pràctiques discriminatòries percebudes com a inevitables, una possible conseqüència de la interiorització de l'opressió o de la desconfiança institucional acumulada.

En aquest sentit, en Joan arriba a afirmar que la discriminació en l'habitatge «és una cosa que les persones com jo hem normalitzat». La Pei Lei, per exemple, aconsella a altres joves «que pasen de ellos, porque eres tú el que estás afectado; el otro estará tranquilo y tú estarás pensando todo el rato en eso», la qual cosa pot reflectir una estratègia d'evitació per autopreservació.

L'adaptació o el camuflatge identitari són altres formes d'aquesta categoria: algunes participants parlen de la necessitat de modificar la manera de vestir i de maquillar-se segons l'entorn (Aurora) o d'ocultar el hijab per accedir a una feina (Nya); en Varun i Malcolm McCarthy reflexionen sobre la gestió de la presentació corporal per interpretar una no-amenaça. Aquestes són estratègies performatives (Goffman, 1959; Puwar, 2004) en què la performance de la no-amenaça, en particular, connecta amb la discussió sobre la masculinitat racialitzada i la necessitat de gestionar activament la percepció d'amenaça que se'ls projecta. Si bé aquestes estratègies poden oferir protecció temporal o facilitar el fet de sobreposar-se en entorns hostils, sovint impliquen un alt cost emocional i identitari, fet que explica les resistències de la gran majoria de participants, especialment en la casuística de l'islam visible.

Finalment, el càlcul estratègic sobre si intervenir pedagògicament davant una situació racista, com relaten en Varun, la Mireia An Xiao o la María en contextos laborals, constitueix una altra manifestació d'aquesta gestió conscient del risc. Aquesta deliberació, que implica valorar les possibles conseqüències de la confrontació (pèrdua d'oportunitats,

represàlies) enfront del cost psicològic de mantenir-se en silenci, és una forma de *racial coping*, respostes individuals o col·lectives orientades a la regulació emocional i a l'avaluació de costos-beneficis (Harrell, 2000). Aquest procés, lluny de ser passiu, implica una complexa agència epistèmica en l'avaluació de la situació i les seves potencials derivades, fins i tot quan l'opció final és el silenci, mantenint un equilibri fràgil entre la resistència i l'autoprotecció.

4.4.2. La cerca de suport i la creació d'espais segurs: refugis emocionals i xarxes comunitàries

Una segona categoria clau d'estratègies davant el racisme es fonamenta en la recerca de suport i la creació d'espais de refugi emocional. L'entorn familiar i íntim (pare, mare, germà, germana, amistats properes) es configura com la principal font d'orientació i contenció per a molts joves, com il·lustren els relats de la Karima, l'Aurora i la Salma en contextos escolars, o d'en Miguel i la mateixa Salma en situacions vinculades a l'àmbit sanitari. Aquestes xarxes de suport primari són percebudes com a fonamentals per sostenir el benestar emocional. En aquest marc, la família pot actuar com un agent actiu de socialització racial (Hughes *et al.*, 2006) i oferir eines interpretatives, estratègies de resposta i validació de les vivències viscudes.

L'Aaliya destaca el paper del seu pare: «Sempre li explicava la situació, em donava consells. [...] La veritat és que el meu pare en aquest sentit era de gran ajuda.» La Lei Lei, per la seva banda, troba suport en companyes i amigues de confiança: «Nos lo contamos todo, a veces sale el tema y hablamos.» La Manal també destaca el suport de les seves amigues catalanes i de la seva parella marroquina. Tanmateix, aquest suport també presenta límits: en alguns casos, per la manca de coneixement o eines dels progenitors per intervenir-hi, com relatava l'Aurora pel que fa a l'orientació acadèmica; en d'altres, per la voluntat dels joves de no afegir preocupacions als seus familiars, com explicava la Jaye.

Les xarxes comunitàries i informals, basades en l'origen compartit, l'experiència migratòria o la identitat racialitzada, també són crucials, especialment en àmbits com l'accés a l'habitatge, en què l'Aaliya i l'Amna van relatar haver trobat solucions a través de contactes (capítol 3), o en la creació de grups de suport i amistat, com els que descriu Guadalupe Begazo. Aquests espais permeten la validació de les experiències, l'intercanvi d'estratègies i la construcció d'identitats col·lectives resistents (Fraser, 2000).

La família, la comunitat i els grups d'afinitat, com han manifestat, per exemple, la Jaye i la María, esdevenen refugis fonamentals davant un món exterior sovint hostil. No obstant això, com reflexiona Kenza Benzidan, aquesta creació d'espais segurs, tot i ser protectora, pot comportar una certa tensió amb el risc d'autolimitació o de reducció de l'espai de socialització més ampli si les barreres externes no es desafien simultàniament. De fet, la Liliana aconsella als joves que «se refugien en personas en las que confíen, ya sean sus familias o amigos cercanos. Que no den por hecho que no les van a entender».

4.4.3. Acció directa i confrontació: l'afirmació dels límits i la presa de consciència

En tercer lloc, i en contrast amb les estratègies més interioritzadores, la joventut racialitzada no-blanca també desplega un ampli repertori d'estratègies d'acció i confrontació directa davant les manifestacions del racisme. Una de les més recurrents és la confrontació verbal i l'establiment de límits clars davant comentaris o actituds discriminatòries. Aquesta tàctica, utilitzada per participants com la Lei Lei, la Karima, la Salma, la Dariana, la Bibi o en Miguel, constitueix una forma de resistència quotidiana activa, que pot entendre's a través de marcs com les armes dels febles de James C. Scott (1985) o el *game* analitzat per Victor M. Rios (2011) en contextos de joventut marginalitzada, en què s'utilitzen formes creatives d'intel·ligència situacional per afirmar l'agència i preservar la dignitat.

De la mateixa manera, diverses participants recomanen al jovent no romandre passius i reivindicar el propi espai i respecte: La Lei Lei aconsella a altres joves «que no se guarden las cosas porque luego somos nosotros los que estamos afectados [...]». Es mejor decir lo que sientes, aunque no te hagan caso, pero al menos lo has dicho. Que den respuesta». En la mateixa línia, la Karima considera que el consell més important és «el de no callar-s'ho. No callar-s'ho i deixar de fer veure que no passa res», i l'Amira insisteix a «no deixar que els afecti, que intentin buscar un suport, que no s'ho callin i que aprenguin a posar límits». L'Aurora, per la seva banda, aconsella als joves «que no agachen la cabeza ante nada ni nadie. Que, si no han hecho nada malo, ellos tengan la cabeza bien alta y se formen para poder combatir estas situaciones de una manera que les escuchen.»

Aquesta forma d'agència, com destaquen la Lei Lei i la Kumba, sovint s'intensifica a mesura que els joves avancen en edat, adquireixen més recursos expressius i confiança personal, i desenvolupen una presa de consciència més important. Aquesta evolució de l'agència és un aspecte clau d'un procés més ampli de desenvolupament d'una consciència crítica, que pot connectar amb conceptes com la *consciència mestissa* (Anzaldúa, 2012) i la *dobla consciència* (Collins, 1990; Du Bois, 2022), en què, com hem vist, l'experiència de la marginalització pot esdevenir una font de lucidesa i empoderament.

En aquest sentit, és significatiu que molts joves, com la Kumba, l'Aaliya o la Liliana, relatin que la capacitat d'anomenar, entendre i confrontar el racisme és un procés que evoluciona amb el temps i subratlla la dimensió epistèmica de la resistència: entendre el racisme en les seves múltiples formes és un pas crucial per poder-lo afrontar de manera efectiva.

En aquest sentit, la necessitat de buscar suport en organitzacions o col·lectius antiracistes esdevé una estratègia d'acció, tot i que no tots els joves hi recorren o en coneixen l'existència, com expressen la Lei Lei o la Pei Lei. No obstant això, aquells que sí que han tingut contacte amb aquests espais, com en Joan («Etic a SOS Racisme»), la Kumba («Vaig participar en el CNAAE»), l'Aurora («Suerte tenemos de CampusRom») o la Karessa («A veces sí, en Catarsia»), en valoren enormement les eines epistèmiques i la xarxa de suport que ofereixen. Aquesta vinculació amb espais de militància i suport organitzat connecta amb la llarga tradició de lluita col·lectiva contra el racisme i per l'autodeterminació (Carmichael i Hamilton, 1968), en què la solidaritat comunitària i la construcció d'un poder propi són fonamentals.

Finalment, també s'observen estratègies pragmàtiques que, tot i permetre esquivar obstacles immediats, posen de manifest la profunditat estructural de la discriminació. Un exemple és l'ús d'intermediaris per superar barreres racials en l'accés a drets bàsics, com fan la Karessa i en Joan en la cerca d'habitatge. Aquesta pràctica, encara que funcional a curt termini, no només evidencia la necessitat de buscar vies indirectes per accedir a espais que haurien de ser universalment accessibles, sinó que també il·lustra la persistència del racisme estructural i la manera com, en determinats contextos, es fa necessari mobilitzar el que Lipsitz (2006) anomena *capital blanc* per superar barreres discriminatòries.

4.4.4. Visibilització, denúncia pública i reivindicació de drets

Paral·lelament a la confrontació directa, emergeixen estratègies de visibilització i denúncia pública informal com a eines alternatives per generar consciència i exercir pressió social. L'ús de les xarxes socials, com suggereix en Vicente, o l'expressió artística, practicada per exemple per Malcom McCarthy, esdevenen espais valuosos per exposar i afrontar les injustícies. Aquestes pràctiques són formes de resistència cultural i política que busquen disputar les narratives hegemòniques, connectant amb la mirada opositora (Bell Hooks, 1992) i la lluita activa en els règims de representació analitzats per Stuart Hall (2024), amb l'objectiu de crear narratives alternatives que desafii les representacions dominants.

Alhora, la reivindicació activa de drets, com fa la Bibi en l'àmbit laboral, o l'empoderament individual mitjançant l'ús de coneixement tècnic i llenguatge específic per desafiar situacions de menyspreu, tal com relata l'Aaliya en el context sanitari, són altres formes rellevants d'agència epistèmica individual en què el coneixement esdevé una eina de resistència i afirmació.

Per la seva banda, la via de la denúncia formal davant les institucions emergeix com una estratègia poc freqüent i profundament marcada per la desconfiança. En molts dels relats recollits, aquesta opció s'associa a un procés carregat d'ambivalències i obstacles, en què els costos emocionals, administratius i simbòlics acostumen a superar els beneficis esperats. La percepció generalitzada entre els participants és que les institucions (escoles, universitats, serveis públics o instàncies jurídiques) no garanteixen una protecció efectiva davant el racisme, sinó que, en molts casos, poden arribar a reforçar-lo mitjançant la indiferència, la deslegitimació del testimoni o la revictimització. Aquest descrèdit institucional, expressat reiteradament en les narratives de les persones joves entrevistades, pot ser analitzat d'acord amb el concepte de *desconfiança institucional acumulada*, desenvolupat per Feagin (2013), que fa referència a l'erosió sostinguda de la confiança en les estructures formals com a resultat d'experiències reiterades d'injustícia i exclusió.

Dins d'aquest context de pèrdua de la confiança institucional, la decisió de denunciar no es pren mai de manera impulsiva, sinó que respon a un càlcul estratègic condicionat per la gravetat de l'incident, la disponibilitat de suports i el risc percebut. Així ho exemplifiquen casos com el d'en Joan, que va interposar una denúncia després de patir una

agressió física i verbal en el seu lloc de feina; el de la Karima, que va reclamar davant la universitat arran d'un episodi discriminatori viscut durant les pràctiques professionals, o el de la Salma, que només va recórrer al Departament d'Educació quan va entendre que l'episodi viscut podia comprometre seriosament el seu futur acadèmic. En tots tres casos, la denúncia formal no es viu com un exercici ple de drets, sinó com una via d'últim recurs, condicionada per l'expectativa limitada d'eficàcia i per la càrrega emocional que comporta exposar-se a un sistema que, massa sovint, no ha demostrat ser aliat.

Aquesta situació posa en evidència la bretxa que hi ha entre la ciutadania formal —el dret reconegut a denunciar— i la ciutadania substantiva, entesa com la capacitat real d'exercir aquest dret de manera efectiva sense patir costos desproporcionats ni processos de revictimització (Marshall i Bottomore, 2023). Com expressa en Joan, la discriminació esdevé una realitat diària tan constant que arriba a ser normalitzada: «El racisme que patim [...] és present des que ens llevem fins que anem a dormir. És una situació que hem interioritzat, hem après a conviure-hi en aquesta societat. Si reaccionéssim per cada acte de racisme, els jutjats estarien plens de querelles». Aquesta citació exemplifica la complexitat i la fatiga que envolten la presa de decisions sobre si denunciar o no, i reflecteix un procés en què la resistència conviu amb una resignació pragmàtica davant la realitat estructural del racisme.

Malgrat la clara situació d'infradenúncia, resulta significativa —i en certa manera paradoxal— la freqüència amb què diversos participants insisteixen en la necessitat de denunciar. A tall d'exemple, la Liliana, en Vicente o la Salma emfatitzen la importància de la denúncia: «Tienen que tener valor.» En Joan, des de la seva trajectòria activista, també s'hi suma: «Avui en dia és un delictes d'odi [...]. Jo animo la gent a denunciar.»

Finalment, cal subratllar que l'elecció i l'eficàcia d'aquestes estratègies estan fortament modulades per una complexa intersecció de factors, que inclouen l'edat del jove; el context específic de la interacció racista; el seu gènere; la seva personalitat; els recursos emocionals, socials i materials de què disposa; les seves experiències prèvies amb el racisme i les respostes institucionals, i el seu nivell de consciència crítica i politització. No hi ha, per tant, una única «estratègia correcta», sinó un repertori divers i dinàmic de respostes.

4.5. Conclusiones del capítol

L'anàlisi transversal feta en aquest capítol ha permès aprofundir en les múltiples i complexes repercussions del racisme sistèmic en la vida de la joventut minoritzada racialment a Catalunya. Més enllà de les manifestacions concretes del racisme en diversos àmbits —documentades al capítol anterior—, s'ha evidenciat com l'exposició constant a aquestes dinàmiques d'exclusió, biaix i discriminació genera un impacte emocional i psicològic profund i acumulatiu. La ràbia, la frustració, la tristesa, l'esgotament, la por, la inseguretat, la humiliació, el sentiment de menysvaloració i, de manera particularment dolorosa, la fractura del sentiment de pertinença configuren un espectre de respostes emocionals que testimonien el cost subjectiu de viure en una societat estructuralment racista. Aquestes vivències

s'inscriuen en un continu que sovint implica un alt cost en l'autoestima i la salut mental de la joventut alteritzada per processos de racialització, i arriba a constituir formes de trauma racial, tal com apunten les perspectives expertes integrades en l'anàlisi.

Paral·lelament, en aquest capítol s'ha constatat la percepció generalitzada per part de la joventut no-blanca d'una resposta institucional majoritàriament inadequada i insuficient davant les situacions de racisme. La inacció, la minimització dels fets, la superficialitat de les intervencions i la manca de rendició de comptes per part de les institucions (educatives, policials, administratives, etc.) no només invaliden l'experiència de les víctimes, sinó que també reforcen la sensació d'impunitat i erosionen profundament la confiança en els mecanismes formals de protecció i justícia. Aquesta percepció, corroborada per les anàlisis d'organitzacions expertes en drets humans, subratlla la distància que hi ha entre els marcs normatius que proclamen la igualtat i la realitat viscuda pel jovent minoritzat racialment.

Davant d'aquest doble panorama —l'impacte del racisme i la deficiència percebuda en les respostes institucionals—, emergeix amb força l'agència de la joventut racialitzada no-blanca. Aquesta no es configura com un actor passiu, sinó que desplega un ampli i complex ventall d'estratègies d'afrontament, resistència i supervivència. Des de formes d'interiorització o evitació, passant per la cerca activa de suport en xarxes familiars i comunitàries i la creació d'espais segurs, fins a la confrontació directa, la denúncia —tot i que minoritària— o l'empoderament individual i col·lectiu, el jovent subaltern per criteris racials demostra una notable capacitat de resiliència i de sobreposar-se en entorns sovint hostils. Aquestes estratègies, si bé són un testimoni de la seva fortalesa i creativitat, també comporten un cost emocional i un desgast significatiu, ja que impliquen una càrrega addicional de gestió i autovigilància que no recau de la mateixa manera sobre altres joves.

En definitiva, l'anàlisi d'aquest capítol revela un cicle complex en què el racisme estructural genera un profund malestar i exclusió, les institucions sovint fallen en la seva responsabilitat de protecció i reparació, i la joventut racialitzada no-blanca es veu forçada a desenvolupar estratègies d'agència per sobreviure i afirmar la seva dignitat. Aquest context d'impacte continuat del racisme, de respostes institucionals deficientes i de sobreposar-se estratègicament de manera perenne té, com s'explorà en profunditat al capítol següent, implicacions profundes en la manera com aquest jovent construeix la seva identitat, viu els seus processos de socialització i experimenta —o se li nega— una ciutadania plena i substantiva en la societat catalana contemporània. La demanda implícita que emergeix d'aquestes vivències no és només de reconeixement o de suport individual, sinó una interpel·lació directa a les estructures socials i polítiques per a un canvi profund i sistèmic que abordi les arrels del racisme.

5. IDENTITAT, SOCIALITZACIÓ I CIUTADANIA SOTA EL RACISME SISTÈMIC

5.1. Introducció

Després d'haver abordat en els capítols anteriors les diverses formes que adopta el racisme estructural en àmbits essencials de la vida de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya, així com les seves repercussions, les (in)accions institucionals i les estratègies d'adaptació, resistència i supervivència desenvolupades pel jovent, aquest capítol es concentra en els impactes subjectius i relacionals d'aquestes vivències. L'objectiu és examinar com aquestes experiències quotidianes de discriminació, exclusió i estigmatització influeixen en els processos de formació identitària, en les relacions de socialització, en el sentiment de pertinença i en la capacitat d'exercir —o veure restringida— una ciutadania plena.

L'anàlisi es fonamenta principalment en les narratives recollides en les entrevistes en profunditat, en què el jovent minoritzat racialment articula les seves pròpies percepcions sobre la identitat etnoracial, la hibriditat cultural, les tensions viscudes i les estratègies desenvolupades. Aquestes reflexions es posen en diàleg amb els marcs teòrics pertinents provinents dels estudis crítics de raça, la teoria postcolonial, els estudis de gènere i interseccionalitat, la teoria de la ciutadania i l'epistemologia feminista sobre el coneixement situat, per tal d'oferir una interpretació conceptualment robusta de les vivències reportades.

L'argument central que vertebrava aquest capítol és que el racisme opera com una estructura fonamental en la socialització de la joventut no-blanca a Catalunya. Aquesta estructura no només limita oportunitats externes, sinó que condiciona intrínsecament la negociació de la pròpia identitat i genera una tensió entre l'autopercepció, les arrels familiars o culturals i les categories racials imposades socialment. Aquesta tensió impacta directament en el sentiment de pertinença i en la possibilitat d'experimentar una ciutadania plena i substantiva, més enllà del reconeixement formal.

Per desenvolupar aquest argument, el capítol s'estructura en les seccions següents: primer, s'analitzen les complexitats de l'autoidentificació etnoracial i el sorgiment

d'identitats híbrides com a resposta al context migratori i racialitzat. Segon, s'explora l'impacte directe del racisme en els processos de socialització i les relacions interpersonals. Tercer, s'aborda la qüestió de les fronteres de la ciutadania examinant la bretxa entre els drets formals i la pertinença viscuda. Quart, i ocupant un espai central en aquest capítol donada la seva rellevància explicativa, s'aprofundeix en la centralitat de la interseccionalitat. Aquesta secció analitzarà de manera detallada com múltiples eixos de desigualtat —incloent-hi l'edat, el gènere, l'origen ètnic-nacional, la classe social, l'orientació sexual, la religió, l'estatus administratiu i la capacitat, però no limitant-s'hi— no només s'acumulen, sinó que interactuen i es constitueixen mútuament per modular i produir experiències úniques de racisme i discriminació per al jovent no-blanc. Cinquè, es reflexiona sobre el valor del coneixement situat i l'agència epistèmica dels subjectes racialitzats. Finalment, s'explora la construcció d'imaginari i la lluita per la generació de referents propis com a elements clau en aquest procés de sobreposar-se des del punt de vista identitari.

5.2. Complexitats de l'autoidentificació etnoracial

Les respostes sobre la pròpia identitat etnoracial recollides en aquest estudi revelen, d'entrada, una gran diversitat i posen de manifest la complexitat inherent a aquest tipus d'identificacions, especialment en un context català marcat per la migració, el mestissatge i les interseccions culturals. Aquesta pluralitat reflecteix com cada persona negocia i expressa la seva identitat de manera singular, barrejant, sovint, elements vinculats a múltiples eixos com la nacionalitat, l'origen geogràfic, l'ascendència familiar, l'ètnia, la raça i, en alguns casos, la religió.

5.2.1. Patrons d'identificació monoètnica i racial

Dins de la diversitat de respostes, emergeix un primer conjunt de patrons basats en una autoidentificació principalment única o monoetnoracial. Les dades recollides mostren diversos patrons d'identificació. En primer terme, emergeixen identificacions basades en la nacionalitat o la ciutadania en un sentit ampli, com *catalana*, *espanyola* o *senegalesa*. Aquestes respostes reflecteixen una identificació primordial amb el territori de naixement o residència i l'adscripció legal o administrativa. Per altra banda, diverses persones es defineixen basant-se en l'origen geogràfic o cultural dels progenitors, utilitzant termes com *xinesa*, *marroquina*, *dominicana* o *filipina* tot i haver nascut a Catalunya.

Això no obstant, un nombre significatiu de respostes transcendeixen l'origen nacional o geogràfic per centrar-se explícitament en l'etnicitat o la raça com a eix central d'identificació. Identificacions com *negra*, *afrodescendent*, *gitana* o, de manera més àmplia, *racialitzada*, posen en evidència com les experiències personals de racialització, reconeixement cultural o exclusió social esdevenen un factor determinant en la construcció de la identitat. L'ús d'aquests termes demostra que, per a moltes persones, les categories racials imposades socialment —i les dinàmiques de poder que impliquen— tenen un impacte més profund i constitutiu en la seva autopercepció que no pas l'origen geogràfic

o la nacionalitat formal. Aquestes tensions inherents a la identificació única anticipen la complexitat que s'explorà en les identitats híbrides.

5.2.2. Híbriditat i fricció en les identitats

Una proporció significativa de la joventut participant en aquest estudi negocia identitats que no s'ajusten a categories úniques o excloents. Les identificacions híbrides que emergeixen en aquest estudi —com «mestissa japonesa-catalana», «marroquina, musulmana i catalana» o «bengalí crescuda aquí»— són una clara manifestació d'aquesta hibriditat identitària. Afirmacions com «gitana, però no al 100%», o la sensació recurrent de ser «ni d'aquí ni d'allà», lluny de ser manifestacions d'indecisió, evidencien una resistència activa a les etiquetes rígides i una percepció profunda de l'ambigüitat inherent a la pròpia posició identitària en una societat racialitzada.

Tot i que alguns participants, com la Karessa, que s'identifica com a «filipina i catalana», viuen aquesta dualitat com una oportunitat i un privilegi perquè li ha permès «tenir riquesa cultural desde muchas partes», per a moltes altres aquesta vivència «entre cultures» es manifesta de manera més conflictiva. La Mireia An Xiao verbalitza que «no em sento totalment part de cap grup concret. Soc una persona que compleix molt el perfil de “nena catalaneta”, però no em sento 100% catalana. Tampoc em sento xinesa». Aquesta dificultat es reitera en el cas de la Lei Lei, que es debat entre identificar-se com a xinesa o espanyola i concloent amb un significatiu: «No sé qué responder.»

Evidentment, el racisme té un paper central en aquesta negociació identitària. Com expressa la Maria, «de pequeña, cuando me preguntaban de dónde era, yo siempre decía catalana o española, defendiéndolo a muerte, y la gente decía: “Pero tú no lo eres.” Y entonces yo me sentía superofendida.» L'Aaliya descriu una trajectòria similar: «Jo crec que la nostra generació va tenir aquest sentiment de no saber d'on pertany una. D'una banda, la gent et diu: “Si tu has nascut a Barcelona, ets catalana”, però els catalans no et veuen com a catalana. Primer intentes assimilar-ho d'alguna manera, lluitar contra això, i dir: “Jo soc catalana.” Després acabes perdent-te, no tenint aquesta identitat i finalment t'adones que realment ets marroquina, nascuda en un país que no et veu com els seus, simplement. Saber això em fa estar tranquil·la, saber la meua identitat realment com és.»

5.2.3. Implicacions teòriques i metodològiques

Les dades d'aquest estudi il·lustren les limitacions dels models de categorització de la diversitat etnoracial. Com s'ha assenyalat en el marc teòric, les categories fixes tendeixen a reificar conceptes socials com *raça* o *ètnia*, i ignoren els processos dinàmics mitjançant els quals les persones configuren les seves identitats en contextos específics (Brubaker, 2006). Les identificacions que emergeixen, com «mestissa japonesa-catalana» o «marroquina, musulmana i catalana», demostren com aquestes identitats es construeixen en l'encreuament de factors personals, socials i culturals.

La hibriditat identitària reflecteix conceptes teòrics desenvolupats per entendre les identitats postcoloniales i de la diàspora. L'experiència d'habitar un espai *entre* cultures s'identifica amb la noció d'un «tercer espai» (Bhabha, 2008) que no és mai la suma d'identitats preexistents, sinó un lloc productiu on emergeixen noves formes d'identificació, fruit de la tensió i la negociació entre el llegat migratori i el context del territori de residència. Experiències viscudes en l'*habitar la frontera* explorat per Gloria Anzaldúa (2012), en què el límit no és només geogràfic, sinó un espai psíquic i cultural de tensió, però també de potencial transformador.

Les identitats híbrides, per tant, no són una anomalia ni una «crisi identitària» passatgera, sinó una conseqüència lògica dels processos migratoris, de la racialització i de la vida en societats culturalment diverses i jerarquitzades. La seva anàlisi és fonamental per comprendre els reptes i les potencialitats a què fa front la joventut racialitzada no-blanca en la seva lluita per la pertinença i el reconeixement.

En conseqüència, l'ús de categories estandarditzades en la recerca o en les polítiques públiques, si bé pot ser útil per identificar certs patrons demogràfics, corre el risc de simplificar en excés les experiències diverses. Cal avançar cap a un model d'anàlisi identitària que reconegui la identitat com un procés dinàmic, situacional i relacional, capaç de captar la riquesa i la complexitat de les experiències individuals (DaCosta, 2020). Aquest enfocament no només enriquiria el coneixement sobre les identitats etnoracials, sinó que facilitaria un abordatge més respectuós i transformador del racisme i les desigualtats socials.

5.3. Processos de socialització en un entorn racialment estructurat

El racisme sistèmic no només impacta en el benestar individual de la joventut subalterna per criteris racials, sinó que opera com una força estructurant fonamental en els seus processos de socialització, és a dir, en la manera com aprenen i interioritzen les normes, els valors, els rols i les relacions socials del món que els envolta. Des de la infància, les experiències de racialització (directes o indirectes, subtils o explícites) ensenyen al jovent el seu «lloc» assignat dins de les jerarquies racials de la societat catalana. Aquest aprenentatge, sovint dolorós i no sempre conscient en les seves etapes inicials, implica la interiorització de la diferència racial com un eix significatiu d'organització social i la consegüent necessitat de desenvolupar codis de conducta i estratègies d'interacció que poden variar significativament si es mouen en espais percebuts com a «blancs» o en entorns comunitaris o familiars en què la seva identitat racialitzada és la norma o, si més no, és compartida i validada.

5.3.1. El paper de les famílies i les comunitats

Les famílies i les comunitats properes esdevenen agents crucials i sovint primaris en aquests processos de socialització racial. Davant d'una societat que freqüentment transmet missatges negatius, estereotipats o directament hostils, moltes famílies racialitzades

despleguen estratègies conscients per preparar els seus fills i filles per al biaix racial. La *socialització racial* pot incloure la promoció de l'orgull etnocultural, la transmissió de la història i els valors del grup d'origen, i l'ensenyament de mecanismes d'afrontament i resiliència (Hughes *et al.*, 2006). La Bibi, per exemple, troba un punt d'inflexió i validació quan el seu pare li explica que ell també va patir racisme: «Ese día mi padre lloró, y mi padre no es de las personas que lloran. Entonces me dije: no soy la única que pasa por esta situación, sino que hay personas que son unos mierdas y hacen sufrir a los demás.» Aquest reconeixement de l'experiència paterna la connecta amb una realitat compartida i li ofereix un marc per entendre el racisme no com un problema individual, sinó com una injustícia externa.

De manera similar, l'Aurora sent que «mi familia siempre estaba ahí para darme apoyo cuando me pasaba. Sobre todo a mi madre, porque ella ha vivido muchas más cosas que yo», i l'Amira afirma: «Sento que tinc el suport de la meua família, perquè ells han viscut coses molt pitjors que jo.» El suport de l'Aaliya prové també del seu pare, qui li aconsella estratègies per gestionar el racisme: «El meu pare ha estat el meu gran suport. Sempre li explicava el que passava, i ell m'aconsellava. Em deia que, si hi havia alguna manera de solucionar-ho, el millor era parlar amb la persona. Però que, si no hi podia fer res, llavors no era responsabilitat meua i no havia de deixar que m'afectés.»

Això no obstant, cal matisar que el rol de la família com a agent de socialització antiracista no és universal ni està exempt de contradiccions. L'anàlisi suggereix que, en altres casos, les famílies poden no tenir les eines per acompanyar aquests processos, o fins i tot poden adoptar estratègies de silenci o negació com a mecanisme de protecció. Algunes poden minimitzar la importància del racisme o fomentar discursos d'adaptació acrítica, confiant en un missatge d'integració que no sempre es correspon amb la realitat estructural. Per tant, la família esdevé un espai complex on es negocien les estratègies de supervivència i on el suport explícit i la transmissió de resiliència coexisteixen, de vegades, amb la reproducció de dinàmiques que poden dificultar una confrontació directa amb el racisme sistèmic.

5.3.2. La socialització escolar

Les institucions educatives, lluny de ser espais neutres, perpetuen activament normes, valors i marcs interpretatius que reforcen les categories de diferència socialment construïdes, incloent-hi la raça, la classe i el gènere (Ore, 2011). En aquest context, infants i joves no assimilen únicament els continguts del currículum escolar formal, sinó que, a través de les seves experiències quotidianes a l'aula i al centre, interioritzen també missatges implícits sobre la seva posició social. L'escola esdevé així un espai on es (re)produeixen formes de classificació racial i on es transmet, sovint de manera no explícita, el lloc que se'ls assigna dins d'una estructura social jerarquizada per criteris racials i culturals.

Les experiències de racisme escolar documentades al capítol 3 —des de les microagressions i l'excepcionalització de l'èxit fins al qüestionament de la competència lingüística,

l'assetjament entre iguals i, de manera crítica, l'orientació acadèmica segregadora i els biaixos en l'avaluació per part del professorat— són manifestacions concretes d'aquests processos. Aquests no només condicionen les trajectòries acadèmiques mitjançant, per exemple, la jerarquització dels itineraris educatius a Catalunya (Tarabini i Jacovkis, 2019), sinó que també modelen profundament l'autoconcepte i les aspiracions de la joventut afectada.

Un currículum oficial impregnat de biaixos eurocèntrics (Zhang-Yu *et al.*, 2021), juntament amb l'aplicació pràctiques com de la *condescendència pedagògica* (Tenti, 2008) —que rebaixa les exigències educatives per a l'alumnat de contextos vulnerabilitzats sota una falsa lògica de protecció—, i un *currículum de la felicitat* selectiu —centrat en valors i el benestar emocional, però desvinculat de sabers exigents (Aubert *et al.*, 2009; Flecha i Puigvert, 1998)— són estratègies que, lluny de promoure la igualtat, limiten les expectatives i les oportunitats reals de l'alumnat racialitzat. Paral·lelament, la segregació escolar —tant entre centres com dins dels mateixos centres mitjançant agrupaments homogenis per nivell (Archer *et al.*, 2018; Castejón i Pàmies, 2018; Oakes, 2005)— constitueix una pràctica normalitzada que, com evidencien casos com els de la Dariana i l'Aurora (capítol 3), reforça itineraris educatius de menys prestigi i opera com una forma de violència simbòlica que naturalitza la desigualtat. Aquestes dinàmiques escolars es manifesten també en l'escassa participació efectiva de les famílies racialitzades (El Mouali Samadi, 2021; Garreta, 2015) i la creació de «contracultures» escolars com a formes de resistència davant l'exclusió (Carrasco *et al.*, 2009; Pàmies, 2011).

Lluny de ser fenòmens puntuals, aquests processos reflecteixen experiències estructurals de racisme institucional i docent, tal com han relatat els joves entrevistats, incloent-hi biaixos en l'avaluació, la perfilació dins l'aula o la manca de resposta davant situacions d'assetjament. Així, l'escola, en comptes de garantir una ciutadania plena i equitativa, pot convertir-se en un espai de reproducció de subalternitat i limitar la construcció d'una identitat positiva i empoderada per al jovent alteritzat per processos de racialització (Bourdieu, 2003).

5.3.3. La creació d'espais segurs

En aquest context, la socialització en grups d'iguals adquireix una posició central i esdevé un espai complex de negociació. La formació d'amistats, tant interracials com intraracials, està inevitablement mediatitzada per l'experiència del racisme. Per a molts joves racialitzats, els grups d'iguals que comparteixen una identitat o una experiència similar de racialització es converteixen en espais necessaris de validació, suport mutu i construcció d'identitats col·lectives. Com afirma la Nya, «no és que no vulgui socialitzar amb espanyols, però amb les persones migrades és com millor em sento. Després, quan conec alguns blancs, també em sento bé, però primer sempre vaig amb els que són com jo i després ja conec els altres». La Fouzia reforça aquesta idea: «Vulguis o no vulguis, al final t'hi sents més a prop, o entens més una persona que hagi patit el mateix que tu. Encara que l'altra persona sigui d'aquí i intenti empatitzar, la persona racialitzada que li ha passat el mateix o una cosa semblant a tu sempre t'entendrà millor.»

La creació d'aquests espais representa el que Nancy Fraser (1990) denomina *contra-públics subalterns*, grups que pel fet de ser travessats per diversos eixos de discriminació no tenen accés igualitari a les plataformes de debat i decisió. Aquests contrapúblics creen els seus propis espais discursius, on poden expressar les seves necessitats, preocupacions i experiències: esferes paral·leles en les quals els grups marginats poden desenvolupar discursos i pràctiques de resistència, desafiar les narratives dominants i proposar alternatives a les estructures de poder existents (Fraser, 1990). La Karima, per exemple, se sent «realment a gust amb noies que s'han criat aquí i que comparteixen els mateixos valors i principis que jo. No em refereixo a noies que han arribat fa poc i tenen la necessitat d'agradar o encaixar, sinó a noies que han crescut aquí i tenen criteri propi, amb les seves pròpies idees». La Kumba expressa una sensació similar de confort: «Em sento còmoda en espais on no soc l'única persona negra o l'única persona racialitzada. Quan entro en aquests espais, noto que el nerviosisme o l'alerta que sovint sento en altres contextos disminueix. [...] Crec que això té a veure amb l'experiència i amb la percepció que és menys probable que en aquests espais aparegui alguna forma de violència racista.» Aquesta cerca d'espais de seguretat és una constant, tot i que no sempre fàcil de satisfer, com indica la Pei Lei: «Solo estoy cómoda cuando estoy con mi familia, en casa, o cuando viajamos a China. Allí nadie te mira raro. En cambio, aquí es casi imposible sentirse bien.»

No obstant això, la creació i el manteniment d'aquests espais de seguretat, tot i ser una estratègia necessària i empoderadora, també poden reflectir i, en certa manera, reforçar una certa segregació social si les oportunitats d'interacció positiva i equitativa amb altres grups són limitades per les barreres persistents del racisme. La Jaye ho resumeix amb una certa tristor: «A mi, mai m'han fet sentir acollida en aquesta societat. M'he sentit més acollida en la cultura que he viscut a casa meva que en el país en què visc ara mateix.» I la María mostra com el refugi sovint té una contrapart en la reducció de l'espai de socialització: «Lamentablemente, los comentarios racistas son frecuentes en mi vida. Tengo que admitir que no socializo mucho, en general, a propósito. Últimamente también tengo la suerte de que no estoy en muchos espacios blancos, entonces el racismo no me afecta tanto.»

Finalment, és important reconèixer que l'experiència del racisme, malgrat el seu caràcter opressiu, pot actuar paradoxalment com un potent motor de socialització política i de desenvolupament d'una consciència crítica. Com alguns joves han expressat al llarg de les seves narratives (Kumba, María, Varun, Karima), enfrontar-se de manera reiterada a la discriminació i a la injustícia pot portar a un procés de «replantear muchas cosas», a una ressignificació de la pròpia identitat racialitzada «como algo positivo» des d'on articular una resistència, i a una comprensió més profunda i sistèmica de les estructures de poder. Aquest procés, però, no és automàtic ni exempt de costos; sovint implica un significatiu desgast emocional i requereix un treball de negociació identitària i d'adaptació a un món que, malgrat la seva consciència crítica, els continua interpel·lant des de la seva alteritat racialitzada. La negociació de la identitat i la pertinença té la seva expressió més tangible en l'arena política, a través de l'experiència, sovint fracturada, de la ciutadania, que s'analitza a continuació.

5.4. Fronteres de la ciutadania

Partint de les complexes negociacions identitàries i dels processos de socialització racialment estructurats ja analitzats, un dels impactes més significatius i recurrents del racisme sistèmic en la vida de la joventut racialitzada a Catalunya és la profunda afectació del seu sentiment de pertinença i la creació subseqüent d'una bretxa significativa entre la ciutadania formal i la ciutadania substantiva. Tal com s'ha vist, l'exclusió opera per negar la identitat catalana o espanyola a aquells que no s'ajusten al patró hegemònic; aquesta negació identitària es materialitza políticament en la negació d'una ciutadania de ple dret.

Tot i que una gran part de les persones entrevistades posseeixen la nacionalitat espanyola o, si més no, els drets formals associats al permís de residència i treball, l'experiència quotidiana de discriminació, biaix i exclusió els impedeix el gaudi d'una ciutadania plena. Aquesta situació genera un sentiment persistent de no ser plenament reconegudes com a membres de ple dret de la societat, una realitat que es manifesta de manera especialment viva en els seus testimonis. L'Aaliya, la Nya i l'Aurora, per exemple, descriuen com la discriminació que viuen des de la infància les fa sentir excloses, malgrat la seva possessió formal de drets. L'Aaliya expressa la dificultat que representa sentir-se catalana quan «els catalans no et veuen com a catalana», i fins i tot en Joan, que s'identifica plenament com a català, sense hibriditat amb el seu origen familiar filipí, percep que el racisme el situa com un «català de segona, inclús de tercera».

Les experiències recollides evidencien que la pertinença nacional o social transcendeix l'adscripció administrativa o l'autopercepció, depenent del reconeixement —en aquests casos, de la manca d'aquest— per part de la societat majoritària i les seves institucions. La Jaye, dona nascuda a Catalunya de progenitors gambians de l'ètnia soninke, articula aquesta fractura de manera particularment crua: «Soc filla directa de la diàspora. Soc filla de pares africans. M'identifico com a dona afrodescendent i com a musulmana, però no com a catalana o espanyola. No ens deixen sentir aquest sentiment de pertinença. Ara tinc vint-i-set anys, i quan algú em diu: "Però si tu ets catalana." Jo penso: "Mira, el meu sentiment d'antipertinença és tan fort que ni tan sols vull ser enterrada aquí." Tot i haver nascut aquí, estic pagant conscientment un servei de repatriació perquè no vull que el lloc on he viscut racisme sigui el meu lloc de descans.»

Aquests relats il·lustren de manera eloqüent la tensió, ja clàssica en la teoria sociològica i política, entre la ciutadania formal —la possessió d'un estatus legal que atorga drets civils, polítics i socials— i la ciutadania substantiva, entesa com la capacitat real i efectiva d'exercir aquests drets i el sentiment ple de ser un membre actiu, valorat i reconegut de la comunitat (Marshall i Bottomore, 2023). La Faouzia resumeix perfectament aquesta disjuntiva: «De dret teòric sempre en tindràs; però, que te'l donin és una altra cosa.» El racisme estructural impacta directament en ambdues dimensions: d'una banda, limita l'accés efectiu a drets fonamentals (laborals, educatius, d'habitatge, etc., com s'ha vist al capítol 3); de l'altra, soscava el fonament mateix del sentiment de pertinença i reconeixement.

Les barreres per a l'exercici ple de la ciutadania es manifesten de múltiples maneres. La Jaye, per exemple, descriu com la por a represàlies limita la seva llibertat d'expressió, un component essencial de la ciutadania activa: «Per sentir-te ciutadà de ple dret, primer has de poder expressar les teves idees, demandes o queixes sense por, sense temor de represàlies emocionals, físiques o psicològiques. I jo no ho sento així.» L'Amira, per la seva banda, es veu obligada a justificar sovint la seva presència i pertinença, una càrrega addicional que no recau sobre els membres del grup dominant. Aquestes experiències demostren que una ciutadania plena requereix no només drets formals, sinó també les condicions socials, polítiques i materials que permetin exercir-los sense por ni qüestionament.

El concepte de *fronteres internes* (Balibar, 2005; Balibar i Wallerstein, 2011) resulta especialment útil per analitzar aquest fenomen. Étienne Balibar argumenta que, més enllà de les fronteres físiques dels estats nació, les societats contemporànies estan travessades per mecanismes socials i polítics subtils però efectius que estructuren les relacions de poder i identitat dins de la pròpia comunitat. Aquests mecanismes defineixen simbòlicament qui n'és membre ple i qui, malgrat el seu estatus legal, n'és exclòs o considerat un «estranger interior». El testimoni de l'Aurora, qui descriu com se li neguen drets fonamentals de manera subtil però constant a través de la sospita i el judici basat en prejudicis en l'espai públic, és una manifestació clara d'aquestes fronteres interiors: «No siento que tenga derecho a muchas cosas porque ya se me niegan desde el principio derechos fundamentales, como la integridad y la libertad, que otros ciudadanos tienen garantizados. Por ejemplo, estar rodeado de quinientas personas y que un guardia de seguridad te registre sin motivo, simplemente por prejuicios. O que cuestionen tu valor como persona sin ninguna razón válida, solo por lo que eres o por tu aspecto. También siento que me falta libertad porque no puedo expresarme libremente en ciertos entornos, ya que siempre estoy siendo juzgada.» Les mirades de sospita, els comentaris racistes quotidians, la perfilació policial o les barreres administratives, descrites àmpliament al llarg d'aquest estudi, actuen com a marcadors d'aquestes fronteres invisibles però profundament efectives, que operen quotidianament per definir qui és considerat plenament membre de la comunitat i qui no, independentment del seu estatus legal formal.

Això no obstant, davant la negació de la ciutadania substantiva, les narratives juvenils també revelen estratègies de resistència i espais de transformació. La perspectiva de la Karima és particularment rellevant, ja que adopta una postura activa de reivindicació dels seus drets com a ciutadana catalana, desafiant l'autolimitació que pot generar la por al rebuig: «Em sento ciutadana de ple dret i crec que gaudeixo de tots els meus drets com a ciutadana catalana. Jo crec que quan deixes de gaudir d'aquests drets que són teus és perquè tu ho has permès, t'has autolimitat.» La seva reflexió sobre l'autolimitació en relació amb l'ús del burquini il·lustra com les fronteres internes poden ser interioritzades, però també com poden ser qüestionades i desafiadess mitjançant l'exercici conscient dels drets. Així mateix, els espais professionals, com han apuntat la Karima i la Faouzia, poden emergir, malgrat les dificultats, com a àmbits potencials per a la construcció d'una ciutadania més substantiva, que ofereixen espais de pertinença i d'exercici d'una agència valorada.

5.5. La centralitat de la interseccionalitat en les experiències de racisme de la joventut catalana

En l'anàlisi de les experiències de la joventut participant s'evidencia que el racisme no es viu mai de manera aïllada, sinó profundament travessat per la intersecció amb altres eixos de desigualtat i poder, com el gènere, la classe, l'origen ètnic-nacional, el fenotip, la religió, l'estatus administratiu, l'edat, l'orientació sexual, la neurodiversitat, entre d'altres. Atesa aquesta realitat, assumir una perspectiva interseccional no és només una opció analítica, sinó un requisit epistemològic per comprendre amb rigor i sense simplificacions la complexitat d'aquestes vivències, les formes específiques de discriminació que en resulten i les estratègies particulars de resistència i agència que s'hi articulen.

Tanmateix, cal reconèixer que una anàlisi interseccional no pot ser mai completament exhaustiva. La realitat de l'opressió és inabastable i, per tant, aquest estudi no pretén abordar tots els eixos d'opressió existents. Altres eixos com la (dis)capacitat o la diversitat funcional —més enllà del concepte de *neurodivergència*, que sí que s'ha tractat— no han estat explorats en la mateixa profunditat, en part perquè no han emergit amb la mateixa centralitat en les narratives recollides ni estaven representats en les experteses consultades.

Atesa aquesta realitat, i en coherència amb la nostra aposta teòrica per una interseccionalitat orientada al context (McKinzie i Richards, 2019), assumir aquest enfocament no implica investigar tots els eixos imaginables, sinó identificar i analitzar amb rigor aquells que, en el context estudiat, es revelen com a determinants. Aquesta secció, per tant, se centrarà en els mecanismes interseccionals que emergeixen del material empíric per aprofundir en com aquests operen de manera situada, diversa i sovint contradictòria.

5.5.1. Edat

La categoria *joventut*, lluny de ser una simple etapa biològica homogènia, esdevé un espai socialment construït on les dinàmiques de poder i, particularment, el racisme operen de maneres específiques i amb conseqüències profundes (Lesko i Talburt, 2012). L'edat modula l'experiència del racisme i genera vulnerabilitats i formes de tracte diferencial que canvien al llarg de la trajectòria vital i en funció del context. Tal com s'ha avançat en el marc teòric, la intersecció entre edat i racialització genera una paradoxa central: el jovent racialitzat es veu sotmès simultàniament a processos d'adultificació prematura (Epstein *et al.*, 2017; Morris, 2016) —se sent percebut com a sospitós o amenaçador— i, a la vegada, a una infantilització que en nega l'agència (Bell, 1995) —és tractat com a subjecte sense credibilitat o capacitat de decisió. Aquesta tensió constant, que combina la negació de la innocència amb la negació de l'autonomia, es manifesta en una exposició més gran a formes d'assetjament i una manca inicial d'eines per a l'afrontament. Alhora, la percepció de l'edat dels altres, especialment de persones grans, també interactua amb la racialització en la configuració de les relacions.

Una de les manifestacions més consistents recollides en aquest estudi és com el jovent no-blanc, especialment el masculí, és objecte d'una criminalització preventiva i d'una

sospita generalitzada per part de la societat dominant. En el grup de discussió de Navas, format per joves d'origen peruà, l'Andrés descriu com l'edat esdevé un eix problemàtic. En primer lloc, explica una dinàmica familiar restrictiva que, de manera significativa, ell mateix vincula posteriorment al temor familiar de l'estigma associat a les bandes juvenils: «En mi casa son un poco chapados a la antigua [...], entonces piensan que, si eres chaval, no puedes perder el tiempo en nada que ellos vean como ocio, aunque sea ocio sano.» Aquesta pressió familiar, que restringeix la seva participació social entre amics, no sorgeix en un buit, sinó que es connecta directament amb la por al context extern. Més enllà de la dinàmica domèstica, quan es refereix a l'espai públic, l'Andrés fa seu aquest temor familiar i vincula explícitament els seus 21 anys amb la possibilitat de ser associat per la societat en general a «bandes llatines» i, per tant, de ser objecte de racisme i control policial: «Al tiempo que tengo aquí, he visto bastante racismo [...]. Y claro, en el mundo de la maldad, están las bandas y, pues, ahí hay latinos que están bastante metidos, y entonces yo no puedo salir tranquilo [...] porque por mi edad la gente piensa que puedo pertenecer a esas bandas.» Aquesta narrativa il·lustra de manera evident com la por al racisme i a la criminalització externa pot ser interioritzada per les famílies racialitzades i traduïda en formes de control i restricció sobre els seus joves, en un intent, potser, de protegir-los d'aquesta mateixa violència externa.

Aquesta interacció entre la pressió externa i les dinàmiques internes de regulació de la conducta juvenil també s'observa, tot i que amb matisos diferents, en les experiències dels joves gitanos del grup de discussió de la Mina. En Rafa i en Juan, per exemple, comenten explícitament que, pel fet de ser joves, senten que «no poden estar al carrer a altes hores de la nit». Aquesta percepció no sembla respondre a un temor a la discriminació externa, sinó més aviat a una forma d'autoregulació vinculada a les expectatives comunitàries, especialment rellevant en un context en què són devots del culte i es troben en una edat considerada clau per al matrimoni dins la seva tradició cultural. El temor, explicitat al grup de discussió, de ser percebuts com a «golfos» i de no complir amb les expectatives de respectabilitat i maduresa associades a la seva fe i a la seva etapa vital incideix directament en la seva llibertat de moviment i en la seva manera d'habitar l'espai públic nocturn. El testimoni d'en José, qui sent «vergonya de demanar una cervesa» a la cafeteria pel fet de ser encara jove, reforça aquesta idea d'una pressió normativa interna que modela el comportament públic en funció de l'edat i, possiblement, de les expectatives de conducta associades a la seva identitat religiosa i comunitària.

Aquesta autoregulació, si bé pot ser viscuda com una forma de respecte o de coherència amb els propis valors i tradicions comunitàries, també implica una experiència diferenciada de la joventut i una possible limitació en comparació amb altres joves no subjectes a aquestes mateixes pressions normatives. La comparació implícita amb en Pablo —el jove paio del grup de discussió que s'ha criat entre gitanos, però que no sembla percebre aquestes mateixes restriccions— subratlla com la intersecció de l'edat amb la identitat gitana i les normatives comunitàries genera un marc particular de llibertats i responsabilitats.

Tot i això, la sensació de desconexió generacional travessa diversos testimonis, independentment de l'edat. La Carlota (29 anys) i l'Elsa (30 anys), del grup de discussió de Tarragona, coincideixen a expressar que sovint no se senten compreses pels seus pares

o familiars, especialment pel que fa a la seva manera de pensar i actuar com a adultes joves. Aquesta incomprensió no és exclusiva d'aquest tram vital: també l'experimenten adolescents com l'Amy (14 anys) i l'Aicha (16 anys), que relaten tensions similars dins les seves famílies pel fet de voler construir criteris propis i tenir més autonomia. Malgrat la diferència generacional entre aquests dos grups, els seus relats reflecteixen una experiència comuna: la dificultat de fer-se escoltar i reconèixer dins l'espai familiar quan les seves decisions o actituds no s'ajusten a les expectatives imposades per les generacions anteriors. Aquesta tensió revela com l'edat, en tant que eix relacional, pot generar conflictes intergeneracionals que afecten la legitimitat amb què s'expressen les seves subjectivitats.

L'impacte de l'edat en la vivència del racisme no es limita a la percepció externa o a les normes comunitàries i familiars. La joventut, en si mateixa, pot ser utilitzada com un factor per invalidar o restar importància a les experiències i les opinions de la joventut minoritzada racialment, especialment quan aquestes desafien estereotips o estructures de poder. La Sara, una jove gitana, relata com la seva edat, en combinació amb la seva identitat ètnica, esdevé un motiu recurrent de sospita i d'aplicació d'estereotips per part del professorat. En el cicle formatiu que cursa, la seva tutora, conscient que és gitana, li va preguntar directament si tenia parella o si estava casada, una pregunta que la Sara interpreta com una clara manifestació dels prejudicis que associen les noies gitanes amb matrimonis prematurs: «Le dije que no, que en mi casa eso no se lleva [...]. Como está más visto en mi cultura que las niñas se casen con quince años o se queden preñadas con dieciséis, pues lo dije como para saber.» Més enllà d'aquesta indagació, denuncia comentaris ofensius d'altres persones com «tú el año que viene te casas», formulats amb una clara intenció de fer mal i de tancar-la en un destí predeterminat per l'estereotip. En aquests casos, la joventut de la Sara, lluny de ser un factor neutre, s'utilitza per reforçar i legitimar una mirada racista i sexista sobre les seves expectatives vitals.

Aquesta forma d'invalidació basada en l'edat també es manifesta en altres àmbits, com el sanitari. La Carlota (29 anys) i la Kamila (30 anys), del grup de discussió de Tarragona, tot i ser adultes joves, expressen que la seva edat sovint fa que els professionals sanitaris no les prenguin prou seriosament o no prioritzin les seves demandes davant d'altres pacients més grans. La Carlota percep una manca de prioritat atribuïda exclusivament al fet de ser jove, mentre que la Kamila, tot i sentir-se generalment ben tractada, assenyala que la seva opinió pot ser desconsiderada o relativitzada quan l'interlocutor és una persona d'edat més avançada. Els testimonis suggereixen un adultocentrisme institucional que, quan s'entrecrua amb la racialització —i possiblement el gènere—, pot agreujar la sensació de no ser escoltada o atesa adequadament.

Contràriament, i tancant el cicle de l'edat, el tracte cap a les persones grans racialitzades també pot estar tenyida de prejudicis. Com es va detallar en l'anàlisi de l'àmbit sanitari (capítol 3), quan el jovent d'origen migrat o percebut com a tal acompanya els seus familiars grans —especialment mares o àvies— a visites mèdiques, sovint perceben que aquests són tractats amb paternalisme, impaciència o menyspreu, sobretot si hi ha barreres lingüístiques. En aquests contextos, l'edat avançada, lluny de conferir un estatus de respecte automàtic, pot exacerbar la vulnerabilitat quan s'interseca amb la racialització,

el gènere i el desconeixement de l'idioma, cosa que confirmant una jerarquia en què el pacient jove i/o racialitzat i el pacient gran racialitzat ocupen posicions de menys poder.

La joventut, especialment quan és femenina i racialitzada, comporta una vulnerabilitat accentuada davant l'assetjament i l'abús en l'espai públic. Les vivències de la Marwa i la Noa, adolescents del grup de discussió del Bon Pastor, ho evidencien amb contundència. La Marwa recorda situacions d'assetjament al metro i al carrer quan només tenia 14 anys: «Estaba en el metro de La Sagrera, tranquila, y cuando me iba a sentar en el andé se me acerca un hombre de unos cincuenta años y me dice: “¡Eh, hola, guapa!” [...] Y, claro, yo me giro así y me voy. Y él me empieza a seguir y a decirme muy agresivo: “Eh, oye, ¿por qué no me saludas?”»

La Noa, per la seva banda, expressa la por que sent per la seguretat de la seva germana petita, un temor que sorgeix tant de la seva pròpia experiència com de la percepció de l'espai públic com un entorn amenaçador: «¿Tú sabes el miedo que hay por la calle, por la noche? [...] Me da miedo que vuelva sola. Digo: me la matan.» Aquesta por es concreta en la sensació d'estar constantment exposada a la mirada masculina: «A mí me da miedo porque se te quedan mirando mucho, sobre todo hombres mayores.» La necessitat de la Marwa de recórrer a la protecció del seu oncle («O que tenga que llamar a mi tío a buscarme, porque me da miedo volver sola, ¿sabes?») reflecteix com aquesta violència de gènere, ambient i persistent, condiciona la seva autonomia i llibertat de moviment.

Aquestes experiències de vulnerabilitat i inseguretat no desapareixen necessàriament amb l'edat. La Katherine i l'Elsa, ambdues de 30 anys, relaten com, fins i tot en l'etapa adulta jove, continuen sentint-se objectualitzades i exposades en espais com l'oci nocturn. La Katherine descriu la necessitat constant de vigilància i control per protegir-se de possibles agressions: «Cuando tú sales de la discoteca, haces esto de estar pendiente de tu vaso, ¿no? Pendiente perfectamente de tenerlo contigo, de ver cómo te lo sirven, pendiente de ver el camarero qué le echa. Entonces eso también provoca inquietud.» Per la seva banda, l'Elsa expressa el malestar i la por que poden generar situacions aparentment quotidianes: «Cuando entras a una discoteca y pasas por delante de un grupo de chicos, enseguida notas todas las miradas encima. Y cuando vuelves sola a casa después de salir, como mujer te sientes mucho más insegura que un hombre. Porque sabes que es en esos momentos, en esos lugares, donde suelen pasar más cosas.»

Aquests testimonis són particularment eloqüents, ja que, si bé il·lustren com l'edat adulta no elimina la vulnerabilitat, fan evident que l'experiència de l'edat és ineludiblement travessada pel gènere. Com expressa l'Elsa, és «com a dona» que se sent més insegura. Això revela que l'edat no opera en el buit, sinó que s'articula amb altres eixos per produir formes específiques d'opressió. Les seves vivències com a dones joves racialitzades les situa en una cruïlla de vulnerabilitats que intensifica les pors i les estratègies de gestió del risc.

Tot i que en aquests fragments no es fa una referència explícita a la dimensió racial, com s'explorà més endavant, aquesta pot actuar com un vector que intensifica o modula la vulnerabilitat percebuda i crea experiències diferenciades segons la intersecció de gènere, edat i racialització.

Finalment, cal destacar que l'edat també modula les estratègies d'afrontament i la presa de consciència. Molts joves relaten com la seva comprensió del racisme i la seva capacitat per respondre-hi ha evolucionat amb el temps. El que en l'adolescència podia ser viscut amb confusió o silenci, en la joventut adulta pot donar pas a més consciència crítica i a estratègies de resistència més articulades. Aquesta evolució en la percepció i la resposta al racisme al llarg del cicle vital és un aspecte clau de la intersecció entre edat i racialització.

5.5.2. Gènere

El gènere destaca com un eix que modula profundament l'experiència del racisme per al jovent participant. Les experiències recollides revelen que les expectatives socials, els estereotips i les formes de discriminació es manifesten de manera significativament diferent per als homes i les dones joves, i generen vulnerabilitats i formes d'opressió particulars que sovint combinen racisme i sexisme i, en alguns casos, altres eixos com la islamofòbia o l'homofòbia.

Homes joves: amenaça, hipersexualització i negociació de la masculinitat

Per als homes joves racialitzats no-blancs, especialment aquells percebuts per la societat dominant com a magrebins, subsaharians o llatins, l'experiència del racisme està sovint indeleblement marcada per la sospita, la criminalització i la projecció d'una imatge d'amenaça inherent. Aquesta dinàmica, ja detallada en l'anàlisi de les interaccions amb les forces de seguretat i en l'exploració de l'exclusió en espais d'oci nocturn, esdevé una constant en la seva socialització.

En Joan, per exemple, reflexiona sobre la possibilitat de ser estereotipat com a «immigrant jove violent» independentment de les seves accions individuals, una categoria estigmatitzadora que, com ha analitzat Fassin (2010, 2012), té profundes arrels en la construcció històrica i colonial de l'alteritat masculina racialitzada no-blanca, a la qual s'atribueix una perillositat intrínseca. Aquesta percepció no es circumscriu a la interacció amb agents estatals o institucions de control, sinó que impregna la vida quotidiana i configura la manera com són vistos, jutjats i tractats en múltiples contextos, des de l'espai públic fins a les relacions interpersonals.

La projecció d'amenaça inherent s'entrellaça amb la hipersexualització històrica projectada al cos negre masculí i, per extensió, a altres cossos racialitzats percebuts com a *altres*. Malcom McCarthy, des de la seva pròpia experiència i anàlisi, aprofundeix en aquesta qüestió amb una lucidesa notable. Ell assenyala que hi ha una predisposició social a percebre l'home negre com a «més sexual, més animal». Aquesta percepció es materialitza en expectatives concretes i sovint grotesques: «Per exemple, l'òrgan reproductor ha de ser gros, s'espera que sigui gros, sempre. Això crea una pressió molt gran a l'hora de relacionar-te sexualment amb altres persones, perquè hi ha una expectativa generada i la necessitat d'acomplir-la.» Aquesta pressió no es limita a l'aspecte físic, sinó

que es tradueix en una expectativa generalitzada de representar una masculinitat «més animal, més forta».

Malcom McCarthy connecta aquesta mirada sexualitzadora amb el llegat de la colonització, un procés que va desposseir els cossos racialitzats de la seva plena humanitat per reduir-los a matèria o animals i situar-los en un nivell jeràrquicament inferior. En aquest marc, la sexualitat d'aquests cossos es percep de manera distorsionada, lluny de ser sana. La pornografia perpetua i explota aquests mateixos estereotips, especialment entre les persones joves, que aprenen a relacionar-se sexualment a través d'aquestes imatges distorsionades. La pregunta que es planteja és demolidora: «Què s'espera de l'home negre en aquestes imatges? Quins són els títols que representen la masculinitat negra dins el món de la pornografia?» L'exposició a expectatives sexualitzades que animalitzen genera una «carència de realitat i d'empatia» en les relacions.

Davant d'aquesta doble pressió —ser percebut com una amenaça i, simultàniament, com un objecte hipersexualitzat—, els homes joves racialitzats desenvolupen complexos estratègies performatives. Malcom McCarthy reflexiona sobre la seva pròpia trajectòria i reconeix que, en etapes anteriors, va utilitzar aquests mateixos estereotips com una «eina per guanyar un cert estatus dins del grup d'amics». Aquesta performativitat, inicialment una eina de supervivència, pot esdevenir una «profecia autocomplerta»: «S'espera alguna cosa de tu i al final ho acabes fent. I això marca la manera en què ens movem en societat. Si s'espera això de mi, i això em donarà un cert estatus com a home, aleshores ho practico perquè necessito una mica de protecció envers el món que m'espera fora, envers la mirada que m'espera fora.» L'acceptació d'aquests rols, tot i que pot oferir una falsa sensació de seguretat o pertinença dins de certs cercles, implica una profunda fractura amb la «realitat del que és la persona» i porta a relacionar-se «des d'un lloc que no és real».

La reflexió de Malcom McCarthy sobre l'assumpció estratègica d'estereotips de masculinitat racialitzada s'alinea amb l'anàlisi de Bell Hooks (2005) sobre com la societat patriarcal i racista projecta sobre els homes negres una imatge persistent de perillositat i hipersexualització i els força a moure's dins d'un cercle viciós en què aquestes representacions esdevenen tant un estigma com una eina de supervivència. Segons l'autora, aquesta *performativitat de la hipermasculinitat* —que McCarthy descriu com una forma d'aconseguir estatus i protecció dins del propi grup— és, per Hooks, una resposta adaptativa a la negació de la seva humanitat per part de la cultura dominant. No obstant això, Hooks alerta que aquesta adaptació suposa una forma d'autoalienació, ja que obliga els homes negres a actuar des d'un lloc desconnectat de la seva realitat emocional i afectiva per generar una fractura entre el jo social i el jo autèntic. Així, la «profecia autocomplerta» de què parla McCarthy s'inscriu en el que Hooks anomena l'*autoimposició d'unes màscares*, que, si bé poden oferir una falsa sensació de poder o pertinença, reforcen les estructures de dominació que originàriament les van crear. És per això que desarticular aquesta mirada i les performativitats que se'n deriven és, per a Malcom, un «procés llarg i difícil». Implica qüestionar la «seguretat» que aquests rols estereotipats podien oferir dins del grup d'iguals i buscar «un camí més pacífic».

Aquesta reflexió connecta amb l'experiència d'en Varun, qui també descriu la necessitat de gestionar activament la seva presentació corporal i conductual en espais públics. Com hem vist anteriorment, el dia a dia d'en Varun està marcat per la càrrega que implica haver d'estar atent a com es presenta físicament i a com es comporta en espais públics, sobretot quan coincideix amb dones. Ell sent que el seu cos masculí pot generar sospites o incomoditat i, per això, pren consciència activa de com vesteix o es mou per evitar ser percebut com una amenaça. Aquesta adaptació no és merament una qüestió d'educació o cortesia, sinó una estratègia deliberada per desactivar prejudicis que associa a la seva masculinitat i a la seva identitat racialitzada. En aquest procés, a més, connecta amb la seva experiència com a «marica», tal com s'autodefineix, reconeixent que, sovint, recorre a gestos o actituds socialment llegides com a efeminades per transmetre a les dones del seu entorn que es troben en un espai segur perquè ell no els representa cap perill. L'exercici d'autoregulació i de gestió de la percepció aliena li representa una càrrega emocional afegida, pròpia d'una experiència marcada per la intersecció entre gènere, sexualitat i racialització. Aquesta performativitat no és lliure ni espontània, sinó una resposta a un context social que el prejutja i el situa *a priori* en el lloc de l'agressor potencial.

Paradoxalment, aquesta mateixa projecció social d'amenaça i la construcció d'una hiper-masculinitat racialitzada pot portar, com s'observa en el testimoni d'en Joan sobre la seva percepció de la intensitat comparativa del racisme, a una certa invisibilització o minimització de la seva pròpia vulnerabilitat emocional. La pressió per conformar-se a certs rols de masculinitat, fins i tot aquells que són estigmatitzats, pot dificultar l'articulació d'una vulnerabilitat que no reproduceixi altres estereotips (com el de la debilitat o la feminització). Aquesta tensió entre la imatge projectada i la vivència interna, i la dificultat per trobar espais segurs per expressar la vulnerabilitat sense ser jutjat o reestigmatitzat constitueixen un altre dels costos psíquics del racisme interseccional per als homes joves. Aquesta dinàmica específica i les seves implicacions per a la solidaritat i la comprensió de les opressions múltiples seran explorades amb més detall en la discussió sobre les tensions intragrups.

Dones joves: control corporal, jerarquització del saber i sexualització específica

Per a les dones joves racialitzades, la intersecció entre racisme i sexisme configura un entramat complex d'opressions que es manifesta en múltiples esferes de la seva vida quotidiana, des de l'àmbit educatiu i laboral fins a les interaccions socials més íntimes i l'espai públic. Les seves experiències estan sovint marcades per la jerarquització del saber i el consegüent menysteniment de les seves capacitats intel·lectuals i professionals. Aquesta dinàmica resulta especialment aguda per a aquelles dones que porten hijab, la visibilitat religiosa de les quals activa prejudicis islamòfobs que s'afegeixen a les capes de racisme i sexisme.

La Faouzia, per exemple, relata com en una formació sobre feminisme a la feina va se-ne directament exclosa, partint de la premissa que la seva identitat com a dona musulmana practicant era inherentment incompatible amb la defensa del principi d'igualtat: «A la feina vam fer un taller que parlaven sobre el feminisme, el masclisme... L'organitzava el típic

grup de dones superfeministes, saps? Doncs a mi em van excloure del taller. Em van dir: "Ai, no, és que tu no... Ser feminista és una mica incompatible amb ja saps, no?" No em van donar cap oportunitat de poder apuntar-m'hi. Les meves companyes pensen que, si tu ets d'un altre origen i a més ets practicant de la religió islàmica, no pots ser feminista.»

El relat de la Faouzia il·lustra clarament aquesta dinàmica. El fet de ser una dona musulmana practicant la situa, als ulls de les seves companyes de feina, fora dels límits del que es considera acceptablement feminista. Aquesta exclusió revela com la seva identitat és llegida a través d'estereotips que la desposseeixen de la capacitat d'agència i de pensament crític i que associen automàticament la pràctica religiosa amb una suposada submissió patriarcal. Així, la Faouzia no només pateix el menysteniment com a dona i com a persona racialitzada, sinó que també és interpellada com a *altra cultural*, dins d'un discurs que considera les dones musulmanes com a contràries als valors d'igualtat de gènere.

Aquest procés s'emmarca en les lògiques descrites pel concepte de *femonacionalisme* (Farris, 2017), en què la defensa aparent dels drets de les dones s'utilitza com a eina d'exclusió de les poblacions musulmanes i les presenta com incompatibles amb els valors «occidentals» d'igualtat. Lluny de ser una qüestió de conflicte cultural, aquesta lectura revela com la racialització de la diferència opera per reforçar jerarquies internes en nom d'un feminisme instrumentalitzat al servei d'agendes nacionalistes xenòfobes. La vivència de la Faouzia no és, doncs, anecdòtica, sinó que exemplifica com aquestes ideologies es materialitzen en interaccions quotidianes i en processos de discriminació subtils però profundament estructurals, i soscaven la possibilitat de construir aliances feministes veritablement inclusives.

Aquesta dinàmica de menysteniment i limitació d'aspiracions es reproduïx profusament en l'àmbit educatiu, com evidencia el cas de la Salma. Després de decidir portar el vel a tercer d'ESO, la seva identitat com a «chica ejemplar» i «feminista» entra en col·lisió amb les expectatives dels seus professors, que associen el vel amb la submissió. Una professora arriba a qüestionar el seu futur per reduir-lo a rols tradicionals de gènere: «¿Y ahora qué será de tu futuro? ¿Casarte y cambiar pañales?» Me lo dijo así, directamente.» Aquesta interpel·lació no és innòcua; la Salma passa de ser una alumna amb excel·lents qualificacions a ser amenaçada de suspens, un canvi que només es reverteix parcialment després que, amb l'ajut del seu germà, interposés una denúncia al Departament d'Educació. Aquest episodi il·lustra com la intersecció de gènere (expectatives sobre el rol de les dones), religió (prejudicis islamòfobs) i racialització (percepció de la jove musulmana com a *altra*) opera dins la institució escolar per disciplinar, qüestionar l'agència i limitar les trajectòries educatives i vitals de les joves. La «solució» davant l'assetjament, aconseguida només mitjançant la intervenció externa, subratlla la manca de mecanismes interns efectius per abordar aquestes formes de discriminació interseccional.

La Maria també verbalitza aquesta exigència addicional de rendiment i la pressió a la qual se senten sotmeses les dones racialitzades: «Ser una persona racializada implica no solo la presión y la autoexigencia que me pongo a mí misma para mantener un nivel de excelencia superior, sino también ver cómo otras personas, especialmente blancas, operan

o trabajan sin recibir el mismo trato negativo. Por ejemplo, yo recibiría el doble o el triple de reprimendas, por así decirlo, que una persona blanca, porque a nosotras se nos exige mucho más que a ellas.»

El control i el qüestionament del vestit emergeix com un tema central i recurrent, en què el cos femení, particularment el cos musulmà visible, esdevé un camp de batalla ideològic i cultural. La vigilància sobre l'aparença, analitzada per Saba Mahmood (2012) en relació amb l'agència de les dones musulmanes, és una forma de violència simbòlica que busca disciplinar i regular els cossos de les dones racialitzades. L'Amy, per exemple, independentment de si decideix o no vestir amb vel, rep crítiques i comentaris que busquen regular la seva aparença: abans de portar-lo, se la titllava de «mora falsa» per no encaixar en l'estereotip conservador; un cop el duu, rep comentaris com «quitate la capucha» o «¿has visto a Amy con pañuelo, ella que antes vestía tan...?».

En aquest sentit, analitzar les *controlling images* (Collins, 1990; Hooks, 2015) és particularment rellevant: es tracta d'imatges estereotipades —com la dona musulmana oprimida, la dona negra hipersexualitzada o la dona asiàtica submissa— que simplifiquen i distorsionen la diversitat de les seves experiències. Aquestes construccions simbòliques no només naturalitzen la subordinació de les dones racialitzades en àmbits com el laboral i el social, sinó que contribueixen a presentar aquestes desigualtats com a inevitables, tot invisibilitzant les relacions de poder que les perpetuen (Gadson i Lewis, 2022). Aquests estereotips són amplificats pels mitjans de comunicació i reproduïts per les institucions, que difonen una narrativa paternalista que presenta les noies racialitzades com a víctimes sense veu ni autonomia, la qual cosa n'invisibilitza la pròpia capacitat de resistència i agència (Jiwani, 2006). A més, en ser produïdes i imposades per la societat dominant, aquestes representacions limiten l'autorepresentació de les dones i en redueixen la capacitat d'expressar identitats complexes i plurals.

En un mateix grup de discussió, la Farida relata que a ella també se l'etiquetava de «mora falsa», igual que a l'Amy. En el seu cas era per no vestir amb xandalls Lacoste, que s'associava al jovent MDLR.¹⁵ En tot cas, ambdues són jutjades en funció d'una imatge preestablerta de com *hauria de ser o comportar-se* una jove del seu origen percebut. Aquestes experiències reflecteixen una pressió encreuada i contradictòria sobre les joves musulmanes, en què les opcions disponibles per a les persones en aquestes posicions sovint impliquen conseqüències negatives, independentment de quina elecció facin. D'una banda, se les estigmatitza per vestir d'una manera que s'associa amb l'islam i se les acusa d'estar oprimides o controlades, mentre que, de l'altra, se les jutja per no complir les expectatives culturals o religioses establertes.

La Maimouna, per la seva banda, descriu una agressió física i verbal durant la celebració de l'Eid al-Fitr: «Una señora nos tiró de los trajes como si quisiera arrancárnoslos, y nos

15 MDLR és un acrònim d'origen francès que significa *mec de la rue* ('noi del carrer'). A Catalunya, aquest terme s'ha popularitzat a través del raper Morad, músic d'origen familiar marroquí nascut a l'Hospitalet de Llobregat, que l'ha convertit en un símbol d'identitat per a sectors del jovent d'origen immigrant i classe treballadora. MDLR no designa només una afinitat musical (influenciada pel *drill* francès d'arrels magrebines), sinó també una forma de pertinença i resistència davant la discriminació i l'exclusió social que pateixen molts d'aquests joves als barris populars de Catalunya.

empezó a insultar.» Aquest episodi és una manifestació de violència més directa que també s'arrela en la percepció d'aquests vestits com a símbol d'una alteritat que es considera amenaçadora o fora de lloc, i que, consegüentment, busca disciplinar els cossos d'aquestes dones i qüestionar-ne la legitimitat en l'espai públic. En tot cas, les imatges de control no només distorsionen la realitat, sinó que tenen efectes materials en la vida de les joves, cosa que influeix en com són tractades i en les oportunitats que se'ls ofereixen o neguen.

L'Aicha, la qual no vesteix tradicionalment ni porta vel, reflexiona sobre com les dones musulmanes són percebudes com a obligades a vestir d'una manera concreta. Aquesta percepció, com argumenta Lugones (2008) en el seu treball sobre la colonialitat de gènere, reflecteix com el discurs colonial continua construint una imatge homogeneïtzadora i victimitzadora de les dones musulmanes: «Siento que me obligan a ser siempre la representante del islam. Me discuto con gente que dice que a las mujeres nos obligan a vestir así.»

Això no obstant, la Farida afegeix una capa de complexitat quan explica que, malgrat que la seva mare també va velada, qüestiona el perquè de la seva elecció: «Com que fa poc que soc *hijabi*, em diu: “Per què vols anar així?” Tot i que només ho ha fet poques vegades, sé que ho fa perquè vol que em comprometi.» Aquestes experiències evidencien com les expectatives culturals i socials poden ser eines de qüestionament i control no només des de fora de la comunitat, sinó també des de dins, i il·lustren el doble vincle que experimenten les dones racialitzades no-blancs quan es veuen en la cruïlla entre dues o més expectatives contradictòries (Anzaldúa, 2012).

Paral·lelament, les dones joves racialitzades no-blancs són objecte de formes específiques de sexualització i exotització, segons l'origen percebut. La Karessa explica que «una cosa que me preocupa respecto a mi hermana menor es que ella es atractiva muy canónicamente hablando [...], por cómo viste, porque tiene una cara bonita... Entonces, mi preocupación es la exotización que mi hermana va a sufrir en los años venideros. No sé si ella es consciente, creo que sí, porque se lo he dicho muchas veces: “Ojo, cuidado, porque, eres asiática, y la nuestra es una de las comunidades más fetichizadas que existen.”»

La preocupació de la Karessa per la seva germana s'enllaça amb el relat de la Khadija, d'origen familiar bangladeshià, la qual apunta una dinàmica de fetitxització associada a l'exotisme eròtic dels vestits tradicionals. Així, la Khadija observa que l'admiració que desperta la seva vestimenta tradicional no concorda amb la valoració que rep la seva mare quan ho fa. Mentre per a ella tot són afalacs, la vestimenta de la mare es percep com a manca d'integració, cosa que evidencia com l'exotització està modulada per l'edat i el rol social percebut.

En la mateixa línia, la Mireia An Xiao recorda la pressió sexualitzadora que va viure de molt jove: «La hipersexualització cap a les dones asiàtiques és molt forta. Quan jo tenia catorze anys, cada setmana rebia missatges privats d'homes molt grans.» El seu testimoni evidencia fins a quin punt aquests imaginaris racialitzats operen des d'edats molt primerenques, que exposen les adolescents a una vulnerabilitat específica vinculada a la seva racialització i a la pervivència de representacions estereotipades.

L'exotització i la sexualització sovint es tradueix en formes quotidianes de control social sobre els cossos de les dones joves racialitzades mitjançant mirades, comentaris o assetjament verbal i físic. L'Aicha, per exemple, explica com la seva joventut és objecte d'atenció no desitjada per part d'homes adults que normalitzen conductes predatòries, independentment del seu origen: «Un senyor de quaranta anys em va demanar el telèfon i l'Instagram. Li vaig dir que tenia catorze anys i va respondre que no passava res, que només volia ser amic.» La normalització de l'interès d'homes adults per adolescents és una manifestació clara de com el poder patriarcal s'entrellaça amb la vulnerabilitat percebuda de les joves, una vulnerabilitat que pot ser agreujada per la racialització. La mateixa Aicha denuncia l'assetjament verbal que pateix per part d'homes en l'espai públic, fins i tot en la seva pròpia llengua d'origen, la qual cosa mostra la generalització d'aquestes conductes i com el carrer esdevé un espai hostil: «Molts senyors em diuen coses en moro,¹⁶ no saben que els entenc. Em giro i els insulto.»

La Noa, una jove amb orígens dominicans, relata una experiència similar de control i qüestionament de la seva aparença i intencions en l'espai públic: «Hace poco, me maquillé, me puse este peinado, me puse el camisón y me puse el pantalón ¿vale? Y cuando iba caminando tranquilamente apareció un gitano que no conocía de nada. Y me dice: “¿Que vas a salir a ronear?” [...] Y me dice: “Es que vas muy guapa. ¿Qué? ¿Vas a buscar novio? ¿Que te quieres casar ya?” Yo le contesté: “Sí, pero contigo no.” Y me fui, me hice la loca y puse la música para que me ayudara a desconectar.» La necessitat de la Noa de recórrer a estratègies d'evasió («Me hice la loca y puse la música para que me ayudara a desconectar») per gestionar una interacció no desitjada i potencialment perillosa és indicativa de la càrrega que aquestes situacions representen per a les joves.

La Marwa, jove amb orígens marroquins, descriu l'assetjament de carrer com una pràctica normalitzada per part d'alguns homes en el seu entorn, que afecta no només dones adultes, sinó també nenes: «Donde vivo hay muchos dominicanos y siempre están chillando y cosas así. Piensan que a todas las niñas o mujeres nos gusta que nos chillen esas cosas. [...] Pero es que además hay hombres mayores chillando cosas a niñas.» Aquest testimoni posa de manifest no només la persistència de l'assetjament verbal, sinó també la justificació que alguns homes en fan («Piensan que a todas [...] nos gusta») i la particular gravetat que implica quan es dirigeix a menors d'edat, fet que evidencia una cultura de normalització de la cosificació i l'assetjament.

Aquestes experiències narrades per l'Aicha, la Noa i la Marwa il·lustren com el patriarcat opera de manera sistemàtica i transversal, més enllà de les línies racials o de classe, tot i que la intersecció amb la racialització pot generar vulnerabilitats específiques o modular les formes que adopta l'assetjament i la percepció d'aquest assetjament. El control sobre els cossos de les dones joves, la vigilància de la seva sexualitat i la normalització de conductes predatòries són mecanismes de poder patriarcal que limiten la seva llibertat, la seva seguretat i el seu dret a habitar l'espai públic sense por. Si bé els homes joves racialitzats, com s'ha analitzat a l'apartat anterior, fan front a formes de control i sexualització específiques —sovint vinculades a l'amenaça i la hipermasculinitat—, les experiències de

16 L'Aicha es refereix al dària, el dialecte que parla molt majoritàriament la població del Marroc.

les dones joves recollides aquí subratllen la ubiqüitat de la violència i el control de gènere, que es manifesten tant en interaccions amb homes del grup dominant com dins de les pròpies comunitats o per part d'homes d'altres grups racialitzats.

En definitiva, les experiències de les dones joves racialitzades participants en aquest estudi revelen un panorama complex en què el racisme mai no opera de manera aïllada, sinó que s'entrellaça intrínsecament amb el sexisme, la islamofòbia, els prejudicis de classe i les dinàmiques de poder patriarcal, tant dins com fora de les pròpies comunitats. La jerarquització del saber les situa en una posició de desavantatge epistèmic, en què les seves capacitats i aspiracions són recurrentment qüestionades i limitades, especialment quan la seva identitat religiosa visible, com el hijab, activa marcs interpretatius femonacionalistes que les desposseeixen d'agència. El seu cos esdevé un territori de disputa i control social, subjecte a una constant vigilància sobre el vestit i l'aparença que busca disciplinar-les i ajustar-les a *controlling images* estereotipades, per limitar-ne l'autorepresentació i reforçar-ne la subordinació. La pressió per conformar-se a expectatives sovint contradictòries, com il·lustren les vivències de l'Amy o la Farida, genera un doble vincle que dificulta la lliure expressió de la identitat. Finalment, la sexualització i l'exotització específica a les quals són sotmeses, particularment en el cas de les joves asiàtiques, negres o llatines, però també en la projecció d'imaginari sobre la dona musulmana, les exposen a formes de violència simbòlica i a conductes predatòries que normalitzen l'assetjament i la vulnerabilització. Aquestes múltiples capes d'opressió no només tenen un impacte profund en el seu benestar emocional i psicològic, sinó que també condicionen les seves trajectòries vitals, les seves relacions interpersonals i la seva manera d'habitar i negociar la seva presència en la societat. La interseccionalitat, per tant, no és un mer concepte teòric, sinó una realitat viscuda que defineix les coordenades de la seva existència i resistència.

5.5.3. Origen ètnic-nacional, fenotip i colorisme

L'anàlisi de les experiències de la joventut participant en aquest estudi revela que el racisme sistèmic opera, de manera crucial, en una doble dimensió interrelacionada. D'una banda, hi ha un racisme transversal que afecta els joves pel simple fet de ser percebuts com a no-blancs, que es manifesta en actituds i pràctiques institucionals i socials compartides per molts participants, independentment del seu origen ètnic-nacional específic. Aquest racisme generalitzat es reflecteix, per exemple, en la sospita recurrent en espais públics o comercials; en les barreres estructurals en l'accés a l'habitatge, en què el nom o el fenotip actuen com a filtre inicial per a molts; en el tracte percebut com a menys diligent o més hostil per part de personal administratiu o sanitari, o en les dinàmiques d'exclusió i biaix dins el sistema educatiu, que diversos joves han reportat per part d'alguns docents, o en l'orientació acadèmica.

En aquestes situacions, si bé el fenotip —i particularment el color de pell— actua sovint com el marcador visual immediat que activa aquesta primera categorització genèrica com a *altre racialitzat*, les conseqüències (la desconfiança, la dificultat d'accés, el tracte menys favorable, la sensació de no ser vist o escoltat plenament) són experiències

comunes que transcendeixen les particularitats de cada origen percebut i apunten un tracte diferencial estructural. L'experiència d'en Joan, en Mamadou, en Miguel, la Jaye, l'Amira i tants d'altres, qui subratllen la primacia del color de pell en la seva percepció de les interaccions discriminatòries amb les forces de seguretat, o la de la Nya, la Bibi, la Pei Lei, la Maria i un llarg etcètera, qui reben comentaris ofensius a l'escola basats directament en el seu color de pell, il·lustren aquesta dinàmica en què el simple fet de no ser blanc pot ser suficient per desencadenar un tracte discriminatori. Aquestes no són, per tant, experiències aïllades o merament individuals, sinó patrons compartits que evidencien l'operació d'un racisme estructural que situa sistemàticament el jovent de grups etnoracials no hegemònics en una posició de desavantatge i alteritat.

D'altra banda, i de manera simultània i entrelaçada amb aquest racisme transversal, operen racialitzacions concretes que s'activen en funció de l'origen ètnic-nacional percebut, el gènere, la religió o altres marcadors identitaris. Aquestes racialitzacions específiques comporten l'adscripció a estereotips particulars que configuren formes de discriminació i tractes diferencials únics per a cada grup o intersecció. Així, mentre que la sospita policial pot ser una experiència transversal per a molts homes joves racialitzats, l'estereotip del «jove immigrant violent» es pot projectar amb més intensitat sobre joves percebuts com a magrebins, com han relatat la Karima, en Mustapha o l'Amna. De la mateixa manera, la hipersexualització pot afectar diferents grups de dones racialitzades de maneres diferents: les joves percebudes com a asiàtiques, com la Mireia An Xiao o la Karessa, poden afrontar l'estereotip de la submissió exòtica, mentre que les joves percebudes com a llatines poden ser associades a una altra forma d'hipersexualització. Les dones musulmanes amb hijab, com la Karima o la Salma, experimenten una racialització específica que combina islamofòbia i sexisme, que en qüestiona l'agència i les capacitats. Tots ells són exemples de com, sobre la base d'un racisme sistèmic més general, es construeixen i s'activen racialitzacions concretes que tenen impactes particulars i agreujats.

Un aspecte particularment rellevant i que evidencia la complexitat de les dinàmiques racials és el colorisme, és a dir, la discriminació i la jerarquització basades en la tonalitat de la pell dins d'un mateix grup nacional o ètnic. El testimoni de la Bibi —recollit en la secció en què s'analitza la manifestació del racisme en l'àmbit de l'habitatge— sobre la diferència de tracte rebuda per la seva família —bengali de pell més clara— en comparació amb una altra família veïna del mateix origen, però amb un to de pell més fosc, és extremadament il·lustratiu. Aquesta vivència, en què la proximitat fenotípica a la blancor pot conferir un tracte preferencial fins i tot dins d'un context de discriminació racial més ampli, mostra com les jerarquies de poder racial són complexes i operen també en l'esfera intra-grupal. El colorisme, per tant, no només afecta les relacions entre grups racialitzats i el grup dominant, sinó que també pot generar tensions i desigualtats internes i fragmentar les possibles solidaritats basades en un origen nacional o ètnic compartit. Aquest fenomen evidencia la necessitat d'anar més enllà d'una concepció binària del racisme (blanc/no-blanc) per entendre les múltiples gradacions i especificitats de la discriminació racial.

En definitiva, l'anàlisi de l'origen ètnic-nacional i el fenotip revela que el racisme sistèmic opera a través de mecanismes tant transversals, que afecten la joventut racialitzada no-blanca pel simple fet de no ser percebuda com a part del grup normatiu blanc i que

es manifesten en barreres i actituds comunes en múltiples institucions i àmbits, com de racialitzacions concretes, que adscriuen estereotips i formes de tracte específiques a determinats orígens o identitats percebudes. Ambdós nivells estan profundament entrellaçats i, en intersecció amb altres eixos de poder, configuren la complexa i heterogènia experiència del racisme per al jovent estudiat.

5.5.4. Classe social

L'anàlisi de la intersecció entre classe social i racialització en les experiències de la joventut a Catalunya s'entén, en gran mesura, a partir de les trajectòries laborals i vitals dels seus progenitors, marcats per un model migratori de l'Europa meridional (King, 2000b) caracteritzat per la inserció de la població migrant en sectors de baixa qualificació i en segments de l'economia informal, sovint en condicions de precarietat i vulnerabilitat (Jimeno i Moreno, 2007).

La classe social emergeix en les narratives de la joventut participant no com un eix de desigualtat independent o merament secundari davant la contundència immediata del racisme fenotípic o etnonacional, sinó com una dimensió que interactua de manera complexa, profunda i sovint determinant amb la racialització. Aquesta intersecció no només modula les experiències individuals de discriminació, sinó que també influeix en l'accés diferencial a recursos materials i simbòlics, configura les oportunitats vitals i participa activament en la reproducció d'estructures de desigualtat. De manera crucial, en el context de les societats europees que sovint es proclamen «postracials», la classe social és freqüentment invocada com l'explicació principal de les desigualtats i opera com un mecanisme discursiu que pot emmascarar o negar la persistència del racisme estructural.

Els testimonis dels joves del grup de discussió de la Mina, principalment homes gitanos desocupats o amb feines precàries, exemplifiquen com la precarietat econòmica condiciona greument les seves opcions de consum i lleure, que es restringeixen a circuits de baix cost. Tal com apunta en José: «Siempre tenemos que terminar yendo a las ofertas de 7 x 2 del Burger King.» Lluny de ser una simple anècdota carregada d'ironia, aquesta afirmació reflecteix una inserció laboral racialitzada que perpetua la desigualtat de classe i limita les seves possibilitats d'accés al consum «legítim». A més, aquesta restricció material es veu agreujada per una hipervigilància en espais comercials, on la seva identitat gitana activa automàticament sospites de criminalitat: «Cuando entras a algunas tiendas del Diagonal Mar, el hecho de ser gitano hace que salten las alarmas y todas las miradas caen sobre ti» (José). Es configura així una doble exclusió: d'una banda, per les dificultats econòmiques que limiten la seva participació en l'espai de consum convencional; de l'altra, per l'estigmatització i el tracte sospitosos quan intenten formar-ne part. Aquesta doble barrera —l'exclusió econòmica i l'estigmatització racial— es veu agreujada per la manca de recursos, que limita la seva capacitat de desplaçar-se i socialitzar fora del barri. Quan intenten accedir a espais considerats «no gitanos», com ara la cafeteria de la part alta del barri on es retransmeten partits de futbol per canals de pagament, expliquen que sovint només es poden permetre una única consumició per evitar despeses excessives. Aquesta situació els genera una sensació de vergonya i reforça la percepció d'estar fora

de lloc, i això reproduceix la seva experiència d'exclusió social en l'àmbit del consum i de l'espai públic.

Aquestes vivències exemplifiquen com les dinàmiques de classe i racialització s'articulen per generar formes específiques d'exclusió, que poden ser analitzades a través dels conceptes de *racisme de classe* i *consum exclusiu*. Com assenyala Bourdieu (2012), el consum no és només una activitat econòmica, sinó un mecanisme de distinció social, en què els gustos, les pràctiques i els hàbits funcionen com a marcadors simbòlics de la posició dins l'estructura social. Això es fa especialment evident en contextos de desigualtat, en els quals les restriccions materials es tradueixen en formes de desqualificació simbòlica. El testimoni d'en Varun ho expressa amb claredat: «Los que nos quedábamos en el colegio mientras los demás iban de colonias siempre éramos los racializados de la clase.» L'accés limitat als espais de consum «legítim» implica, per tant, una doble exclusió: material, per la manca de recursos, i simbòlica, perquè restringeix el reconeixement social i la possibilitat de participar plenament en la vida ciutadana.

D'altra banda, Wacquant (2010) descriu com el racisme de classe combina la desqualificació econòmica i l'estigmatització racial per produir formes específiques de segregació i control en contextos urbans marcats per la desigualtat. En el cas de la joventut gitana, com hem vist, aquesta dinàmica es manifesta no només en la sospita permanent que recau sobre els seus cossos, sinó també en la vergonya o la incomoditat derivada de la seva limitada capacitat de consum. Aquests elements, que operen simultàniament en el pla material i simbòlic, reforcen jerarquies socials que vinculen raça i classe per estructurar de manera desigual les possibilitats de participar en l'esfera pública i en els rituals quotidians de ciutadania. Així, les seves experiències en entorns comercials il·lustren com l'articulació entre discriminació econòmica i estigmatització racial contribueix a reproduir formes quotidianes d'exclusió en la societat catalana contemporània.

L'experiència de la Katherine, una jove científica d'origen uruguaià resident a Tarragona, il·lustra com la classe social pot modular l'impacte de la racialització i el gènere en la relació amb les institucions. Tot i no percebre un tracte discriminatori per la seva identitat de gènere o sexualitat, destaca que l'accés a la sanitat privada li proporciona més sensació de seguretat: «La clase social sí que influye, sí, ya que tener un seguro médico privado hace sentirte más segura.» Aquest testimoni reflecteix el que Fraser (2000) conceptualitza com a *privilegi relatiu*, en què el capital econòmic actua com a «coixí» que esmorteix, però no elimina, altres formes d'opressió. De fet, la Katherine assenyala com l'edat segueix condicionant el tracte que ella rep per revelar la persistència d'una estratificació interseccional de desigualtats (classe, gènere, edat i, de manera latent, raça). En contrast, per a joves de contextos econòmics precaris, com els de la Mina, la manca d'aquest coixí econòmic n'accentua la vulnerabilitat institucional. Així, la vivència de la Katherine posa de manifest com la combinació de capitals econòmics i simbòlics defineix la posició relacional dels individus dins de jerarquies socials complexes.

Això no obstant, com s'ha evidenciat en el cas d'en Joan pel que fa a l'habitatge, fins i tot una solvència econòmica aparent no protegeix plenament de la discriminació racial; de fet, la combinació de racialització i signes de benestar material pot intensificar la sos-

pita i el control social. En definitiva, classe social i racialització s'entrellacen de manera constitutiva per reforçar-se mútuament en la producció i la reproducció de desigualtats. Aquesta intersecció no només condiciona l'accés a recursos materials, sinó que modela la percepció de seguretat, les estratègies d'interacció amb les institucions i la vivència quotidiana del racisme. Comprendre aquestes dinàmiques és fonamental per superar les explicacions que redueixen la desigualtat a un únic eix d'anàlisi i per qüestionar els discursos que instrumentalitzen la classe social per invisibilitzar la persistència i l'especificitat del racisme sistèmic.

5.5.5. Orientació sexual i expressió de gènere no normativa

L'experiència de la discriminació i la construcció identitària per al jovent racialitzat no-blanc esdevé encara més complexa quan la seva orientació sexual o expressió de gènere no s'ajusta a les normes heteropatriarcals dominants. En aquests casos, el racisme i el sexisme s'entrecreuen amb l'homofòbia, la lesbofòbia, la bifòbia o la transfòbia, creen vulnerabilitats úniques i exigeixen estratègies d'afrontament particulars.

Les narratives de la Jaye, qui s'identifica com a dona lesbiana negra i musulmana, i d'en Varun, qui ho fa com a home «marica» sud-asiàtic (ja introduïdes en seccions anteriors sobre l'impacte del racisme i les estratègies performatives), són il·lustratives d'aquesta realitat. Ambdós han de sobreposar-se no només al racisme inherent a la seva identitat racialitzada i als possibles biaixos de gènere associats, sinó també als prejudicis i l'estigmatització vinculats a la seva orientació sexual. Per a la Jaye, aquesta acumulació de marcadors identitàris potencialment estigmatitzats (negra, musulmana, lesbiana) la situa en una cruïlla particularment complexa, en la qual pot enfrontar-se a múltiples formes d'opressió simultàniament, provinents de diferents direccions i fins i tot potencialment des de dins de les pròpies comunitats racialitzades o LGTBQI+. Com s'ha abordat anteriorment, la Jaye experimenta una forta sensació d'antipertinença a causa del racisme que ha patit tota la seva vida; la seva orientació sexual pot afegir una altra capa d'alienació o exclusió si no troba espais segurs i de reconeixement que validin la totalitat de la seva identitat.

El control del cos i l'expressió de gènere també es veuen directament influïts per aquestes interseccions. La Maimouna, per exemple, relata com la seva aparença percebuda com a més masculina en relació amb els cànons de feminitat hegemònica i heteronormativa va generar prejudicis sobre la seva orientació sexual: «Hubo una época en que vestía mucho como una bollera.¹⁷ En la calle la gente pensaba que lo era y me lo preguntaba.» Aquesta experiència il·lustra com l'expressió de gènere que no s'ajusta als cànons de feminitat tradicionals pot activar mecanismes de qüestionament i etiquetatge, especialment quan es combina amb la racialització. Ara que la Maimouna ha canviat la seva manera de vestir, «recibo muchas miradas por ser la única tía del grupo». Mirades que interpreta carregades de connotacions sexuals, tant cap al grup com cap a ella mateixa.

¹⁷ La paraula *bollera* és un terme col·loquial que s'utilitza per referir-se a una dona lesbiana. Tot i que en alguns contextos pot haver tingut una connotació pejorativa, actualment moltes dones lesbianes s'han reapropriat el terme com a part de la seva identitat. Atesa que aquesta no és l'orientació sexual de la persona entrevistada, no s'aplicaria la ressignificació.

Aquesta situació posa de manifest com el gènere i la raça interactuen per definir la seva posició i la seva percepció dins d'un context grupal específic, i generen una forma particular d'escrutini.

En aquest context d'intersecció de múltiples eixos d'opressió, s'han observat manifestacions d'homofòbia en alguns grups de discussió de joves racialitzats. Lluny de constatar una solidaritat automàtica entre grups que experimenten formes d'opressió, certs episodis revelen la interiorització i la reproducció de prejudicis, un fenomen que requereix una anàlisi matisada per evitar culpabilitzacions simplistes.

En el grup de discussió de la Mina, en Miguel expressa la seva incomoditat davant la mirada de dependents homosexuals: «Hay espacios en los que no me he sentido cómodo, porque el trato de algunas personas, como ciertos dependientes, no siempre es de mi agrado. En concreto, me refiero a dependientes homosexuales. No es que tenga ningún problema con las personas homosexuales: me han cortado el pelo y me han atendido profesionales homosexuales sin ningún inconveniente. Sin embargo, me resulta incómodo cuando percibo que algunas personas homosexuales me miran de una forma que me hace sentir observado en exceso. Esa sensación me genera malestar, ese punto de incomodidad.» Aquesta percepció, compartida per altres participants, posa de manifest com les interaccions es poden llegir a través de codis de desconfiança vinculats a l'orientació sexual, que activen mecanismes d'incomoditat que reflecteixen tensions entre normativitats de gènere i sexualitat.

De manera més explícita, en el grup de discussió de Navas, l'Andrés verbalitza actituds hostils cap als homes homosexuals: «A veces he salido a de la discoteca y, al volver a casa en el metro, te encuentras lo que te encuentras. Porque a veces no te respetan. No hablo de hombres en general, hablo de los homosexuales, ¿no? Se piensan que quieres algo con ellos, y al final uno no les puede pegar porque te denuncian.» Aquest testimoni és particularment problemàtic, ja que no només expressa un prejudici generalitzat («No te respetan», «Se piensan que quieres algo con ellos»), sinó que també articula una fantasia de violència física («Uno no les puede pegar») frenada únicament per la por a les conseqüències legals («Porque te denuncian»). Aquesta afirmació pot interpretar-se com una manifestació de la reproducció de l'homofòbia estructural, que podria emmarcar-se en la defensa d'una masculinitat hegemònica, en què la violència es considera una resposta possible o desitjable davant d'una interacció percebuda com una amenaça.

És fonamental abordar testimonis com els d'en Miguel i l'Andrés amb la màxima cautela analítica per evitar extreure conclusions directes o generalitzables sobre les causes d'aquestes actituds. Si bé il·lustren tensions reals, aquestes expressions són producte d'una constel·lació de factors tan complexa que qualsevol interpretació causal seria reduccionista. Cal considerar, per exemple, el possible paper que tenen les construccions de masculinitat en entorns en què l'estatus es negocia constantment. Ahora, el domini variable de certs codis lingüístics, com el llenguatge políticament correcte, pot estar més relacionat amb la posició de classe i el capital cultural que no pas amb un grau més o menys gran de prejudici intrínsec. A més, factors com l'entorn comunitari, les creences religioses o les pròpies experiències personals configuren un marc subjectiu

del qual només en podem observar les expressions puntuals. Per tant, més que inferir causalitats, aquests relats ens permeten reflexionar sobre com les grans estructures de poder s'infiltringen i es reproduïxen en les interaccions quotidianes, de maneres sovint imprevisibles i contradictòries.

Teòriques com Raewyn Connell (2020) han analitzat les múltiples masculinitats i com les hegemòniques, sovint associades a l'heterosexualitat i el poder, subordinen altres formes de masculinitat, incloent-hi les homosexuals. En aquests casos, els joves racialitzats, tot i ser objecte de racisme, poden estar reproduint dinàmiques de poder masclista i homòfob com una forma de negociar la seva pròpia posició dins de jerarquies de gènere complexes. Aquesta dinàmica desafia qualsevol noció simplista de solidaritat automàtica entre grups oprimits i subratlla la importància, com argumenta Bell Hooks (2013), d'analitzar com les estructures de dominació (racisme, sexisme, homofòbia, classisme) estan interconnectades i es reforcen mútuament, les quals poden ser interioritzades i reproduïdes per tots els actors socials, incloent-hi els membres de grups marginalitzats.

Aquestes experiències subratllen que els espais que pretenen ser segurs o de suport per a un determinat col·lectiu (per exemple, espais definits per la racialització compartida o espais LGTBIQ+) poden no ser-ho per a aquelles persones que se situen en la intersecció de múltiples marginalitzacions si no s'adopta una perspectiva explícitament interseccional que abordi totes les formes d'opressió de manera integrada. Per això, la lluita contra el racisme no pot desvincular-se de la crítica a l'homofòbia i a la imposició de normes de gènere restrictives. De la mateixa manera, la defensa dels drets LGTBIQ+ ha de defugir l'homonormativitat —la tendència a assimilar-se a les normes i els valors heterossexuals dominants per aconseguir acceptació (Duggan, 2002)— i ser indissociable d'una perspectiva antiracista i de classe, per tal de no reproduir noves formes d'exclusió. La construcció d'aliances i espais veritablement emancipadors requereix, doncs, un compromís actiu amb la desarticulació de totes les formes d'opressió entrellaçades.

5.5.6. Religió

La religió emergeix en les narratives juvenils com una dimensió profundament ambivalent que opera simultàniament com un potent eix de discriminació externa i com una font fonamental de comunitat, identitat i resistència interna.

D'una banda, i de manera particularment visible, l'islam a través de l'ús del hijab per part de les dones joves esdevé un marcador central que activa prejudicis islamòfobs, que s'entrecreuen de manera indissociable amb el racisme i el sexisme. Les experiències de la Jama, la Salma, l'Aaliya, la Fouzia o la Karima il·lustren com el fet de ser una dona jove musulmana que porta hijab implica enfrontar-se a un qüestionament constant de la seva agència, de les seves capacitats intel·lectuals i professionals, i de la seva pròpia legitimitat com a subjecte feminista o ciutadana de ple dret. Aquesta forma específica de racialització religiosa no només limita les seves oportunitats en àmbits com l'educació o el treball, sinó que també les exposa a formes d'assetjament i control social en l'espai públic, la qual cosa configura una experiència d'alteritat particularment intensa i persistent.

De l'altra, i responent a la necessitat d'una visió més complexa, la religió també es manifesta com una poderosa font de sentit, pertinença i agència. La decisió de dur el hijab, per exemple, es presenta en moltes narratives no com un acte de submissió, sinó com un exercici d'afirmació identitària i resistència. Entre d'altres, l'Amina, la Farida i l'Ami descriuen la seva relació amb el vel com un procés de reflexió personal i negociació, que demostra una agència complexa que desafia l'estereotip de la dona musulmana com a subjecte passiu.

La dimensió més potent de la religió que emergeix dels testimonis és la seva funció com a catalitzador de comunitat i espai de resistència. Aquesta dinàmica es manifesta de manera extraordinàriament similar en dos contextos aparentment diferents: el Centre Cultural Islàmic Català i l'església evangèlica de la Mina. Ambdós espais es configuren com a contrapúblics subalterns (Fraser, 1990) en què els joves troben refugi i eines per a l'enfortiment identitàri.

Pel jovent musulmà del grup de discussió, la participació en espais com el Centre Cultural Islàmic Català funciona com un nucli d'alleujament i reforç identitàri. Com revelen les seves valoracions, és un lloc percebut com a altament confortable en tots els eixos analitzats. És aquí on poden viure la seva fe de manera plena i normalitzada, lluny de la mirada sovint estigmatitzadora de la societat hegemònica que els interpel·la constantment en altres àmbits com el carrer o l'institut.

De manera paral·lela, l'anàlisi del grup de discussió amb joves gitanos de la Mina revela que el *culto* evangèlic constitueix el seu espai central d'alleujament i confort. Contràriament a l'opressió que experimenten en espais comercials, valoren l'església com el seu principal lloc segur. Per a ambdós grups, per tant, l'espai religiós esdevé un escut simbòlic contra el racisme exterior, un lloc on les normes i els valors comunitaris es reafirmen i enforteixen la identitat col·lectiva. Aquesta adhesió a un marc moral compartit, com el respecte als grans a la Mina, modula les seves pràctiques i la seva percepció de la llibertat, i mostra una forma d'agència col·lectiva que prioritza la cohesió comunitària.

Això no obstant, és precisament en l'eix del gènere on apareixen els únics i lleus matisos d'incomoditat dins d'aquest context de seguretat generalitzada. És només en Miguel qui assigna a l'església una puntuació de 2 («lloc neutre») en la categoria de gènere, una valoració idèntica a la que l'Aicha fa del Centre Islàmic pel mateix motiu. En el cas d'en Miguel, aquesta incomoditat sorgeix de la gestió de les normes de gènere en un espai físicament segregat per sexes. «En el culto yo, básicamente, me siento fenomenal, perfecto, muy cómodo. Lo único es que tenemos a las mujeres en un lado, y a veces, cuando tenemos que salir y cruzar hacia su lado... Yo hubo un tiempo que tenía un cargo, que era pasar la santa cena: sostenía la bandeja y ellas tenían que venir a coger un cachito de pan o un vasito de vino. Y cuando tocaba que vinieran las mujeres, yo bajaba la cabeza así, y luego me dolía el cuello, porque ni la levantaba. Es que me da fatiga mirarlas.»

Cal subratllar, però, que aquestes dinàmiques no són viscudes com una opressió, sinó com un respecte que, tot i que a vegades diu resultar-li «incòmode», no arriba a qüestio-

onar el caràcter fonamental de l'espai com a lloc de confort i pertinença. En definitiva, la religió es revela en aquest estudi no només com un eix d'opressió, sinó com un recurs crucial per a l'agència, la construcció identitària i la resiliència comunitària.

5.5.7. Estatus administratiu

L'estatus administratiu —la condició de nacional, ciutadà comunitari, resident amb permís temporal o persona en situació administrativa irregular— emergeix com un eix d'interseccionalitat d'una importància crítica. Tot i que la majoria dels joves participants en aquest estudi tenen la nacionalitat espanyola, les seves narratives, complementades amb les reflexions de les persones expertes, subratllen de manera unànime com la situació administrativa no és una mera qüestió burocràtica, sinó una poderosa eina de classificació que configura l'experiència de la racialització i l'accés als drets fonamentals. Aquesta eina crea fronteres legals i socials que augmenten la vulnerabilitat i condicionen les estratègies de vida de manera decisiva.

Com s'ha vist en els testimonis de la Kumba sobre les barreres per a l'accés al treball públic a causa de la manca de nacionalitat espanyola, o de varietat de testimonis en relació amb la perfilació policial i els tràmits d'estrangeria, l'estatus administratiu determina directament l'accés a drets fonamentals com l'educació postobligatòria, el dret a vot, el treball en igualtat de condicions, la lliure circulació o la protecció social i la salut. Úrsula Ruiz, referent de la línia de polítiques migratòries i fronteres d'Irídia, argumenta que la llei d'estrangeria opera, en la seva pròpia concepció i aplicació, com un mecanisme de racisme institucionalitzat. Aquesta legislació no només regula els fluxos migratoris, sinó que crea categories de persones amb drets desiguals per construir una ciutadania jerarquitzada en què les persones migrants no comunitàries, i especialment aquelles racialitzades, es troben en una posició de subalternitat legal i social. Les dificultats per obtenir o renovar permisos de residència, la complexitat dels tràmits, la discrecionalitat administrativa i la por a l'expulsió generen una situació d'inseguretat jurídica permanent que afecta totes les esferes de la vida.

La manca d'un estatus administratiu regular o la seva precarietat no només limita els drets, sinó que també augmenta exponencialment la vulnerabilitat davant l'explotació i l'abús. En Joan, reflexionant sobre la greu situació de discriminació i agressió física que va patir en l'àmbit laboral, reconeix explícitament que, si ell mateix hagués estat en una situació d'irregularitat administrativa, difícilment hauria pogut denunciar els fets per por de les conseqüències. Aquesta por, ben fonamentada, silencia moltes vulneracions de drets i perpetua la impunitat dels agressors.

Rememorant un altre cas paradigmàtic d'aquest estudi, l'expressió utilitzada pel germà de l'Amna, a qui un agent policial tracta com si fos un *harraga* —terme pejoratiu i estigmatitzador per a joves d'origen magrebí, sovint associats a la immigració irregular i a la delinqüència—, tot i tenir nacionalitat espanyola, il·lustra com la racialització pot superposar-se a l'estatus legal formal, la qual cosa activa prejudicis lligats a la percepció d'estrangeria i irregularitat independentment de la documentació.

Aquesta vulnerabilitat és particularment aguda per al jovent extutelat o aquells que han migrat sols sent menors i es troben en situació de carrer o en alta precarietat residencial en arribar a la majoria d'edat. Si bé la veu de la joventut en situació de màxima precarietat administrativa no ha pogut ser recollida directament en aquest estudi a causa de la complexitat inherent a les seves vides, la seva realitat és abordada a través de la perspectiva experta de Melanie Méndez, qui treballa directament amb aquest col·lectiu al Raval. El seu testimoni ajuda a entendre com les condicions materials i administratives d'aquests joves n'impedeixen estructuralment la participació social plena i, sovint, en dificulten enormement la capacitat de relacionar-se amb altres joves, fins i tot aquells que comparteixen una experiència migratòria o de racialització. «Se trata de un perfil muy concreto, con el que resulta muy difícil garantizar su participación, porque no se le puede exigir el mismo nivel de compromiso. Puede ser que hoy esté aquí, pero mañana tendrá que buscar otro lugar para dormir porque lo han echado debido al Pla Endreça.¹⁸ Esto hace que desaparezca del barrio y tenga que irse fuera de Barcelona, por ejemplo, a Terrassa, donde no le molestan tanto.» La inestabilitat residencial, directament lligada a la seva situació administrativa precaritzada i a la manca de recursos materials, fa que la simple idea de participar en activitats comunitàries o juvenils normalitzades sigui molt difícil d'aconseguir.

A més de les barreres materials i administratives, aquest jovent sovint experimenta un profund aïllament social i dificultats per establir relacions significatives amb altres col·lectius juvenils, fins i tot amb aquells que podrien compartir certes experiències de migració o racialització, però que no viuen en la mateixa situació d'extrema vulnerabilitat. Melanie Méndez ho il·lustra quan explica com es construeixen les relacions entre els joves en situació de carrer amb qui treballa i altres grups de joves del barri. Subratlla que la dinàmica canvia radicalment en funció de com es gestiona la informació sobre la situació d'aquests nois: «La relación es distinta si yo previamente he tenido una buena comunicación [amb els educadors de l'altre grup] y el otro grupo no sabe que los chicos viven en la calle, pero cuando lo saben, porque a lo mejor al educador se le ha escapado o lo ha dicho en plan “mirad, pobrecillos, que viven en la calle”, otra vez el discurso paternalista de “id a hablar con ellos”; si entra eso en juego, entonces la relación no va a ser horizontal y todo es muy distinto.»

Aquesta citació revela dues dinàmiques: primer, l'estigma associat a viure al carrer és tan potent que, si es coneix, pot alterar negativament la naturalesa de les relacions, fins i tot amb altres joves del mateix barri; segon, el discurs paternalista per part d'alguns professionals, lluny d'ajudar, pot reforçar aquesta diferència i trenca la possibilitat d'una socialització real per reproduir rols de desigualtat fins i tot en espais on es busca la inclusió.

18 El Pla Endreça és un projecte de l'Ajuntament de Barcelona que busca posar ordre i millorar l'espai públic de la ciutat de manera integral i transversal. Va entrar en vigor el juliol de 2023 i inclou un reforç dels serveis de neteja, manteniment i seguretat, amb un pressupost important per a manteniment i rehabilitació de carrers, places, parcs i jardins fins al 2028. Aquest pla també implica un augment de la presència policial i un enduriment de les sancions per incivisme, relacionant la neteja amb la seguretat i augmentant considerablement les multes per conductes incíviques.

La dificultat per relacionar-se amb altres joves, fins i tot aquells racialitzats o d'origen immigrant que no estan en la mateixa situació de vulnerabilitat, és una conseqüència directa de la seva posició d'exclusió radical. Per al jovent extutelat o en situació de carrer, l'estatus administratiu irregular i les condicions materials greus no només constitueixen fronteres legals, sinó que els generen profundes fronteres internes per a la participació social i la construcció de vincles, fet que els aboca a un aïllament que s'afegeix a les múltiples formes de racisme i exclusió que ja pateixen.

5.5.8. Neurodivergència

L'experiència de la neurodivergència o de les diverses capacitats és un altre eix que pot ser profundament modulats per la racialització i donar lloc a formes específiques d'estigmatització, diagnòstic diferencial o intervencions institucionals qüestionables. El testimoni de la Jaye és particularment il·lustratiu d'aquesta complexa intersecció. Diagnosticada amb TDAH a una edat primerenca (quatre anys), la Jaye percep retrospectivament que la seva medicalització va ser «excessiva» i que aquesta intervenció no es pot deslligar de la seva identitat racialitzada: «Vaig ser conscient que era negra a l'escola amb quatre anys. Jo era una persona molt nerviosa i em van diagnosticar TDAH amb quatre anys. Ara penso que no es pot fer un diagnòstic així només perquè un nen sigui mogut, però em van medicalitzar molt. [...] Tenia una professora que m'obligava a prendre les pastilles» (capítol 3). La seva percepció d'haver estat etiquetada com a «nena negra moguda» suggereix com les interpretacions de la seva conducta infantil i les conseqüents respostes institucionals, tant en l'àmbit educatiu com el sanitari, podrien haver estat tenyides de biaixos racials.

Aquesta vivència coincideix amb les reflexions de Kenza Benzidan sobre la tendència a una patologització precoç i greu dels cossos racialitzats que s'aparten de les normes de conducta o d'una neutralitat construïda sota els patrons de l'alumne tipus idealitzat i arrel·lat en la cultura dominant. Quan un comportament considerat disruptiu o problemàtic es manifesta en un infant o jove racialitzat, hi ha el risc que s'atribueixi a factors inherents a la seva raça o cultura atribuïda, o que sigui interpretat a través d'estereotips que justifiquin intervencions més invasives. La insistència a explicar des d'una visió culturalista determinats valors o actituds de l'alumnat racialitzat en situació de vulnerabilitat —valors i actituds que sovint són, en realitat, el resultat de processos de marginació i minorització social— pot portar a justificar un tractament acadèmic diferenciat i, en última instància, discriminatori.

La superposició de capes de dèficit percebut —associades a l'origen, la situació socioeconòmica, la capacitat o la conducta— esdevé un marcador que pot orientar les decisions de professionals, de vegades amb una formació insuficient sobre la diversitat etnocultural i les dinàmiques de racialització, a l'hora d'atribuir, per exemple, la condició d'educació especial a l'alumnat (Paniagua, 2017). En aquest sentit, col·lectius de familiars d'alumnat racialitzat han denunciat durant anys l'existència d'un biaix significatiu en la derivació d'aquest alumnat a dispositius escolars específics o a serveis d'intervenció terapèutica (El Mouali Samadi, 2021). Es produeix, doncs, una racialització de les neces-

sitats educatives especials, fruit d'una estigmatització prèvia de l'alumnat basada en un etiquetatge deficitari i en l'associació automàtica d'aquest dèficit amb l'origen familiar o la identitat racialitzada.

En el cas de la Jaye, el seu nerviosisme infantil, en el context d'un cos de nena negra en un entorn escolar on ja experimentava racisme, podria haver estat llegida no com una possible resposta a un entorn hostil o com una simple característica del seu temperament, sinó com una disfunció inherent que requeria una correcció farmacològica intensiva. Aquestes pràctiques, que poden semblar intervencions de cura o suport, corren el risc de convertir-se en formes de control social sobre cossos i conductes que desafien les expectatives normatives, especialment quan aquests cossos ja estan prèviament racialitzats. La medicalització de la Jaye, percebuda per ella com a excessiva, pot ser un exemple de com la intersecció entre racialització i una percepció determinada de la neurodivergència pot tenir com a resultat pràctiques que, sota l'aparença de tractament, acaben silenciament, disciplinant o limitant l'agència de l'individu.

5.5.9. Dinàmiques de poder i tensions intragrups

L'adopció d'una perspectiva interseccional rigorosa imposa la necessitat d'estendre l'anàlisi més enllà de la dialèctica entre grups dominants i subordinats, per investigar la complexitat inherent a les relacions de poder dins dels mateixos col·lectius subalternats i entre aquests. Aquest abordatge és metodològicament pertinent per dues raons fonamentals. En primer lloc, permet desactivar analíticament l'argument racista que invoca els conflictes intragrups com a coartada per negar la primacia del racisme estructural o per deslegitimar la lluita antiracista. En segon lloc, transcendeix les visions idealitzades de la subalternitat, que sovint postulen una solidaritat monolítica i horitzontal per explorar les tensions, les jerarquies i els mecanismes de reproducció del poder que emergeixen en la pràctica viscuda.

Aquesta secció, per tant, no persegueix una equiparació de les opressions ni una dilució del focus sobre la supremacia blanca com a matriu organitzadora. El seu propòsit és, per contra, examinar com la pressió omnipresent de l'ordre racial hegemònic s'infiltra i es refracta en les relacions socials a escala micro, les quals poden generar dinàmiques d'exclusió, prejudicis i tensions entre subjectes que comparteixen una posició estructural d'opressió.

Un dels fenòmens més complexos i sovint incòmodes que emergeixen en l'anàlisi de les relacions entre col·lectius racialitzats no-blancs és la percepció —i, en molts casos, l'experiència directa— de pràctiques discriminatòries entre grups que, alhora, són víctimes del racisme estructural. El testimoni de la Bibi n'és un exemple il·lustratiu: descriu com, en botigues regentades per persones d'origen xinès, percep una vigilància selectiva i persistent dirigida cap a ella i altres persones no-blancs: «Los trabajadoras te persiguen [...]». Siguen a todos menos a las personas chinas; pero, si los clientes son españoles blancos y están tocando cosas, a ellos no les dicen nada.» Aquesta percepció no és un cas aïllat. El grup de discussió de Navas, format per joves d'origen peruà, manifesta sensacions

similars. En Víctor, per exemple, descriu amb detall una dinàmica de vigilància permanent: «Tú vas caminando por la tienda, te giras y ves que el chino está acomodando unas cosas en el estante, pero al mismo tiempo no deja de mirarte, siguiendo todos tus movimientos. Luego parece que ya no te sigue; pero, justo cuando piensas que ha dejado de vigilarte, giras un pasillo... y ahí aparece de la nada la china, esperándote.» A la pregunta directa sobre si creu que les persones d'origen llatinoamericà reben un tracte diferenciat respecte de les racialitzades blanques en aquests establiments, respon sense dubtar: «Nosotros estamos por debajo en el trato que recibimos [...]. Nos ponen por debajo, muy por debajo.»

Aquestes situacions suggereixen que les dinàmiques de poder racial no són exclusivament verticals —del grup dominant blanc als grups discriminats no-blancs—, sinó que poden operar de manera horitzontal o, més precisament, reflectir la interiorització de jerarquies racials més àmplies i la posició relativa de cada grup dins d'aquestes jerarquies. Autors com Claire Jean Kim (1999), en el seu treball sobre la triangulació racial dels asiàtics americans, han analitzat com certs grups minoritaris poden ser posicionats de manera intermèdia en les jerarquies racials, i ser valorats per sobre d'altres grups minoritaris en alguns aspectes però simultàniament estar subjectes a formes d'alterització i exclusió respecte al grup dominant blanc. Com analitza la Mireia An Xiao, «el racisme cap a cada grup es manifesta de formes diferents mitjançant estereotips. Per exemple, en el cas de la població d'origen xinès, sovint se'ns estereotipa com a col·lectiu treballador, però obedient i submís, que no es revolta. Aquest tipus d'estereotips que comparen grups són una forma de racisme que s'utilitza per justificar les discriminacions.»

En aquest context, les pràctiques discriminatòries entre grups racialitzats poden estar condicionades per la interiorització de posicionaments jeràrquics, per la reproducció d'estereotips racials i de classe que operen més enllà de l'origen del subjecte que discrimina, o per les lògiques del mercat capitalista, que incentiven la discriminació com a estratègia per minimitzar riscos percebuts, fins i tot per part d'actors que també són objecte de racisme. Aquestes experiències apunten l'existència de dinàmiques racials internes dins els col·lectius subalternats, que poden ser interpretades com una expressió del que Frantz Fanon ([1952] 2009) va conceptualitzar com la *interiorització del racisme colonial*. Segons Fanon, els subjectes colonitzats poden arribar a assumir com a pròpies les jerarquies i les mirades imposades pel sistema colonial per reproduir-les dins de les seves pròpies comunitats. Reprenent aquesta idea, Linda Alcoff (2006) descriu aquest fenomen com a *racialització estratificada*, una dinàmica mitjançant la qual els grups racialitzats són situats de manera desigual dins l'ordre racial hegemònic per generar jerarquies internes que poden produir tensió, diferenciació i, eventualment, competència entre ells. Aquestes dinàmiques, lluny de desmentir el racisme estructural, en posen en relleu la complexitat i la capacitat d'infiltració en les relacions entre grups subordinats.

De manera similar, la interiorització de prejudicis racistes, masclistes o homòfobs pot manifestar-se dins de les pròpies famílies i comunitats racialitzades, com il·lustra el testimoni de la Karessa. Ella relata com la seva mare, tot i ser ella mateixa una persona discriminada, va créixer en un entorn que la va portar a heretar certes actituds discriminatòries: «Mi madre creció en un entorno en el que, sin querer, tenía actitudes racistas.

De pequeña, recuerdo que una vez le dije a mi hermana: “No tengas novios latinos.” Y fue como: “Señora, usted es una persona racializada, no puede decir estas cosas.” Con los años, mi madre ha ido superando muchos de esos microracismos, micromachismos y microhomofobia que tenía.» Aquest testimoni és particularment revelador de com les ideologies dominants poden ser absorbides i reproduïdes fins i tot per aquells que són objecte d’opressió per generar dinàmiques de discriminació intergeneracionals i intracomunitàries. La reacció crítica de la Karessa davant la seva mare evidencia, alhora, una presa de consciència i una voluntat de desafiar aquests prejudicis interioritzats, i apunta la possibilitat de desaprenentatge i transformació dins de les mateixes comunitats.

Un altre aspecte que revela tensions internes i dificulta la construcció de moviments amplis és la tendència, present en alguns testimonis com el d’en Joan, a establir jerarquies entre diferents formes d’opressió, assumint que certs grups pateixen una discriminació més intensa o més greu que altres. La seva afirmació que «l’impacte del racisme cap als mascles i homes [sic] és molt més agreujat. És molt més fort en un mascle i home que cap a una dona o una persona homosexual, bisexual, etc.», o que la intensitat del racisme varia segons l’origen ètnic-nacional percebut («Una persona del món àrab i una persona de Llatinoamèrica, per exemple, no patirà el mateix racisme [...], [les darreres] estan més arrelades a la cultura occidental») exemplifica aquesta lògica jeràrquica. Tal perspectiva pot ser analitzada en vista de les crítiques formulades per autores com Audre Lorde (2012), que rebutja la *jerarquia de les opressions* —la idea que les discriminacions poden ser ordenades segons una escala d’importància o gravetat, sovint invisibilitzant-ne algunes—, així com des de les anàlisis contemporànies sobre les anomenades *olimpíades de l’opressió* (Hancock, 2007), que denuncien la competència pel reconeixement com a víctima prioritària. Aquestes afirmacions, doncs, reflecteixen les dificultats per reconèixer la interseccionalitat de les opressions —és a dir, la seva coexistència i mútua constitució— i posen de manifest com certes formes de lectura fragmentada poden obstaculitzar la solidaritat entre col·lectius subalterns.

Aquesta perspectiva, tot i que pot sorgir d’una experiència subjectiva de dolor i greuge intensos, resulta problemàtica des d’un punt de vista analític. En primer lloc, corre el risc d’invisibilitzar o minimitzar la gravetat d’altres formes de discriminació —com el sexisme, la islamofòbia o l’homofòbia que poden patir altres persones racialitzades— en focalitzar-se en una única dimensió de l’opressió com a preeminent o com el principal eix estructurant de l’experiència. En segon lloc, pot obstaculitzar la construcció d’una solidaritat i aliances estratègiques entre diferents grups oprimits pel fet de fomentar, implícitament o explícitament, una mena de competència pel reconeixement de la pròpia opressió com la fonamental o la més greu. Una comprensió veritablement interseccional, per contra, reconeix que els sistemes d’opressió estan interconnectats i que les experiències de privilegi i subordinació són contextuais i relatives a múltiples eixos de poder, sense necessitat de jerarquitzar-les per validar-ne la legitimitat o gravetat. La percepció d’en Joan, per tant, més que reflectir una realitat objectiva sobre una suposada intensitat comparativa del racisme, podria ser indicativa de com la seva pròpia posició interseccional (home jove racialitzat, possiblement confrontat amb l’estereotip de l’«immigrant jove violent») configura la seva comprensió de les dinàmiques de poder, la qual possiblement limita la seva capacitat de reconèixer persones discriminades per altres eixos d’opressió

que no l'afecten directament de la mateixa manera o amb la mateixa intensitat percebuda, o d'empatitzar-hi.

Finalment, les manifestacions d'homofòbia observades en alguns grups de discussió, ja introduïdes en la discussió sobre orientació sexual, subratllen la necessitat d'evitar idealitzacions sobre la solidaritat intragrupal. Aquests episodis, juntament amb les jerarquies observades entre diferents grups racialitzats o les tensions de gènere analitzades, demostren que els prejudicis i les dinàmiques de poder hegemòniques no s'aturen a les fronteres del grup oprimat. Al contrari, l'homofòbia, el masclisme o les actituds clasistes poden ser presents i reproduïdes per subjectes que, al seu torn, són víctimes del racisme. Això exigeix, entre d'altres, una anàlisi que consideri com les construccions de masculinitat —sovint hegemòniques o normatives (Connell, 2020)—, les influències culturals, el nivell socioeducatiu i altres factors interseccionals poden contribuir a la perpetuació de l'homofòbia dins dels mateixos col·lectius racialitzats.

En aquest sentit, tan sols resta insistir en la necessitat d'analitzar com les estructures de dominació estan interconnectades —*interlocking systems of oppression* (Hooks, 2013)— i es reforcen mútuament, i poden ser interioritzades i reproduïdes per tots els actors socials. D'això es desprèn que la construcció de comunitats veritablement alliberadores requereix un treball de crítica i autocrítica. Reconèixer aquestes tensions no implica afeblir la crítica al racisme sistèmic ni caure en una culpabilització de les persones discriminades; ans al contrari, implica enriquir l'anàlisi oferint una visió més completa i matisada de com les estructures de poder configuren totes les relacions socials, i la necessitat de construir aliances i pràctiques polítiques que abordin la totalitat d'aquestes opressions entrelaçades.

5.6. Construcció d'imaginari, (in)visibilització i lluita estratègica pels referents

L'impacte del racisme sistèmic incideix agudament en la construcció d'imaginari col·lectius de la joventut racialitzada no-blanca i en la disponibilitat —o més aviat la manca— de referents positius, diversos i complexos en l'esfera cultural i mediàtica. L'absència i la distorsió sistemàtica de la representació afecten de manera significativa la configuració de les identitats individuals i col·lectives, el sentiment de pertinença, l'autoestima i la capacitat d'agència de la joventut participant. Com subratlla Guadalupe Begazo des de la seva experiència com a migrant i activista, la presència de referents amb els quals identificar-se és crucial, especialment durant les etapes formatives, per validar la pròpia existència i projectar possibilitats futures; la seva absència equival a una forma de negació simbòlica.

El dèficit de representació en el conjunt de productes culturals consumits durant la infància i l'adolescència és una queixa recurrent i sentida per les persones participants. La Kumba ho expressa de manera taxativa: «No m'he sentit representada en la cultura que consumia, per exemple, a la televisió, en les pel·lícules o en els llibres que llegia.» La Mireia An Xiao reforça aquesta experiència assenyalant la predominança aclaparadora de la representació blanca en els productes culturals als quals va estar exposada des de la

infància: «Tota la cultura que he consumit des de petita, tota, és gent blanca i rossa.» La invisibilització de la joventut racialitzada no-blanca, excepte la infrarepresentació excepcional en rols secundaris o estereotipats, genera una profunda sensació de no pertinença a l'imaginari col·lectiu. Com descriu la Maria en recordar el seu desig infantil de «ser una chica blanca, rubia» —reproduint exactament els mateixos referents que havia esmentat la Mireia An Xiao—, aquesta dinàmica pot afavorir patrons d'autoalienació o la interiorització d'ideals estètics i culturals aliens, percebuts com els únics vàlids o desitjables.

L'impacte d'aquestes mancances ha estat àmpliament analitzat per autores com Bell Hooks, que subratlla com la cultura popular —en el seu cas, l'americana— perpetua el racisme a través de la mirada blanca —*white gaze* (Hooks, 1992). Aquesta perspectiva, que normalitza la blancor com a universal i relega les altres identitats a la categoria d'«altres» o de desviació, és sovint interioritzada per les pròpies persones racialitzades i configura la manera com es veuen a si mateixes i als altres. La interiorització afecta profundament l'autoestima i l'autopercepció. Aquest impacte és particularment agut i lesiu durant l'adolescència i la joventut, etapes vitals de construcció de la pròpia identitat. Quan la mirada externa hegemònica nega, distorsiona o desvalora la pròpia realitat en el moment precís en què es forja l'autoimatge, el dany pot adquirir una dimensió estructural i duradora. Aquesta dinàmica esdevé encara més complexa per a aquells subjectes que, com analitza Hooks, se situen en la intersecció de múltiples eixos de marginació. Davant d'aquest escenari, l'autora evidencia la necessitat urgent —i profundament política— de construir contranarratives i espais alternatius de representació que qüestionin i desestabilitzin aquesta mirada hegemònica i les estructures de poder que la sustenten.

Quan la representació de la joventut subalternada per criteris racials existeix, sovint cau en la trampa dels estereotips simplistes o directament ofensius, que limiten la complexitat de les seves identitats i experiències. La Pei Lei critica les representacions que recorren a la imitació burlesca de la parla per caracteritzar personatges xinesos, una pràctica que redueix una cultura i una llengua a una caricatura. En Mamadou assenyala estereotips culturals similars sobre les persones negres, com l'associació automàtica amb el ball o la reducció de la cultura a certs estils musicals o menjars, ignorant la vasta diversitat i complexitat internes de les cultures africanes i afrodescendents. Una altra dinàmica problemàtica és l'exotització, especialment rellevant per a aquells joves que són creadors o artistes, com en Varun. Ell descriu com, abans de conèixer la seva obra, el tracte que rep sovint està marcat per una mirada que l'exotitza i l'associa a una espiritualitat superficial o a tòpics sobre la seva cultura d'origen. Aquesta mirada redueix l'artista a una simple curiositat exòtica i li nega la complexitat i l'agència creativa universal i la possibilitat d'interpel·lar des de la seva pròpia especificitat sense ser reduït a aquesta.

Aquests estereotips no només són inexactes i empobridors, sinó que, com argumenta Stuart Hall amb el seu concepte de *règims de representació*, funcionen com a poderosos mecanismes de poder. No són imatges innòcues, sinó que construeixen activament significats, normalitzen certes visions del món —sovint racistes i sexistes— i perpetuen relacions de poder en reduir les persones i els grups a categories fixes, simplificades i jerarquitzades (Hall *et al.*, 2024).

Davant d'aquest panorama d'invisibilització, representació estereotipada i exotització, diversos participants destaquen la recerca activa de referents com una estratègia conscient i necessària per contrarestar aquests efectes i reforçar una identitat més robusta, positiva i empoderada. La Kumba explica com va començar a buscar referents de manera activa en la literatura i la música a partir dels 18 o 19 anys, en un esforç per trobar miralls on veure's reflectida de manera complexa i afirmativa. La Karessa reflexiona sobre com aquesta recerca de referents pot variar significativament segons el context generacional i la composició racial de l'entorn: «Con mi hermana nos llevamos cinco años, y en ese tiempo la clase ha cambiado mucho. Cuando yo estudiaba, éramos solo dos o tres personas racializadas. En cambio, para ella, la mitad de la clase lo es. Por eso, no vive la diferencia como una otredad, como me pasaba a mí.» Fins i tot hi ha participants que, com la Karima, assumeixen activament la responsabilitat de generar representacions pròpies i visibles per defensar obertament la seva identitat com a forma de resistència i com un acte de creació de referents per a altres que poden venir darrere. En aquesta línia, Malcom McCarthy, a través del seu treball artístic i la seva obra *Black Man Solo*, emfatitza la importància de crear activament contranarratives que desafin els estereotips, especialment aquells que afecten la masculinitat negra, per oferir representacions més complexes i humanitzadores.

No obstant això, la tasca de construcció de referents sovint es veu obstaculitzada per l'estructura mateixa de les institucions culturals i mediàtiques. Com assenyalava en Varun, «aquellos que tienen las riendas de la zanahoria ideológica, especialmente en ámbitos como el artístico y el cultural, desempeñan un papel determinante. Aunque los ayuntamientos impulsen políticas interculturales, estas suelen quedar relegadas a espacios marginales vinculados al ámbito sociocomunitario. Mientras, la actividad artística y cultural más *mainstream* sigue sin reflejar esta diversidad.»

El buit de representació en els espais tradicionals s'agreuja, a més, en l'entorn digital. Tot i ser un espai aparentment més obert i horitzontal, les xarxes socials són identificades per participants com la Lei Lei, la Liliana o la Mireia An Xiao com un lloc on el racisme persisteix de manera explícita i sovint violenta. Aquesta última ho resumeix d'aquesta manera: «Rebo molts missatges d'odi a Twitter, i tot i que ho gestiono com puc, a vegades és dur.»

En conjunt, les experiències recollides posen de manifest que la manca de referents comunitaris i mediàtics no és una simple qüestió simbòlica, sinó un mecanisme de poder que impacta profundament en la configuració de les identitats i el sentiment de pertinença. Les persones racialitzades no-blanques continuen treballant per trobar i construir referents que contestin els règims de representació hegemònics. Aquest procés, però, sovint es produeix des d'una desconexió comunitària respecte a la societat en conjunt, com lamenta l'Aaliya: «He perdut tot sentiment de pertinença que pogués tenir de més petita. Abans, volia apropiarme d'aquest sentiment, però és que la comunitat no t'ajuda. La societat catalana, espanyola, no t'ajuda, perquè no ens donen espai ni visibilitat. No ens donen veu. [...] I a poc a poc, dius: "A on pertanyo?"» La construcció d'imaginari alternatiu i la lluita per la representació emergeixen, doncs, com a elements essencials en el procés de resistència i afirmació identitària de la joventut racialitzada no-blanca.

5.7. Coneixement situat, agència epistèmica i reflexivitat

El desenvolupament mateix d'aquesta recerca, així com les reflexions epistemològiques d'algunes de les persones participants, posen en evidència la importància cabdal del coneixement situat (Haraway, 1988) i de les epistemologies del punt de vista per a una comprensió profunda, crítica i transformadora del racisme i altres formes d'opressió. Tal com s'ha establert en el marc teòric d'aquest estudi, la creació de coneixement científic mai no és universal ni objectiva en un sentit abstracte, sinó que està inevitablement arrelada en la posició social, històrica i corporal de qui investiga i de qui és investigat. Aquesta perspectiva qüestiona la suposada neutralitat del coneixement hegemònic, sovint eurocèntric i androcèntric, i subratlla com l'exclusió històrica de les veus de les dones, les persones racialitzades no-blanques i altres grups subalterns de les institucions productores de saber ha perpetuat visions parcials i distorsionades de la realitat social.

Aquesta dinàmica es va fer especialment palesa durant el treball de camp d'aquesta mateixa recerca, com il·lustra de manera paradigmàtica la reflexió de la Jaye durant la seva entrevista amb Fatiha el Mouali, una de les investigadores de l'equip: «Pel que fa a aquesta entrevista, he acceptat fer-la amb tu perquè ets una persona racialitzada. Si una persona blanca m'hagués fet aquestes mateixes preguntes, no m'hauria sentit còmoda i, probablement, hauria estat més a la defensiva. Crec que aquest tipus de preguntes han de ser formulades per persones racialitzades, no només perquè tenen aquesta sensibilitat i comprensió, sinó perquè també poden establir un apropament més autèntic.»

Aquest testimoni il·lustra diversos aspectes fonamentals. En primer lloc, subratlla la importància de qui investiga i des de quina posició ho fa. La Jaye reconeix explícitament que la subalternitat racial compartida entre entrevistadora i entrevistada no és un factor neutre, sinó un element que possibilita un nivell de confiança, comoditat i autenticitat en el diàleg que difícilment s'hauria produït amb una investigadora percebuda com a externa (blanca) a l'experiència directa de la racialització jerarquitzadora. Això suggereix que les dinàmiques de poder racial no només són l'objecte d'estudi, sinó que també afecten profundament la qualitat i la profunditat de les dades que es poden obtenir. Certes veritats i experiències, especialment aquelles més íntimes o doloroses, només emergeixen en espais relacionals on hi ha una comprensió compartida de l'opressió racial, lliures, en la mesura del possible, de la mirada blanca a la qual es referia Fanon ([1952] 2009).

Aquesta idea connecta directament amb les aportacions teòriques de Patricia Hill Collins sobre l'epistemologia del punt de vista feminista negre, en què recupera i reformula el concepte de *dobla consciència* desenvolupat per W. E. B. Du Bois a *The Souls of Black Folk* ([1903] 2022). Du Bois descrivia com les persones negres als Estats Units vivien una escissió interna entre com es veien a si mateixes i com eren percebudes per una societat blanca dominant que les estigmatitzava: una «mirada de si mateixos a través dels ulls dels altres», que generava una tensió entre dues identitats irreconciliables. Collins amplia aquest concepte per explicar l'experiència de les dones negres i, per extensió, d'altres grups oprimits, mitjançant la noció de *consciència escindida* (*split consciousness*) i la posició d'*outsider within* (Collins, 1990). Aquesta doble perspectiva, derivada de viure dins però al marge de les institucions dominants, permet desenvolupar una comprensió

crítica i privilegiada de les dinàmiques d'opressió i oferir coneixements amb un alt potencial transformador.

La doble consciència està directament relacionada amb les complexes negociacions identitàries analitzades prèviament, en què les persones racialitzades han de transitar entre l'autopercepció, les expectatives imposades i la recerca d'espais de pertinença. Mentre que el jovent català blanc pot, en general, donar per fet la seva pertinença sense un qüestionament constant d'aquesta pertinença, les persones racialitzades no-blanques, com reflecteix Kenza Benzidan, sovint viuen la seva identitat racial com quelcom «imposat» per la mirada de l'altre: «Es que, si soy negra, yo no elijo ser vista como negra. El racismo te pega por ser negra, pero no es algo que yo haya decidido serlo; luego, una toma de identidad, aunque es importante para generar quién eres, en sí no es una decisión.» Aquesta identitat racialitzada, viscuda inicialment com una imposició externa, pot comportar, com suggereix Kenza Benzidan, una dificultat per trobar un espai de pertinença plena i no conflictiva. És precisament des d'aquesta posició liminar, des de l'*habitar la frontera* o des de la doble consciència, que pot emergir un coneixement particularment crític i profund sobre les estructures de poder. La seva experiència viscuda els atorga una legitimitat epistèmica que no pot ser ignorada ni menystinguda.

Aquesta reflexió metodològica i epistemològica, sorgida del treball de camp i de les veus expertes, té implicacions importants per a la pràctica investigadora sobre el racisme. Suggereix la necessitat de repensar qui investiga, com s'investiga i amb quins objectius, apostant per metodologies participatives i col·laboratives —com les metodologies comunicativa i de recerca-acció participativa (PAR) emprades en aquest estudi— que reconguin i valorin activament el coneixement situat i l'experiència viscuda de les comunitats racialitzades. Promoure la seva participació, no com a simples informants, sinó com a coinvestigadors i subjectes actius en la producció de coneixement i en la cerca de transformació social, esdevé un imperatiu ètic i epistemològic.

Això implica també la necessitat de reflexivitat per part de tot l'equip investigador sobre la pròpia posicionalitat i com aquesta pot influir en el procés de recerca i interpretació. En el cas d'aquesta monografia, l'esforç per alinear la pràctica investigadora amb aquests principis s'ha materialitzat, en gran mesura, a través de la composició de l'equip responsable del treball de camp i de les anàlisis parcials. Aquest equip ha estat format quasi completament per persones investigadores racialitzades no-blanques, incloent-hi dues persones gitanes, una descendent d'origen asiàtic de l'est, una investigadora nascuda al Marroc i una descendent de marroquins. Aquesta diversitat de posicionalitats *dins* del propi equip i la seva proximitat a les experiències de racialització han estat una fortalesa. Han facilitat, tal com assenyalava la Jaye, un nivell de confiança, sensibilitat i autenticitat en la recollida de dades que difícilment s'hauria assolit d'una altra manera. Així mateix, ha enriquit el procés d'anàlisi i interpretació amb múltiples perspectives situades per contribuir a una comprensió més matisada i profunda del fenomen estudiat. Tot i que la coordinació principal de la redacció final hagi recaigut en un investigador racialitzat blanc —una circumstància que va sorgir de canvis en la planificació original, que preveia una codirecció per part d'investigadors racialitzats—, l'aportació substancial i el treball col·laboratiu amb la resta de l'equip racialitzat al llarg de tot el procés ha estat crucial per intentar mantenir

la coherència amb els principis epistemològics exposats aquí. La reflexió de la Jaye sobre la importància de qui pregunta és, en aquest sentit, un recordatori a tenir sempre present de la necessitat d'humilitat epistèmica, de la valoració de les perspectives subalternes i d'un compromís actiu amb la descolonització del saber (Mignolo, 2003; Santos, 2010), un esforç que ha intentat guiar el desenvolupament d'aquest estudi.

5.8. Conclusions del capítol

Aquest capítol ha explorat les profundes i complexes maneres en què el racisme sistèmic a Catalunya modela la construcció de la identitat, els processos de socialització i l'experiència de la ciutadania per al jovent racialitzat no-blanc. A través de l'anàlisi de les seves narratives i la seva connexió amb marcs teòrics crítics, emergeixen diverses conclusions sobre el fet de sobreposar-se a aquestes realitats.

En primer lloc, s'ha constatat la complexitat inherent a l'autoidentificació etnoracial. Lluny de categories fixes i homogènies, els joves participants mostren una gran diversitat de formes d'identificar-se, sovint expressant identitats híbrides que reflecteixen la seva posició *entre* cultures i nacions. Aquesta hibriditat no és una simple barreja, sinó un espai de tensió on es negocia la pròpia identitat davant les classificacions imposades i les experiències de racialització viscudes.

En segon lloc, s'ha evidenciat el paper central del racisme com a estructura de socialització. Les experiències quotidianes de discriminació, des de les microagressions fins a l'exclusió explícita, no només generen un impacte emocional significatiu, sinó que també condicionen les relacions socials, generen sentiments d'inseguretat i obliguen a desenvolupar costoses estratègies d'adaptació i supervivència que afecten la percepció del propi lloc al món.

En tercer lloc, l'anàlisi confirma l'existència d'una bretxa persistent entre la ciutadania formal i la substantiva. La possessió de drets legals sovint no es tradueix en un sentiment ple de pertinença ni en la capacitat d'exercir aquests drets sense por o qüestionament. Les fronteres internes, materialitzades en pràctiques de perfilació, vigilància i tracte diferencial, operen per marcar qui és considerat plenament membre de ple dret de la comunitat i qui roman en una posició d'estranger interior, independentment del seu estatus formal.

En quart lloc, s'ha reafirmat la importància d'aplicar la perspectiva interseccional. Les experiències de racisme estan inextricablement lligades a altres eixos de poder com el gènere, la classe social, l'origen específic, el fenotip, la religió, l'orientació sexual, així com d'altres en els quals no hem pogut aprofundir. Aquests eixos no només s'acumulen, sinó que interactuen de manera complexa i creen formes úniques de discriminació, vulnerabilitat i, també, de resistència. L'anàlisi de la jerarquització del saber, el control sobre el cos femení o l'estigmatització de certes masculinitats racialitzades il·lustren aquesta dinàmica.

Finalment, s'ha destacat el valor epistèmic del coneixement situat i la importància de la lluita per la representació. Les narratives de la joventut participant ofereixen una perspec-

tiva crítica insubstituïble sobre les estructures de poder. Alhora, la manca de referents positius i la persistència d'estereotips en l'esfera cultural i mediàtica emergeixen com a mecanismes clau que reforcen l'exclusió i dificulten la construcció d'identitats autònomes i empoderades.

En definitiva, aquest capítol conclou que, per al jovent alteritzat per processos de racialització a Catalunya, la identitat i la ciutadania no són estats donats ni fixos, sinó processos continus i profundament polítics de negociació, contestació, adaptació i resistència davant una estructura social marcada per l'omnipresència del racisme sistèmic. Les conclusions extretes aquí tenen implicacions directes no només per a la comprensió teòrica del fenomen, sinó també per a la formulació de polítiques públiques i estratègies de transformació social que aspirin a desmantellar aquestes estructures d'opressió i a construir una societat veritablement inclusiva.

6. CONCLUSIONS

El present estudi s'ha endinsat en les experiències de racisme que afronta la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya. Partint d'una concepció del racisme com una estructura sistèmica de poder, i adoptant una metodologia qualitativa fonamentada en la perspectiva interseccional i les veus dels joves mateixos, la investigació ha buscat anar més enllà de la identificació de les seves manifestacions per comprendre'n els impactes transversals, les respostes institucionals que suscita —o que s'ometen— i, de manera crucial, les múltiples estratègies d'agència, afrontament i resistència desplegades pel jovent alteritzat per processos de racialització en un context estructuralment hostil.

Aquest capítol final té com a objectiu oferir una síntesi reflexiva de les principals troballes i anàlisis desenvolupades al llarg de la recerca. Es pretén teixir els diversos fils conductors que han emergit: des de la materialització del racisme estructural en barreres que condicionen les trajectòries vitals, educatives i laborals, passant per les seves profundes repercussions emocionals, psicològiques i identitàries, fins a la notable capacitat de resiliència i contestació de la joventut racialitzada, per tal de presentar un balanç coherent i crític del fenomen estudiat.

A continuació, s'examinaran les dimensions estructurals del racisme i els seus impactes múltiples, s'analitzaran les complexes respostes i resistències juvenils, i es discutiran les implicacions teòriques, metodològiques i pràctiques que se'n deriven, amb l'esperança de contribuir a un abordatge més integral i transformador del racisme en la nostra societat.

6.1. La dominància del racisme estructural i els seus impactes múltiples

Les experiències compartides per la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya, recollides i analitzades al llarg d'aquest estudi (capítol 3), posen en evidència la naturalesa estructural i persistent del racisme. Més que episodis ocasionals atribuïbles a actituds individuals, el que emergeix és un patró sistemàtic de discriminació que travessa àmbits diversos de la vida quotidiana i institucional. Des de les institucions educatives, on el biaix i la segregació configuren trajectòries desiguals, fins a l'àmbit laboral, amb les seves bar-

res d'accés i microagressions quotidianes; des del mercat de l'habitatge, caracteritzat per una discriminació sovint explícita, fins a les interaccions en espais públics i d'oci o amb les forces de seguretat, en què la sospita i la perfilació són recurrents; passant per l'àmbit sanitari, en el qual els prejudicis poden afectar la qualitat de l'atenció, i fins i tot en les esferes més íntimes de les relacions interpersonals, el jovent racialitzat experimenta el racisme de formes multiformes i persistents. Aquesta realitat soscava la premissa d'una societat postracial i evidència com les estructures de poder racialitzat continuen operant de manera efectiva i sovint normalitzada.

Les conseqüències d'aquesta exposició continuada al racisme estructural són profundes i transversals, tal com s'ha explorat en detall al capítol 4. Aquestes manifestacions generen, de manera indissociable, tant impactes materials en forma de limitació d'oportunitats com un greu impacte emocional i psicològic. Les vivències de discriminació, exclusió i menysvaloració generen un paisatge emocional marcat per la ràbia, la frustració, la tristesa i un profund esgotament. La necessitat de socialitzar constantment en entorns hostils, la càrrega de la pedagogia o la gestió de la por i la inseguretat persistent contribueixen a un estrès racial crònic que, en molts casos, pot derivar en un autèntic trauma racial. Aquesta dinàmica de desgast acumulatiu afecta directament l'autoestima, la salut mental i, de manera evident, el sentiment de pertinença.

Com s'ha analitzat al capítol 5, una de les ferides més profundes que infligeix el racisme sistèmic és la fractura de la ciutadania i la pertinença. Malgrat la possessió de drets formals, l'experiència quotidiana de ser interpel·lat com a *altre*, la sospita constant o la negació de la pròpia identitat —sigui catalana, espanyola o simplement una identitat híbrida complexa— generen un hiat, sovint dolorós, entre la ciutadania nominal i la vivència d'una pertinença plena i reconeguda. Les fronteres internes (Balibar, 2002) operen de manera constant per incloure de manera diferencial qui és considerat part legítima del *nosaltres* nacional, debilitar el vincle amb la comunitat i generar una exclusió simbòlica amb profundes repercussions emocionals i polítiques.

Finalment, és imperatiu reiterar la centralitat de la perspectiva interseccional per comprendre aquestes experiències. El racisme no impacta de manera homogènia; la seva forma, la seva intensitat i les seves conseqüències estan inextricablement lligades a altres eixos de desigualtat com el gènere, la classe social, l'origen ètnic-nacional específic, el fenotip, la religió, l'estatus administratiu, l'orientació sexual o la neurodivergència. Aquests eixos no només s'acumulen, sinó que es constitueixen mútuament i creen vulnerabilitats i formes de discriminació úniques que aquest estudi ha intentat visibilitzar per demostrar que qualsevol anàlisi o intervenció sobre el racisme ha d'incorporar necessàriament aquesta complexitat.

6.2. Respostes i resistències juvenils

Davant l'omnipresència del racisme estructural i els seus impactes múltiples, la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya no es configura com un subjecte passiu, sinó com un actor que, malgrat les dificultats, desplega una notable agència i un ampli ventall

d'estratègies per afrontar-lo, resistir-lo i sobreviure-hi. Aquesta capacitat d'acció, però, s'exerceix en un context en què les respostes institucionals són percebudes, de manera generalitzada i transversal, com a predominantment inadequades, insuficients o, fins i tot, inexistents. Com s'ha detallat al capítol 5, la inacció davant incidents racistes, la minimització dels fets, la superficialitat de les intervencions quan es produeixen, i una persistent manca de rendició de comptes, especialment per part de les forces de seguretat, generen una profunda desconfiança institucional acumulada (Feagin, 2013) i un sentiment estès de desemparament.

En aquest escenari, les estratègies juvenils són diverses i sovint multifacètiques, que reflecteixen una negociació reiterada amb les estructures de poder. S'observen formes d'interiorització, evitació o adaptació performativa, com el silenci autoprotector, el camuflatge identitari o la gestió conscient de la presentació personal per interpretar una no-amença. Aquestes tàctiques, si bé poden oferir una protecció temporal o facilitar el fet de sobreposar-se en entorns hostils, sovint comporten un alt cost emocional i el risc de normalitzar la discriminació. Paral·lelament, la cerca de suport en xarxes familiars i comunitàries i la creació d'espais segurs i contrapúblics subalterns (Fraser, 1990) emergeixen com a refugis emocionals fonamentals, espais de validació, intercanvi i construcció d'identitats col·lectives resistents.

Això no obstant, l'agència de la joventut racialitzada no es limita a la gestió del risc o a la creació d'espais de recés. L'estudi també ha documentat nombroses estratègies d'acció directa i confrontació, des de la interpellació verbal i l'establiment de límits davant actituds discriminatòries fins a la visibilització i la denúncia pública informal a través de les xarxes socials o l'expressió artística, pràctiques que busquen disputar les narratives hegemòniques i generar consciència pel canvi. La reivindicació activa de drets en contextos específics i l'empoderament individual mitjançant l'ús del coneixement són altres manifestacions rellevants d'aquesta agència. La denúncia formal es configura com una via minoritària plena d'obstacles a causa de la desconfiança institucional i la dificultat probatòria, i només apareix com una estratègia d'últim recurs davant agressions greus.

Un element crucial en l'articulació d'aquestes resistències és el procés de presa de consciència. Com s'ha exposat al capítol 5, la capacitat per identificar, interpretar i afrontar el racisme sol desenvolupar-se progressivament a mesura que s'acumulen experiències de vida, maduren els marcs interpretatius i s'estableixen vincles amb altres persones de grups etnoracials no hegemònics o de col·lectius antiracistes. Aquesta agència epistèmica, la capacitat de produir coneixement des de la pròpia experiència d'alterització i d'utilitzar-lo per desafiar les narratives dominants, és una forma poderosa de resistència. En aquest context, la negociació de la identitat etnoracial esdevé un camp de lluita i afirmació. Les identitats híbrides, la tensió entre l'autopercepció i les categories imposades, i la recerca activa de referents positius en una esfera cultural que sovint els invisibilitza o estereotipa, són, totes, expressions d'un procés complex i profundament polític de construcció subjectiva sota l'opressió. Aquesta lluita per la representació i la validació de la pròpia existència i experiència és, en si mateixa, una forma central de resistència.

6.3. Implicacions i recomanacions

Les vivències i les anàlisis de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya, documentades en aquest estudi, comporten significatives implicacions teòriques, metodològiques i pràctiques per a l'abordatge del racisme. L'estudi reafirma la necessitat de comprendre el racisme no com una suma d'actituds o incidents individuals, sinó com una estructura sistèmica de poder que impregna les institucions i les interaccions quotidianes, i genera desigualtats persistents i impactes profunds en la subjectivitat. La centralitat de la perspectiva interseccional ha demostrat ser indispensable per desentranyar com múltiples eixos d'opressió s'articulen i es constitueixen mútuament per crear experiències úniques de discriminació i vulnerabilitat que requereixen respostes igualment matisades. Metodològicament, la investigació subratlla el valor insubstituïble de l'enfocament qualitatiu i participatiu, i la importància de centrar el coneixement situat i l'agència epistèmica de les persones directament afectades, no només com a informants, sinó com a productores de coneixement i agents de transformació.

Davant el diagnòstic d'una resposta institucional predominantment percebuda com a inadequada o insuficient, les recomanacions que emergeixen tant de les veus juvenils com de les anàlisis expertes apunten la urgència d'una transformació profunda i estructural. Una demanda fonamental és, en primer lloc, la necessitat de més representativitat de persones racialitzades en espais de decisió i poder dins de les institucions, no com a mesura simbòlica, sinó per garantir una comprensió més profunda de la realitat del racisme i la formulació de polítiques públiques veritablement efectives i sensibles.

S'insisteix, en segon lloc, en la necessitat d'una formació antiracista real, continuada i transversal, adreçada a tot el personal de les administracions públiques, dels cossos de seguretat, del sistema educatiu, del sanitari i d'altres institucions clau. Aquesta formació ha de transcendir els cursos i les càpsules puntuals per promoure canvis profunds en les actituds, les pràctiques i la cultura organitzacional per adoptant una visió holística que reconegui el caràcter sistèmic del racisme. Les institucions, tal com expressen els joves, han de parlar més del racisme, incorporar referents diversos i, en tots els àmbits, adoptar mesures proactives davant les seves manifestacions per abandonar polítiques que generin exclusió sota premisses falses.

En tercer lloc, es destaca la urgència d'establir mecanismes efectius de rendició de comptes (*accountability*) i sanció davant actes racistes, especialment en relació amb les forces de seguretat. Les propostes expertes sobre la implementació de mecanismes de control extern independents són necessàries per trencar la percepció d'impunitat. Una sanció efectiva es considera un element dissuasiu i reparador indispensable.

Finalment, totes aquestes transformacions han de fonamentar-se en un reconeixement institucional explícit del caràcter sistèmic del racisme i en un compromís actiu amb la recollida d'informació veraç i directa de les persones afectades per superar percepcions superficials i biaixos institucionals. Les polítiques públiques han d'evolucionar des d'enfocaments merament reactius o centrats en la gestió de la diversitat cap a estratègies proactivament antiracistes, que abordin les causes estructurals de la desigualtat racial

i promoguin una ciutadania plena i substantiva per a tothom. Això inclou, de manera prioritària, combatre la segregació i els biaixos en l'àmbit educatiu per garantir la igualtat de trajectòries, eliminar les barreres discriminatòries en l'accés i la promoció al mercat laboral, garantir l'accés a recursos de salut mental culturalment competents i amb perspectiva antiracista i assegurar que els processos burocràtics no esdevinguin barreres addicionals que perpetuïn l'exclusió. Només a través d'un abordatge integral, estructural i interseccional es podrà començar a desmantellar el cicle de racisme, inacció institucional i desgast que aquest estudi ha documentat.

6.4. Reflexions finals

Aquest estudi s'ha endinsat en les vivències de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya i ha cartografiat les múltiples formes en què el racisme sistèmic modela les seves vides, des de les interaccions quotidianes fins a les estructures institucionals. Les narratives recollides han revelat no només la dominància d'un racisme que genera un profund desgast emocional i psicològic, que fractura el sentiment de pertinença i limita l'exercici d'una ciutadania plena, sinó també la notable agència, resiliència i consciència crítica d'un jovent que se sobreposa i resisteix en un context sovint hostil i que busca transformar-lo. Les conclusions extretes pretenen contribuir a una comprensió més profunda d'aquest fenomen complex, tot reconeixent les limitacions inherents a la recerca i la necessitat de continuar investigant i actuant.

Si bé aquest estudi ha prioritzat la profunditat analítica de les experiències de racisme a través d'una mostra qualitativa diversa que considera múltiples eixos d'interseccionalitat, el seu abast no permet extrapolar les troballes de manera estadística a la totalitat de la joventut racialitzada a Catalunya. Es reconeix, per tant, la necessitat que futures investigacions complementin aquest treball, focalitzant-se en les particularitats de col·lectius específics que, tot i ser presents en l'anàlisi, requereixen una exploració més exhaustiva, com és el cas del jovent (ex)tutelat o en situació de carrer, la població jove neurodivergent o amb diversitat funcional, així com el jovent minoritzat racialment resident en contextos rurals.

Així mateix, el caràcter inicial, generalista i transversal d'aquest estudi ha permès abordar una àmplia gamma d'àmbits. Tanmateix, la complexitat que caracteritza cadascun d'aquests àmbits —com les dinàmiques específiques del racisme en l'espai digital o en les relacions afectives íntimes— justifica el desenvolupament futur d'investigacions monogràfiques que permetin una anàlisi més aprofundida i matisada.

Finalment, la posicionalitat de l'equip investigador, malgrat l'esforç conscient per la reflexivitat i la incorporació de perspectives internes, configura inevitablement el procés d'interpretació, una característica inherent a tota producció de coneixement situat.

Aquestes limitacions, però, obren futures línies de recerca que considerem importants d'explorar. Per una banda, la percepció persistent d'ineficàcia institucional davant el racisme, documentada en aquest estudi, convida a una avaluació rigorosa i independent de l'impacte real de les polítiques i els protocols antiracistes actualment implementats

a Catalunya. Més enllà de la seva existència formal, cal investigar si aquestes mesures generen canvis tangibles en les pràctiques institucionals i en la reducció efectiva de la discriminació experimentada pel jovent. Particularment, en l'àmbit de les forces de seguretat i altres institucions amb poder coercitiu, urgeix una recerca que analitzi els obstacles estructurals que impedeixen una rendició de comptes efectiva davant denúncies per racisme, per analitzar i proposar models de control extern i mecanismes de reparació que puguin començar a restaurar la confiança.

Per l'altra, la diversitat d'estratègies juvenils d'afrontament i resistència documentades planteja la necessitat d'aprofundir en l'anàlisi de l'eficàcia percebuda i els costos emocionals i socials de les diferents formes d'agència, identificant els factors contextuals i personals que faciliten o obstaculitzen el desenvolupament de respostes d'empoderament individual i col·lectiu. Atesa la centralitat de la interseccionalitat en la configuració de les experiències de racisme, són imprescindibles estudis futurs focalitzats en les vivències específiques que sorgeixen en la cruïlla de la raça amb el gènere, la classe social, l'estatus administratiu, l'orientació sexual, la identitat de gènere, la religió o la neurodivergència, per anar més enllà de les generalitzacions i poder dissenyar intervencions veritablement sensibles.

Així mateix, l'exploració de les tensions intragrups i les dinàmiques de poder dins dels mateixos col·lectius racialitzats és una àrea que mereix més atenció per comprendre els reptes i les possibilitats de la solidaritat i l'organització col·lectiva.

Finalment, l'impacte en la salut mental requereix investigacions continuades sobre les conseqüències a llarg termini del trauma racial i el desenvolupament i l'avaluació de models d'atenció psicossocial i comunitària que siguin culturalment competents, estructuralment antiracistes i descolonitzadors, i codissenyats i validats amb el jovent. Idealment, moltes d'aquestes línies haurien d'incorporar metodologies que permetin que el jovent alteritzat per processos de racialització assumeixi un rol protagonista en la definició dels problemes, la producció de coneixement i la cocreació de solucions.

En darrera instància, aquest estudi vol ser una contribució a la comprensió crítica del racisme i una interpel·lació a l'acció transformadora. Les vivències de la joventut racialitzada no-blanca a Catalunya no són problemes individuals ni anècdotes aïllades; són el termòmetre d'una societat que arrossega profundes estructures de desigualtat racial. El camí cap a una societat veritablement inclusiva i antiracista exigeix un compromís col·lectiu i sostingut que vagi més enllà de les declaracions d'intencions. Implica un desmantellament actiu i conscient de les pràctiques, els discursos i les polítiques racistes en tots els àmbits, un qüestionament profund dels privilegis associats a la blanquitud i una redistribució efectiva del poder i els recursos. La resiliència, la consciència crítica i la immensa capacitat d'agència de la joventut racialitzada, tan paleses en aquest estudi, són un actiu fonamental, però la responsabilitat de la transformació no pot recaure exclusivament sobre les seves espatlles. La construcció d'un futur en què la dignitat, la igualtat de tracte i la pertinença plena siguin una realitat viscuda per cada jove, independentment del seu origen, color de pell o qualsevol altra característica identitària, és una tasca urgent i ineludible per a tota la societat catalana.

BIBLIOGRAFIA

- ACKERMANN, R. R.; MACKAY, A.; ARNOLD, M. L. (2016). «The Hybrid Origin of “Modern” Humans». *Evolutionary Biology - New York*, 43(1), p. 1-11. <https://doi.org/10.1007/s11692-015-9348-1>
- AJUNTAMENT DE BARCELONA (2019). *Informe de l'Observatori de les Discriminacions a Barcelona 2018*. Ajuntament de Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA (2020). *Informe de l'Observatori de les Discriminacions a Barcelona 2019*. Ajuntament de Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA (2021). *Informe de l'Observatori de les Discriminacions a Barcelona 2020*. Ajuntament de Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA (2022). *Informe de l'Observatori de les Discriminacions a Barcelona 2021*. Ajuntament de Barcelona.
- AJUNTAMENT DE BARCELONA (2023). *Informe de l'Observatori de les Discriminacions a Barcelona 2022*. Ajuntament de Barcelona.
- ALCOFF, L. M. (2006). *Visible Identities: Race, Gender, and the Self* (1a ed.). Oxford University Press New York. <https://doi.org/10.1093/0195137345.001.0001>
- ALEXANDER, M. (2010). *The New Jim Crow: Mass Incarceration in the Age of Colorblindness*. New Press.
- ANNAMMA, S. A. (2016). *DisCrit: Disability Studies and Critical Race Theory in Education*. Teachers College Press.
- ANYON, J. (1997). *Ghetto Schooling: A political economy of Urban Educational Reform*. Teachers College Press, Teachers College, Columbia University.
- ANZALDÚA, G. (2012). *Borderlands: La frontera: The New Mestiza* (4a ed.). Aunt Lute Books.
- ARCHER, L.; FRANCIS, B.; MILLER, S.; TAYLOR, B.; TERESHCHENKO, A.; MAZENOD, A.; PEPPER, D.; TRAVERS, M. (2018). «The Symbolic Violence of Setting: A Bourdieusian Analysis of Mixed Methods Data on Secondary Students' Views about Setting». *British Educational Research Journal*, 44(1), p. 119-140. <https://doi.org/10.1002/berj.3321>
- AUBERT, A.; GARCIA, C.; RACIONERO, S. (2009). «El aprendizaje dialógico». *Cultura y Educación*, 21(2), p. 129-139.
- BALDRIDGE, B. J. (2019). *Reclaiming Community: Race and the Uncertain Future of Youth Work*. Stanford University Press.
- BALIBAR, É. (2002). *Politics and the Other Scene*. Verso.
- BALIBAR, É. (2005). *Violencias, identidades y civilidad: Para una cultura política global*. Gedisa.
- BALIBAR, É.; WALLERSTEIN, I. M. (2011). *Race, nation, Class: Ambiguous Identities* (1a publ. [repr.]). Verso Publ.
- BAYONA, J.; DOMINGO I VALLS, A. (2018). *El fracàs escolar dels descendents de la immigració a Catalunya: Més que una assignatura pendent*.

- BAYONA, J.; DOMINGO I VALLS, A.; MENACHO, T. (2020). «Trayectorias migratorias y fracaso escolar de los alumnos inmigrados y descendientes de migrantes en Cataluña». *Revista Internacional de Sociología*, 78(1).
- BELINA, A. (2023). «Semi-structured Interviewing as a Tool for Understanding Informal Civil Society». *Voluntary Sector Review*, 14(2), p. 331-347. <https://doi.org/10.1332/204080522x16454629995872>
- BELL, J. (1995). «Understanding adulthood». *A Major Obstacle to Developing Positive Youth-Adult Relationships*. Hrsg. von. YouthBuild USA.
- BEREITER, C.; ENGELMANN, S. (1969). *Teaching Disadvantaged Children in the Preschool* [5a impr.]. Prentice-Hall.
- BERLINER, D. C. (2013). «Effects of Inequality and Poverty vs. Teachers and Schooling on America's Youth». *Teachers College Record: The Voice of Scholarship in Education*, 115(12), p. 1-26. <https://doi.org/10.1177/016146811311501203>
- BERNARDI, F.; CEBOLLA, H. (2014). «Clase social de origen y rendimiento escolar como predictores de las trayectorias educativas». *Reis. Revista Española de Investigaciones Sociológicas*. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=99743606001>
- BERNARDI, F.; GARRIDO, L.; MIYAR, M. (2011). «The Recent Fast Upsurge of Immigrants in Spain and Their Employment Patterns and Occupational Attainment». *International Migration*, 49(1), p. 148-187.
- BHABHA, H. K. (2004). *The Location of Culture*. Routledge.
- BHABHA, H. K. (2008). *Nation and Narration*. Routledge.
- BILGE, S. (2013). «Intersectionality Undone: Saving Intersectionality from Feminist Intersectionality Studies». *Du Bois Review: Social Science Research on Race*, 10(2), p. 405-424.
- BLACKFORD, K. (2022). *Semi-Structured Interviews*, p. 99-113. <https://doi.org/10.1017/9781108867788.010>
- BONILLA-SILVA, E. (2018). *Racism without racists: Color-blind racism and the persistence of racial inequality in america* (5a ed.). Rowman & Littlefield.
- BORRÁS-BATALLA, M.; MACÍAS-ARANDA, F. (2023). *Condiciones de habitabilidad de la población gitana en España. Informe Final*. Kamira.
- BORREGO, I. G. (2009). «Acá y allá: Divisiones simbólicas e identificaciones etnoterritoriales en las familias de origen inmigrante». *Áreas. Revista Internacional de Ciencias Sociales*, núm. 28, p. 45-58.
- BOŞNAK, B. (2022). «Semi-structured Interviews in Civil Society Studies: Notes from the Field». *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116964>
- BOURDIEU, P. (2003). *Capital cultural, escuela y espacio social* (1a ed. argentina). Siglo Veintiuno Editores Argentina.
- BOURDIEU, P. (2012). *La distinción: Criterios y bases sociales del gusto*. Taurus.
- BRUBAKER, R. (2006). *Ethnicity without Groups*. Harvard University Press.
- BRYANT-DAVIS, T. (2005). *Thriving in the Wake of Trauma: A Multicultural Guide*. Bloomsbury Publishing USA.
- CACHÓN RODRÍGUEZ, L. (2003). «La inmigración en España: Los desafíos de la construcción de una nueva sociedad». *Migraciones*, núm. 14, p. 219-304.
- CARASTATHIS, A. (2016). *Intersectionality: Origins, Contestations, Horizons*. U. of Nebraska Press.
- CARMICHAEL, S.; HAMILTON, C. V. (1968). *Black Power: The Politics of Liberation in America*. Cape.

- CARRASCO, S.; PÀMIES ROVIRA, J.; PONFERRADA ARTEAGA, M.; BALLESTÍN GONZÁLEZ, B.; BERTRAN, M. (2009). «Segregación escolar e inmigración en Cataluña: Aproximaciones etnográficas». *EMIGRA Working Papers*, núm. 126, p. 1-26.
- CARTER, R. T. (2007). «Racism and Psychological and Emotional Injury: Recognizing and Assessing Race-based Traumatic Stress». *The Counseling Psychologist*, 35(1), p. 13-105.
- CASTEJÓN, A.; PÀMIES ROVIRA, J. (2018). «Los agrupamientos escolares: Expectativas, prácticas y experiencias». *Tendencias Pedagógicas*, núm. 32, p. 49-64. <https://doi.org/10.15366/tp2018.32.004>
- CLARK, R.; ANDERSON, N. B.; CLARK, V. R.; WILLIAMS, D. R. (1999). «Racism as a Stressor for African Americans: A Biopsychosocial Model». *American Psychologist*, 54(10), p. 805.
- COLLINS, P. H. (1990). *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness and the Politics of Empowerment*. Unwin Hyman.
- COMAS-DÍAZ, L.; HALL, G. N.; NEVILLE, H. A. (2019). «Racial Trauma: Theory, Research, and Healing: Introduction to the Special Issue». *American Psychologist*, 74(1), p. 1.
- COMBAHEE RIVER COLLECTIVE (1977). *A Black Feminist Statement*. Routledge.
- CONNELL, R. W. (2020). *Masculinities* (2a ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003116479>
- CRENSHAW, K. (1989). «Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics». *Feminist Legal Theories*. Routledge, p. 23-51.
- CRENSHAW, K. (1991). «Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Color». *Stanford Law Review*, 39(2), p. 51-82. <https://www.jstor.org/stable/pdf/1229039.pdf>
- CURIEL, O. (2014). «Construyendo metodologías feministas desde el feminismo decolonial». *Otras formas de (re)conocer: Reflexiones, herramientas y aplicaciones desde la investigación feminista*. Universidad del País Vasco, Euskal Herriko Unibertsitatea.
- DACOSTA, K. A. (2020). «Multiracial Categorization, Identity, and Policy in (Mixed) Racial Formations». *Annual Review of Sociology*, 46(1), p. 335-353. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-121919-054649>
- DALMAU-BUENO, A.; GARCÍA-ALTÉS, A.; VELA, E.; CLÈRIES, M.; PÉREZ, C. V.; ARGIMON, J. M. (2021). «Frequency of Health-care Service Use and Severity of Illness in Undocumented Migrants in Catalonia, Spain: A Population-based, Cross-sectional Study». *The Lancet Planetary Health*, 5(5), e286-e296.
- DAVIS, A. Y. (2011). *Women, Race, & Class*. Vintage.
- DEAUX, K. (2018). «Ethnic/Racial Identity: Fuzzy Categories and Shifting Positions». *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 677(1), p. 39-47. <https://doi.org/10.1177/0002716218754834>
- DU BOIS, W. E. B. (2022). *The Souls of Black Folks*. Toronto Metropolitan University.
- DUGGAN, L. (2002). «The New Homonormativity: The Sexual Politics of Neoliberalism». A: R. CASTRONOVO, D. D. NELSON (ed.). *Materializing Democracy*. Duke University Press, p. 175-194. <https://doi.org/10.1215/9780822383901-007>
- EIZADIRAD, A. (2019). *Understanding the Research Approach and the Data*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-27462-7_7
- EL MOUALI SAMADI, F. (2021). *Mares d'origen marroquí a Catalunya: Entre les experiències personals i els processos d'acompanyament a l'escolarització dels fills i filles*.

- EPPICH, W. J.; GORMLEY, G.; TEUNISSEN, P. W. (2019). *In-Depth Interviews*. https://doi.org/10.1007/978-3-030-26837-4_12
- EPSTEIN, R.; BLAKE, J.; GONZÁLEZ, T. (2017). «Girlhood Interrupted: The Erasure of Black Girls' Childhood». Disponible a *SSRN 3000695*.
- ESCUREDO MUÑOZ, J. M. (2012). «La educación inclusiva, una cuestión de derecho». *Educatio Siglo XXI*, 30(2), p. 109-128.
- ESSED, P. (1991). *Understanding Everyday Racism: An Interdisciplinary Theory*. Sage Publications.
- FANON, F.; ÁLVAREZ MORENO, I.; MONLEÓN ALONSO, P. (2009). *Piel negra, máscaras blancas*. Akal.
- FARRIS, S. R. (2017). *In the Name of Women's Rights: The Rise of Femonationalism*. Duke University Press.
- FASSIN, É. (2010). «National Identities and Transnational Intimacies: Sexual Democracy and the Politics of Immigration in Europe». *Public Culture*, 22(3), p. 507-529. <https://doi.org/10.1215/08992363-2010-007>
- FASSIN, É. (2012). «Sexual Democracy and the New Racialization of Europe». *Journal of Civil Society*, 8(3), p. 285-288. <https://doi.org/10.1080/17448689.2012.738887>
- FEAGIN, J. (2013). *Systemic Racism: A Theory of Oppression*. Routledge.
- FERNÁNDEZ-MELLIZO, M.; MARTÍNEZ-GARCÍA, J. S. (2017). «Inequality of Educational Opportunities: School Failure Trends in Spain (1977-2012)». *International Studies in Sociology of Education*, 26(3), p. 267-287. <https://doi.org/10.1080/09620214.2016.1192954>
- FITÓ, A. (2021). *Discriminació a la carta: Exclusió per motius ètnics del mercat de lloguer d'habitatge de Barcelona*.
- FITÓ, A.; ESPINACH, X.; GRAS, R.; RAMOS, J. (2020). *La clau pot ser un nom: Detecció d'evidències de discriminació en l'accés al mercat de lloguer d'habitatge a Barcelona*. Ajuntament de Barcelona.
- FLECHA, R. (2015). *Successful Educational Actions for Inclusion and Social Cohesion in Europe*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-11176-6>
- FLECHA GARCÍA, R.; PUIGVERT, L. (1998). *Aportaciones de Paulo Freire a la educación y las ciencias sociales*.
- FOUCAULT, M. (2009). *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*. Palgrave Macmillan London. <https://doi.org/10.1057/978-0-230-24507-5>
- FRASER, N. (1990). «Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy». *Social Text*, núm. 25/26, p. 56. <https://doi.org/10.2307/466240>
- FRASER, N. (2000). «Rethinking Recognition». *New Left Review*, núm. 3, p. 107.
- FRASER, N.; HONNETH, A. (2003). *Redistribution or Recognition?: A political-Philosophical Exchange*. Verso.
- GADSON, C. A.; LEWIS, J. A. (2022). «Devalued, Overdisciplined, and Stereotyped: An Exploration of Gendered Racial Microaggressions among Black Adolescent Girls». *Journal of Counseling Psychology*, 69(1), p. 14-26. <https://doi.org/10.1037/cou0000571>
- GALLARDO RODRÍGUEZ, C. (2018). *Persones immigrades i discriminació en el dret a l'habitatge a Barcelona. Propostes del Consell Municipal d'Immigració*.
- GARBARSKI, D.; DYKEMA, J.; JONES, C. P.; NEMAN, T. S.; SCHAEFFER, N. C.; FARRAR EDWARDS, D. (2024). «Questioning Identity: How a Diverse Set of Respondents Answer Standard Questions About Ethnicity and Race». *Field Methods*, 36(2), p. 113-130. <https://doi.org/10.1177/1525822X231173805>

- GARCÍA, A.; BUCH, E. (2020). «Es lloga? Racisme i xenofòbia en el mercat de lloguer». *Provivenda*.
- GARCÍA-CARRIÓN, R.; VILLARDÓN-GALLEGÓ, L.; MARTÍNEZ-DE-LA-HIDALGA, Z.; MARAURI, J. (2020). «Exploring the Impact of Dialogic Literary Gatherings on Students' Relationships With a Communicative Approach». *Qualitative Inquiry*, 26(8-9), p. 996-1002. <https://doi.org/10.1177/1077800420938879>
- GARRETA, J. (2015). «La comunicación familia-escuela en educación infantil y primaria». *Revista de la Asociación de Sociología de la Educación*, 8(1), p. 71-85.
- GARRIDO MEDINA, L.; CEBOLLA BOADO, H. (2010). «Rendimiento educativo y concentración de inmigrantes en las escuelas españolas». *Presupuesto y Gasto Público*, 4(61), p. 159-176.
- GAST, M. J. (2022). «Racialized Moments in Qualitative Interviews: Confronting Colour-blind and Subtle Racism in Real Time». *International Journal of Research & Method in Education*, 45(3), p. 284-296. <https://doi.org/10.1080/1743727x.2022.2046726>
- GASTÓN-GUIU, S.; TREVIÑO, R.; DOMINGO, A. (2021). «La brecha africana: Desigualdad laboral de la inmigración marroquí y subsahariana en España, 2000-2018». *Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones*, núm. 52, p. 177-220.
- GILLBORN, D. (2005). «Education Policy as an Act of White Supremacy: Whiteness, Critical Race Theory and Education Reform». *Journal of Education Policy*, 20(4), p. 485-505. <https://doi.org/10.1080/02680930500132346>
- GILMORE, R. W. (2007). *Golden Gulag: Prisons, Surplus, Crisis, and Opposition in Globalizing California* (vol. 21). Univ. of California Press.
- GOFFMAN, E. (1959). «The Moral Career of the Mental Patient». *Psychiatry*, 22(2), p. 123-142.
- GÓMEZ, A.; PUIGVERT, L.; FLECHA, R. (2011). «Critical Communicative Methodology: Informing Real Social Transformation through Research». *Qualitative Inquiry*, 17(3), p. 235-245.
- GROSFOGUEL, R. (2018). «La compleja relación entre modernidad y capitalismo: Una visión descolonial». *Pléyade (Santiago)*, núm. 21, p. 29-47. <https://doi.org/10.4067/S0719-36962018000100029>
- GUNDUMOGULA, M. (2020). «Importance of Focus Groups in Qualitative Research». *Journal of Humanities and Social Studies*, 8(11), p. 299-302. <https://doi.org/10.24940/THEIJHSS/2020/V8/I11/HS2011-082>
- HABERMAS, J.; JIMÉNEZ REDONDO, M. (2001). *Teoría de la acción comunicativa: Racionalidad de la acción y racionalización social* (3a ed.). Taurus.
- HALL, S. (1980). *Race, Articulation, and Societies Structure in Domination in Sociological Theories: Race and Colonialism*.
- HALL, S.; NIXON, S.; EVANS, J. (2024). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices*. SAGE Publications Limited.
- HANCOCK, A.-M. (2007). «Intersectionality as a Normative and Empirical Paradigm». *Politics & Gender*, 3(2). <https://doi.org/10.1017/S1743923X07000062>
- HARAWAY, D. (1988). «Situated Knowledges: The Science Question in Feminism and the Privilege of Partial Perspective». *Feminist Studies*, 14(3), p. 575. <https://doi.org/10.2307/3178066>
- HARDING, S. (1991). *Whose Science? Whose Knowledge?: Thinking from Women's Lives*. Cornell University Press.
- HARRELL, S. P. (2000). «A Multidimensional Conceptualization of Racism-related Stress: Implications for the Well-being of People of Color». *American Journal of Orthopsychiatry*, 70(1), p. 42-57.

- HELMS, J. E. (1990). *Black and White Racial Identity: Theory, Research, and Practice*. Greenwood Press.
- HONNETH, A. (1996). *The Struggle for Recognition: The Moral Grammar of Social Conflicts*. MIT Press.
- HOOKE, B. (1992). *Black Looks: Race and Representation*. South End Press.
- HOOKE, B. (2005). *We Real Cool: Black Men and Masculinity*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203642207>
- HOOKE, B. (2013). *Writing beyond Race: Living Theory and Practice* (1a ed.). Routledge.
- HOOKE, B. (2015). *Ain't I a Woman: Black Women and Feminism* (1a ed.). Routledge.
- HUGHES, D.; RODRIGUEZ, J.; SMITH, E. P.; JOHNSON, D. J.; STEVENSON, H. C.; SPICER, P. (2006). «Parents' Ethnic-racial Socialization Practices: A Review of Research and Directions for Future Study». *Developmental Psychology*, 42(5), p. 747-770. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.5.747>
- HUNTER, M. L. (2013). *Race, Gender, and the Politics of Skin Tone*. Routledge.
- LIESCU-GHEORGHIU, C. (2020). «Body in Medical Encounters of Romanian Female Patients in (S)pain 2. *International Journal of Migration, Health and Social Care*, 16(4), p. 443-458.
- IRIDIA (2022). *Informe sobre violència institucional 2021*. Irídia - Centre per la Defensa dels Drets Humans.
- IRIDIA (2023). *Informe sobre violència institucional 2022*. Irídia - Centre per la Defensa dels Drets Humans.
- IRIDIA (2024). *Informe sobre violència institucional 2023*. Irídia - Centre per la Defensa dels Drets Humans.
- JACOBS, S. D. (2018). «A History and Analysis of the Evolution of Action and Participatory Action Research». *The Canadian Journal of Action Research*, 19(3), p. 34-52. <https://doi.org/10.33524/CJAR.V19I3.412>
- JENKINS, R. (1994). «Rethinking Ethnicity: Identity, Categorization and Power». *Ethnic and Racial Studies*, 17(2), p. 197-223. <https://doi.org/10.1080/01419870.1994.9993821>
- JIMENO, J. F.; MORENO, F. J. (2007). *La sostenibilidad económica y social del modelo migratorio español*. Centro de Estudios Políticos y Constitucionales.
- JIWANI, Y. (2006). *Discourses of Denial: Mediations of Race, Gender, and Violence*. UBC Press.
- JOHNSON, M. P.; GALLAGHER, V.; APPLETON, R. (2021). «Teaching Participatory Action Research: Fostering Impact». *Journal of Political Science Education*, 17(2), p. 191-212. <https://doi.org/10.1080/15512169.2019.1616551>
- JONES, B.; ATKINS, J. R.; SHANNON, C.; SMITH, R. E.; COX, C.; JOHN, M.; BANNISTER, N.; RALEIGH, V. S.; MATEEN, B. A.; DRUMMOND, R. (2023). «Qualitative Interviews to Understand Methods and Systems Used to Collect Ethnicity Information in Health Administrative Data Sources in England». *Wellcome Open Research*, núm. 8, p. 265-265. <https://doi.org/10.12688/wellcomeopenres.19262.1>
- JOSHEVSKA, M. (2023). *Focus Groups and the "Insider Researcher"; Difficult Conversations and Inter-sectional Complexities*, p. 231-242. <https://doi.org/10.4324/9781003088417-21>
- KENDI, I. X. (2019). *How to Be an Antiracist*. One World.
- KIM, C. J. (1999). «The Racial Triangulation of Asian Americans». *Politics & Society*, 27(1), p. 105-138. <https://doi.org/10.1177/0032329299027001005>

- KING, R. (2000a). *Southern Europe in the Changing Global Map of Migration*, p. 3-26. https://doi.org/10.1057/9780333982525_1
- KING, R. (2000b). «Southern Europe in the Changing Global Map of Migration». A: R. KING, G. LAZARIDIS, C. Tsardanidis (ed.). *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. Palgrave Macmillan.
- LAZARUS, R. S.; FOLKMAN, S. (1987). «Transactional Theory and Research on Emotions and Coping». *European Journal of Personality*, 1(3), p. 141-169.
- LENETTE, C. (2022). «Participatory Action Research». *The Americas*, 79(3), p. 554-556. <https://doi.org/10.1017/tam.2022.59>
- LENTIN, A. (2008). «Europe and the Silence about Race». *European Journal of Social Theory*, 11(4), 487-503. <https://doi.org/10.1177/1368431008097008>
- LESKO, N.; TALBURT, S. (2012). *Keywords in Youth Studies: Tracing Affects, Movements, Knowledges*. Routledge.
- LEWONTIN, R. C.; ROSE, S.; KAMIN, L. J. (1984). *Not in Our Genes: Biology, Ideology, and Human Nature*.
- LIPSITZ, G. (2006). *The Possessive Investment in Whiteness: How White People Profit from Identity Politics* (ed. rev. i ampl.). Temple University Press.
- LIPSKY, M. (1980). *Street-level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Service*. Russell Sage Foundation.
- LORDE, A. (2012). *Sister Outsider: Essays and Speeches*. Potter/Ten Speed/Harmony/Rodale.
- LYNCH, K.; BAKER, J. (2005). «Equality in Education: An Equality of Condition Perspective». *Theory and Research in Education*, 3(2), p. 131-164. <https://doi.org/10.1177/1477878505053298>
- LYNN, D. (2014). «Socialist Feminism and Triple Oppression: Claudia Jones and African American Women in American Communism». *Journal for the Study of Radicalism*, 8(2), p. 1-20.
- MAHMOOD, S. (2012). *Politics of Piety: The Islamic Revival and the Feminist Subject*. Princeton University Press.
- MARSHALL, T. H.; BOTTOMORE, T. (2023). *Ciudadanía y clase social*. Alianza.
- MBEMBE, A. (2003). «Necropolitics». *Public Culture*, 15(1), p. 11-40. <https://doi.org/10.1215/08992363-15-1-11>
- MCCALL, L. (2005). «The Complexity of Intersectionality». *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 30(3), p. 1771-1800.
- MCINTOSH, M.; MORSE, J. M. (2015). *Situating and Constructing Diversity in Semi-Structured Interviews*. <https://doi.org/10.1177/2333393615597674>.
- MCKINZIE, A. E.; RICHARDS, P. L. (2019). «An Argument for Context-driven Intersectionality». *Sociology Compass*, 13(4), e12671.
- MEPSCHEN, P.; DUUYENDAK, J. W.; TONKENS, E. H. (2010). «Sexual Politics, Orientalism and Multicultural Citizenship in the Netherlands». *Sociology*, 44(5), p. 962-979. <https://doi.org/10.1177/0038038510375740>
- MIGNOLO, W. (2003). *The Darker Side of the Renaissance: Literacy, Territoriality, & Colonization* (2a ed.). University of Michigan Press. <https://doi.org/10.3998/mpub.8739>
- MIGNOLO, W. D. (2012). *Local Histories - Global Designs: Coloniality, Subaltern Knowledges, and Border Thinking*.
- MILLS, C. (2007). «White Ignorance». *Race and Epistemologies of Ignorance*, núm. 247, p. 26-31.

- MORRIS, L. (2003). *Managing Migration: Civic Stratification and Migrants Rights*. Routledge.
- MORRIS, M. (2016). *Pushout: The Criminalization of Black Girls in Schools*. The New Press.
- MÜLLER-WILLE, S. (2014). «Linnaeus and the Four Corners of the World». A: K. A. COLES; R. BAUER; Z. NUNES; C. L. Peterson (ed.). *The Cultural Politics of Blood, 1500-1900*. Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/9781137338211_10
- MURILLO, F. J.; MARTÍNEZ-GARRIDO, C. (2018). «Magnitud de la segregación escolar por nivel socioeconómico en España y sus comunidades autónomas y comparación con los países de la Unión Europea». *Revista de la Asociación de Sociología de la Educación*, 11(1), p. 37. <https://doi.org/10.7203/RASE.11.1.10129>
- OAKES, J. (2005). *Keeping Track: How Schools Structure Inequality* (2a ed.). Yale University Press.
- OMI, M.; WINANT, H. (2014). *Racial Formation in the United States*. Routledge.
- ORE, T. E. (2011). *The Social Construction of Difference and Inequality: Race, Class, Gender, and Sexuality* (5a ed.). McGraw-Hill.
- OSBORNE, N.; GRANT-SMITH, D. (2021). *In-Depth Interviewing*. https://doi.org/10.1007/978-981-16-1677-8_7
- PAMIES ROVIRA, J. (2011). «El impacto de los agrupamientos escolares. Los espacios de aprendizaje y sociabilidad de los jóvenes de origen marroquí en Barcelona». *Revista de Educación*, 362. <https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2011-362-156>
- PANIAGUA, A. (2017). «De la diversidad a la construcción de las necesidades educativas en las aulas de primaria: Un análisis interseccional desde el caso español». *Revista Latinoamericana de Educación Inclusiva*, 11(1), p. 21-34.
- PERNA, R.; MORENO FUENTES, F. J. (2021). *Inmigración y atención sanitaria en un contexto de pandemia: Vulnerabilidades y (escasas) respuestas en Europa y en España*. 978-84-92511-93-8.
- PUAR, J. K. (2007). *Terrorist Assemblages: Homonationalism in Queer Times*. Duke University Press. <https://doi.org/10.1215/9780822390442>
- PUMARES, P.; COLL, A. G.; HITA, Á. A. (2006). *La movilidad laboral y geográfica de la población extranjera en España* (vol. 10). Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.
- PUWAR, N. (2004). *Space Invaders: Race, Gender and Bodies out of Place*. Berg.
- QUIJANO, A. (2000). «Coloniality of Power and Eurocentrism in Latin America». *International Sociology*, 15(2), p. 215-232.
- REDONDO-SAMA, G.; DÍEZ-PALOMAR, J.; CAMPDEPADRÓS, R.; MORLÀ-FOLCH, T. (2020). «Communicative Methodology: Contributions to Social Impact Assessment in Psychological Research». *Frontiers in Psychology*, 11. <https://doi.org/10.3389/FPSYG.2020.00286>
- RIOS, V. M. (2011). *Punished: Policing the lives of Black and Latino Boys*. NYU Press.
- RIOS, V. M. (2020). *Human Targets: Schools, Police, and the Criminalization of Latino Youth*. University of Chicago Press.
- RIST, R. (1970). «Student Social Class and Teacher Expectations: The Self-fulfilling Prophecy in Ghetto Education». *Harvard Educational Review*, 40(3), p. 411-451.
- RODÓ-DE-ZÁRATE, M. (2014). «Developing Geographies of Intersectionality with Relief Maps: Reflections from Youth Research in Manresa, Catalonia». *Gender, Place & Culture*, 21(8), p. 925-944. <https://doi.org/10.1080/0966369X.2013.817974>

- ROES, M.; LAPORTE-URIBE, F.; BHATT, J.; SMITS, C.; JOHANESSEN, A.; PETERS-NEHRENNHEIM, V.; TEZCAN-GUENTEKIN, H. (2022). «Intersectionality and Qualitative Health Research: Potentials to Impact Qualitative Research». *Innovation in Aging*, 6 (supl. 1), 245-246. <https://doi.org/10.1093/geroni/igac059.975>
- SANTOS, B. DE S. (2010). *Para descolonizar Occidente: Más allá del pensamiento abismal* (1a ed.). CLACSO: Prometeo Libros.
- SANTOS, B. DE S. (2016). *Descolonizar el saber, reinventar el poder* (2a reimpr., 2016). LOM, Trilce.
- SCHNAPPER, D. (2001). «Race: History of the Concept». *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/00140-6>
- SCOTT, J. C. (1985). *Weapons of the Weak: Everyday Forms of Peasant Resistance*. Yale University Press.
- SOLÓRZANO, D. G.; YOSSO, T. J. (2002). «Critical Race Methodology: Counter-Storytelling as an Analytical Framework for Education Research». *Qualitative Inquiry*, 8(1), p. 23-44. <https://doi.org/10.1177/107780040200800103>
- SOS RACISMO (2015). *Puertas que se cierran. Testing sobre discriminación a la población inmigrante en el acceso a la vivienda de alquiler*.
- SOS RACISMO (2019). *Informe identificacions policials i perfilació ètnica a Catalunya*.
- SPIVAK, G. C. (2023). «Can the subaltern speak?» *Imperialism*. Routledge.
- STERN, T. (2019). «Participatory Action Research and the Challenges of Knowledge Democracy». *Educational Action Research*, 27(3), p. 435-451. <https://doi.org/10.1080/09650792.2019.1618722>
- SUE, D. W.; CAPODILUPO, C. M.; TORINO, G. C.; BUCCERI, J. M.; HOLDER, A. M. B.; NADAL, K. L.; ESQUILIN, M. (2007). «Racial Microaggressions in Everyday Life: Implications for Clinical Practice». *American Psychologist*, 62(4), p. 271-286. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.4.271>
- SULLIVAN, S.; TUANA, N. (ed.). (2007). *Race and Epistemologies of Ignorance*. State University of New York Press.
- TARABINI, A. (2017). «L'escola no és per a tu». *El rol dels centres educatius en l'abandonament escolar*. Disponible a: https://www.fbofill.cat/sites/default/files/IB_65_abandonamentescolar_WEB.pdf.
- TARABINI, A.; JACOVKIS, J. (2019). «¿Qué conocimientos para quién? Itinerarios escolares, distribución del conocimiento y justicia escolar». *Revista E-Curriculum*, 17(3), p. 880-908. <https://doi.org/10.23925/1809-3876.2019v17i3p880-908>
- TENTI FANFANI, E. (2008). «Dimensiones de la exclusión educativa y políticas de inclusión». *Revista Colombiana de Educación*, núm. 54, p. 60-73.
- THOMSON, J. (2020). «Gender and Nationalism». *Nationalities Papers*, 48(1), p. 3-11. <https://doi.org/10.1017/nps.2019.98>
- VALENTINE, G. (2007). «Theorizing and Researching Intersectionality: A Challenge for Feminist Geography». *The Professional Geographer*, 59(1), p. 10-21.
- VAN ANDEL, C. E. E. (2024). «Reflections on Race/Ethnicity Categorisations». *Medical Education*, 58(10), p. 1140-1142. <https://doi.org/10.1111/medu.15448>
- VELASCO, C.; VINASCO, A. M.; TRILLA, A. (2016). «Percepciones de un grupo de inmigrantes sobre el Sistema Nacional de Salud y sus servicios». *Atención Primaria*, 48(3), p. 149-158.
- VERD, J. M.; JULIÀ, A.; VALLS, F. (2023). *Enquesta a la joventut de Catalunya 2022* (vol. 1, 2 i 3). Generalitat de Catalunya. Departament de Drets Socials. Col·lecció Estudis, 42.

- WACQUANT, L. (2009). *Punishing the Poor: The Neoliberal Government of Social Insecurity*. Duke University Press.
- WACQUANT, L. (2010). *Urban outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality* (reimpr.). Polity Press.
- WILES, R. (2012). *What Are Qualitative Research Ethics?* Bloomsbury Academic.
- WIMMER, A.; GLICK SCHILLER, N. (2002). «Methodological Nationalism and Beyond: Nation–state Building, Migration and the Social Sciences». *Global Networks*, 2(4), p. 301-334.
- WOOD, L. (2019). *Participatory Action Learning and Action Research: Theory, Practice and Process*.
- YUDELL, M.; ROBERTS, D.; DESALLE, R.; TISHKOFF, S. (2016). «Taking Race Out of Human Genetics». *Science*, 351(6273), p. 564-565. <https://doi.org/10.1126/science.aac4951>
- YUVAL-DAVIS, N. (2006). «Intersectionality and Feminist Politics». *European Journal of Women's Studies*, 13(3), p. 193-209. <https://doi.org/10.1177/1350506806065752>
- YUVAL-DAVIS, N. (2010). «Theorizing Identity: Beyond the “Us” and “Them” Dichotomy». *Patterns of Prejudice*, 44(3), p. 261-280.
- ZHANG-YU, C.; GARCÍA-DÍAZ, S.; GARCÍA-ROMERO, D.; LALUEZA, J. L. (2021). «Funds of Identity and Self-exploration through Artistic Creation: Addressing the Voices of Youth». *Mind, Culture, and Activity*, 28(2), p. 138-151.

ANNEXOS

Annex 1. Característiques sociodemogràfiques de les persones participants

Pràcticament la totalitat de les persones seleccionades per a aquest estudi, tant les persones joves com els actors clau entrevistats (*stakeholders*), són persones racialitzades no-blanques, amb una sola excepció. Aquest fet és especialment rellevant en la selecció de les sis persones expertes, ja que sovint les persones racialitzades són relegades al paper de testimonis i relators d'experiències personals en lloc de ser reconegudes com a expertes. Aquesta elecció també s'alineja amb la composició de l'equip investigador d'aquesta recerca, format per sis professionals, cinc dels quals són persones racialitzades no-blanques.

La selecció de la joventut participant s'ha fet buscant garantir una mostra representativa de les diverses categories sociodemogràfiques, indispensable en un estudi amb mirada interseccional com és aquest. Així mateix, s'ha procurat garantir prou diversitat geogràfica per poder elaborar un estudi que tingués en compte gran part del territori català. Els participants han estat reclutats a través de col·lectius juvenils, escoles, universitats, organitzacions antiracistes i coneixences de l'equip investigador.

Els grups de discussió han estat seleccionats amb l'objectiu de garantir la màxima diversitat i representativitat, tot respectant la voluntat d'explorar les dinàmiques existents en grups de coneixences i amistats consolidats. Un dels grups està format per cinc joves del barri de la Mina, de Sant Adrià del Besòs, tots nois d'entre 20 i 24 anys: quatre d'ells són gitanos i un és paio, amb un nivell educatiu predominantment de primària, excepte un que va completar l'ESO. Un segon grup inclou quatre amigues de 15 anys, companyes d'un institut de secundària del barri del Bon Pastor de Barcelona, amb orígens familiars diversos (Gàmbia/Senegal, Estat espanyol/República Dominicana, Marroc i Estat espanyol d'ètnia gitana). Un tercer grup està integrat per tres amigues i un amic, tots nascuts a Llatinoamèrica (Uruguai, Puerto Rico i Xile), que han cursat estudis universitaris i postuniversitaris (doctorats) a Catalunya. El quart grup està compost per quatre noies i dos nois d'entre 14 i 16 anys, amb orígens familiars variats (Marroc, Palestina i Senegal), que participen en l'esplai del Centre Cultural Islàmic Català. Finalment, el cinquè grup el formen quatre nois nascuts al Perú que han migrat a Catalunya en la seva infància; dos d'ells són cosins i els altres dos són amics d'aquests, i es troben habitualment en un pati interior del barri de Navas de Barcelona.

La distribució per gènere de les persones joves entrevistades i que han participat en els grups de discussió mostra una sobrerrepresentació de dones en l'estudi: 34 dones

per 19 homes. Aquest biaix respon a un objectiu deliberat d'explorar amb més profunditat les experiències de racisme des d'una perspectiva interseccional i de gènere. Les dones racialitzades sovint experimenten el racisme de manera diferent i més intensa que els homes, ja que a les discriminacions racials s'hi sumen altres formes de desigualtat, com el sexisme o les pressions socials vinculades als rols de gènere. Per tant, recollir un nombre més gran de testimonis femenins ha estat una estratègia per explorar aquestes dinàmiques específiques, que sovint queden invisibilitzades en estudis amb una mostra equilibrada per gènere.

A més, aquesta decisió respon a la necessitat de reflectir amb més precisió les realitats complexes de les joves racialitzades, incloent-hi les seves experiències dins de l'entorn familiar, escolar i comunitari, així com els efectes de la doble (sovint triple) discriminació que pateixen. Això no implica ignorar les experiències dels nois, sinó assegurar que l'estudi capturi la diversitat de perspectives i posi èmfasi en els grups que sovint estan infra-representats o mal analitzats en la investigació sobre racisme.

Pel que fa a l'edat, les persones entrevistades es troben dins de l'etapa juvenil. En concret, vint participants tenen entre 16 i 19 anys, catorze es troben en el tram de 20 a 24 anys, i dinou tenen entre 25 i 31 anys. Segons la Llei 33/2010, de l'1 d'octubre, de polítiques de joventut, el concepte administratiu de joventut inclou les persones d'entre 16 i 29 anys. Tot i això, algunes polítiques locals amplien aquesta franja fins als 34 anys per abordar necessitats específiques com l'ocupació o l'accés a l'habitatge. Dins d'aquesta etapa, el tram de 16 a 19 anys es considera el període inicial de la joventut, el de 20 a 24 anys s'identifica com l'etapa intermèdia, i a partir dels 25 anys s'entra en la fase final abans de la transició cap a la vida adulta plena.

Pel que fa a l'orientació sexual, quaranta-cinc participants s'identifiquen com a heterosexuals, quatre com a bisexuals, un com a queer/marica, mentre que tres no han especificat la seva orientació sexual.

Els participants provenen de contextos familiars molt diversos, amb una àmplia varietat d'origens geogràfics i culturals. Pel que fa al nord d'Àfrica, la totalitat procedeixen del Marroc (14 participants). Des de l'Àfrica subsahariana, hi ha representació de persones descendents de progenitors nascuts a Gàmbia i el Senegal (7 participants en total). Pel que fa a l'Àsia oriental i sud-oriental, trobem participants d'origen xinès (2), japonès (1) i filipí (2). De l'Àsia meridional, destaquen persones d'origen familiar bangladeshià (2), indi (ètnicament de la regió de Sindh) (1) i pakistanès (1), i una persona de l'Àsia occidental. La representació d'Amèrica Llatina inclou descendents de procedents del Perú (4), la República Dominicana (3), Xile (2), l'Argentina (1), l'Uruguai (1), Puerto Rico (1) i Colòmbia (1). Finalment, a l'Estat espanyol, set persones s'identifiquen filles de persones gitanes espanyoles, mentre que una altra participant, nascuda a la Xina, va ser adoptada per progenitors nascuts a l'Estat espanyol i una altra és una persona paia que ha conviscut tota la seva vida amb persones gitanes i que pateix discriminació quan socialitza amb els seus amics gitanos i és confós com un més d'ells.

En relació amb el lloc de naixement dels participants, la majoria d'aquests han nascut a l'Estat espanyol (31 persones), tretze participants en països del continent americà, cinc a l'Àfrica i quatre més a Àsia.

Si ens fixem en el lloc de residència actual, la majoria dels participants viuen als municipis del Barcelonès, amb un total de trenta persones. També destaca una presència notable a les comarques del Vallès Occidental i el Vallès Oriental, amb onze participants. D'altra banda, hi ha una representació més reduïda de persones residents a la comarca del Tarragonès, amb nou participants, dues persones del Maresme i el cas singular d'una noia que, havent viscut tota la vida a Catalunya, recentment ha canviat la seva residència a França. En aquest cas, atesa la riquesa del testimoni i l'històric vivencial circumscrit a Catalunya, s'ha decidit mantenir-lo en l'estudi.

La mostra presenta una varietat en els nivells educatius finalitzats pels participants. Un total de nou persones tenen estudis primaris, quinze persones tenen el títol d'ESO com a nivell d'estudis màxim assolit, mentre que set han acabat el batxillerat. A més, un participant han cursat un cicle formatiu de grau mitjà (CFGM) i vuit han obtingut un títol de cicle formatiu de grau superior (CFGS). D'altra banda, dotze persones han arribat a la universitat, una persona ha cursat un postgrau universitari, set han obtingut titulació de màster i dues són doctores. Pel que fa a la formació actual, la meitat dels participants continuen estudiant, mentre que l'altra meitat dels participants no estan matriculats en cap formació.

La situació laboral de les persones entrevistades reflecteix una realitat diversa. Actualment, tretze persones no estan actives, majoritàriament fruit de la seva joventut i pel fet que estan estudiant. D'altra banda, una participant està buscant la seva primera feina, dues participants estan treballant en període de pràctiques i set participants estan en situació d'atur o amb discontinuïtat laboral. La resta de participants estan treballant, ja sigui a temps complet (23) o parcial (3), principalment en el tercer sector, la restauració, la neteja, la logística, la salut i la recerca.

Finalment, pel que fa a la situació administrativa, la gran majoria de participants tenen nacionalitat espanyola (46) i només una minoria tenen permisos de residència i treball (7).

TAULA A1. Característiques sociodemogràfiques de les persones entrevistades per fer aquest estudi

Codi	Pseudònim	Gènere	Edat	Origen familiar	Identitat etnoracial	Naixement	Residència	Estudis finalitzats	Estudis actuals	Treball	Situació administrativa	Orient. sex.
1	Mireia An Xiao	D	19	Estat espanyol (adopció)	Catalana/xinesa	Xina	Barcelonès	Batxillerat	Universitat	Buscant treball	Nacionalitat espanyola	Bisexual
2	Mària	D	26	Japó / Estat espanyol	Mestissa japonesa-catalana	EUA	Barcelonès	Universitat	No	Treballant, sector de la moda	Nacionalitat espanyola	Bisexual
3	Lei Lei	D	17	Xina	Espanyola	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	CFGM	No activa	Permis de residència i treball	Heterosexual
4	Pei Lei	D	19	Xina	Xinesa/espanyola	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	CFGS	Pràctiques laborals	Permis de residència i treball	Heterosexual
5	Varun	H	29		Sud-asiàtic, indi	Estat espanyol	Barcelonès	Universitat	No	Treballant, sector de la música	Nacionalitat espanyola	Queer/ marica
6	Kumba	D	30	Gàmbia	Negra, racialitzada	Estat espanyol	Barcelonès	Màster universitari	No	Treballant, tercer sector	Nacionalitat espanyola	Bisexual
7	Mamadou	H	29	Senegal	Senegalès	Senegal	Barcelonès	Batxillerat	Curs formatiu	Treballant, sector de la restauració	Permis de residència i treball	Heterosexual
8	Karessa	D	24	Filipines	Filipina	Estat espanyol	Barcelonès	CFGS	Universitat	Treballant, sector audiovisual	Permis de residència i treball	Bisexual
9	Karima	D	24	Marroc	Marroquina criada a Catalunya	Marroc	Vallès Oriental	Màster universitari	No	Treballa, sector de la salut	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
10	Dariana	D	30	República Dominicana	Dominicana/ catalana	República Dominicana	Vallès Occidental	Màster universitari	No	Treball parcial, tercer sector	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
11	Jainabu	D	17	Senegal	Afrodendent	Senegal	Vallès Occidental	ESO	CFGM	Pràctiques laborals	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
12	Nya	D	17	Gàmbia/ Senegal	Africana	Estat espanyol	Vallès Occidental	ESO	CFGM	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
13	Amina	D	27	Marroc	Musulmana marroquina	Estat espanyol	França	CFGS	No	Atur	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
14	Fouzia	D	24	Marroc	NA	Estat espanyol	Vallès Occidental	CFGS	No	Treballant, administrativa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
15	Aurora	D	26	Estat espanyol / gitano	Gitana però no al 100%	Estat espanyol	Tarragonès	CFGS	No	Treball parcial, tercer sector	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
16	Mustapha	H	19	Marroc	Musulmà	Estat espanyol	Tarragonès	Batxillerat	Universitat	Treball parcial	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
17	Khalid	H	17	Marroc	Magrebí	Marroc	Tarragonès	ESO	Batxillerat	Treball parcial	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
18	Salma	D	23	Marroc	Musulmana	Estat espanyol	Tarragonès	Màster universitari	No	Discontinuat, sector de l'educació	Nacionalitat espanyola	Heterosexual

Codi	Pseudònim	Gènere	Edat	Origen familiar	Identitat etnoracial	Naixement	Residència	Estudis finalitzats	Estudis actuals	Treball	Situació administrativa	Orient. sex.
19	Miguel	H	19	Estat espanyol / gitano	Gitana	Estat espanyol	Tarragonès	Batxillerat	Universitat	Treballant, negoci familiar	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
20	Joan	H	30	Filipines	Catalana	Estat espanyol	Barcelona	CFGS	No	Treballant, sector de la informàtica	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
21	Liliana	D	28	Argentina	Llatinoamericana	Argentina	Vallès Oriental	Màster universitari	No	Treballant, tercer sector	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
22	Cecilia	D	22	Colòmbia	NA	Colòmbia	Vallès Occidental	CFGS	Universitat	Treballant, sector de la restauració	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
23	Manal	D	26	Marroc	Marroquina, musulmana i catalana	Estat espanyol	Vallès Oriental	Universitat	No	Atur	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
24	Amna	D	20	Pakistan	Pakistanesa, catalana	Pakistan	Barcelonès	Batxillerat	Universitat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
25	Jaye	D	27	Gàmbia	Ètnia soninke	Estat espanyol	Vallès Oriental	Postgrau universitari	No	Treballant, tercer sector	Nacionalitat espanyola	NA
26	Amira	D	23	Marroc	Racialitzada	Estat espanyol	Vallès Oriental	CFGS	No	Treballant	Nacionalitat espanyola	NA
27	Siham	D	21	Marroc	Filla d'immigrants	Estat espanyol	Vallès Oriental	CFGS	Universitat	Discontinuitat, tercer sector	Nacionalitat espanyola	NA
28	Bibi	D	18	Bangladesh	Bengali i musulmana	Bangladesh	Barcelonès	ESO (ara batx.)	Batxillerat	Treballant, sector de la restauració	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
29	Khadija	D	18	Bangladesh	Bengali crescuda aquí	Bangladesh	Barcelonès	CFGM	No	Treballant, gestoria	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
30	Vicente	H	30	República Dominicana	NA	República Dominicana	Barcelonès	Batxillerat	No	Treballant, sector de la neteja	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
31	Moncho	H	23	Estat espanyol / gitano	NA	Estat espanyol	Barcelonès	Primària	No	Treballant, sector de la neteja	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
32	Ramon	H	21	Estat espanyol / gitano	NA	Estat espanyol	Barcelonès	Primària	No	Treballant, venda ambulant	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
33	Jaime	H	21	Estat espanyol / gitano	NA	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	No	Treballant, sector de la neteja	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
34	Jorge	H	24	Estat espanyol / gitano	NA	Estat espanyol	Barcelonès	Primària	No	Treballant, sector de la neteja	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
35	Pedro	H	20	Estat espanyol / paio	NA	Estat espanyol	Barcelonès	Primària	No	Atur	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
36	Marwa	D	15	Marroc	NA	Estat espanyol	Barcelonès	Primària	ESO	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
37	Mariama	D	15	Gàmbia/ Senegal	Negra	Estat espanyol	Barcelonès	Primària	ESO	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual

Codi	Pseudònim	Gènere	Edat	Origen familiar	Identitat etnoracial	Naixement	Residència	Estudis finalitzats	Estudis actuals	Treball	Situació administrativa	Orient. sex.
38	Noa	D	15	Espanya / Rep. Dominicana	NA	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	CFGM	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
39	Sara	D	16	Estat espanyol / gitano	Gitana	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	CFGM	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
40	Kamila	D	30	Uruguai	NA	Uruguai	Tarragonès	Doctorat	No	Treballa, sector de la recerca	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
41	Andrés	H	31	Puerto Rico	NA	Puerto Rico	Tarragonès	Doctorat	No	Atur	Permis de residència i treball	Heterosexual
42	Elsa	D	30	Xile	NA	Xile	Tarragonès	Màster universitari	No	Treballa, sector de la logística	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
43	Carlota	D	29	Xile	NA	Xile	Tarragonès	Màster universitari	No	Treballa, sector de la salut	Permis de residència i treball	Heterosexual
44	Amy	D	14	Marroc	NA	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	Batxillerat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
45	Farida	D	15	Marroc	NA	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	Batxillerat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
46	Yasser	H	16	Marroc	NA	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	Batxillerat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
47	Othmane	H	15	Palestina	NA	Estat espanyol	Barcelonès	ESO	Batxillerat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
48	Aïcha	D	16	Marroc	NA	Marroc	Maresme	ESO	Batxillerat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
49	Maimouna	D	14	Senegal	NA	Estat espanyol	Maresme	ESO	Batxillerat	No activa	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
50	Primo	H	21	Perú	NA	Perú	Barcelonès	ESO	No	Atur	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
51	Andrés	H	26	Perú	NA	Perú	Barcelonès	ESO	No	Treball parcial, auxiliar de magatzem	Permis de residència i treball	Heterosexual
52	Víctor	H	27	Perú	NA	Perú	Barcelonès	Batxillerat	No	Treballant, forner	Nacionalitat espanyola	Heterosexual
53	Silvio	H	28	Perú	NA	Perú	Barcelonès	ESO	No	Treballant, auxiliar de magatzem	Nacionalitat espanyola	Heterosexual

Annex 2. Guió de les entrevistes a les persones joves racialitzades no-blanques

Perfil sociodemogràfic

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni breument sobre el seu context familiar i sociodemogràfic. Es tracta que es presenti a partir de quin és el seu origen personal i familiar. S'ha de demanar pel seu context familiar d'origen, on van néixer i créixer; per l'estructura familiar bàsica; a què es dedicaven els pares, si havien estudiat, etc. Com a mínim, s'han de poder respondre les preguntes següents.

1. Pots descriure breument qui ets?
 - a. Quin és el teu nom?
 - b. Quants anys tens?
 - c. Amb quin gènere t'identifiques?
 - d. Llocs de naixement?
 - i. Teu
 - ii. Mare
 - iii. Pare
 - e. A quin municipi vius?
 - i. A quin barri?, o districte?, o CP?
 - f. Amb qui vius?
 - g. Quina és la teva situació laboral?
 - i. De què treballes?
 - h. Estàs estudiant?
 - i. Què estudies?
 - i. Quin és el nivell màxim d'estudis finalitzats?
 - j. Quina és la teva situació administrativa? Nacionalitat?

Comprensió del racisme

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el propi concepte de *racisme*, i que el vinculi a totes les formes que el racisme pot comprendre: insults, menyspreus, agressions físiques, tracte desigual, accés desigual a oportunitats educatives, recursos i suport, barreres per a la contractació, promocions i salaris, segregació, comentaris despectius i ofensius basats en la seva racialització, amenaces, auto-creença d'aspectes negatius per la seva racialització, denegació d'accés a espais, etc.

1. Com definiries el racisme?
2. Creus que és un fenomen sistèmic a la nostra societat o que es tracta de prejudicis i actituds discriminatòries de caràcter individual?
3. Quines formes creus que pren el racisme en la nostra societat actual?

Situacions de racisme

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni de manera general sobre els àmbits (espais, situacions, accions...) concrets on viu més sovint racisme. La idea és que la persona entrevistada identifiqui, abans que nosaltres li ho demanem, quins són els àmbits en què creu que ha viscut més racisme, i deixar oberta la possibilitat que responguin altres àmbits no tan previstos.

1. Darrerament, has viscut una situació de discriminació? Ens la pots explicar?
 - a. Aquesta situació ha estat per raó del teu color de pell, pel teu origen etnoracial, per la teva religió, etc.?
 - b. Consideres que aquest ha estat un fet puntual o pateixes discriminació recurrentment?
2. Quines diries que són les situacions, els moments, els àmbits, on més sovint pateixes racisme?
 - a. Per què creus que pateixes més racisme en aquests àmbits?

Educació

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir en l'àmbit educatiu i, a partir de les conseqüències del fet, reflexioni sobre el caràcter sistèmic, estructural i institucional del racisme.

Possibles situacions de racisme: *bullying* (companyes, professors/ores, centre, Administració...), agrupació en aules de baix nivell, orientacions educatives racistes, currículum escolar esbiaixat i que no es presenta críticament (esclavitud, colonialisme, genocidis, espistemicidis, passat històric musulmà i jueu...), violència per part de les famílies blanques quan hi ha algun conflicte amb un/a jove racialitzat/ada, conflictes/polèmiques referents al menjar halal als menjadors, baixes expectatives...

1. En l'àmbit escolar, has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?

Treball

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir en l'àmbit laboral i, a partir de les conseqüències del fet, reflexioni sobre el caràcter sistèmic, estructural i institucional del racisme.

Possibles situacions de racisme: *mobbing* laboral, cobrar menys sou, fer tasques diferenciades, accés al mercat de treball, recerca de feina, selecció desigual de personal, condicions pitjors (horaris, tasques, valoracions), assetjament laboral a noies racialitzades per la sexualització, etc.

1. En l'àmbit laboral, has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?

Habitatge

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir en l'àmbit de l'habitatge i, a partir de les conseqüències del fet, reflexioni sobre el caràcter sistèmic, estructural i institucional del racisme.

Possibles situacions de racisme: rebuig de sol·licituds de lloguer basat en la racialització; diferències en el preu de venda o lloguer per a persones de diferents grups; condicions d'habitatge desiguals; desnonaments discriminatoris; barreres per accedir a hipoteques; segregació residencial; menys inversió en serveis i infraestructures en barris on resideixen persones racialitzades; enganys o excuses sobre la disponibilitat de l'habitatge, per exemple dient-te que ja no estava lliure quan t'han vist, han sabut quin és el teu nom/cognoms; clàusules extra (documentació extra de la requerida habitualment)...

1. En l'àmbit de l'habitatge, has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?

Salut

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir en l'àmbit de la salut i, a partir de les conseqüències del fet, reflexioni sobre el caràcter sistèmic, estructural i institucional del racisme.

Possibles situacions de racisme: tracte desigual per part del personal mèdic, accés limitat a serveis de salut de qualitat, diagnòstics erronis o tardans, menys accés a assegurances mèdiques, diferències en el tractament i la cura postoperatòria, desigualtat en la recerca mèdica i assaigs clínics, discriminació en l'atenció d'urgències, manca de representació de minories en el personal sanitari, tracte desigual o sobreagregat per part dels cossos de seguretat dels hospitals...

Especial atenció a les joves racialitzades: accés limitat a serveis de salut reproductiva, més risc de complicacions durant l'embaràs i el part, tracte despectiu o discriminatori durant les consultes mèdiques, menys probabilitats de ser escoltades i preses seriosament pels professionals de la salut, diferències en el tractament de malalties cròniques, menys accés a programes de prevenció i educació en salut, invisibilització de les seves necessitats específiques en la recerca mèdica, més exposició a violència obstètrica i ginecològica...

1. En l'àmbit de la salut, has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?

Oci i espai públic

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir en els espais d'oci i en l'espai públic i, a partir de les conseqüències del fet, reflexioni sobre el caràcter sistèmic, estructural i institucional del racisme.

Possibles situacions de racisme:

Espais d'oci: accés denegat a locals nocturns o esdeveniments, tracte despectiu o discriminatori per part del personal de seguretat, utilització de la persona com a reclam per atreure altres clients, més vigilància o control per part del personal de l'establiment, exclusió de certs esdeveniments culturals o recreatius, menys oportunitats per a activitats lúdiques i recreatives, representació estereotipada o negativa en esdeveniments

culturals, preus d'entrada més alts o condicions diferents per a persones racialitzades, assentaments segregats o limitats en concerts, festivals, etc.

Espai públic: parades i escorcolls discriminatoris per part de la policia, mirades i comentaris despectius de transeünts, més vigilància en comerços i espais comercials, discriminació en l'ús de serveis públics (transports, biblioteques, etc.), accés limitat a parcs i zones recreatives de qualitat, violència verbal o física per part d'altres persones en espais públics, invisibilització en les campanyes i els programes comunitaris, tracte desigual en restaurants, cafeteries i altres establiments.

1. En els espais d'oci (locals nocturns, centres culturals, instal·lacions esportives, parcs temàtics i d'atraccions, esdeveniments recreatius, centres de lleure, restaurants i cafeteries, museus i galeries d'art, biblioteques i centres comunitaris, espais naturals...) has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?
2. I en l'espai públic (transport, carrer, places, mercats...) has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?

Forces i cossos de seguretat (públics i/o privats)

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir per part de les forces i els cossos de seguretat (públics i/o privats) i, a partir de les conseqüències del fet, reflexioni sobre el caràcter sistèmic, estructural i institucional del racisme.

Possibles situacions de racisme: selecció i vigilància diferenciada, detencions i escorcolls discriminatoris, aturades i interrogatoris desproporcionats, ús excessiu de la força o brutalitat policial, tracte diferent i menys respectuós, negació o retard en l'assistència i els serveis policials, menys protecció, abús de poder, tracte vexatori i humiliant, control més estricte o estar vigilat en espais privats com centres comercials, concerts, aeroports, etc.

1. Per part de les forces i els cossos de seguretat (públics i/o privats) has patit racisme? Com ha estat? Quan s'ha donat? Per part de qui?
 - a. En aquestes situacions en què has patit discriminació, consideres que també hi han influït altres característiques personals com ara la classe social, el gènere, l'orientació sexual, el teu aspecte físic, etc.?
 - b. Vas denunciar, fer públic, explicar a alguna persona, aquesta situació?
 - i. (Sí). A on? Quin va ser el resultat?
 - ii. (No). Per què no ho vas denunciar?

Altres àmbits no esperats

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre el racisme que ha pogut patir en altres àmbits no tractats durant l'entrevista.

1. Has patit racisme en altres àmbits que no hem tractat? Quins? Què va passar?

Sentiments, posicionament i resposta davant el racisme

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre els sentiments que ha experimentat davant les situacions de racisme que ens ha explicat, així com el seu posicionament i la seva resposta individual i/o col·lectiva davant les discriminacions.

1. En moments en què has patit racisme, com t'has sentit? Has sentit ràbia, tristesa, impotència, por o altres sentiments?
2. Podries explicar com aquests sentiments t'han afectat en el teu dia a dia?
3. Què és el més difícil d'afrontar emocionalment en situacions de racisme?
4. Aquestes experiències han afectat la teva salut mental o emocional d'alguna manera? S'ha vist afectada la teva autoestima o la confiança en tu mateix/a?
5. Què vas fer davant aquestes situacions? Quin va ser el teu posicionament? Ha estat diferent dependent de l'àmbit o del moment de la teva vida en què t'ha passat?

Socialització i sentiment de pertinença

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre com el racisme ha afectat el seu procés de socialització i el seu sentiment de pertinença a determinants grups o espais, o a la societat en general.

1. Amb quin grup o grups t'identifiques? A quins grups pertanys o de quins sens que formes part?
2. Com creus que el racisme ha afectat la teva manera de veure el teu lloc en societat?

3. Com descriuries la relació que tens amb els teus amics i companys? Has trobat dificultats per fer amistats o establir relacions personals a causa del racisme?
 - a. Has sentit alguna vegada que et tractaven diferent pel teu color de pell, origen ètnoracial, religió, etc.?
 - b. T'has sentit alguna vegada exclòs/osa de grups socials, activitats o esdeveniments pel teu origen ètnoracial, color de pell, religió, etc.?
4. Has sentit que has hagut de canviar alguna cosa de la teva manera de ser o comportar-te per encaixar millor en el teu grup d'amics o companys?
 - a. Si és així, què has canviat?
5. En quins espais et sents més còmode/a i acceptat/ada?
 - a. Per què?
6. Et sents ciutadà/ana de ple dret?
7. Com valores el sentiment de pertinença a la teva comunitat, escola, lloc de treball, etc.?

Estratègies de suport i superació

L'objectiu d'aquest apartat és que la persona entrevistada reflexioni sobre les estratègies de suport i superació que ha adoptat davant el racisme que ha pogut patir.

1. Has sentit que tenies el suport de la teva família o entorn proper quan has patit discriminació?
 - a. Hi ha algú en qui confiïs especialment per parlar sobre aquestes experiències?
 - b. Has sentit que tenies el suport de la teva família o entorn proper quan has patit discriminació?
2. Has buscat refugi en grups que per les seves característiques comparteixen la teva experiència (per ser racialitzades no-blanques, perquè professen la teva mateixa religió, per compartir origen ètnoracial)?
 - a. Com ha estat aquesta experiència?
3. Has buscat suport en alguna organització o col·lectiu antiracista? Com ha estat aquesta experiència?
4. Participes en activitats o grups de suport que et proporcionen un espai segur per parlar del racisme i les seves conseqüències?
 - a. Si és així, podries explicar com t'han ajudat aquestes experiències?
5. Consideres que hi ha prou recursos (professionals de la salut mental, organitzacions, etc.) per ajudar les persones que pateixen racisme?
 - a. Què creus que es podria millorar?

6. Quins consells donaries a altres joves que pateixen situacions similars per fer front a la discriminació?

Recomanacions i comentaris finals

1. Quines recomanacions faries a les persones que prenen decisions polítiques o treballen en aquest àmbit per abordar el racisme de manera transformadora?
2. Com poden les institucions educatives, empresarials i governamentals col·laborar per reduir el racisme que pateix el jovent català racialitzat no-blanc?
3. Hi ha algun aspecte que t'agradaria afegir o alguna cosa que creus que no s'ha abordat durant l'entrevista?

COL·LECCIÓ **ESTUDIS**

Una anàlisi en profunditat de la situació i
les necessitats de la joventut a Catalunya

Parlar de racisme a Catalunya genera incomoditat, ja que posa en dubte la imatge que ens agradaria projectar d'una societat justa i igualitària. Aquesta incomoditat s'amplifica si entenem el racisme no només com un prejudici o actitud d'algunes persones, sinó com un sistema arrelat en les estructures socials que provoca que no es tracti a tothom per igual. Malauradament, aquesta realitat desigual encara la pateix una part substancial de la joventut catalana, que viu discriminacions i desigualtats causades pel racisme. L'estudi que presenta aquesta publicació mostra en profunditat aquestes discriminacions i situacions de desigualtat que viuen les persones joves racialitzades. A més a més, omple un buit en els estudis sobre joventut a Catalunya: proporciona una monografia sobre com les desigualtats, les discriminacions i les violències causades pel racisme afecten les persones joves racialitzades. Ho fa a partir de la mirada juvenil, d'escollir les persones joves de tot el territori i de tenir en compte la seva diversitat interna i la interseccionalitat amb altres desigualtats.

**Generalitat
de Catalunya**

JOVENTUT